

รายงานผลการศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)

โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการ ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ สู่มาตรฐานสากล



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุปผู้บริหาร

1. วัตถุประสงค์ และกรอบการดำเนินงาน

โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล มีวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 เพื่อพัฒนาต่อยอดกระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4)

1.2 เพื่อจัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) และขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย

1.3 เพื่อศึกษาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่

1.4 เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

โดยมีกรอบการดำเนินงาน คือ เพื่อพัฒนาต่อยอดแบบประเมิน กระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4)

2. ผลผลิต

2.1 กรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลครบทุกช่วงเวลา เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ตรงตามความต้องการ ความจำเป็น ความเหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

2.2 คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) และขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย

2.3 แนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง เพื่อพัฒนาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ต่อไป

2.4 ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

3. ผลการดำเนินงาน

3.1 กรอบการประเมินความต้องการหลังการเกิดภัยพิบัติ (PDNA)

1) การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 0-2 (Damage and Needs Assessment : DaNA)

เป็นการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือภายในพื้นที่ประสบภัย โดยวิเคราะห์ผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัยเพื่อประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัยในการตอบสนองได้สถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก อาทิ ความช่วยเหลือด้านอาหาร น้ำดื่ม การรักษาพยาบาล สุขอนามัยและการกำจัดสิ่งปฏิกูล ความช่วยเหลือด้านสุขภาวะ ที่พักพิงชั่วคราว และอุปกรณ์ยังชีพ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการประเมินการวิเคราะห์ดังกล่าว กระบวนการประเมินแบบ MIRA (Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินแบบรวดเร็ว (Rapid Assessment) ที่สามารถกระทำได้ทันทีเมื่อเกิดภัย เป็นการประเมินแบบคร่าว ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการ ลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นที่ทันต่อความต้องการในภาวะฉุกเฉิน

องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการประเมินจะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่

- 1) การวางแผนและการเตรียมการ (Planning and Preparation)
- 2) การสำรวจและการรวบรวมข้อมูล (Survey and Data Collection)
- 3) การวิเคราะห์และการแปลความหมาย (Analysis and Interpretation)
- 4) การรายงาน (Reporting)
- 5) การติดตาม (Monitoring)

2) การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA)

เป็นการประเมินสถานการณ์เพื่อช่วยเหลือและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและการบริการที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 การประเมินหลัก ได้แก่

- 1) การประเมินความเสียหาย (Damages Assessment)
- 2) การประเมินความสูญเสีย (Losses)
- 3) การประเมินความต้องการการฟื้นฟูเบื้องต้น (Recovery)

3) การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู ระยะที่ 4 (the recovery strategy)

เป็นการประมวลผลการประเมินความเสียหาย และความสูญเสียในระยะที่ 3 ทำให้ทราบถึงความต้องการในการฟื้นฟูความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะความต้องการงบประมาณเพื่อทำให้กลับสู่สถานการณ์ปกติ ภายใต้แนวคิด “การสร้างคืนใหม่ให้ดีและปลอดภัยกว่าเดิม” (Build Back Better and Safer) โดยสามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูระยะเริ่มแรก (Early Recovery needs)
- ความต้องการเพื่อการก่อสร้างคืนใหม่ (Reconstruction needs)
- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูสู่สภาพปกติ (Recovery needs)

ทั้งนี้ ความต้องการงบประมาณเพื่อการฟื้นฟูดังกล่าว จะต้องทำในรูปแบบของ “ยุทธศาสตร์การฟื้นฟู”

3.2 คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติให้ครบทุกช่วงเวลา

ดำเนินการพัฒนาต่อยอดแบบประเมินตามกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติให้ครบทุกช่วงเวลา ประกอบด้วย คู่มือการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือระยะที่ 0 – 2 และคู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 – 4 (ภาคเกษตรกรรม) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของประเทศไทย

3.3 แนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง

ในการศึกษาโครงสร้างทีมประเมินจากการทบทวนเอกสารและกรณีศึกษาในต่างประเทศ รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยได้เสนอแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินในรูปแบบ “คณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG)” ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้จะมาจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินในระยะที่ 1 – 2 และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำด้านอื่น ๆ จะถูกจัดตั้งภายหลังเมื่อต้องทำการประเมินในระยะที่ 3 – 4 ซึ่งเป็นการประเมินที่ต้องการรายละเอียดเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น คณะทำงาน DaNA-WG จึงเป็นคณะทำงานระดับนโยบาย ซึ่งทำหน้าที่ทั้งในระดับการวางแผน (Planning) การพัฒนาระบบ (Development) และการบริหารจัดการ (Management) โดยมีทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team) เป็นคณะทำงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับส่วนกลาง (National DaNA Team : N-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับประเทศ (ระดับ 3 ภัยพิบัติขนาดใหญ่ และระดับ 4 ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง)

(2) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับจังหวัด (Provincial DaNA Team : P-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับจังหวัด (ระดับ 2 ภัยพิบัติขนาดกลาง)

(3) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับพื้นที่ (District/Local DaNA Team : D/L-DAT) ทั้งระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับพื้นที่ (ระดับ 1 ภัยพิบัติขนาดเล็ก)

3.4 ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ

เพื่อให้การปฏิบัติงานประเมินความเสียหายและความต้องการในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสาธารณภัย มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและลดความสับสนในการปฏิบัติการประเมินของหน่วยงานและภาคส่วนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อให้การจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบ

มีมาตรฐานเดียวกัน และบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้พัฒนาเอกสารการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs-DaNA) ขึ้น เพื่อเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานการใช้แบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ แก่ผู้ประสบภัยพิบัติระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ที่ทำการประเมินระดับจังหวัด โดยอ้างอิงตามระดับการจัดการ สาธารณสุขตามแผนปฏิบัติการการจัดการสาธารณสุขแห่งชาติ ที่แบ่งการจัดการเป็น 4 ระดับ

การประเมินนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้อยู่รอดปลอดภัย โดยผู้วิจัยได้เลือกการวิเคราะห์ความต้องการแบบรวดเร็ว (Rapid Need Assessment) และการประเมินแบบ MIRA (Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment) ในการประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัย ซึ่งได้แบ่งขั้นตอน SOPs-DaNA ออกเป็น 1) เตรียมความพร้อม : เตรียมพร้อมสำหรับการประเมินก่อนเกิดเหตุฉุกเฉิน 2) การวางแผน : จัดให้มีการประเมินก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม 3) การดำเนินการ : ปฏิบัติการภาคสนาม 4) การวิเคราะห์ : การประเมินผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ 5) การตอบสนองและการเผยแพร่ : การตอบสนองเบื้องต้นและการเผยแพร่ข้อมูล 6) การเฝ้าติดตามและรายงาน : ทบทวนการตอบสนอง การติดตามผลและรายงาน

3.5 หลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

เนื่องด้วยการประเมินความต้องการภายหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง และมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ทั้งยังเป็นกระบวนการที่คณะทำงานและเจ้าหน้าที่ ปก. ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความคุ้นเคยมากนัก จึงได้จัดทำร่างหลักสูตรนี้ เพื่อพัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนรวมทั้งภาคประชาสังคม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการภัยพิบัติ และกระบวนการการประเมิน โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรดังนี้

1) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DaNA)

2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น สำหรับความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

3) เพื่อส่งเสริมให้มีวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DaNA)

4) เพื่อส่งเสริมและริเริ่มการจัดตั้งทีมประเมิน DaNA ระดับพื้นที่

โดยในหลักสูตรอบรมนี้ประกอบด้วยเนื้อหาหลักดังนี้

โมดูลที่ 1 การประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการ (Damage Assessment and Needs Analysis)

โมดูลที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินความเสียหาย (Damage Assessment Methodology)

โมดูลที่ 3 การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ

โมดูลที่ 4 การประเมินระดับชุมชน (Community Level Assessment)

โมดูลที่ 5 การประเมินอย่างรวดเร็วในความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Rapid assessment in a humanitarian assistance)

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงาน

4.1 แนวทางพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินงานการประเมินความเสียหายและความต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

แบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือหลังจากเกิดภัยพิบัติในระยะเวลาต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยได้ออกแบบมานี้ ควรที่จะมีการนำไปทดลองใช้จริงในระดับพื้นที่เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการประเมินและชุดข้อมูลที่สำคัญในการประเมินฯ ให้เหมาะสมและง่ายในการใช้งานให้มีครอบคลุมทุกระดับของการบริหารจัดการภัยพิบัติ (ระยะที่ 0 - 4) และทำการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้มีข้อมูลที่มีความพร้อมในการรองรับกระบวนการประเมินยิ่งขึ้น พร้อมทั้งออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศให้สามารถรองรับและสนับสนุนกระบวนการประเมินที่พัฒนาและปรับปรุงขึ้นไป ดังนี้

(1) การพัฒนาแบบการประเมินจากแบบสอบถามไปสู่การประเมินแบบสอบถามออนไลน์ หรือ e-form โดยเฉพาะการพัฒนาสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบของ Web Application หรือ Mobile Application สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อความสะดวกในการรายงานและมีความรวดเร็ว

(2) การพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือฯ แม้จะได้มีการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (DaNA-SOPs) แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ ดังนั้น ควรจะมีการสร้างมาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายฯ (DaNA – WG) รับผิดชอบในการพัฒนามาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในด้านที่เกี่ยวข้อง 9 ด้านตามหลักองค์การสหประชาชาติว่าด้วย “กลุ่มงานด้านมนุษยธรรม” (cluster approach) ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านน้ำและการสุขาภิบาล ด้านโภชนาการ ด้านความมั่นคงทางอาหาร ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ด้านการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านโลจิสติกส์ ด้านการคุ้มครอง และด้านการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างกระบวนการประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการ (DaNA) ของไทยให้เข้มแข็ง โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติ “การให้” ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในประเทศเป็นประจำปีละ 1 ครั้ง และการฝึกปฏิบัติ “การรับ” ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากต่างประเทศเป็นประจำ 2 ปีครั้ง เป็นต้น

(3) ความร่วมมือในการพัฒนาแบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ในการศึกษา นี้ คือด้านภาคการเกษตร) ซึ่งเป็นการประเมินต่อเนื่องจากการค้นหาการบรรเทา และการช่วยเหลือ ในภาวะที่สถานการณ์ฉุกเฉินได้ยุติลง เพื่อประเมินในรายละเอียดเฉพาะภาคส่วน/สาขา หรือเป็นการประเมินระยะที่ 3 - 4 โดยเป็นการประมาณการความเสียหาย ทรัพย์สินทางกายภาพ และสาธารณูปโภคที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยขนาดใหญ่ และความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลตามมา รวมทั้งการประเมินมิติด้านสังคม โดยเฉพาะความต้องการฟื้นฟูภาคส่วน/สาขา (Sector) ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ และยุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟู เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจระดับนโยบายในการสร้างคืนใหม่ให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ในการพัฒนาแบบประเมินระยะที่ 3 - 4 ซึ่งเป็นการประเมิน

แบบลงรายละเอียดในภาคส่วน/สาขา บทบาทในการพัฒนาแบบประเมินนี้ ควรมีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก อย่างเช่น ภาคส่วนด้านการเกษตร ก็ควรเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหลักในการพัฒนาแบบประเมิน และแนวทางการปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีนี้ บทบาทของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ก็จะเป็นหน่วยงานร่วมในการพัฒนาแบบประเมิน โดยเฉพาะการประเมินความต้องการของมนุษย์ด้านการฟื้นฟู (Human Recovery Needs Assessment : HRNA) เป็นต้น

(4) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูล (Information Management) เพื่อการแบ่งปันข้อมูลภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน ข้ามหน่วยงาน และสาธารณะ รัฐควรจัดให้มีการบริการการจัดการข้อมูล ตั้งแต่ระดับพื้นที่ อาทิ พื้นที่การทำงานร่วมกันแบบออฟไลน์ การสนับสนุน ICT ในพื้นที่ภาคสนาม และข้อมูลการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อการจัดการข้อมูลและทราบสถานที่ตั้งของผู้ประสบภัยระหว่างเกิดภัยพิบัติ เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันท่วงที นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการข้อมูลที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนการประสานงานในกรณีเกิดภัยหรือในกรณีฉุกเฉิน ที่จำเป็นต้องมีกระบวนการในการรวบรวม วิเคราะห์ และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ระหว่างหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อความแน่ใจว่าระบบการประสานงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายนี้รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุภัยพิบัติ และสื่อต่าง ๆ เนื่องจากปัจจุบันพบว่า ปัญหาการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลยังเป็นปัญหาที่ต้องหาทางแก้ไขร่วมกัน ดังนั้น “ระบบการแบ่งปันข้อมูล” (Information Sharing System) จะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันเหล่านี้

การจัดการภัยพิบัติในปัจจุบัน ข้อมูลระหว่างองค์กรและการแบ่งปันความรู้หรือการแบ่งปันข้อมูลของรัฐถือเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่สามารถมีทรัพยากรและข้อมูลทั้งหมดในการดำเนินกิจกรรมโดยไม่มีปัจจัยภายนอกจากองค์กรอื่นเข้ามาช่วย นอกจากนี้ ระบบการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลยังช่วยให้เพิ่มมูลค่าของข้อมูลภายในองค์กร ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมประมวลผลและแลกเปลี่ยนความรู้กลับไปยังแหล่งข้อมูลยังช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อมูลใหม่ การแบ่งปันข้อมูลสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร (เป็นการแบ่งปันภายในองค์กร) และการแบ่งปันระดับองค์กรระหว่างกัน เป็นต้น

(5) กำหนดอำนาจหน้าที่และการประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้ให้ข้อมูล หน่วยงานผู้ทำการประเมิน และหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อให้การประเมินมีลักษณะบูรณาการและสามารถนำไปใช้ได้จริง

(6) หลักการในการสร้างแบบประเมินที่สำคัญ คือ การมีแบบประเมินที่สามารถใช้ฐานข้อมูลเดิมของหน่วยงานผู้ให้ข้อมูลให้มากที่สุด และมีวิธีการวิเคราะห์/การประเมินที่สามารถได้มาซึ่งความเสียหายและความต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ได้อย่างตรงมากที่สุด

4.2 โครงสร้างทีมประเมิน

ในการศึกษาโครงสร้างทีมประเมินจากการทบทวนเอกสารและกรณีศึกษาในต่างประเทศ รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยได้เสนอแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินในรูปแบบ “คณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG)” ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้จะมาจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินในระยะที่ 1 – 2 และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำด้านอื่น ๆ จะถูกจัดตั้งภายหลังเมื่อต้องทำการประเมินในระยะที่ 3 – 4 ซึ่งเป็นการประเมินที่ต้องการรายละเอียดเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น คณะทำงาน DaNA-WG จึงเป็นคณะทำงานระดับนโยบาย ซึ่งทำหน้าที่ทั้งในระดับการวางแผน (Planning) การพัฒนาระบบ (Development) และการบริหารจัดการ (Management) โดยมีทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team) เป็นคณะทำงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับส่วนกลาง (National DaNA Team : N-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับประเทศ (ระดับ 3 ภัยพิบัติขนาดใหญ่ และระดับ 4 ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง)

(2) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับจังหวัด (Provincial DaNA Team : P-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับจังหวัด (ระดับ 2 ภัยพิบัติขนาดกลาง)

(3) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับพื้นที่ (District/Local DaNA Team : D/L-DAT) ทั้งระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับพื้นที่ (ระดับ 1 ภัยพิบัติขนาดเล็ก)

ดังนั้นแล้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำเนินงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะในระยะที่ 1 – 2 และมีบทบาทสำคัญร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในระยะที่ 3 – 4

4.3 การพัฒนาระบบอาสาในการเก็บและสำรวจข้อมูล

ในการสำรวจและการประเมินความเสียหายจากสาธารณภัย ในต่างประเทศระบบอาสาและการสร้างเครือข่ายนับได้ว่ามีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในระบบการประเมิน ซึ่งจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า แต่ละหน่วยงานมีอาสาสมัครที่อยู่ภายใต้สังกัดเกือบทุกแห่ง และบางหน่วยงานได้ใช้อาสาสมัครเหล่านี้ในการเก็บข้อมูลความเสียหายจากสาธารณภัย เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ในพื้นที่ กระทรวงสาธารณสุข มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ประจำหมู่บ้าน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน

(อพม.) หน่วยงานกาชาด มีเหล่ากาชาดจังหวัดและกิ่งกาชาดอำเภอ หรือแม้แต่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ก็มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่ มีนักเรียน นักศึกษา ที่สามารถพัฒนาให้เป็นอาสาสมัครในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ภายใต้การดำเนินงานโครงการจิตอาสา หรือโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรร่วมระหว่างหน่วยงาน และร่วมแบ่งปันความรับผิดชอบ ซึ่งผลที่ได้จะทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงานภาคสนาม และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ควรจะมีการจัดทำ “ระบบบัญชีรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมการประเมิน” และต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4.4 การขับเคลื่อนความรู้ด้านสาธารณสุขสู่สาธารณะ : โดยการพัฒนาหลักสูตรสำเร็จรูป

เพื่อการฝึกอบรมด้านการประเมินในระดับพื้นที่ หรือสร้างอาสาสมัครในพื้นที่ให้มีทักษะและฝึกใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น ซึ่งการมีหลักสูตรสำเร็จรูปเช่นนี้ จะทำให้สามารถขับเคลื่อนความรู้สู่สาธารณะได้อย่างกว้างขวาง และจะสามารถอบรมได้จำนวนมากและอาสาสมัครก็ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางเข้ามาอบรมในส่วนกลาง

Executive Summary

1. Objectives and operation frameworks

The study and development system of Post Disaster Needs Assessment project for international standards have objectives and operation frameworks as following;

1.1 To develop procedure, operation guideline and Post Disaster Needs Assessment frameworks on the basis of the principle of UN Post Disaster Needs Assessment in all phases (from phase 0 to phase 4)

1.2 To produce the guideline of Post Disaster Needs Assessment in all phases (from phase 0 to phase 4) and Standard Operating Procedures (SOPs) for using as a tool of Post Disaster Needs Assessment in Thailand

1.3 To study and extend the result from national to regional

1.4 To produce draft of the curriculum of Post Disaster Needs Assessment

The operation framework is to develop assessment procedure implementation and Post Disaster Needs Assessment framework on the basis of the principle of UN Post Disaster Needs Assessment in all phases (from phase 0 to phase 4)

2. Output

2.1 The quality and appropriate of Post Disaster Needs Assessment framework in Thailand meet to the international standards from all phases for early operation of Post Disaster Needs Assessment, responding to the requirements, appropriately, and complied with international standards.

2.2 The guideline of Post Disaster Needs Assessment and Standard Operating Procedures are using as a tool of Post Disaster Needs Assessment in Thailand

2.3 Establishing guidelines of national team assessment for developing an extending result from national team to local team

2.4 Drafting the curriculum of Post Disaster Needs Assessment

3. Outcome

3.1 Post Disaster Needs Assessment Frameworks

1) Damage and Needs Assessment phase 0-2 (DaNA)

Damage and Needs Assessment in the affected area is analyzed on the basis of impact from damage of natural disaster in order to evaluate the situation and analyze the self-responding capacity of affected victims, including other needed from other organizations such as food aid, drinking water, medical, sanitation and sewage disposal, health assistance shelter and subsistence equipment. Therefore, it needed of this analytical assessment, and the Multi-Sector Initial Rapid Assessment is the Rapid Assessment which directly operated soon after disaster took place, for collecting the data, manage the priority in order to provide emergency assistance to meet urgent needs.

Importance opponents of the assessment procedure consists of five steps;

- 1) Planning and Preparation
- 2) Survey and Data Collection
- 3) Analysis and Interpretation
- 4) Reporting
- 5) Monitoring

2) Post Disaster Needs Assessment phase 3 : PDNA

To evaluate the situation for assistance and life recovery, and to service the area of affected from disaster by divided into 3 assessments are;

- 1) Damages Assessment
- 2) Losses Assessment
- 3) Recovery Assessment

3) The recovery strategy phase 4

To processing the damage assessment and Loss assessment in Phase 3, would have to know on what needed to recover from damage of disaster, especially the need of budget to return the normal condition under the concept of “Build Back Better and Safer” dividing into 3 steps;

- Early Recovery needs
- Reconstruction needs
- Recovery needs

The needs of budget for recovery must working under “the recovery strategy”

3.2 guideline of Post Disaster Needs Assessment in all phases (from phase 0 to phase 4)

To produce the guideline of Post Disaster Needs Assessment in all phases on the basis of the principle of UN , guideline of Damage and Needs Assessment phase 0-2 and guideline of Post Disaster Needs Assessment phase 3 – 4 (Case of Agriculture) are using as a tool of Post Disaster Needs Assessment in Thailand

3.3 Guideline for establishing national team assessment

The study of structure team assessment is studied from literature reviews and the case studies in international, including hearing recommendations from workshops both from expertise and those who involved. The research team proposed a guideline for setting team assessment in the form of “Damage and Needs Assessment - Working Group” (DaNA-WG). The expertise members team may come from various branches and working related to the assessment of phase 1 – 2 and other expertise would be setting during the assessment of phase 3 – 4 which have to evaluate specific area in detail.

Therefore, DaNA-WG is the working group in the policy maker and working for planning, development, management, the DaNA team is the working group divided into three levels

(1) National DaNA Team : N-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate National Damage and Needs Assessment (Phase 3: Major disaster and phase 4: Mega disaster)

(2) Provincial DaNA Team : P-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate Provincial Damage and Needs Assessment (Phase 2: Middle disaster)

(3) District/Local DaNA Team : D/L-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate District/Local Damage and Needs Assessment (Phase 1 : Minor disaster)

3.4 Standard operation procedures of Damage and Needs Assessment

The operation of Damage and Needs Assessment is a part of disaster management, it has prominent guideline for reducing the complexities in operation of self-assessment within the organizations and sectors that work together and to manage the emergency of disaster management which have same standard system. It also integrates the cooperation with all sectors to achieve efficiency and effectiveness. Thus, it provides the SOP- DaNA for operating the standard of Damage and Needs Assessment in phase 1 and phase 2 which evaluate on the provincial level by refer to the plan of national Damage and Needs Assessment which divided into 4 phases.

This assessment is the important procedure for operation on the humanitarian assistance and helping victims to survive from disaster, the researcher is adopted the Rapid Need Assessment and Multi-Cluster Initial Rapid Assessment for evaluating the situation and analyze the capacity of the affected victims. Which divided of SOP- DaNA procedures are

1) Preparedness: prepare for emergency assessment, 2) Planning: to make pre-assessment before local operation, 3) Implementation: local operation, 4) Analysis: evaluate the outcome of assessment, finding and recommendations, 5) Respond and dissemination: Early respond and data dissemination, and 6) Monitoring and reporting: review of respond and follow up the outcome and report.

3.5 Curriculum of Post Disaster Needs Assessment

The Post Disaster Needs Assessment is the important procedure for disaster management that have to work rapidly on the basis of accurate data and all parties are involve, the working group and the staff of department of disaster prevention and mitigation may familiar, thus, it necessary to draft of curriculum of Post Disaster Needs Assessment, the objectives are;

1) To develop and strengthen the personal quality of department of disaster prevention and mitigation and other related department to understand the procedure and analyze the Damage and Needs Assessment.

2) To acknowledge participants in workshop and develop necessary skill for early assessment related to damage and analyze of early needs of disaster victim.

3) To encourage an experts for transferring knowledge and understanding in early Damage and Needs Assessment.

4) To support and establish the Damage and Needs Assessment in the local level.

This curriculum of training consist of the subject content are;

Module 1 Damage Assessment and Needs Analysis

Module 2 Damage Assessment Methodology

Module 3 Needs assessment of disaster victims

Module 4 Community Level Assessment

Module 5 Rapid assessment in a humanitarian assistance

4. Recommendations and Observations in operation

4.1 Guidelines to develop the tools for the implementation of Damage Assessment and Needs Analysis

The form of Damage Assessment and Needs Analysis from each phase which desired by research team should be applied to the local level for improving and developing the form of assessment and important data set of assessment that would be appropriate and easy to access for working of all phases in all level of disasters (Phase 0 – 4) and improve the data system that have to be preparedness all data for assessment procedure, including desire and develop information systems to support assessment procedure and improve the next proceeding.

(1) To develop the form of assessment in questionnaire to e-form type, especially the development of information system in the form of Web Application or Mobile Application for collecting local data in order to report conveniently and rapidly.

(2) The personal development has to have standard for operation, even has standard operation procedure of Damage and Needs Assessment - Standard Operating Procedures, but this is the new thing, therefore it should have quality person who can operate efficiency on the basis of humanitarian assistance. The concerned organizations coordinate with Damage and Needs Assessment - Working group, have to responsible to the development quality person for operating humanitarian assistance on the basis of nine principles of United Nation “cluster approach” for example health, water and sanitary, nutrition, food security, management of the refugee camp, emergency communications, logistics, protection and education. Thus, it build a strong procedure of Damage and Needs Assessment in Thailand. There is training “Giving” of humanitarian assistance once in a year and training “Receiving” of humanitarian assistance twice a year.

(3) The development cooperation of Post-Disaster Needs Assessment – PDNA (Case of Agriculture) is the continuation of finding, relieving, helping after the emergency situation is over. This is the evaluation of specific area, branches or assessment on phase 3 – 4 by estimate expenses cost of damage, properties, and infrastructure affected from Mega disaster and losses of economy, including social assessment, especially needs to recovery of related organizations/ sectors. This would be concerned to the existing property and the important strategy to recovery in order to determine the policy recommendation within the structure of “Build Back Better and Safer.” The previous implementation may found that the development of phase 3 – 4, evaluate assessment in detail of all concerned organizations or sectors. It must have expertise and skillful to responsible the mission for example recovery in term of agriculture, the responsible department should be the Ministry of Agriculture that have to develop the assessment and provide guideline to all government office and related sectors. In this case, the department of disaster prevention and mitigation would be jointly develop the assessment, especially Human Recovery Needs Assessment : HRNA.

(4) The development of the Information Management for sharing data within the organization, between the organizations, across the organizations and public, state should provide the Information Management service from the local level such as offline collaboration, support ICT in the local, connecting date on internet, in order to build information management and to know the location of the victims rapidly during the disaster, increasing quality and timely. Moreover, it creating more data management networks to support coordination in disaster or in case of emergency, this procedure needs to collecting, analyzing, and sharing information from the situation between related sectors or organizations. In order to ensure the

coordination system that working effectively, this network should include people who affected from disasters and medias. Recently, it found that problem of sharing and exchange data are the cause of problem, needed the common solution. Therefore, Information Sharing System is one of the guidelines solution to solve the problem together.

Disaster management today, the data between organizations and sharing knowledge and government data is the most important because there is no a single sector have full form of the data to operate all activities without concerning data from other sector. On the other hand, the sharing and exchange system would be value added of the organization. The collected data would be evaluated and exchange knowledge to the source of data for detail analyzes and create new data. Sharing data can emerge in many level such as personal, organization (Sharing within the organization) and sharing between the difference organizations.

(5) Determine the authority and coordination between the information providers and assessment organizations and users, this will be integrated assessment and can be applied.

(6) The important principle of the structural assessment is the assessment that can applied the old data from the organizations, have method of analysis or assessment can be applied to Damage and Needs Assessment accurately.

4.2 Structure of team assessment

The study of structure team assessment from literature review and the case studies in global, including hearing recommendations from workshop both from expertise and those involved. The research team proposed a guideline for setting team assessment in the form of “Damage and Needs Assessment - Working Group” (DaNA-WG). The expertise members team come from various branches and related to the assessment of phase 1 – 2 and other expertise would be setting during the assessment of phase 3 – 4 which have to evaluate specific area in detail.

Therefore, DaNA-WG is the working group in the policy maker and working for planning, development, management, the DaNA Team is the working group divided into three levels

(1) National DaNA Team : N-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate National Damage and Needs Assessment (Phase 3: Major disaster and phase 4: Mega disaster)

(2) Provincial DaNA Team : P-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate Provincial Damage and Needs Assessment (Phase 2: Middle disaster)

(3) District/Local DaNA Team : D/L-DAT responsible for collecting data, analysis and evaluate District/Local Damage and Needs Assessment (Phase 1: Minor disaster)

Therefore, the role of department of disaster prevention and mitigation would be full responsible for Damage and Needs Assessment, especially phase 1 – 2 and can plays a vital role with other organizations in phase 3 - 4

4.3 The development of volunteer system for collecting and survey data in Damage and Needs Assessment in overseas, volunteering and networking are extremely effective system on assessment. The result of public hearing from related organizations was found that each organizations mostly have volunteer under their office and some organizations are using the volunteer to collect the data from disaster such as Department of Agricultural Extension has agricultural volunteer in the village, Ministry of Public Health has health volunteer in every village, Ministry of Social Development and Human Security has Social Development and Human Security volunteer in each village, Red Cross Agency has provincial and sub-district Red Cross volunteer, even the Department of Disaster Prevention and Mitigation has disaster prevention volunteer. Moreover, the educational institute in the urban and rural area have students who can develop as the volunteer to survey and collecting data under the framework volunteer spirit project or Capacity Development Program between organizations and share responsibilities. This result would be building network in the local and to achieve continuation and sustainable, it should prepare “List of trainees’ system” and needs to constantly improve.

4.4 The mechanism of knowledge to public knowledge: by developing curriculum in order to train the local assessment level or create volunteer in the local level by develop the skills and practice in applying data collection techniques. Damage Analysis and Preliminary needs, is the course are able to steering knowledge to publicity and can train in a large number, volunteers do not have to spend time for training in the national center.

คำนำ

รายงานผลการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล เพื่อพัฒนาต่อยอดกระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติและสนองตอบความต้องการความจำเป็น และความเหมาะสมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสากล และจัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทยต่อไป

โดยรายงานฉบับนี้เป็นรายงานสรุปผลการศึกษาของโครงการ เพื่อพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล ซึ่งประกอบด้วยผลการศึกษากการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) ผลการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ ภาคการเกษตร กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการจัดประชุมของโครงการ และแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง เพื่อพัฒนาการขยายผลทีมประเมินกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ เพื่อนำเสนอต่อกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤษภาคม 2561

รายการคำย่อ

AC	Assessment Coordinator
ADPC	Asian Disaster Preparedness Center
AIM WG	Assessment and Information Management Working Group
AT	Assessment Team
CLA	Community Level Assessment
D/L-DAT	District/Local DaNA Team
DaLA	Damage and Losses Assessment
DaNA	Damage and Needs Assessment
DaNA Team	Damage and Needs Assessment Team
DaNAC	Damage and Needs Assessment Committee
DaNA-WG	Damage and Needs Assessment Working Group
DRR	Disaster Risk Reduction
DRRM	Disaster Risk Reduction and Management
ECB	The Emergency Capacity Building (ECB)
EOC	Emergency Operations Center
FAO	The Food and Agriculture Organization of the United Nations
FAT	Field Assessment Team
FTL	Field Team Lead
GDP	Gross Domestic Product
GFDRR	The Global Facility for Disaster Reduction and Recovery
GRDP	Gross Regional Domestic Product
HC	Humanitarian Coordinator
HCT	Humanitarian Country Team
HDI	Human Development Index
HRNA	Human Recovery Needs Assessment
IASC	Inter-Agency Standing Committee
ICCG	Inter-Cluster Leads Coordination Group
IMO	Information Management Officer
MIRA	Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment
NAFT	Needs Assessment Task Force
N-DAT	National Damage and Needs Assessment Team
NEOC	National Emergency Operation Centre
PAR	Participatory Action Research

P-DAT	Provincial Damage and Needs Assessment Team
PDNA	Post-Disaster Needs Assessment
SOPs	Standard Operating Procedures
SOPs-DaNA	Standard Operating Procedure : Damage and Needs Assessment
UNDAC	United Nations Disaster Assessment and Coordination
UNDG	United Nations Development Group
UNOCHA	The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
กปภ.ช.	คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
กอปภ.ก.	กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง
กอปภ.จ.	กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
กอปภ.อ.	กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
Eexecutive Summary.....	ฅ
คำนำ	ฅ
รายการคำย่อ	ด
สารบัญ	ถ
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	น

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความนำและความสำคัญของโครงการ	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ	1-2
1.3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	1-2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	1-3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-5

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและกรณีศึกษา

2.1 ทบทวนวรรณกรรมและกรอบการประเมินแบบสากล.....	2-1
2.2 ภาพรวมการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ	2-2
2.3 การประเมินความเสียหายและความต้องการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน (Damage and Needs Assessment : DaNA) (ระยะที่ 1-2)	2-8
2.4 การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ระยะที่ 3-4).....	2-20
2.5 แนวทางการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติจำแนกตามภาคส่วน : ภาคเกษตรกรรม (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA guideline volume B).....	2-30

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 การออกแบบการประเมินและวิธีการดำเนินการศึกษา	
3.1 การศึกษาวิจัยเพื่อการออกแบบประเมิน	3-1
3.2 ขั้นตอนในการศึกษา	3-3
3.3 ข้อจำกัดในกระบวนการวิจัยในการออกแบบประเมินในการวิจัย	3-5
บทที่ 4 การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ภาคการเกษตร กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช	
4.1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช	4-1
4.2 ความเสียหายจากภัยพิบัติจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2559 – 2560	4-12
4.3 สรุปการทดลองใช้ (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม	4-20
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการ	

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก ภาพการจัดประชุมของโครงการ

ภาคผนวก ข คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ระยะที่ 0 - 2

ภาคผนวก ค คู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3-4 (ภาคเกษตรกรรม)

ภาคผนวก ง ขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Activate DaNA Team)

ภาคผนวก จ แนวทางการหน่วยปฏิบัติการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

ภาคผนวก ฉ ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1-1 กรอบการดำเนินงานของโครงการ	1-4
ภาพที่ 2-1 สรุปขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Sops) จากการประเมินด้วยวิธีการประเมินแบบ MIRA (IASC 2011, 2015)	2-13
ภาพที่ 2-2 องค์ประกอบสำคัญของการประเมิน PDNA	2-21
ภาพที่ 2-3 The Post Disaster Needs Assessment – PDNA Process	2-24
ภาพที่ 2-4 ขั้นตอนการดำเนินการ PDNA (Generic Steps)	2-25
ภาพที่ 2-5 กรอบการดำเนินงานเพื่อการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ	2-26
ภาพที่ 2-6 กระบวนการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ	2-27
ภาพที่ 2-7 โครงสร้างการประสานงาน PDNA	2-28
ภาพที่ 3-1 กระบวนการศึกษาวิจัยและการออกแบบการประเมิน	3-5
ภาพที่ 4-1 แผนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	4-3

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 2-1 กรอบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA)	2-3
ตารางที่ 2-2 โครงสร้างทีมประเมิน และหน้าที่ความรับผิดชอบ	2-11
ตารางที่ 2-3 รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOP) ด้วยวิธีการ MIRA (Multi – Cluster/Sector Initial Rapid Assessment APPROACH , IASC, 2011).....	2-14
ตารางที่ 4-1 ปริมาณฝน ณ สถานีอุตุนิยมวิทยา เป็นรายเดือน พ.ศ.2559.....	4-4
ตารางที่ 4-2 เขตการปกครอง.....	4-6
ตารางที่ 4-3 จำนวนประชากร จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2559	4-7
ตารางที่ 4-4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2558	4-8
ตารางที่ 4-5 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ห้วงภัย เดือนธันวาคม 2559 ถึง กุมภาพันธ์ 2560	4-12
ตารางที่ 4-6 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม (ด้านพืช) จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2559	4-13
ตารางที่ 4-7 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ห่วงภัย เดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2560.....	4-14
ตารางที่ 4-8 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม (ด้านพืช) จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2560	4-15
ตารางที่ 4-9 สรุปการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรม ห่วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ.2559 - 2560	4-19
ตารางที่ 4-10 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตข้าว จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560.....	4-25
ตารางที่ 4-11 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา : กรณีตัวอย่างการผลิตข้าว จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560	4-25
ตารางที่ 4-12 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตยางพารา จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560.....	4-26
ตารางที่ 4-13 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่สวน : กรณีตัวอย่างการผลิตยางพารา จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560.....	4-26

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 4-14 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่าง การผลิตมังคุด จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560	4-27
ตารางที่ 4-15 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้บางส่วน : กรณี ตัวอย่างการผลิตมังคุด จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560.....	4-27
ตารางที่ 4-16 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่าง การผลิตปาล์มน้ำมัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560.....	4-28
ตารางที่ 4-17 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้บางส่วน : กรณีตัวอย่างการผลิตปาล์มน้ำมัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560.....	4-28
ตารางที่ 4-18 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่าง การผลิตทุเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560.....	4-28
ตารางที่ 4-19 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้บางส่วน : กรณี ตัวอย่างการผลิตทุเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560...	4-29
ตารางที่ 4-20 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อภาคเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560	4-29
ตารางที่ 4-21 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อภาคเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่/นา/สวน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560	4-30
ตารางที่ 4-22 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อปศุสัตว์.....	4-31
ตารางที่ 4-23 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อประมง	4-32
ตารางที่ 4-24 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร	4-33
ตารางที่ 4-25 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวม	4-34

1.1 ความนำและความสำคัญของโครงการ

กรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573 เป็นกรอบการดำเนินงานระดับโลกเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ปัจจุบันได้ผ่านการรับรองจากที่ประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 3 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 14 – 18 มีนาคม พ.ศ. 2558 ณ เมืองเซนได ประเทศญี่ปุ่น โดยมีพันธกิจ 4 ประการ คือ 1) เข้าใจความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 2) เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 3) ลงทุนในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้พร้อมรับมือและฟื้นคืนกลับได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และ 4) พัฒนาศักยภาพในการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพและซ่อมสร้างที่ดีกว่าเดิมในช่วงของการบูรณะฟื้นฟูภายหลังเหตุภัยพิบัติ และกำหนดเป้าหมายที่เป็นตัวชี้วัดระดับโลก 7 ประการ คือ 1) อัตราการเสียชีวิตจากภัยพิบัติของโลกลดลง 2) จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติของโลกลดลง 3) ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดจากภัยพิบัติโดยตรงลดลง 4) สาธารณูปโภคที่สำคัญ และบริการสาธารณะพื้นฐานได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติลดลง 5) จำนวนประเทศที่มียุทธศาสตร์ลดความเสี่ยงภัยพิบัติในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้น 6) มีการยกระดับการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศแก่ประเทศกำลังพัฒนา ด้วยการให้การสนับสนุนการดำเนินการตามกรอบนี้ในระดับชาติที่เพียงพอและยั่งยืน และ 7) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าและข้อมูลความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพิ่มมากขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งมียุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (Build Back Better and Safer) และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยให้ทุกหน่วยงานใช้เป็นแผนแม่บทดังกล่าวในการจัดการสาธารณภัย เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่และลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิม ป้องกันและทำให้ความล่อแหลมและเปราะบางต่อภัยพิบัติลดน้อยลง ช่วยให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญเหตุและฟื้นฟูที่ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะรับมือและฟื้นคืนกลับได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัยนั้น เป็นหนึ่งในแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และบรรลุเป้าหมายของกรอบเซนได โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างระบบการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน การค้นหาแนวทางปฏิบัติในการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะการประเมินแบบรวดเร็ว การประเมินแบบละเอียด และการพัฒนาระบบการประเมินความต้องการหลังเกิดสาธารณภัย

โดยการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย รวมถึงการประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและผลกระทบที่มีต่อประชาชน เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยสำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและรูปแบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ เพื่อศึกษารูปแบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ และจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติและเตรียมความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติของประเทศ โดยเกิดผลผลิตสำคัญ คือ แบบประเมินระยะที่ 0 – 2 ซึ่งยังไม่ครอบคลุมกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNOCHA) ที่มีถึง 5 ระยะ ดังนั้น เพื่อพัฒนาต่อยอดผลการวิจัยเดิม อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้เกิดการผลักดันการจัดทำแนวทางปฏิบัติในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือในเหตุการณ์ภัยพิบัติไปสู่การปฏิบัติที่มีความเหมาะสมตามบริบทสังคมไทยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ จึงได้จัดทำโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติและสนองตอบความต้องการ ความจำเป็น และความเหมาะสมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสากล และจัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

- 1) เพื่อพัฒนาต่อยอดกระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4)
- 2) เพื่อจัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) และขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures: SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษาการขยายผลที่ประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่
- 4) เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอาหารและการเกษตรจากสหประชาชาติ (FAO) ประจำประเทศไทย เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ในระยะต่าง ๆ ขั้นตอนการปฏิบัติตามมาตรฐานในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือระดับจังหวัด (Activate DaNA Team) และคู่มือการใช้แบบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) เป็นต้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล กรณีศึกษาอุทกภัยและดินโคลนถล่ม มีขอบเขตการดำเนินงาน ดังนี้

1) พัฒนาต่อยอดแบบประเมิน กระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) ประกอบด้วย

1.1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA)

1.2) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ หน่วยงานในประเทศไทยและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA)

1.3) สรุปผลการศึกษาเพื่อจัดทำแบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) โดยใช้เครื่องมือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยเกี่ยวกับความเสียหายและความต้องการ ได้แก่ Damage and Needs Assessment : DaNA, Multi- Cluster /Sector Initial and Rapid Assessment : MIRA, Damage and Losses Assessment : DaLA, Post-Disaster Needs Assessment : PDNA

2) จัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของทีมประเมินส่วนกลางและทีมประเมินในระดับพื้นที่ (ระยะที่ 0 - 4) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (ระยะที่ 0 - 2) โดยศึกษากรณีอุทกภัยและดินโคลนถล่ม

2.2) คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (ระยะที่ 3 - 4) โดยอ้างอิงจากคู่มือ PDNA ขององค์การสหประชาชาติ อย่างน้อย 1 ภาคส่วน

3) จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

4) ศึกษาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ โดยจัดประชุมเพื่อจัดทำแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง อย่างน้อยประกอบด้วย หัวข้อ โครงสร้าง แนวทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบและผู้เข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่า 30 คน

5) จัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ อย่างน้อยประกอบด้วย หัวข้อ ขอบเขต วัตถุประสงค์ ระยะเวลา กลุ่มเป้าหมาย และคุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมและวิทยากร

6) จัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล เพื่อให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันวิพากษ์ผลการศึกษา

7) จัดทำรายงาน (ฉบับสมบูรณ์) การศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล

1.4.2 ขอบเขตเชิงประชากร

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลาง สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสาขา รวมถึงบุคลากรจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.3 กรอบการดำเนินการ

การศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต่อยอดแบบประเมิน กระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) ซึ่งมีขอบเขตการดำเนินงานหลักที่ต้องดำเนินงาน และผลผลิตที่ได้จากโครงการ ดังนี้



ภาพที่ 1-1 กรอบการดำเนินงานของโครงการ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) กรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ให้ครบทุกช่วงเวลา เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ตรงตามความต้องการ ความจำเป็น ความเหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- 2) คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติและขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย
- 3) แนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง เพื่อพัฒนาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ต่อไป
- 4) ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

2.1 ทบทวนวรรณกรรมและกรอบการประเมินแบบสากล

ในการทบทวนวรรณกรรมและกรอบการประเมินแบบสากล ทีมวิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติหรือ DaNA ด้วยการศึกษาวิธีการ Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment (MIRA) และการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post Disaster Needs Assessment - PDNA) ซึ่งเป็นการประเมินความเสียหาย ความสูญเสีย และความต้องการ (Damage and Loss Assessment - DALA) เพื่อนำไปสู่การประเมินความต้องการของมนุษย์ด้านการฟื้นฟู (Human Recovery Needs Assessment - HRNA) ซึ่งเอกสารดังกล่าว ประกอบด้วย

- เอกสารเกี่ยวกับการประเมิน DaNA ได้แก่ คู่มือแนวทางการประเมิน MIRA ซึ่งเป็นการประเมินระยะที่ 0 - 2 จากหน่วยงาน UNOCHA IASC ECB –Joint Needs Assessment และกรณีศึกษาในประเทศเมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และปากีสถาน เป็นต้น
- เอกสารเกี่ยวกับการประเมิน PDNA ได้แก่ คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) Vol. 1 และ 2 ที่จัดทำโดยหน่วยงาน GFDRR ที่ประกอบด้วย กลุ่มการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDG) คณะกรรมาธิการยุโรป (EC) และธนาคารโลก (World Bank) และคู่มือแนวทางการประเมินภาคส่วนการเกษตรขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) กรณีศึกษา PDNA ในประเทศ สปป. ลาว เวียดนาม อินเดีย โดยมูลนิธิศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (APDC) เป็นต้น

ในการศึกษาวรรณกรรมและกรณีศึกษา จะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ

1. แบบการประเมินในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ และข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์และการประเมินความต้องการ
2. ขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ในส่วนการเริ่มปฏิบัติการในระดับจังหวัดของทีม DaNA
3. โครงสร้างทีมประเมินและหน้าที่ความรับผิดชอบ
4. ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

2.2 ภาพรวมการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ

เนื่องจากการประเมินความต้องการหลังการเกิดภัยพิบัติเป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบริหารจัดการภัยพิบัติ ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน และเป็นกระบวนการสำคัญในการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ ผลกระทบ ความเสียหาย และความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติเพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน บรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูภายหลังการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งกรอบการประเมินจะประกอบด้วย การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำก่อนเกิดภัยพิบัติ ใช้ในการวางแผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉิน และการวางแผนพัฒนาระดับชาติเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างมีระบบ การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment : DaNA) ทำหลังจากเกิดภัยพิบัติโดยทันที เพื่อใช้ในการตอบโต้สถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินเพื่อประเมินความต้องการเชิงมนุษยธรรมอย่างฉับไว ในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ และการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ทำหลังจากการตอบโต้ในภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลง ซึ่งใช้ในการประเมินความเสียหาย ความสูญเสียและความต้องการ (Damage and Losses Assessment : DaLA) และใช้ในกระบวนการประเมินความต้องการของมนุษย์ด้านการฟื้นฟู (Human Recovery Needs Assessment : HRNA) ในระดับที่ครอบคลุมรอบด้าน อันจะนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์การฟื้นฟูที่ดีต่อไป

กรอบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) ที่ได้รับการพัฒนาโดย UNOCHA และ IASC (2012, 2015) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 5 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการประเมินและแนวทางในการรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันตามแต่ละช่วงเวลาของการประเมิน ดังตารางที่ 2-1 กรอบการประเมินความต้องการหลังการเกิดภัยพิบัติ (PDNA)

ตารางที่ 2-1 กรอบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA)



ก่อนเกิดภัยพิบัติ	ระหว่างเกิดภัยพิบัติ			หลังการเกิดภัยพิบัติ
ระยะที่ 0 เตรียมความพร้อม ในการประเมิน	ระยะที่ 1 ประเมินสถานการณ์และ ผลกระทบเบื้องต้น	ระยะที่ 2 ประเมินผลกระทบและการให้ ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์	ระยะที่ 3 ประเมินสถานการณ์ ความช่วยเหลือและการฟื้นฟู เบื้องต้น	ระยะที่ 4 ประเมินผลกระทบและ การฟื้นฟู
เป้าหมายของการรายงาน				
เตรียมการวางแผน และ รวบรวมข้อมูลก่อนเหตุภัยพิบัติ	รายงานเบื้องต้น - คาดคะเนระดับเหตุการณ์ และผลกระทบของ เหตุการณ์ - กำหนดพื้นที่ของผู้ที่ได้รับ ผลกระทบ - แจ้งการตัดสินใจในการ ช่วยเหลือเบื้องต้น - แจ้งการรายงานเร่งด่วน ระยะที่ 2	รายงานระยะเร่งด่วน - แจ้งการช่วยเหลือด้าน มนุษยธรรมเบื้องต้น เน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญ - กำหนดเป้าหมายของการ ติดตามการประเมินเชิงลึก - สร้างพื้นฐานสำหรับการ ตรวจสอบ	รายงานเชิงลึก - วิเคราะห์สถานการณ์และ แนวโน้ม - ปรับการช่วยเหลือ - แจ้งแผนโดยละเอียดสำหรับ การช่วยเหลือและการฟื้นฟู ด้านมนุษยธรรม - สร้างพื้นฐานสำหรับการ ปฏิบัติการและกลวิธีในการ ดำเนินการ	รายงานเชิงลึก - วิเคราะห์สถานการณ์และ แนวโน้ม - แจ้งช่วงระยะของการ ช่วยเหลือชีวิตที่มั่นคง - แจ้งแผนโดยละเอียดสำหรับ การช่วยเหลือและการฟื้นฟู ด้านมนุษยธรรม - นำข้อมูลสู่การดำเนินการ
วิธีการเก็บข้อมูล				
- เตรียมการและตกลงวิธีการ ประเมิน ตัวบ่งชี้ และ อุปกรณ์ - จัดเตรียมการฝึกอบรม และ มีสิ่งกระตุ้น (ถ้ามี)	- ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จาก ทฤษฎีภูมิ : ข้อมูลก่อน ภัยพิบัติ การสำรวจ การรายงานเบื้องต้นของ เหตุการณ์ Fact Sheet	- ใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิจาก แหล่งต่าง ๆ - วิจัยข้อมูลเบื้องต้นในระยะ ที่ 1 ประกอบด้วยการเลือก	- ใช้ข้อมูลทฤษฎีภูมิจาก แหล่งต่าง ๆ - ใช้ความร่วมมือของ หน่วยงานและกลุ่ม ปฏิบัติงาน อุปกรณ์เฉพาะ	- ใช้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ และ วิธีการเหมือนกับระยะที่ 3 - ใช้คู่มือเพิ่มเติมการปรับปรุง การประเมิน (PDNA)



ก่อนเกิดภัยพิบัติ	ระหว่างเกิดภัยพิบัติ			หลังการเกิดภัยพิบัติ
ระยะที่ 0 เตรียมความพร้อม ในการประเมิน	ระยะที่ 1 ประเมินสถานการณ์และ ผลกระทบเบื้องต้น	ระยะที่ 2 ประเมินผลกระทบและการให้ ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์	ระยะที่ 3 ประเมินสถานการณ์ ความช่วยเหลือและการฟื้นฟู เบื้องต้น	ระยะที่ 4 ประเมินผลกระทบและ การฟื้นฟู
- สร้างกระบวนการและความรับผิดชอบ - เตรียม CODs, P-Codes, และตัวบ่งชี้สำคัญด้านมนุษยธรรม - สร้างฐานข้อมูลร่วมกัน - เตรียม Fact sheet และการเรียนรู้บทเรียนของภัยพิบัติ	- วิจัยข้อมูลปฐมภูมิ : การรายงานระยะเบื้องต้นจากพื้นที่ สื่อ ดาวเทียม สังเกตการณ์อย่างรวดเร็ว และข้อมูลจากการดำเนินการและระบบการรายงาน - ใช้ CODs เบื้องต้น	- พื้นที่ ชุมชน และ การสัมพันธ์ผู้เกี่ยวข้อง - ใช้ข้อมูลจากชุมชน (หมู่บ้าน) หรือจากสถาบัน (โรงเรียน อนามัย) ซึ่งเป็นมาตรฐานสำหรับการลงพื้นที่ - ใช้สูตรตัวอย่างเพื่อตอบคำถามสำคัญ - ขยาย CODs และตัวบ่งชี้สำคัญด้านมนุษยธรรม	- วิจัยข้อมูลเบื้องต้นในระยะที่ 2 แต่ต้องลงพื้นที่ที่ได้คัดเลือกไว้ และใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง (วิเคราะห์รายละเอียด และสำรวจแบบสอบถาม) - หารูปแบบข้อมูลใหม่ ๆ ในการสร้างระบบการดำเนินการ - ใช้มาตรฐานตามช่วงการประเมินระยะที่ 2 แต่ต้องรวมถึงครัวเรือนและปัจเจกบุคคล - ใช้ CODs อย่างครอบคลุม และตัวบ่งชี้สำคัญด้านมนุษยธรรม	- สำหรับการปรับปรุงการประเมิน - วิเคราะห์ความขัดแย้งของบริบทในสถานะฉุกเฉิน



ก่อนเกิดภัยพิบัติ	ระหว่างเกิดภัยพิบัติ			หลังการเกิดภัยพิบัติ
ระยะที่ 0 เตรียมความพร้อม ในการประเมิน	ระยะที่ 1 ประเมินสถานการณ์และ ผลกระทบเบื้องต้น	ระยะที่ 2 ประเมินผลกระทบและการให้ ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์	ระยะที่ 3 ประเมินสถานการณ์ ความช่วยเหลือและการฟื้นฟู เบื้องต้น	ระยะที่ 4 ประเมินผลกระทบและ การฟื้นฟู
ลักษณะข้อเสนอ				
- เตรียมข้อเสนอ	- จัดเตรียมงบประมาณฉุกเฉินเบื้องต้น - ให้ความช่วยเหลือเป็นการฉุกเฉิน (Flash Appeal) เบื้องต้น	- ข้อเสนอการช่วยเหลือระยะฉุกเฉิน - การปรับ Flash Appeal (ภายใน 1 เดือนของ Flash Appeal ระยะเบื้องต้น)	- ปรับข้อเสนอของการช่วยเหลือฉุกเฉิน - การฟื้นฟูระดับชาติและการปรับแผนโครงสร้าง	- การฟื้นฟูระดับชาติและการปรับแผนโครงสร้าง - เครื่องมือสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม
ผลลัพธ์				
- แผนเตรียมการประเมินอนุมัติโดย HCT - รวบรวมข้อมูลก่อนเหตุภัยพิบัติ	- ประเมินสถานการณ์เบื้องต้น (ภายใน 3 วัน)	- รายงาน MIRA (ภายใน 14 วัน) - การควบคุมด้านมนุษยธรรม	- รายงานจากหน่วยงาน/กลุ่มงาน - การควบคุมด้านมนุษยธรรม	- รายงานจากหน่วยงาน/กลุ่มงาน - PDNA และการฟื้นฟูโครงสร้าง - การควบคุมด้านมนุษยธรรม



กรอบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) ประกอบด้วย

ก่อนเกิดภัยพิบัติ : การเตรียมพร้อม (ระยะที่ 0)

เป็นการเตรียมพร้อมด้านข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ก่อนเกิดภัยพิบัติ เพื่อใช้วิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

- ทำก่อนเกิดภัยพิบัติ
- เตรียมพร้อมข้อมูลพื้นฐานก่อนเกิดภัยและเตรียมพร้อมรูปแบบและกระบวนการในการประเมินในระยะต่าง ๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
- จัดฝึกอบรมและฝึกซ้อมการประเมินความต้องการในระยะต่าง ๆ

(หมายเหตุ โดยมีรายละเอียดของแบบประเมินความพร้อม ระยะที่ 0 ตามคู่มือการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 0-2)

การประเมินความเสียหายและความต้องการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน (Damage and Needs Assessment : DaNA) (ระยะที่ 1-2)

ทำทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติ เพื่อใช้ตอบโต้ในภาวะฉุกเฉิน

- ประเมินสถานการณ์และความรุนแรงของเหตุการณ์
- วิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้นโดยเฉพาะจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ
- สนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผนเผชิญเหตุ เพื่อกู้ชีพ กู้ภัย
- ประเมินความต้องการเร่งด่วนของผู้ประสบภัย เช่น อาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ ยารักษาโรค สถานที่อพยพ ฯลฯ
- ประเมินความปลอดภัยของผู้ประสบภัย เช่น การกำหนดเส้นทางคมนาคม ป้องกันความรุนแรง ฯลฯ
- ประเมินความต้องการทางการเงิน เช่น ประมาณการงบประมาณเพื่อการบรรเทาทุกข์
- มาตรการเพื่อการบรรเทาผลกระทบ เช่น ควบคุมโรคติดต่อ ฯลฯ
- กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการศูนย์พักพิง การควบคุมราคาสินค้า ฯลฯ

การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ระยะที่ 3-4)

ดำเนินการหลังจากการตอบโต้ในภาวะฉุกเฉินสิ้นสุดลง เพื่อใช้สำหรับการวางแผนฟื้นฟู

- ประเมินและประมาณมูลค่าความเสียหายทางกายภาพ (Damage) (ทรัพย์สิน)
- ประมาณการความสูญเสีย (Losses) เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการหมุนเวียนทางการเงินในภาคส่วนต่าง ๆ (เช่น รายได้ การลงทุน ค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น)
- ระบุผลกระทบอื่น ๆ เช่น สินค้าและบริการ การกำกับดูแลต่าง ๆ ฯลฯ
- ประเมินผลกระทบที่ตามมา เช่น ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การกำกับดูแลต่าง ๆ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายด้าน (cross-cutting)
- ประมาณการความต้องการด้านงบประมาณ เช่น ความต้องการทางการเงินเพื่อทำให้เกิดการฟื้นตัวกลับมาตามที่คาดการณ์ไว้ตามแผนการพัฒนายที่ต้งเป้าไว้
- กำหนดและจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ ระดมทรัพยากร ฯลฯ

- ทิศทางด้านนโยบายหรือกรอบการฟื้นฟู เช่น ยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างคืนใหม่ให้ดีกว่าเดิม



เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน หลายสาขาวิชาชีพ ที่ใช้ในการประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติ (ความเสียหาย ความสูญเสีย และอื่น ๆ) ผลกระทบที่ตามมา และความต้องการที่นำไปสู่การพัฒนาแผนเพื่อการฟื้นฟู

โดยทั่วไปแล้ว จะทำหลังจากผ่านการประเมินระยะฉุกเฉิน หรือเมื่อปฏิบัติการเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมสิ้นสุดลง และการฟื้นฟูก็จะเริ่มขึ้น การประเมินทำโดยภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และการบริการ ฯลฯ

การประเมินต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น วิศวกร นักเศรษฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน นักสถิติ ฯลฯ ที่มีความรู้ในการประมาณการมูลค่าความเสียหาย ความสูญเสียและความต้องการในแต่ละภาคส่วน

การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) คือ การประเมินภัยขนาดใหญ่ที่มีความรุนแรงมาก ดังนั้น PDNA จึงไม่ทำการประเมินความเสียหายและความสูญเสียที่ละเอียดแม่นยำ แต่ต้องอาศัยความสมดุลระหว่างความรวดเร็วและความถูกต้องแม่นยำ

2.3 การประเมินความเสียหายและความต้องการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน (Damage and Needs Assessment : DaNA) (ระยะที่ 1-2)

กระบวนการประเมิน DaNA โดยทั่วไปนิยมใช้วิธีการประเมินแบบ MIRA ซึ่งเป็นเครื่องมือและเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดย UNOCHA และทาง IASC (2012, 2015) ได้พัฒนาคู่มือ MIRA โดยทาง IASC ได้ขยายความร่วมมือกับ NAFT (Needs Assessment Task Force) ซึ่งได้รับการพัฒนามาจากองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ UN NGOs สถาบันทางวิชาการ และหน่วยงานทางเทคนิคอื่น ๆ โดยได้ทบทวนจากกรณีศึกษาที่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในช่วงภาวะฉุกเฉินรูปแบบใหม่ ๆ โดยศึกษาจากการปฏิบัติภาคสนาม วิธีการ และเครื่องมือการประเมินอื่น ๆ ที่มีอยู่

1) จุดมุ่งหมายในการประเมิน MIRA

- เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการประเมินความต้องการเร่งด่วนจากพื้นที่และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
- เพื่อให้ได้ข้อมูลการช่วยเหลือ โดยต้องมีการวางแผนการประเมิน ซึ่งเป็นรายละเอียดและมีความเฉพาะในการปฏิบัติงาน
- เพื่อเป็นกระบวนการระหว่างหน่วยงานเร่งด่วน บนพื้นฐานของการปฏิบัติการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็วตามหลักสากล

2) ประเภทการประเมินการประสานงาน (Coordinated Assessment)

สิ่งสำคัญที่ทำให้งานการประเมินมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ก็คือ การประสานงาน การประเมิน ถ้าหากไม่มีประสานงาน (uncoordinated) กันในงานการประเมิน จะทำให้มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบการประเมิน วิธีการ (methodologies) รูปแบบการรายงาน และการไม่มีระบบการแบ่งปันข้อมูล ดังนั้น ในการประเมินแบบประสานงาน (Coordinated Assessment) ซึ่งเป็นการวางแผนและการดำเนินการระหว่างหน่วยงานด้านมนุษยชน เพื่อให้การทำงานการประเมินมีประสิทธิภาพ สามารถแบ่งได้ เป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) การประเมินแบบสอดคล้องกัน (Harmonized Assessment) เป็นการประเมิน โดยหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูล มีกระบวนการ วิธีการ และการวิเคราะห์ข้อมูลแตกต่างกัน การจัดทำรายงาน เป็นฉบับเดียวหรือแยกทำก็ได้ แต่จะใช้ตัวชี้วัดร่วมกัน (common indicator) และจะนำข้อมูลมารวมกัน เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลเดียวกัน และนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์

(2) การประเมินแบบร่วม (Joint Assessments) เป็นการเก็บข้อมูล กระบวนการ และรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบฟอร์มเดียวกัน ระหว่างหน่วยงาน/ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อจัดทำรายงานรวมเป็น ฉบับเดียว

3) ช่วงระยะเวลาในการประเมิน

การประเมินแบบ MIRA ได้แบ่งช่วงของการประเมินเบื้องต้น เป็น 2 ระยะ ได้แก่

(1) การประเมินระยะที่ 1 : เป็นการประเมินเบื้องต้น (0-3 วัน)

เป็นการประเมินเบื้องต้น โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับข้อมูลทุติยภูมิ ในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อแสดงภาพรวมของสถานการณ์ของความต้องการ ด้านมนุษยธรรม โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ประเมินระดับและความรุนแรงของเหตุการณ์
- กำหนดพื้นที่และคาดคะเนขนาดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน และระบุ ความแตกต่างของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
- จัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้านมนุษยธรรมตามความต้องการของประชากร ที่ได้รับผลกระทบในระยะสั้น
- การประเมินเบื้องต้นระยะที่ 1 จะใช้แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1 (ด้านความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ) ดังแสดงในคู่มือการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 0 - 2¹ เป็นการรายงานสถานการณ์ที่ยังไม่ลงรายละเอียด เพื่อรายงาน สถานการณ์ภัยพิบัติและเพื่อเตรียมการช่วยเหลือเบื้องต้น
- เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการประเมินต่อเนื่องระยะที่ 2 ของ MIRA

¹ แบบประเมินนี้ได้รับการออกแบบในการศึกษาโครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัย จากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล ระยะที่ 1



(2) การประเมินระยะที่ 2 ของ MIRA : การประเมินเร่งด่วน เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน (ภายใน 2 สัปดาห์)

การประเมินในระยะเร่งด่วน มีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์และประเมินผลกระทบ พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิศาสตร์หรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ประเมินสถานการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจ วางแผนและปฏิบัติการ ให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ของผู้ประสบภัย
- ช่วยชีวิตผู้ประสบภัย และช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามความจำเป็น
- ช่วยกำหนดขอบเขตในการติดตามผล
- เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการประเมินต่อเนื่องในระยะที่ 3

การประเมินระยะที่ 2 จะใช้แบบประเมินความเสียหายและความต้องการระยะที่ 2 (Multi-Cluster/Sector Initial and Rapid Assessment : MIRA) ในคู่มือการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 0 - 2² แบบประเมินนี้จะมีความต่อเนื่องในการเก็บข้อมูลจากแบบประเมินระยะที่ 1 แต่มีรายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์แผนการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ในการวิเคราะห์ก่อนหน้านี้ โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดขอบเขตของภัยพิบัติและจำนวนของผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งยังเป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ ด้วยการประเมินในระดับชุมชน (Community Level Assessment : CLA) ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ (SA) ในลักษณะภาพรวมเมื่อเริ่มต้นสถานการณ์ โดยกำหนดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามความต้องการด้านมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการรายงานเชิงยุทธศาสตร์และการตัดสินใจขั้นต้นในการจัดสรรทรัพยากร

4) กรอบการวิเคราะห์ MIRA

กรอบการวิเคราะห์ MIRA เป็นรากฐานของการรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แน่ใจว่าการวางแผนและการดำเนินการประเมินมีการดำเนินการอย่างทั่วถึงและไม่ควรมองข้ามความสำคัญอื่น ๆ โดยกรอบการวิเคราะห์นี้ จะสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมเพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการด้านมนุษยธรรมและกลุ่มประชากรที่ต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมากที่สุด

กรอบการวิเคราะห์นี้ แบ่งเป็น 2 ประเด็นในเรื่องสำคัญ ๆ คือ

1) ผลกระทบต่อเหตุการณ์

ผลกระทบต่อเหตุการณ์ เป็นการระบุถึงความต้องการด้านมนุษยธรรม ช่องว่างและความเสี่ยงการหยุดชะงักในการให้บริการของระบบโครงสร้างพื้นฐาน การตลาด และความสูญเสียอื่น ๆ

2) สภาพแวดล้อมการดำเนินงาน

สภาพแวดล้อมการดำเนินงานนั้นมีความสัมพันธ์กับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม ในการวางแผนการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น ๆ

² เช่นเดียวกับการอ้างอิงใน 1

กรอบการวิเคราะห์นี้ จะช่วยให้ภาพรวมของความต้องการด้านมนุษยธรรมที่จะต้องดำเนินการตามลำดับความสำคัญซึ่งมีการวิวัฒนาการขึ้นในแต่ละส่วน โดยกรอบการวิเคราะห์นี้จะช่วยในการระบุ เติมเต็มช่องว่างของข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความสมบูรณ์ของผลลัพธ์

5) โครงสร้างทีมประเมิน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

ในการประสานงานที่มีประสิทธิภาพของทีมประเมินนั้นต้องมีความสมดุลระหว่างผู้ที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่ปฏิบัติการหลัก โดยควรเป็นทีมขนาดเล็กที่มีความคล่องตัวและมีทักษะทางด้านเทคนิคต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน ทีมประเมินอาจเสี่ยงต่อความล้มเหลวด้วยปัจจัยที่มีผู้ปฏิบัติด้านหนึ่งด้านใดมากเกินไป ซึ่งจะทำให้มาครอบงำกลไกการประสานงานและอาจทำให้กระบวนการการประสานงานตกไปได้

บริบทของการเตรียมของทีมประเมิน ในระดับหน่วยงานย่อยจะสามารถทำได้ดีกว่า หากมีกำลังและทรัพยากรที่เพียงพอ แต่สำหรับกรณีที่เกิดเหตุการณ์ในระดับใหญ่หรือระดับชาติ จะต้องเพิ่มบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานในระดับภูมิภาคจะต้องสามารถช่วยเหลือต่อกรณีฉุกเฉินได้ และสามารถเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อสนับสนุนวิธีการประเมินแบบ MIRA เพิ่มเติม ในขณะเดียวกันวิธีการในการหาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมควรวางไว้ในขั้นเริ่มต้นของการประเมินด้วย

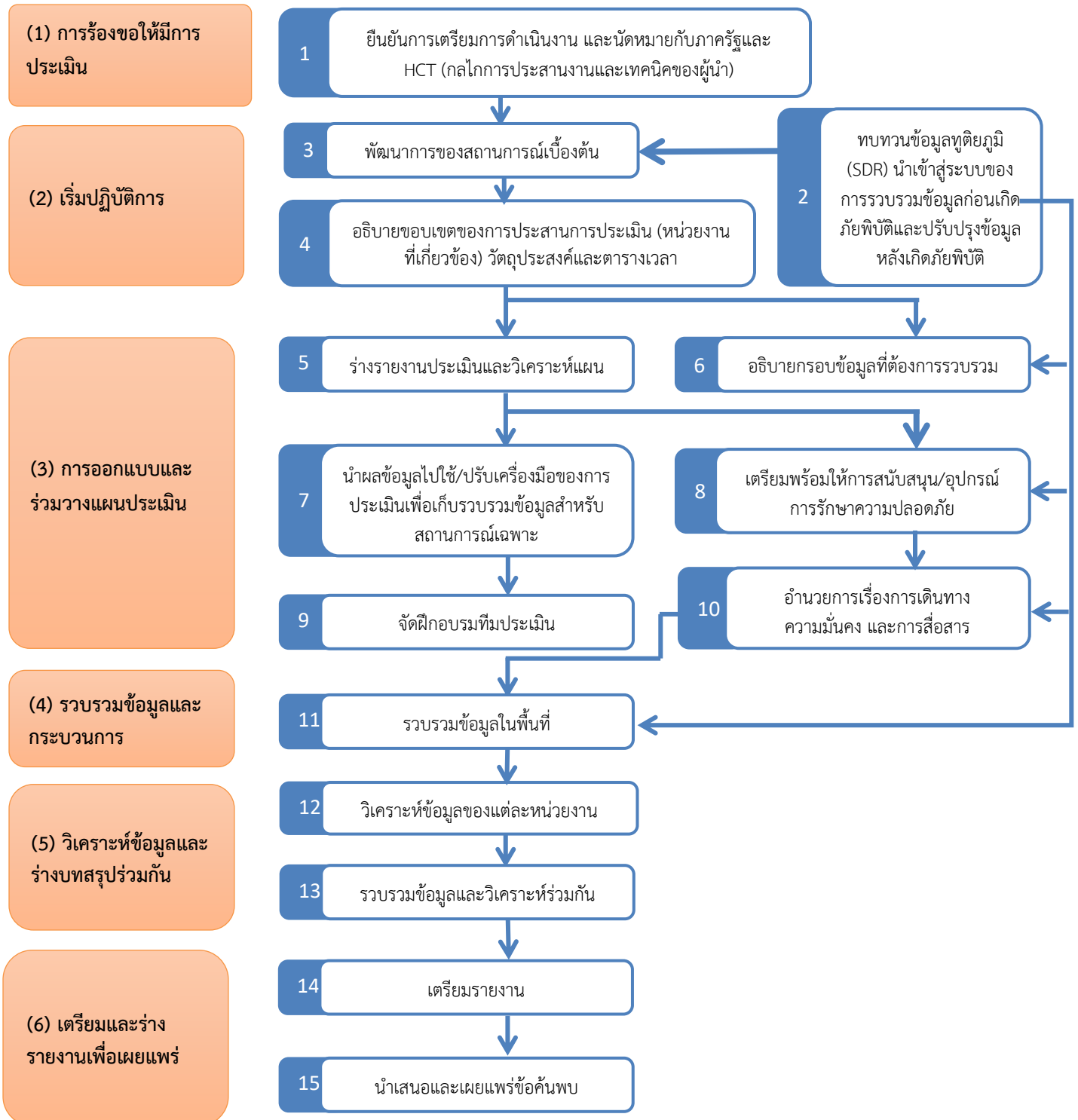
จากการทบทวนเอกสารและกรณีศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างทีมประเมิน ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 2-2 โครงสร้างทีมประเมิน และหน้าที่ความรับผิดชอบ

ผู้เกี่ยวข้อง	กิจกรรมหลักและหน้าที่ความรับผิดชอบ
รัฐบาลเป็นเจ้าภาพ (Host Government.)	หน่วยงานรัฐบาลระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น ริเริ่มการประเมิน โดยให้การปรึกษาและสนับสนุน เพื่อนำไปสู่การประสานงานการประเมินและการช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน
หน่วยงานประสานงานด้านมนุษยธรรม (HC – Humanitarian Coordinator)	มีหน้าที่ในการสร้างกระบวนการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ที่สะท้อนมาจากผู้ประสบภัยในชุมชน/ประเทศ
ทีมงานด้านมนุษยธรรมระดับประเทศ (HCT- Humanitarian Country Team)	- มอบหมายเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมวางแผนออกแบบ และการประเมินผล - รับรองการวิเคราะห์ระหว่างหน่วยงานต่อผลการประเมินด้วยวิธีการประเมินแบบ MIRA และจัดลำดับความสำคัญต่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม
ผู้ประสานงานการประเมิน (AC- Assessment Coordinator)	- ดูแลการประสานงานของกระบวนการประเมิน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญด้านมนุษยธรรมในทีมประเมิน และสร้างความมั่นใจและเผยแพร่ผลลัพธ์ของการประเมิน - OCHA จะมีบทบาทเช่นเดียวกัน ซึ่งหน่วยงาน HC เป็นผู้มอบหมาย

ผู้เกี่ยวข้อง	กิจกรรมหลักและหน้าที่ความรับผิดชอบ
ทีมประเมิน (AT-Assessment Team)	- กลุ่ม/หน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานสหวิชาชีพรับผิดชอบในการสนับสนุนการออกแบบ วางแผน ประสานงาน ป้องกัน สำหรับการประเมิน โดยใช้การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อแลกเปลี่ยนการวิเคราะห์ระหว่างหน่วยงาน และเตรียมพร้อมสำหรับการเผยแพร่ผลลัพธ์ของการประเมิน - สมาชิกจะต้องมาจากผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาครัฐ สหประชาชาติ องค์กรอิสระ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และภาคเอกชน - ต้องมีประสบการณ์ด้านการประเมิน ด้านสถิติ การออกแบบการประเมิน ในภาวะฉุกเฉิน การวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม และวิธีการวิจัยภาคสนาม และต้องมีความรู้ในท้องถิ่น เพศ อายุ และความเชี่ยวชาญด้านการป้องกัน
เจ้าหน้าที่บริหารข้อมูล (IMO-Information Management Officer)	- สนับสนุนการรวบรวมข้อมูลก่อนและในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ - จัดการกระบวนการนำเข้าและจัดทำข้อมูลการประเมิน ตรวจสอบเปรียบเทียบชุดข้อมูลกับผลข้อมูลอื่น ๆ และจัดข้อมูลในรูปแบบของตารางแผนที่ และแผนภูมิ เพื่อให้ข้อมูลแก่ทีมประเมินและรายงานต่อผู้ประสานงานการประเมิน
กลุ่มผู้ประสานงานระหว่างคลัสเตอร์ (ICCG-Inter-Cluster Leads Coordination Group)	- มีส่วนร่วมในการประเมินของแต่ละคลัสเตอร์ เพื่อการวางแผน ออกแบบ การดำเนินการ การทบทวนและการวิเคราะห์ข้อมูล - ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 - สนับสนุนการดำเนินงานกระบวนการประเมินทั้งหมด
หัวหน้าทีมภาคสนาม (FTL-Field Team Lead)	- ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ประสานงานการประเมิน ให้เป็นหัวหน้าทีมภาคสนาม - กำหนดกระบวนการ และมาตรฐานในการรวบรวมข้อมูล - วิเคราะห์และบรรยายสรุปแก่ทีมประเมินภาคสนาม - สรุปข้อค้นพบ และผลการวิเคราะห์เบื้องต้น และนำเสนอต่อผู้ประสานงานการประเมิน
ทีมประเมินภาคสนาม (FAT – Field Assessment Team)	- เป็นผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมิน องค์กรอิสระ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และภาคเอกชน และมีองค์ประกอบความสมดุลของเพศ - ต้องมีประสบการณ์ และผ่านการอบรมด้านการประเมิน วิธีการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่นที่ประสบภัย และการมีส่วนร่วมของชุมชน

6) ขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs) จะประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่



ภาพที่ 2-1 สรุปขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs) จากการประเมินด้วยวิธีการประเมินแบบ MIRA (IASC 2011, 2015)

ตารางที่ 2-3 รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs) ด้วยวิธีการประเมินแบบ MIRA (Multi –Cluster/Sector Initial Rapid Assessment APPROACH , IASC, 2011)

การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
ก. การร้องขอให้มีการประเมิน	กำหนดความต้องการสำหรับการประเมินร่วมกัน		✗				
	ดำเนินการเรียกเก็บผลการประเมิน		✗				
	ตรวจสอบผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการประเมิน		✗				
	จัดตั้ง/ยืนยันโครงสร้างการประสานการประเมิน		✗				
	ยืนยันการเตรียมการดำเนินงาน และนัดหมายกับภาครัฐ และ HCT (กลไกการประสานงานและเทคนิคของผู้นำ)		✗	✗			
	ตรวจสอบประสิทธิภาพของหน่วยงานประเมิน/และให้สามารถเรียกผลการประเมินเพิ่มเติมได้ ถ้าต้องการ		✗				
	สนับสนุนให้มีการใช้ข้อมูลรวม (CODs) กับทุก ๆ หน่วยงาน		✗				
	ทบทวนข้อมูลทุติยภูมิ (SDR)	✗	✗	✗			✗
	ร่วมวิเคราะห์ SDR (ค้นหาข้อมูล อัปเดตข้อมูล)					✗	✗
	ให้อธิบายสถานการณ์เบื้องต้น (PSD) (ภายใน 3-4 วัน)		✗	✗		✗	✗
	เผยแพร่ PSD		✗				

การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
ข. การเริ่มต้น: ประสานการ ประเมิน	แบบฟอร์มสำหรับการประเมินและการจัดการข้อมูลของ กลุ่มผู้ดำเนินงาน (AIM WG) กับกลไกการประสานงาน กลไก ของผู้เชี่ยวชาญ กลไก IM		✗	✗			
	แน่ใจว่าได้รับการแจ้งเกี่ยวกับการประเมินเบื้องต้น การประเมินระยะที่ 2	✗		✗			
	กำหนดขอบเขตความร่วมมือการประเมิน วัตถุประสงค์ เฉพาะ และช่วงเวลา			✗	✗	✗	✗
	ตรวจสอบความต้องการของคน การเงิน การขนส่ง และ ดำเนินงานตามความต้องการดังกล่าว	✗		✗			
ค. การออกแบบ และร่วมวางแผน ประเมิน	กำหนดข้อมูลที่ต้องการและวิธีการเก็บข้อมูล			✗	✗	✗	✗
	นำข้อมูลมาใช้กับเครื่องมือ MIRA เพื่อให้อุปกรณ์การเก็บ ข้อมูลสามารถกำหนดบริบทเฉพาะได้				✗	✗	✗
	ร่างรายงานและวิเคราะห์แผน			✗	✗	✗	✗
	เลือกพื้นที่ในการรายงาน				✗		
	ร่างตารางการรายงาน			✗	✗		✗
	ประชุมและฝึกอบรมทีมรายงาน แต่งตั้งหัวหน้าทีม			✗	✗		✗

การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
	แปลงข้อมูลโดยเครื่องมือการเก็บข้อมูลให้มีความเหมาะสม				✗		
	พัฒนาข้อมูลของพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลประกอบให้กับ อุปกรณ์เก็บข้อมูล อาทิ การสุ่มตัวอย่าง การให้ ความหมาย กระบวนการ				✗	✗	✗
	ทดสอบเครื่องมือการเก็บข้อมูลในพื้นที่			✗			✗
	เตรียมงบประมาณสำหรับแผนการประเมินและช่วงเวลา			✗			
	กำหนดอุปกรณ์ที่ต้องการ (เครื่องมือสื่อสาร โทรศัพท์ เสื้อผ้า) และตรวจสอบว่าสามารถดำเนินการได้ และมี พอเพียงสำหรับสมาชิกในทีม			✗			✗
	เตรียมพร้อมเพื่อส่งอุปกรณ์และกล่องรักษาความปลอดภัย			✗			✗
	จัดระบบขนส่ง ความปลอดภัย และการสื่อสาร			✗			✗
	แน่ใจว่าทีมงานมีความเข้าใจ มีความรู้ด้านความปลอดภัย และเข้าร่วมบรรยายสรุปด้านความปลอดภัย			✗			✗
	มั่นใจว่ามีการบริหารจัดการอย่างทั่วถึง รวมถึงที่พักอาศัย และที่พักในพื้นที่ของทีมประเมิน			✗			✗

การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
ง. รวบรวมข้อมูล และกระบวนการ	วิเคราะห์ก่อนและหลังเกิดสาธารณภัยจากข้อมูลทุติยภูมิ ตามกรอบระยะเวลา			×	×	×	×
	อัปเดตข้อมูลตามการเปลี่ยนแปลงของบริบทและปรับ กำหนดขอบเขตของการประเมิน และอุปกรณ์การประเมิน ตามลำดับ			×	×		×
	เก็บข้อมูลในพื้นที่				×		×
	กระบวนการข้อมูลของพื้นที่ และดำเนินงานของโครงสร้าง การดำเนินการได้สรุปต่อทีมประเมินทุกวัน				×		×
	ประกอบกรรวบรวมข้อมูลจากทีมในพื้นที่ผ่านเครื่องมือ การเก็บข้อมูล					×	×
	อัปเดตทีมในพื้นที่ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบและ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง			×	×		×
	แลกเปลี่ยนการวิเคราะห์เบื้องต้นกับข้อมูลของ นักวิเคราะห์และทีมในพื้นที่ เพื่อให้หัวหน้าทีมสังเคราะห์ ข้อมูลเบื้องต้น				×	×	×
	รวบรวมการเก็บข้อมูล				×	×	
	พิจารณาและปฏิบัติต่อความต้องการต่าง ๆ หรือโอกาส สำหรับการปฐมนิเทศ			×	×		



การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
	แก้ไขโครงสร้างกรอบการวิเคราะห์ ถ้ามีฐานข้อมูลใหม่			✗	✗	✗	✗
จ. วิเคราะห์ข้อมูล และร่างบทสรุป ร่วมกัน	หน่วยเทคนิควิเคราะห์ กำหนดวันสำหรับข้อมูลนำเข้า ของหน่วยงาน			✗			✗
	สนับสนุนหน่วยงานเพื่อจัดลำดับข้อมูลเบื้องต้น สนับสนุน การรวมตัวของกลุ่ม เพศ อายุ จากข้อมูลของหน่วยงาน			✗			
	แน่ใจว่าหน่วยงานต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามกรอบวิเคราะห์ ของ MIRA			✗			
	อัปเดต AIM WG สำหรับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง			✗			
	วิเคราะห์ข้อมูลหตุยภูมิอย่างต่อเนื่อง				✗	✗	✗
	จัดประชุม AIM WG ให้หน่วยงานวิเคราะห์ต่าง ๆ			✗			
	วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน			✗	✗	✗	✗
	พิจารณาประเด็นที่จำเป็น รวมถึงเพศและการป้องกัน			✗	✗	✗	✗
	แน่ใจว่าได้เชื่อมโยงการวิเคราะห์ และมีข้อค้นพบ ของแต่ละหน่วยงาน			✗	✗	✗	✗
	จัดหมวดหมู่ประเด็น			✗	✗	✗	✗

การดำเนินการ	ปฏิบัติการ	ผู้รับผิดชอบ					
		ประเทศ/ ภูมิภาค/ สำนักงานใหญ่	ภายในประเทศ				
		ภาพรวม	ผู้ออกคำสั่ง	สมาชิกกลุ่มทำงาน			
		OCHA	HC/RC/HCT/Govt.	AIM ผู้ประสานงาน	ผู้เชี่ยวชาญ AIM		กลุ่ม/ หน่วยงาน
					ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ IM	
	อัปเดตข้อมูลร่วมกับ PSD			✗	✗	✗	✗
	เสนอแนะความต้องการระยะแรกและแนวทางการปฏิบัติ			✗			
	ส่งข้อมูลสำคัญเพื่อให้เกิดการประเมินผลโดย HC/HCT			✗			
	ส่งข้อมูลเบื้องต้น จาก MIRA เพื่อเข้าสู่ระบบ Flash Appeal	✗		✗			
จ. เตรียมและร่าง รายงานเพื่อ เผยแพร่	เตรียมรายงาน					✗	✗
	รวบรวมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการรายงาน (ในช่วงลงพื้นที่)					✗	✗
	เตรียมข้อค้นพบเบื้องต้น				✗	✗	✗
	รายงานกับ AIM WG			✗			
	เตรียมการนำเสนอสำหรับข้อค้นพบกับหน่วยงานอื่น ๆ			✗		✗	✗
	รายงาน MIRA ฉบับสมบูรณ์					✗	✗
	วางแผนการเผยแพร่	✗		✗			
	เผยแพร่ข้อค้นพบ	✗		✗			

2.4 การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ระยะที่ 3-4)

1) จุดมุ่งหมายในการประเมิน PDNA

- ประเมินผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ (ความเสียหายและความสูญเสีย)
- ประเมินผลกระทบที่ตามมาต่อประชาชนและเศรษฐกิจ หากไม่มีมาตรการใด ๆ เกิดขึ้นโดยทันที (ผลกระทบที่ตามมาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ประสบภัย)
- การประมาณการเบื้องต้นด้านความต้องการทางการเงินเพื่อการฟื้นฟู
- ข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจเพื่อพัฒนารอบและการวางแผนเพื่อการฟื้นฟู โดยความร่วมมือด้านการพัฒนาทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

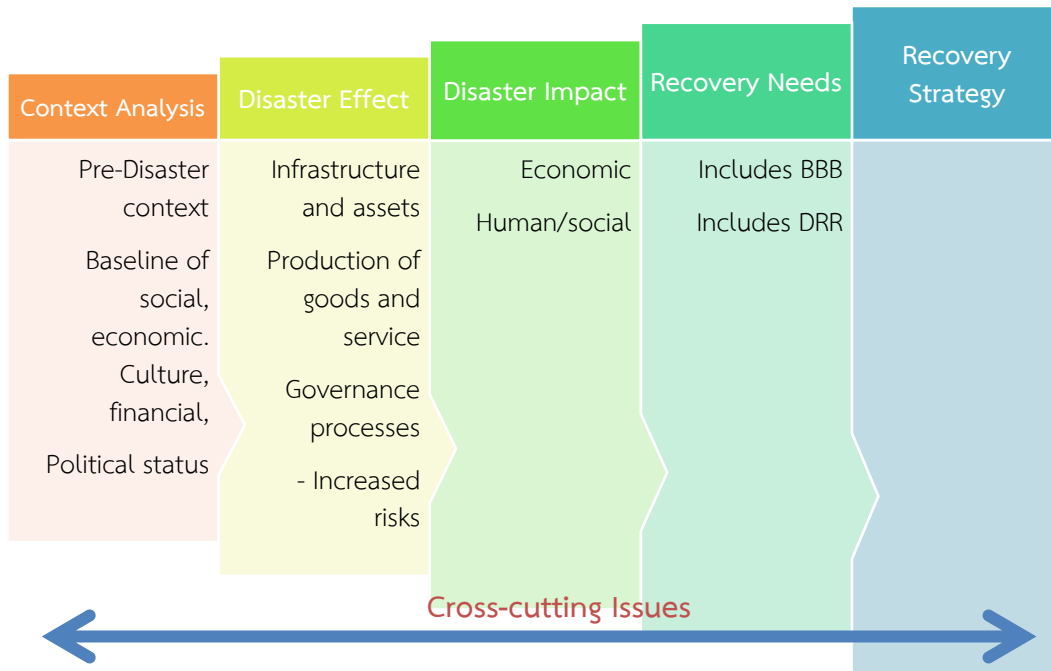
2) สาเหตุที่ต้องทำการประเมิน แบบ PDNA

- เพื่อประมาณความต้องการด้านการเงินเพื่อการฟื้นฟูทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
- เพื่อให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจด้านนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูในพื้นที่ ภาคส่วน และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบต่าง ๆ
- เพื่อจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและโครงการหลังเกิดภัยพิบัติ
- เพื่อกำหนดแหล่งทุนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงจากภาคเอกชน
- เพื่อสร้างพื้นฐานในการประเมินผลการดำเนินแผนงานฟื้นฟู
- เพื่อเป็นแนวทางสำหรับโครงการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การดำเนินการประเมิน PDNA ปกติจะทำการประเมินเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ และสร้างผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยเป็นการร้องขอให้มีการประเมิน PDNA โดยรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อหลายอำเภอ จังหวัดอาจตัดสินใจทำการประเมินในบางภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

ขอบเขตการประเมิน PDNA ครอบคลุมพื้นที่ประสบภัยและແຂກແຂງตามขอบเขตการปกครอง ภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งด้านลบและด้านบวก และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการประเมิน

3) องค์ประกอบสำคัญของการประเมิน PDNA



ภาพที่ 2-2 องค์ประกอบสำคัญของการประเมิน PDNA

ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการประเมิน PDNA ประกอบด้วย

(1) การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis)

เป็นการดำเนินการวิเคราะห์บริบทและข้อมูลพื้นฐานก่อนเกิดภัยพิบัติ (Baseline Data) โดยทำการศึกษาสภาพก่อนเกิดภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ รวมถึง ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเงิน และการเมือง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับใช้อ้างอิงเปรียบเทียบกับสภาวะภายหลังเกิดภัยพิบัติในประเทศผู้ประสบภัย

(2) การประเมินผลที่ตามมาโดยตรงจากภัยพิบัติ (Disaster Effect)

เป็นการประเมินผลกระทบหลังจากเกิดภัยพิบัติในทันทีที่ทั้งต่อภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะถูกรายงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่

(2.1) ความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานและทรัพย์สินทางกายภาพ เป็นการประเมินผลกระทบจากความเสียหาย (Damages) และ ความสูญเสีย (Losses)

○ การประเมินความเสียหาย (Damages) เป็นผลกระทบทางด้านกายภาพต่อสาธารณูปโภค และทรัพย์สินต่าง ๆ ประมาณการมูลค่า จาก

- มูลค่าการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เสียหายบางส่วน (repair cost)
- มูลค่าทรัพย์สินทดแทนที่เสียหายทั้งหมด (replacement cost)

○ ความสูญเสีย (Losses) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการไหลเวียนทางเศรษฐกิจ (output/ income, expenditures etc.)

- สูญเสียรายได้จากธุรกิจ การทำเกษตรกรรม รายได้ของภาครัฐ ฯลฯ
- ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น
- สูญเสียด้านการลงทุน
- ค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น อาทิ ความสูญเสียสามารถเกิดได้ภายหลังจากปีที่เกิดภัยพิบัติ จนกว่าการซ่อมแซมและสร้างคืนใหม่จะสิ้นสุดลง

(2.2) การหยุดชะงักการเข้าถึงสินค้าและบริการ เป็นการประเมินผลของภัยพิบัติต่อการเข้าถึงสินค้าและการส่งมอบบริการได้ ภัยพิบัติก่อให้เกิดความเสียหายอาจทำให้เกิดการขาดแคลนอาหาร น้ำ การรักษาพยาบาล ฯลฯ ประชาชนไม่สามารถเดินทางและเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ ซึ่งรวมถึงความพร้อมและคุณภาพของบริการ และการเข้าถึงสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

(2.3) การกักกั้นดูแลและกระบวนการตัดสินใจ เป็นการประเมินผลของภัยพิบัติต่อกระบวนการทางสังคมและการตัดสินใจ ภัยพิบัติสามารถทำให้การทำงานของภาครัฐเกิดการหยุดชะงัก และอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการบริหารงาน เกิดความสับสนวุ่นวาย ความรุนแรง ฯลฯ ขึ้นได้ อันรวมถึงความสามารถของประชาชนในการแสดงสิทธิพลเมืองและกระทำตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนาที่สำคัญ

(2.4) ความเสี่ยงและความเปราะบางที่เพิ่มขึ้น เป็นการประเมินว่าความเสี่ยงใดที่เพิ่มขึ้นจากการเกิดภัยพิบัติ และภัยคุกคามหรือความเสี่ยงสภาวะใดที่เพิ่มความเปราะบางของประชาชน และเพิ่มขึ้นได้อย่างไร

การประเมินมูลค่าของผลจากภัยพิบัติ เมื่อมีการอธิบายถึงลักษณะของผลจากภัยพิบัติแล้ว จะมีการประมาณมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลหลัก ๆ ที่ตามมาหลังเกิดภัยพิบัติใน 4 ด้าน ได้แก่

- มูลค่ารวมและบางส่วน of โครงสร้างพื้นฐานและสินทรัพย์ที่ถูกทำลาย
- มูลค่าของความเปลี่ยนแปลงของการส่งมอบบริการ การผลิตสินค้าและบริการ และการเข้าถึงสินค้าและบริการ
- มูลค่าของความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทางการกักกั้นดูแล
- มูลค่าของความเปลี่ยนแปลงความเสี่ยง

(3) การประเมินผลกระทบที่ตามมา (Disaster Impacts)

ผลกระทบที่ตามมา (Disaster Impacts) เป็นการวิเคราะห์ผลพวงที่ตามมาในระยะยาว อันเนื่องมาจากผลกระทบ (effect) ซึ่งจะทำให้การประเมินใน ประเด็นหลัก ได้แก่



(3.1) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic Impacts) – ผลกระทบ (effect) จากภาคส่วนต่าง ๆ ทำให้เกิดผลต่อเนื่องกัน

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับภูมิภาค (GRDP)
- การจ้างงาน (Employment)
- รายได้/ภาษี (Income/tax revenues)
- การขาดดุลงบประมาณ (Budget deficit)
- หนี้สิน (Debt)
- ดุลการชำระเงิน (Balance of payment)
- ภาวะเงินเฟ้อ (Inflation)

(3.2) ผลกระทบที่ตามมาด้านสังคม (Social Impacts or Human Development Impacts)

(3.3) ผลกระทบจากภาคส่วนต่าง ๆ สามารถส่งผลกระทบที่ตามมาทั้งในระดับบุคคลและครัวเรือน

- ความสูญเสียต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพสามารถเพิ่มระดับความยากจนและทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นได้
- ความสูญเสียจากผลผลิตทางการเกษตรสามารถส่งต่อภาวะโภชนาการได้
- ความเสียหายต่ออาคารเรียนส่งผลต่ออัตราการรู้หนังสือ
- ความเสียหายต่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ส่งผลต่อสถานะทางสุขภาพของประชาชน

(4) พิจารณาความต้องการด้านการฟื้นฟูของแต่ละภาคส่วน (Recovery Needs)

ความต้องการด้านงบประมาณ - จำนวนเงินที่ต้องการเพื่อให้กลับสู่สถานการณ์ปกติ ภายใต้แนวคิด “การสร้างคืนใหม่ให้ดีขึ้นและปลอดภัยกว่าเดิม” (Build Back Better and Safer) อาจจำแนกออกเป็น

- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูระยะเริ่มแรก (Early Recovery needs)
- ความต้องการเพื่อการก่อสร้างคืนใหม่ (Reconstruction needs)
- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูสู่สภาพปกติ (Recovery needs)

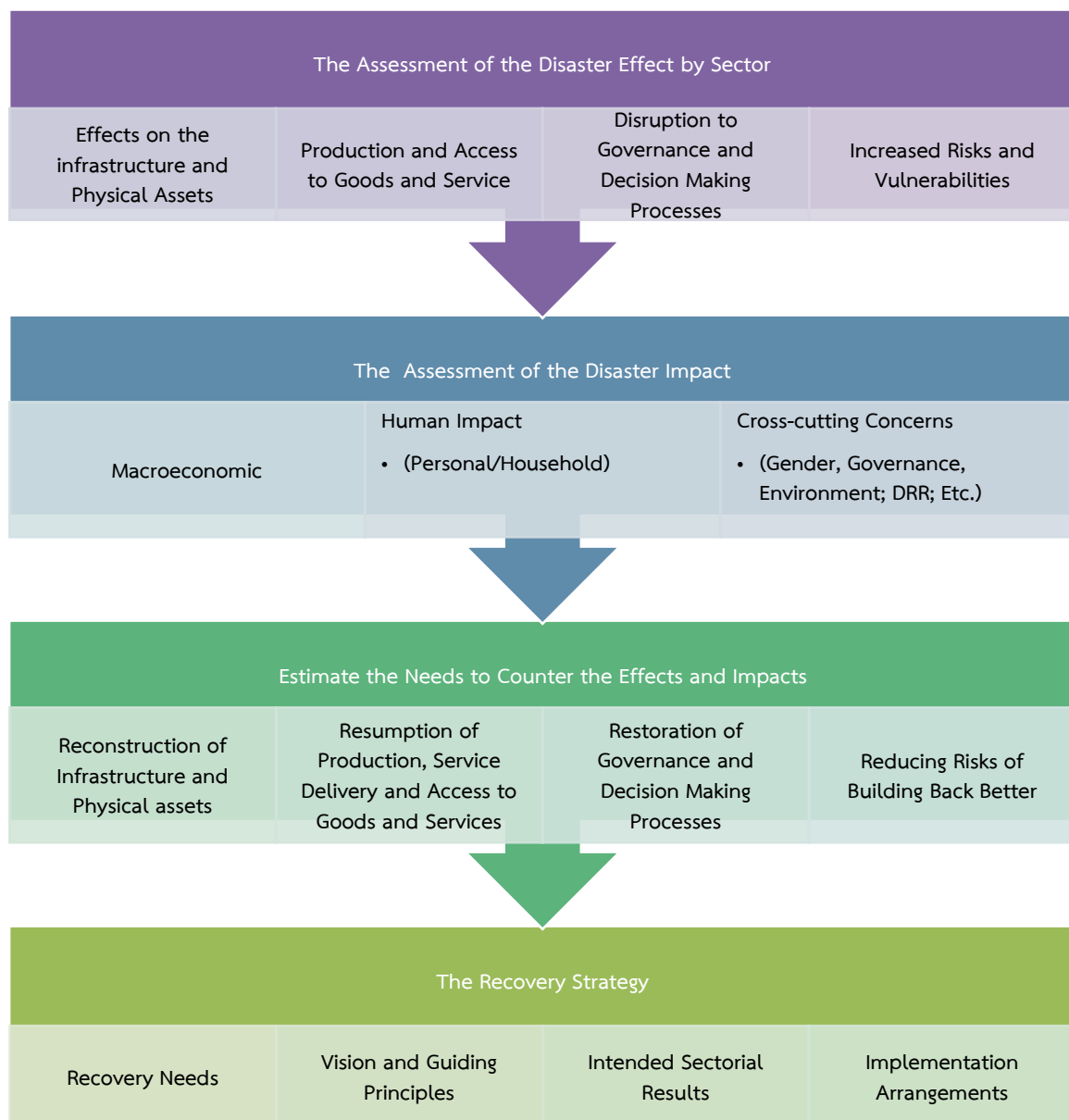
(4.1) ปรับปรุงมาตรการด้านนโยบาย (Policy measures) เพื่อลดระดับความทุกข์ยากแก่ครัวเรือนและประชาชน – การพักชำระหนี้ที่อยู่อาศัย การลดภาษีให้แก่ภาคธุรกิจ มาตรการอื่น ๆ ที่ช่วยให้ชุมชนและเศรษฐกิจฟื้นกลับไปสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

(4.2) แผนงานและโครงการ (Programs and projects) กิจกรรมตามกระบวนการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐ การมีส่วนร่วมของคู่ร่วมด้านการพัฒนาและภาคธุรกิจ

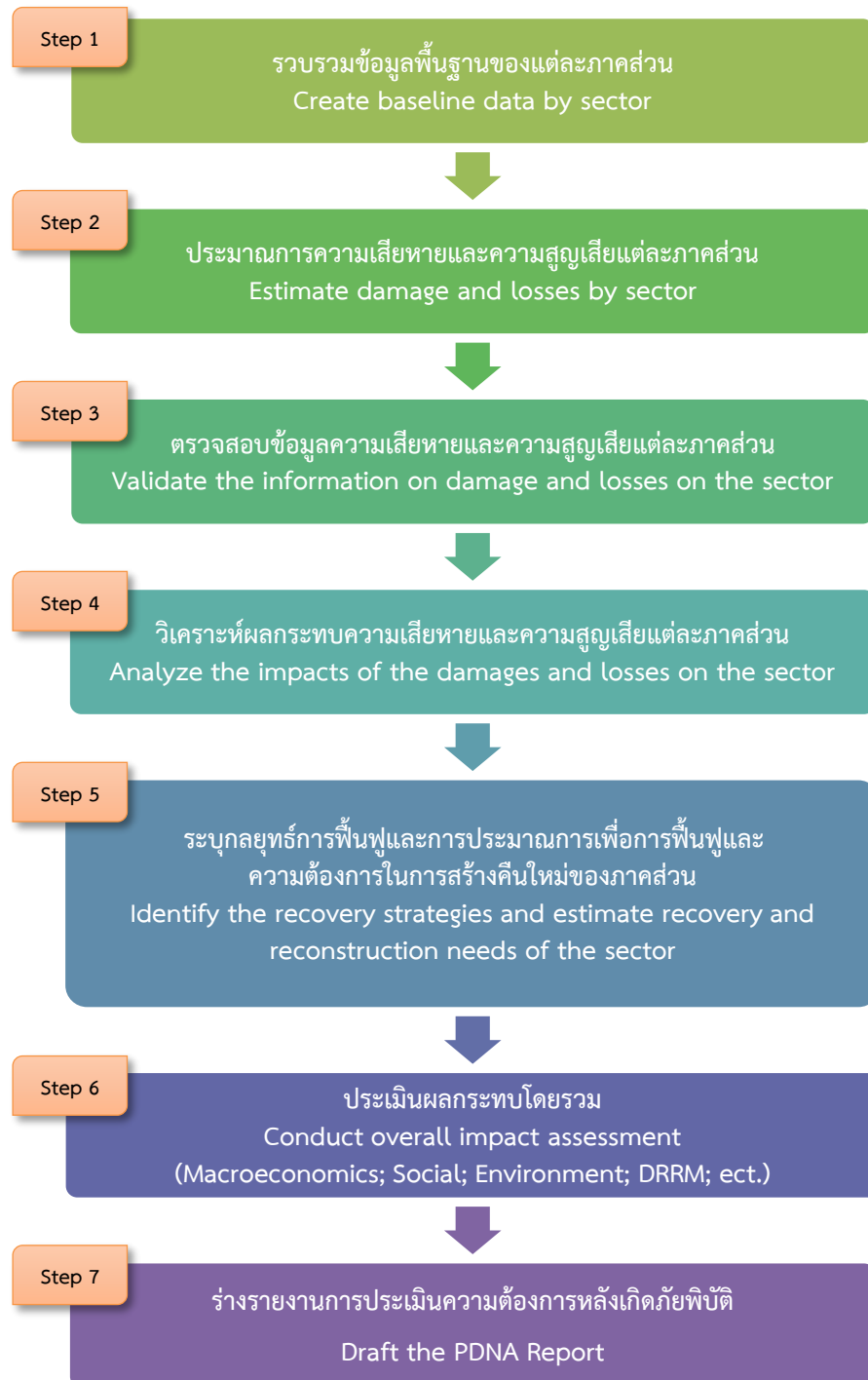


(5) การพัฒนายุทธศาสตร์และกรอบนโยบายเพื่อการฟื้นฟู (Recovery Strategy and Framework)

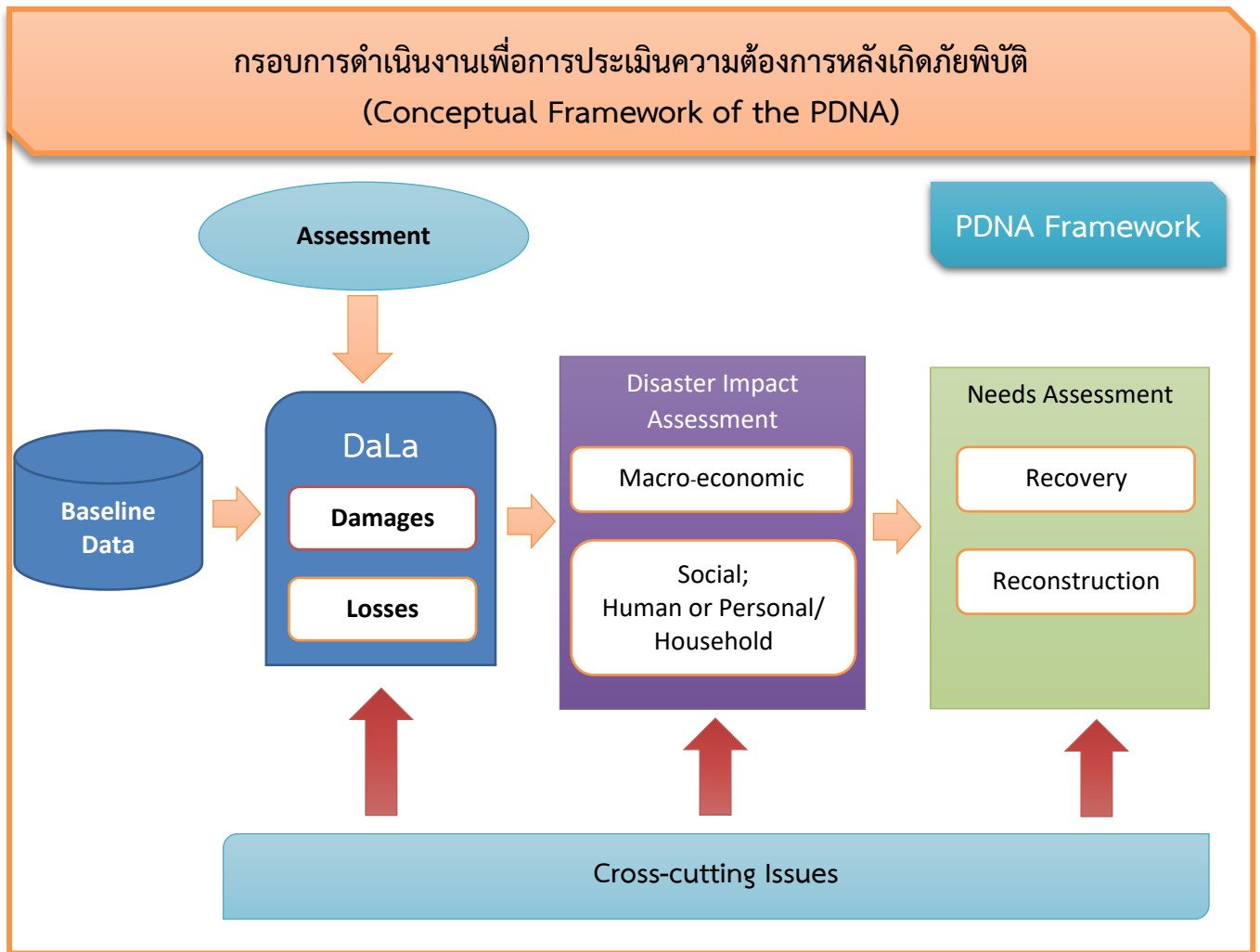
การประเมินจะทำให้เกิดรายงานความเสียหาย ความสูญเสีย และความต้องการรายภาคส่วนแบบบูรณาการ ที่จะถูกสรุปออกมาเป็นยุทธศาสตร์การฟื้นฟู ยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะระบุลำดับความสำคัญของการฟื้นฟู โครงสร้างต้นทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้คำแนะนำเรื่องกรอบเวลาสำหรับการฟื้นฟู ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูต้องได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องผ่านกรอบการฟื้นฟู อันประกอบด้วยข้อมูลของการจัดเตรียมของนโยบายและสถาบัน กลไกทางการเงิน ระบบการติดตามและประเมินผลการฟื้นฟู



ภาพที่ 2-3 The Post Disaster Needs Assessment – PDNA Process



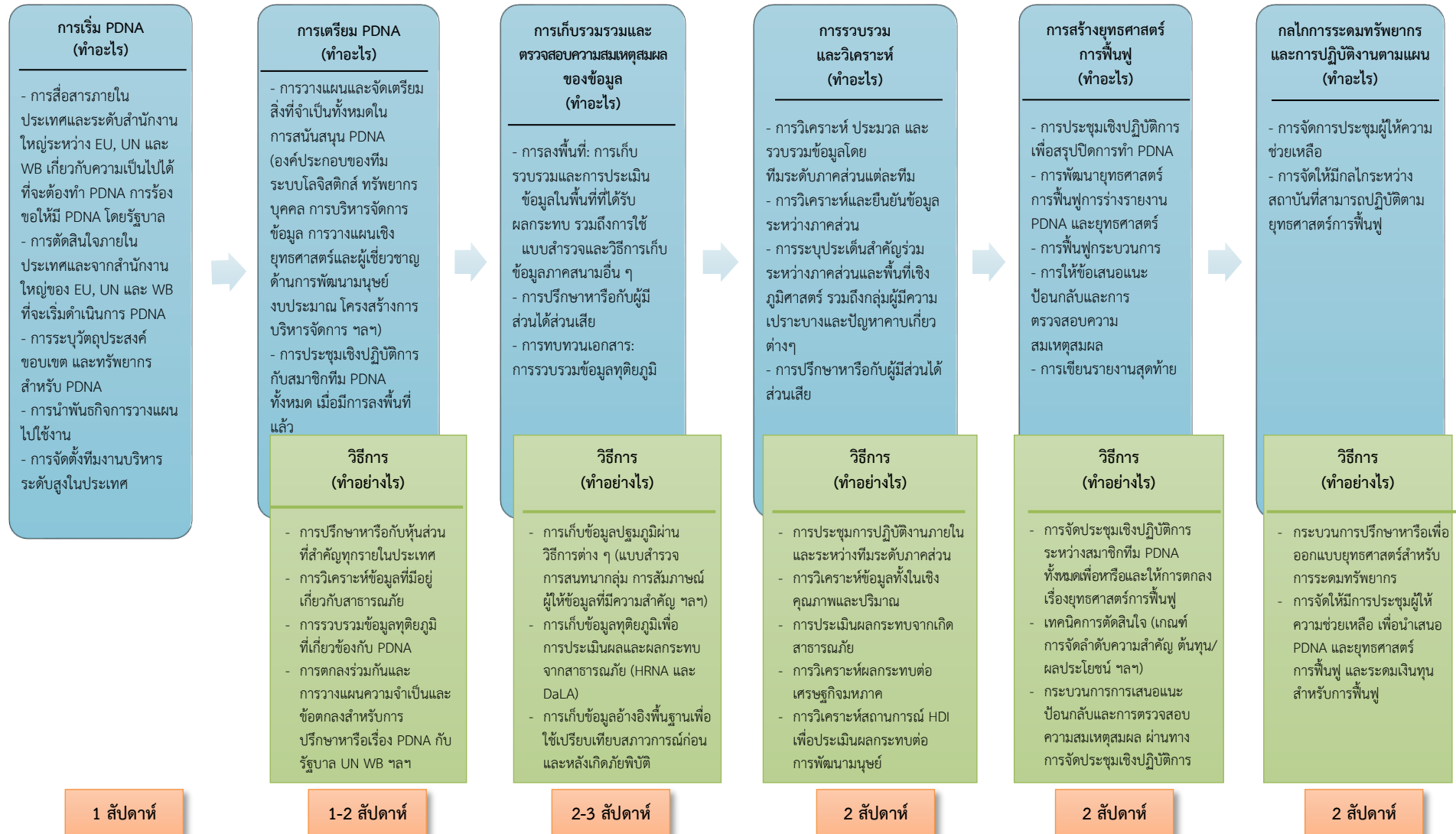
ภาพที่ 2-4 ขั้นตอนการดำเนินการ PDNA (Generic Steps)



ภาพที่ 2-5 กรอบการดำเนินงานเพื่อการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ

4) กระบวนการวางแผนและการปฏิบัติ PDNA ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเตรียมการประสานงาน
2. การจัดตั้งทีมบริหารจัดการ PDNA
3. การตกลงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
4. การจัดองค์ประกอบของทีมประเมิน
5. ความจำเป็นทางทรัพยากร
6. ระบบโลจิสติกส์ของการเข้าประเมิน



ภาพที่ 2-6 กระบวนการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ

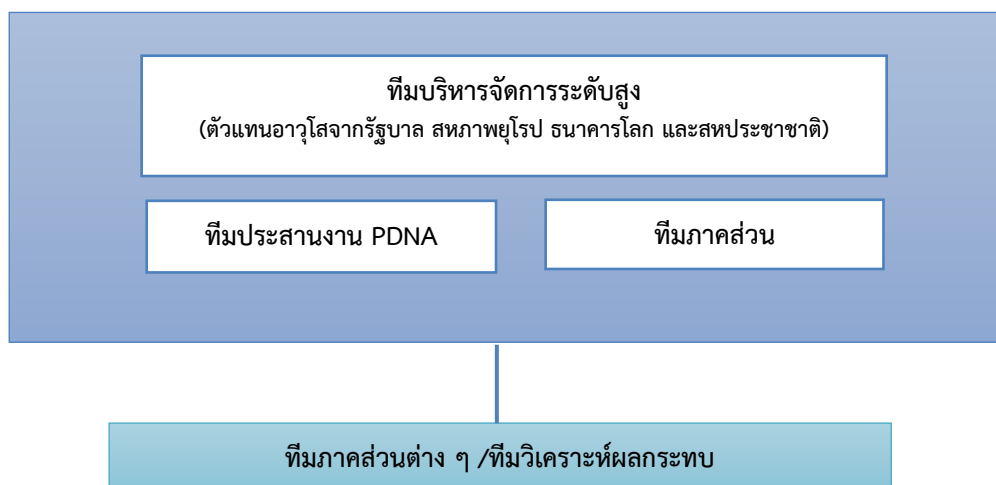
กระบวนการทั้งหมดใช้เวลาประมาณ 6-12 สัปดาห์ →



5) โครงสร้างการบริหารจัดการ PDNA และหน้าที่ความรับผิดชอบ

โครงสร้างบริหารที่ประกอบขึ้นเพื่อการประเมิน PDNA นั้น ควรสร้างอยู่บนพื้นฐานของขีดความสามารถของประเทศที่มีอยู่ เพื่อใช้ประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญระดับชาติและบุคลากรของรัฐได้อย่างสูงสุดรวมถึงสมาชิกไตรภาคี ณ พื้นที่นั้น ๆ ให้มากที่สุด และควรมีความกระชับที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โครงสร้างเต็มรูปแบบของการประเมิน PDNA และองค์ประกอบทีมเชิงปฏิบัติงาน มีดังนี้

โครงสร้างการประสานงาน PDNA



ภาพที่ 2-7 โครงสร้างการประสานงาน PDNA

(1) ทีมบริหารจัดการระดับสูง

ทีมบริหารจัดการระดับสูง จะนำโดยตัวแทนอาวุโสจากหน่วยงานรัฐบาลที่รับผิดชอบด้านฟื้นฟูและบูรณะ ซึ่งจะประกอบไปด้วยหัวหน้าสำนักงานคณะผู้แทนสหภาพยุโรป ผู้อำนวยการ/ผู้จัดการธนาคารโลกประจำประเทศ และผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศหรือผู้ประสานงานสหประชาชาติด้านมนุษยธรรม โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐและหุ้นส่วนทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ ควรมีส่วนร่วมในทีมด้วยหรือไม่ หน้าที่หลักของทีมดังกล่าว คือ การให้การชี้แนะเชิงยุทธศาสตร์ในการทำ PDNA เพื่อตัดสินใจในด้านการบริหารจัดการหลัก ๆ และทำให้แน่ใจว่ามีทรัพยากรที่จำเป็นในการทำ PDNA และทำให้ PDNA ประสบผลตามวัตถุประสงค์

ทีมระดับสูงจะได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อเริ่มกระบวนการ PDNA และจะต้องประชุมกันเป็นประจำระหว่างการทำ PDNA ทีมดังกล่าวยังมีหน้าที่ใกล้ชิดข้อแตกต่าง และเป็นผู้ตัดสินใจสุดท้ายในการจัดลำดับความสำคัญต่าง ๆ และการปฏิบัติงานฟื้นฟูที่อยู่ในยุทธศาสตร์การฟื้นฟู

(2) ทีมประสานงาน PDNA

ทีมประสานงาน PDNA จะนำโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับมอบหมายให้ทำ PDNA และจะประกอบด้วยตัวแทนจากองค์กรไตรภาคี ทีมนี้จะทำงานภายใต้การดูแลของทีมระดับสูง ทีมประสานงานอาจมีผู้วางแผน เพื่อให้การชี้แนะในการวางแผนการฟื้นฟู กระบวนการปรึกษาหารือ และการบูรณาการมุมมองด้านการพัฒนามนุษย์ ทีมนี้จะจัดตั้งขึ้นทันทีที่พันธกิจการวางแผนยืนยันให้มีการทำ PDNA หรือสมาชิกไตรภาคีเป็นผู้เริ่มทำ PDNA ทีมนี้จะทำงานเต็มรูปแบบตลอดกระบวนการ PDNA และจะได้รับการสนับสนุนโดยหน่วยงานสนับสนุนทางเทคนิคและการรายงาน

(3) ทีมภาคส่วนต่าง ๆ

ทีมภาคส่วน จะประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่มีสายการทำงานที่เหมาะสม จากสหประชาชาติ สหภาพยุโรป และธนาคารโลก และจากองค์กรอื่น ๆ สำหรับภายในประเทศจะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐและผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นส่วนประกอบหลักของทีม นอกจากนี้ ทีมภาคส่วนยังประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและการพัฒนามนุษย์ เพื่อประเมินผลกระทบของสาธารณภัยต่อตัวชี้วัดทางเศรษฐศาสตร์มหภาคและการพัฒนามนุษย์

นอกเหนือจากทีมทั้งสามแบบที่กล่าวมาแล้ว ยังมีงานสำคัญอื่น ๆ ที่จำเป็นในการสนับสนุน PDNA ด้วย ได้แก่

(4) งานสนับสนุนทางด้านเทคนิค

การประเมิน PDNA จะต้องได้รับการสนับสนุนงานหลากหลายด้านที่มีความสำคัญหนึ่งในนั้นได้แก่ การสนับสนุนด้านเทคนิค สำหรับงานหลัก ๆ เช่น การจัดซื้อระบบโลจิสติกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และการทำแผนที่ ระบบโลจิสติกส์ การอำนวยความสะดวก การเงิน การแปลและการล่าม รัฐบาลและหุ้นส่วนไตรภาคีอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อให้การสนับสนุนด้านเทคนิคดังกล่าว

(5) งานเขียนรายงาน

ผลผลิตหลักอย่างหนึ่งของการประเมิน PDNA ได้แก่ รายงาน ซึ่งรวมถึงยุทธศาสตร์การฟื้นฟูและการรายงานการประเมินรายภาคส่วน บ่อยครั้งที่การเขียนรายงานเหล่านี้จะนำโดยรัฐบาล และผู้เชี่ยวชาญของภาคส่วน และสมาชิกทีมประสานงาน การเขียนรายงานสุดท้ายจะนำโดยสมาชิกอาวุโสในทีมประสานงาน หน้าที่หลัก ๆ ของผู้เขียนรายงานได้แก่

- รวบรวมและเรียบเรียงบทรายภาคส่วนทั้งหมด
- ร่างรายงาน PDNA แบบรวม
- บูรณาการความเห็นโต้ตอบและสรุปปิดรายงาน PDNA และยุทธศาสตร์การฟื้นฟู
- สร้างไฟล์นำเสนอการสรุปรายงานสุดท้ายในรูปแบบ PowerPoint

จำเป็นอย่างยิ่งที่รายงานการประเมินทั้งฉบับและยุทธศาสตร์การฟื้นฟู จะต้องถูกเขียนขึ้นในประเทศเพื่อให้แน่ใจว่ารัฐบาลได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบและเป็นเจ้าของกระบวนการ โดยอาจมีการจ้างบรรณาธิการมืออาชีพเพื่อตรวจสอบและแก้ไขรายงานฉบับสุดท้าย

2.5 แนวทางการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติจำแนกตามภาคส่วน : ภาคเกษตรกรรม (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA guideline volume B)

แนวทางการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA guideline volume B) เป็นแนวทางการประเมินจำแนกตามภาคส่วน ในการศึกษานี้ จะเน้นการประเมินผลกระทบและความต้องการการฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติในภาคเกษตรกรรม โดยสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1) การจัดตั้งกระบวนการประเมิน

การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post – Disaster Needs Assessment : PDNA) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบของภัยพิบัติเพื่อให้สามารถระบุถึงความต้องการในการฟื้นฟูและพัฒนา ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูที่มีลักษณะองค์รวม – หลายสาขา (comprehensive, multi-sectoral recovery strategy) โดยกระบวนการดังกล่าวครอบคลุม 3 สาขาสำคัญ ได้แก่ 1) สังคม 2) โครงสร้างพื้นฐาน และ 3) การผลิตเชิงเศรษฐกิจ และการประเมินในสาขาดังกล่าวจะต้องมีลักษณะของการวิเคราะห์ข้ามสาขา (cross cutting) ด้วยเช่นกัน

การประเมินลักษณะองค์รวมในภาคเกษตรกรรม ประกอบด้วย

(1) การใช้ข้อมูลปฐมภูมิเชิงปริมาณ เช่น ความเสียหายทางกายภาพของโครงสร้างพื้นฐานและทรัพย์สินอันเกิดจากภัยพิบัติ

(2) การใช้ข้อมูลปฐมภูมิเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินความเสียหายและความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

(3) การใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การประชุมกลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

การประเมินดังกล่าวจำเป็นต้องมีทีมประเมินภาคเกษตรกรรมเป็นการเฉพาะ โดยทำการประเมินร่วมกับทีมประเมิน PDNA ในระดับที่สูงกว่า และ ทีมประเมิน PDNA สาขาอื่น ๆ ซึ่งทีมประเมินภาคเกษตรกรรมควรประกอบด้วยบุคลากรต่าง ๆ ดังนี้

- นักเศรษฐศาสตร์การเกษตร
- วิศวกรโยธา และวิศวกรการเกษตร
- ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม
- นักปฐพีวิทยา
- ผู้เชี่ยวชาญด้านปศุสัตว์
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำรงชีพ (livelihoods)
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอาหารและโภชนาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการน้ำ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคม – นักสังคมวิทยา นักวางแผนสังคม ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศวิถี

ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวอาจแปรผันไปตามชนิดและขนาดของภัยพิบัติ แต่บุคลากรต้องได้รับความรู้ การฝึกฝนการประเมิน PDNA



2) ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประเมินภาคเกษตรกรรม

ข้อมูลพื้นฐาน (baseline Data) มีประโยชน์ในการทำความเข้าใจสถานการณ์การผลิตด้านการเกษตรในพื้นที่ประสบภัย โดยสามารถรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

(1) สถานการณ์โดยทั่วไปของพื้นที่ประสบภัย

ประกอบด้วยข้อมูลภูมิประเทศ ประชากร โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ความยากจน การพัฒนามนุษย์) และสถานการณ์ด้านอาหารและโภชนาการ

(2) สถานการณ์การดำรงชีพของแต่ละกลุ่มทางเศรษฐกิจและสังคม และของแต่ละเขตพื้นที่เกษตรกรรม โดยต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ระบบการผลิตด้านการเกษตร : การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรม การเข้าถึงพื้นที่การเกษตร พื้นที่รับน้ำฝน การชลประทาน พื้นที่ประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ธุรกิจการเกษตร
- ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมในบริบททางเศรษฐกิจและสังคม : สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การจ้างงาน การส่งออก รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร
- สถานการณ์การจ้างงานภาคเกษตรกรรม : จำนวนแรงงาน ค่าจ้าง รายได้ การว่างงาน
- ชนิดและจำนวนของการผลิตหลักในพื้นที่
- ปฏิทินการผลิตด้านการเกษตร
- ความต้องการการใช้พลังงาน ทั้งในครัวเรือนและการผลิต

(3) สินทรัพย์หลักที่ใช้ในการดำรงชีพของครัวเรือน

โดยต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านกายภาพ : โครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เครื่องจักรกลการเกษตร อุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตรและการประมง คลังเก็บผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ เมล็ดพันธุ์ พลังงาน โครงสร้างพื้นฐานของตลาดและพื้นที่ทำการแปรรูป
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติ : ป่าไม้ในพื้นที่ ทรัพยากรประมง การเข้าถึงพื้นที่เกษตร
- ด้านการเงิน : การออม รายได้ สินเชื่อ เงินกู้ การชำระเงิน/หนี้
- ด้านมนุษย์ : แรงงาน ความรู้ การศึกษา ทักษะ สุขภาพอนามัย
- ด้านสังคม : องค์กรชุมชน เครือข่ายทางสังคม สหกรณ์ เครือญาติ การเชื่อมโยงการค้า
- ด้านการเมือง : ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย

(4) ปัจจัยเชิงสถาบันและนโยบาย

โดยต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- นโยบายระดับชาติด้านการเกษตร อาหาร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- สถาบันและองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการดำรงชีพ
- แผนการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อภาคเกษตรกรรม

การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อภาคเกษตรกรรม ต้องครอบคลุมอย่างกว้างขวางในเนื้อหา การประเมินทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

- การบรรยายครอบคลุม (general description) ของเหตุการณ์ภัยพิบัติ เพื่อให้เห็นขอบเขตของการเกิดภัยในเชิงพื้นที่ ผลกระทบต่อประชากร ผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตรกรรม

- ความเสียหาย (damages) เป็นการอธิบายความเสียหายที่มีต่อโครงสร้างพื้นฐานและสินทรัพย์ต่าง ๆ ทางกายภาพ

- ความสูญเสีย (losses) เป็นการอธิบายการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อันเกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งครอบคลุม 1) การหยุดชะงักของการให้บริการทางเศรษฐกิจ การผลิต และการเข้าถึงสินค้า 2) การหยุดชะงักของการบริการ และกระบวนการตัดสินใจ และ 3) ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

โดยมีขั้นตอนและรูปแบบในการประเมิน ดังนี้

(1) สถานการณ์ของภาคเกษตรกรรมหลังการเกิดภัยพิบัติ

เพื่ออธิบายถึงผลกระทบของการเกิดภัยพิบัติที่มีต่อโครงสร้างพื้นฐาน และสินทรัพย์เชิงกายภาพ โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- ขอบเขตเชิงภูมิประเทศของการเกิดภัยพิบัติ
- จำนวนและสัดส่วนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติ
- การอพยพออกจากพื้นที่การเกิดภัยพิบัติของเกษตรกร
- กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบจำแนกตามความรุนแรงของผลกระทบ
- การใช้พลังงาน

(2) ความเสียหาย

ความเสียหายเป็นการอธิบายถึงผลกระทบของการเกิดภัยพิบัติที่มีต่อโครงสร้างพื้นฐาน และสินทรัพย์เชิงกายภาพ โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- เกษตรกรรม : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่การเกษตร พื้นที่เก็บรักษาปัจจัยการผลิต สิ่งปลูกสร้างเพื่อการเกษตร เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ ระบบชลประทาน ระบบคมนาคม สถานีการเกษตร

- ปศุสัตว์ : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ การสูญหาย/เสียชีวิตของปศุสัตว์ พื้นที่เลี้ยงสัตว์ พื้นที่เก็บรักษาปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและอุปกรณ์

- การประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ เรือประมงและเครื่องมือการจับสัตว์น้ำ บ่อ/พื้นที่การอนุบาลและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถานที่ประกอบและซ่อมแซมเรือประมง

- ป่าไม้ : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ ระบบการป้องกันไฟป่า เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ด้านป่าไม้ เส้นทางคมนาคม

(3) ผลกระทบต่อการซื้อขายสินค้าและบริการ

กระบวนการ PDNA จะได้ทำการประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อการให้บริการสาธารณะ ระบบตลาด คุณภาพของสินค้าและบริการที่จำเป็นสำหรับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง โดยทำการประเมินใน 3 ระดับ ได้แก่

- การประเมินระดับสาขา : ประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อการผลิตและสินทรัพย์ของสาขาเกษตรกรรมในภาพรวม

- การประเมินระดับเศรษฐกิจมหภาค : ประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อการผลิตสินค้าและบริการทั้งประเทศ ดุลการค้า รายรับและรายจ่ายของรัฐบาล

- การประเมินระดับส่วนบุคคลหรือระดับครัวเรือน : ประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติโดยวัดจากการลดลงของรายได้และการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย

(4) ผลกระทบต่อการปกครองและกระบวนการทางสังคม

การประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินความเสียหายที่มีต่อหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยตัวอย่างของหน่วยงาน ได้แก่

- หน่วยงานราชการ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่ด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง และสิ่งแวดล้อม

- หน่วยงานเอกชน : สหภาพแรงงาน องค์การวิชาชีพ

- สถาบันการเงิน : ธนาคาร สถานที่ให้บริการทางการเงิน สหกรณ์

- กลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรม : กลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มความเชื่อทางศาสนา
องค์กรสตรี

- เครือข่ายทางสังคม : กลุ่มเกษตรกร องค์การชุมชน องค์การที่มีใช้รัฐ เครือข่ายแรงงาน

- การศึกษาเชิงวิชาชีพ : วิทยาลัยเกษตรกรรม พื้นที่ฝึกภาคสนาม

- องค์การทางการเมือง : สาขาพรรคการเมือง

4) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อภาครัฐ

การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อภาครัฐ จะได้เน้นภาครัฐหรือหน่วยงานราชการในพื้นที่ประสบภัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง และสิ่งแวดล้อม โดยข้อพิจารณาในกระบวนการประเมินนั้น ประกอบไปด้วย

- ผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือและอุปกรณ์ บุคลากร การบริการสาธารณะ ระบบข้อมูลข่าวสาร

- นโยบายและกฎระเบียบเพื่อรับมือภัยพิบัติและกระบวนการฟื้นฟู

- ความรู้ ทักษะ ทรัพยากร ระบบความรับผิดชอบ และระบบการรายงาน ที่จำเป็นต่อกระบวนการฟื้นฟูการดำรงชีพ

- การระบุหน่วยงานและองค์กรที่มีความสำคัญและศักยภาพต่อกระบวนการฟื้นฟู

- นโยบาย กฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและความปลอดภัยทางอาหาร

5) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อภาคสังคม

การประเมินทางสังคม หมายถึง การประเมินทรัพยากรทางสังคมที่มีอยู่และถูกใช้ประโยชน์ โดยประชาชนเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำรงชีพ การใช้ประโยชน์ดังกล่าวจะอยู่ในรูปของเครือข่ายทางสังคม ทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการประเมินนั้นต้องพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

- ประเภทของเครือข่ายทางสังคมที่ประชาชนเป็นสมาชิกในช่วงเวลาปกติ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเกษตรกร / ปศุสัตว์ / ประมง องค์การชุมชน องค์การที่ไม่ใช่ภาครัฐ กลุ่มสตรี กลุ่มการเมือง กลุ่มทางศาสนา
- ประเภทของการให้ทุนแก่เครือข่าย เช่น สินเชื่อ การกู้ยืม เงินบริจาค การระดมทุน
- การเป็นสมาชิกและการได้รับผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิก
- ผลกระทบของภัยพิบัติต่อกลุ่มทางสังคม

การประเมินดังกล่าวจะอธิบายพลวัตทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ และการเปลี่ยนแปลงของพลวัตนั้นจากการเกิดขึ้นของภัยพิบัติ

6) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อมนุษย์

ทุนมนุษย์เกี่ยวข้องกับทักษะ ความรู้ สุขภาพ และความสามารถในการทำงานของผู้คน โดยการประเมิน จะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในประเด็นดังกล่าว ในรายละเอียด ดังนี้

- สมาชิกในครัวเรือน : การเปลี่ยนแปลงในจำนวนของสมาชิก การพิจารณาเรื่องเพศ อายุ ความพิการ
- ความรู้ท้องถิ่น (local knowledge) : ประเภทของความรู้ (เช่น วิธีการทำการเกษตร นโยบายการเกษตร) ผลของการขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโรคภัย การเสียชีวิต การอพยพ หรือ การย้ายถิ่น
- ทักษะ : ทักษะที่ประชาชนมี เช่น การทำการเกษตร การทอผ้า การถักทอ และวิธีที่ประชาชนแลกเปลี่ยนทักษะ รวมทั้งผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อทักษะดังกล่าว
- ข้อมูลข่าวสาร : พิจารณาข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ แหล่งข้อมูล ผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อการเข้าถึงข้อมูล ประเภทของข้อมูลที่ไม่ได้รับ
- สุขภาพ : สถานการณ์สุขภาพของประชากรหลังการเกิดภัยพิบัติ
- เพศสถานะ : การเปลี่ยนแปลงบทบาทและความรับผิดชอบของผู้หญิงกับผู้ชาย เด็กหญิง กับเด็กชาย
- การศึกษา : ระดับการศึกษา การมาโรงเรียนของนักเรียน

7) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจ

การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติจะแบ่งออกเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

(1) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐานและทรัพย์สิน (ความเสียหาย : damages)

กระบวนการ PDNA จะประเมินความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐานและทรัพย์สินของภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งความเสียหายทั้งหมดและความเสียหายบางส่วน โดยประเมินออกมาเป็นมูลค่าทางการเงินของความเสียหาย ที่ประเมินมาจากค่าซ่อมแซม และค่าใช้จ่ายเพื่อการชื้อทดแทน และ ต้นทุน

การประเมินมูลค่าทางการเงินของความเสียหาย ส่วนใหญ่จะพิจารณาหน่วยของความเสียหาย คู่กับราคาซ่อมแซม หรือ ราคาซื้อทดแทน โดยคำนวณราคา ณ ราคาตลาดของสิ่งที่เสียหายนั้น และเมื่อรวมความเสียหายทั้งหมดในพื้นที่ก็จะได้ผลรวมของมูลค่าทางเศรษฐกิจของความเสียหาย

(2) การเปลี่ยนแปลงการไหลเวียนทางการเงินที่ใช้ในการผลิต การบริการ และการบริหารภาครัฐ (ความสูญเสีย : losses)

ความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติสามารถที่จะประเมินได้จากความเสียหายของโครงสร้างพื้นฐาน และทรัพย์สินทางกายภาพ การหยุดชะงักของการค้าและบริการ การหยุดชะงักของการให้บริการของภาครัฐ และความเสียหาย / ความเปราะบางที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม

ความสูญเสียนี้อาจเกิดขึ้นจนกระทั่งกระบวนการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจและการก่อสร้างใหม่ของโครงสร้างพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย

8) การประเมินผลกระทบของภัยพิบัติ

(1) การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาค

ผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อเศรษฐกิจมหภาค สามารถที่จะวัดได้จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง เช่น การลดลงของรายได้ การเพิ่มขึ้นของการว่างงาน คุณภาพชีวิตที่ลดลง โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรกรรม (Gross product) ที่มีผลมาจากภัยพิบัติ (2) การลดลงของการส่งออกสินค้าเกษตรและสินค้าที่เกี่ยวข้อง (3) การเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสินค้าเกษตรและสินค้าที่เกี่ยวข้อง และ (4) การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายภาครัฐ และการลดลงของรายได้ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม

(2) การประเมินผลกระทบของการพัฒนามนุษย์

ผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อการพัฒนามนุษย์สามารถที่จะวัดได้จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ (1) ผลกระทบต่อความยากจน (โดยเฉพาะครัวเรือนเกษตรกร) (2) ผลกระทบต่ออาหารและโภชนาการ (3) ผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนและรายได้ส่วนบุคคล โดยการเปรียบเทียบตัวชี้วัดทั้งก่อนและหลังการเกิดภัยพิบัติเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากกระบวนการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติที่ได้นำเสนอในข้างต้นนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานประเมินความเสียหายและความต้องการในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสาธารณภัย มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและลดความสับสนในการปฏิบัติการประเมินของหน่วยงานและภาคส่วนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อให้การจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐานเดียวกัน และบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทางทีมวิจัยจึงได้จัดทำเอกสารการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs-DaNA) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานการประเมินต่อไป โดยสามารถดูรายละเอียดได้จากเอกสารขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

โดยทีมประเมินในแต่ละระดับควรมีการฝึกอบรมและให้ความรู้ เพื่อให้สามารถทำการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งควรมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมในด้านการประเมิน



ความต้องการและวิเคราะห์ความต้องการในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของบุคลากรด้านการจัดการสาธารณภัยและภาคประชาสังคม ซึ่งทางทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Damage and Needs Assessment Training) ที่มุ่งหวังให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับความเสียหายและทำการวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้นและจัดลำดับความสำคัญที่ต้องดำเนินการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ “ถูกคน ถูกที่ ถูกปริมาณ” ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและมีประสิทธิภาพ โดยสามารถดูรายละเอียดของหลักสูตรได้จากเอกสารหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ



3.1 การศึกษาวิจัยเพื่อการออกแบบประเมิน

เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงการออกแบบการประเมินและโครงสร้างทีมประเมิน โดยข้อมูลได้มาจากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้แทนจากสำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษานี้ทำการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ และแนวทางการจัดทำโครงสร้างทีมประเมิน ด้วยการระดมสมองและประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแบบประเมิน ชุดข้อมูลที่จำเป็นในการประเมินตามกรอบระยะเวลาการประเมินฯ รวมทั้งแบบการไหลเวียนข้อมูล และโครงสร้างทีมประเมินทั้งในระดับส่วนกลางสู่ระดับพื้นที่

โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะไม่สามารถเป็นผู้ศึกษาแต่เพียงผู้เดียว และไม่สามารถใช้เพียงการเรียนรู้จากกรอบการศึกษาขององค์กรระหว่างประเทศและกรณีศึกษาของประเทศอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากเงื่อนไขและบริบทเชิงพื้นที่ยังมีความแตกต่างกัน ประกอบกับประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งทราบรายละเอียดและความต้องการของผู้ประสบภัยได้มากกว่าผู้วิจัย อีกทั้งในการออกแบบประเมินความต้องการความช่วยเหลือ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้ปฏิบัติงานที่คาดว่าจะทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในทีมประเมิน ซึ่งอาจจะเรียกชื่อย่อ ๆ ว่า ทีม DaNA จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนในการพัฒนาและปรับปรุงแบบประเมินความต้องการฯ นี้ โดยอิงหลักวิชาการ และยังคงต้องทบทวน แก้ไข และปรับปรุงให้เหมาะสมต่อไป เมื่อถูกนำไปใช้จริง ทั้งนี้ การใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสาน (Multiple Methodologies) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จะถูกใช้ในการศึกษากระบวนการออกแบบประเมินที่เป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง

1. วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน

การศึกษานี้ใช้วิธีวิทยาผสมผสาน อันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ที่ประกอบด้วย การประเมินระหว่างกาเกิดภัยที่เป็น การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment : DaNA) และการประเมินความเสียหาย ความสูญเสีย และความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Damage, Loss and Needs Assessment) เป็นกระบวนการศึกษาใหม่สำหรับผู้ปฏิบัติงานของไทย เนื่องจากไม่ใช่เพียงแค่การสำรวจข้อมูลในพื้นที่ที่ประสบภัยเท่านั้น แต่เป็นทั้งกระบวนการสำรวจ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการประเมินสถานการณ์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูสภาพปกติแก่ผู้ประสบภัยได้ตรงกับความต้องการ ดังนั้น การใช้วิธีวิทยาเชิงคุณภาพด้วยการพูดคุย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จึงทำให้ได้รายละเอียดในกระบวนการทำงาน และแหล่งข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในระดับพื้นที่ ขณะเดียวกัน จะใช้วิธีวิทยาเชิงปริมาณมาเสริมการได้มาขององค์ประกอบชุดข้อมูลและระดับตัวชี้วัดที่มีมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากในบางเรื่องที่มีวิจัยไม่อาจคิดขึ้นเองได้ ทั้งนี้เพื่อความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ จะใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1.1) การศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยใช้เอกสารขององค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) และกรณีศึกษา เป็นแนวทางในการศึกษา อาทิ การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment : DaNA) จะศึกษาเอกสารจาก United Nations Disaster Assessment and Coordination (UNDAC), ASEAN-ERAT (Emergency Response and Assessment Team), IASC (Inter-Agency Standing Committee) ประกอบด้วย SASOP กรอบสากลและระดับภูมิภาค และกรณีศึกษาของประเทศ อาทิ ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ปากีสถาน บังคลาเทศ เป็นต้น การประเมินความเสียหาย ความสูญเสีย และความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ (DaLA หรือ PDNA) จะศึกษาเอกสารจาก อาทิ GFDRR (Global Facility for Disaster Reduction and Recovery) ซึ่งจะประกอบด้วย Damage, Loss and Needs Assessment Guidance Notes Vol.1, Damage, Loss and Needs Assessment Guidance Note : Vol. 2. Conducting Damage and Loss Assessments after Disasters, FAO, Guidance Note : Post Disaster Damage, Loss and Needs Assessment in Agriculture และกรณีศึกษาของต่างประเทศ อาทิ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ปากีสถาน บังคลาเทศ เมียนมาร์ เป็นต้น

1.2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structural Interview) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบประเมินและองค์ประกอบชุดข้อมูลที่ใช้ในการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติด้านการเกษตร จากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด ประกอบด้วย สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ส่วนระดับจังหวัด ประกอบด้วย สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานประมงจังหวัด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานชลประทานจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เป็นต้น

1.3) การประชุมอภิปรายร่วม (Focus Group Discussion) เป็นการร่วมอภิปราย (ร่าง) แบบประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ ขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs) และการจัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

1.4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมร่วมกันระหว่างทีมวิจัย ผู้บริหาร กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างทีมประเมิน เพื่อขยายผลจากส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่

2. ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ระดับส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และเจ้าหน้าที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนกลาง ในระดับจังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและการจัดการสาธารณภัย

ประเด็นเนื้อหาการศึกษาได้กำหนดการประเมินเชิงเนื้อหาของภัยพิบัติเป็นน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม โดยเฉพาะการประเมินหลังเกิดภัยพิบัติในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นประจำทุกปี และสถานการณ์มีความรุนแรงขึ้น

3.2 ขั้นตอนในการศึกษา

ในการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล ทีมวิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1) จัดทำขั้นตอนและแผนการดำเนินงานของโครงการ (Project Plan) เพื่อกำหนดรายละเอียดและระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ

2) ศึกษาและพัฒนากรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่เกิดจากอุทกภัยและดินโคลนถล่มให้ครอบคลุมทุกช่วงระยะเวลา (ระยะที่ 0 - 4) ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ และมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยมีแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1) ขอบเขตในการศึกษาวิจัยของโครงการ

- แบบประเมินการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 0
- แบบประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระหว่างเกิดภัยพิบัติ (DaNA ระยะที่ 1 - 2)
- การประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA ระยะที่ 3 - 4) ภาคเกษตรกรรม จำนวนไม่น้อยกว่า 9 รายการ
- พื้นที่ศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ศึกษาสถานการณ์อุทกภัยในปี 2559 - 2560

2.2) ทบทวนวรรณกรรมและกรณีศึกษาในต่างประเทศ ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ให้เป็นไปตามหลักสากล และเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย อาทิ เช่น

- เอกสารคู่มือการประเมินด้วยวิธีการประเมินแบบ MIRA ซึ่งเป็นการประเมินระยะที่ 0-2 จากหน่วยงาน UNOCHA , IASC, ECB – Joint Needs Assessment, Indonesia และกรณีศึกษาในต่างประเทศ
- เอกสารคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) Vol. 1 และ Vol. 2 ที่จัดทำโดยหน่วยงาน GFDRR ที่ประกอบด้วย กลุ่มการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDG) คณะกรรมาธิการยุโรป (EC) และธนาคารโลก (World Bank)

- คู่มือแนวทางการประเมินภาคส่วนการเกษตรขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และ ประเทศกรณีศึกษาเกี่ยวกับ PDNA

2.3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และข้อมูลของกระบวนการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ โดยใช้วิธีการประชุมอภิปรายร่วมกัน (Focus-Group Discussion) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structural Interview) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

- จัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือ เพื่อศึกษาและสำรวจข้อมูล กระบวนการแนวทางการดำเนินงานและแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษาข้อมูลและกระบวนการดำเนินงานปัจจุบันของหน่วยงานในพื้นที่ศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- จัดประชุมเพื่อจัดทำแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่า 30 คน

2.4) สรุปผลการศึกษาและพัฒนารูปแบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัยให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 – 4) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือการประเมินความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

3) จัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของทีมประเมิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

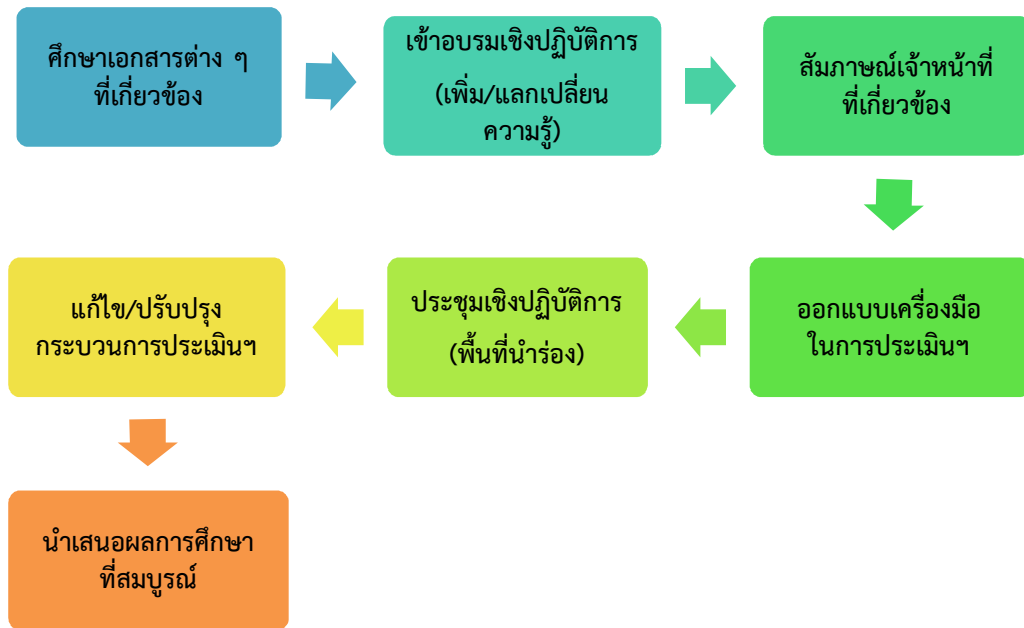
3.1) คู่มือการใช้แบบประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติจากอุทกภัยและดินโคลนถล่ม (ระยะที่ 0 – 2)

3.2) คู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 (ภาคเกษตรกรรม)

4) จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures: SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ในส่วนการเริ่มปฏิบัติการในระดับจังหวัดของทีม DaNA (Activate DaNA Team)

5) จัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ อย่างน้อยประกอบด้วย หัวข้อ ขอบเขต วัตถุประสงค์ ระยะเวลา กลุ่มเป้าหมาย และคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากร

6) จัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล เพื่อให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันวิพากษ์ผลการศึกษา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 50 คน



ภาพที่ 3-1 กระบวนการศึกษาวิจัยและการออกแบบการประเมิน

3.3 ข้อจำกัดในกระบวนการวิธีวิทยาในการออกแบบประเมินในการวิจัย

การศึกษานี้ มีข้อจำกัดในการศึกษาการออกแบบประเมินฯ ในแต่ละช่วงเวลาของการเกิดภัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ระยะ ดังกล่าวไว้ในบทที่ 2 โดยมีข้อจำกัด ดังนี้

1) ข้อจำกัดด้านเวลา ด้วยระยะเวลาในการดำเนินการมีเพียง 11 เดือน ซึ่งการออกแบบ แบบประเมิน ในแต่ละช่วงเวลา จะมีองค์ประกอบลักษณะการใช้ข้อมูลแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะที่ 3 – 4 ซึ่งเป็นการประเมินแยกเป็นรายสาขา ข้อมูลต้องเจาะลึก และต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ร่วมกำหนด องค์ประกอบในการประเมิน ซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร และข้อมูลบางอย่าง หน่วยงานก็ไม่ได้มีการจัดเก็บไว้ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ อาทิ ข้อมูลความสูญเสียทางการเกษตร เป็นต้น

2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและลักษณะการใช้ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยมีปัญหาในการดึงเอาข้อมูลมาใช้จริง ข้อมูลบางชุดเป็นข้อมูลที่จัดเก็บในระดับพื้นที่ เพื่อใช้งาน ภายในพื้นที่เท่านั้น และยังมีลักษณะการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันอีกด้วย รวมถึงข้อมูลเป็นการบันทึก ประสบการณ์เรียนรู้ของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งโดยมากยังไม่มีการจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลที่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อไม่ได้ ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่แล้วข้อมูลหรือองค์ความรู้เหล่านั้นมักจะไปกับตัวผู้ปฏิบัติ จึงทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัด ในการเข้าถึงข้อมูลที่ใช้ในการประเมินได้

3) ระบบและหน่วยในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการแบ่งโครงสร้างการปกครองมีการทับซ้อนในการ ปฏิบัติงาน และแต่ละหน่วยงานก็มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการทำงานของตนเอง โดยไม่ได้มีการแบ่งปัน ข้อมูล จึงเป็นปัญหาในการดึงข้อมูลมาใช้ในการประเมิน

การประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ ภาคการเกษตร กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1.1 ประวัติเมืองนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราช เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมา ไม่น้อยกว่า 1,800 ปีมาแล้ว หลักฐานทางโบราณคดีเชื่อว่า มีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย จากประวัติอันยาวนานแห่ง นครศรีธรรมราชได้ปรากฏชื่อต่างๆ หลายชื่อ ตามความรู้ ความเข้าใจและสำเนียงภาษาของชนชาติต่างๆ เช่น ตามพรลิงค์ มัทธาสิงคม ตามลิงเคศวร โฮลิง เชียะโท้ว โลแค็ก สิริธรรม นคร ลigor คิวตุดอน สุวรรณปุระ ปาฏลีบุตร และเมืองนคร เป็นต้น

คำว่า “นครศรีธรรมราช” แปลความได้ว่า “นครอันงามสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” และธรรมของ พระราชาแห่งนครนี้ก็คือธรรมแห่งพระพุทธศาสนา

นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียและศรีลังกา ทั้งในด้านศาสนา ความเชื่อ ภาษา ประเพณี และการปกครองจนกลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมมาถึงปัจจุบัน

ในราว พ.ศ. 1700 เศษ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ก็สามารถจัดการรวบรวมหัวเมืองรายรอบได้สำเร็จ ถึง 12 เมือง เรียกว่าเมืองสิบสองนักษัตร ประกอบด้วย เมืองสาย เมืองปัตตานี เมืองกลันตัน เมืองปาหัง เมือง ไทรบุรี เมืองพัทลุง เมืองตรัง เมืองชุมพร เมืองบันทายสมอ (ไชยา) เมืองสะลูลา (กาญจนดิษฐ์) เมืองตะกั่วป่า (ถลาง) และเมืองกระ

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ได้สถาปนาพระพุทธศาสนาเถรวาทขึ้นอย่างมั่นคงในนครศรีธรรมราช มีการบูรณะเจดีย์เดิมให้เป็นทรงระฆังคำอันเป็นศิลปะลังกา เมื่อ พ.ศ.1719 จนนครศรีธรรมราชกลายเป็น ศูนย์กลางพุทธศาสนาเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังหัวเมืองอื่นๆ รวมทั้งสุโขทัย ซึ่งเวลานั้นเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้นเป็นราชธานีทางภาคเหนือตอนล่างใหม่ๆ

สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พระบริรักษ์ภูเบศร ผู้ช่วย ราชการเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ต่อมากระทำความดีความชอบในราชการจนได้รับ การแต่งตั้งเป็น “เจ้าพระยานครศรีธรรมราช” คนทั่วไปรู้จักในนาม “เจ้าพระยานครน้อย”

ภายหลังที่เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ถึงแก่อสัญกรรม หัวเมืองมลายูได้กระด้างกระเดื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแก้ไขจัดการปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ โดยให้มีการปกครอง เป็นมณฑล นครศรีธรรมราชจึงเป็นจังหวัดหนึ่งในมณฑลนี้ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุโขมนัวินิต (ปั้น สุขุม) เป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราชใน พ.ศ. 2439

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอุปราชปักษ์ใต้ขึ้นเพื่อ การปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้ทั้งหมด ในกรณีนี้ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรกรมหลวงลพบุรี ราเมศวร์ดำรงตำแหน่งอุปราชปักษ์ใต้

จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 จึงได้ยุบมณฑลนครศรีธรรมราช ลงเป็นจังหวัดหนึ่งของราชอาณาจักรไทย และดำรงฐานะจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักรเรื่อยมาจนปัจจุบัน

4.1.2 สภาพทั่วไปจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.1.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ประมาณละติจูดที่ 9 องศาเหนือ และลองจิจูด 10 องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานคร 780 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,942.502 ตร.กม. หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ มีพื้นที่มากเป็นลำดับที่ 16 ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ทั้งประเทศ

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดตรัง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทยเป็นชายฝั่งทะเล

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่

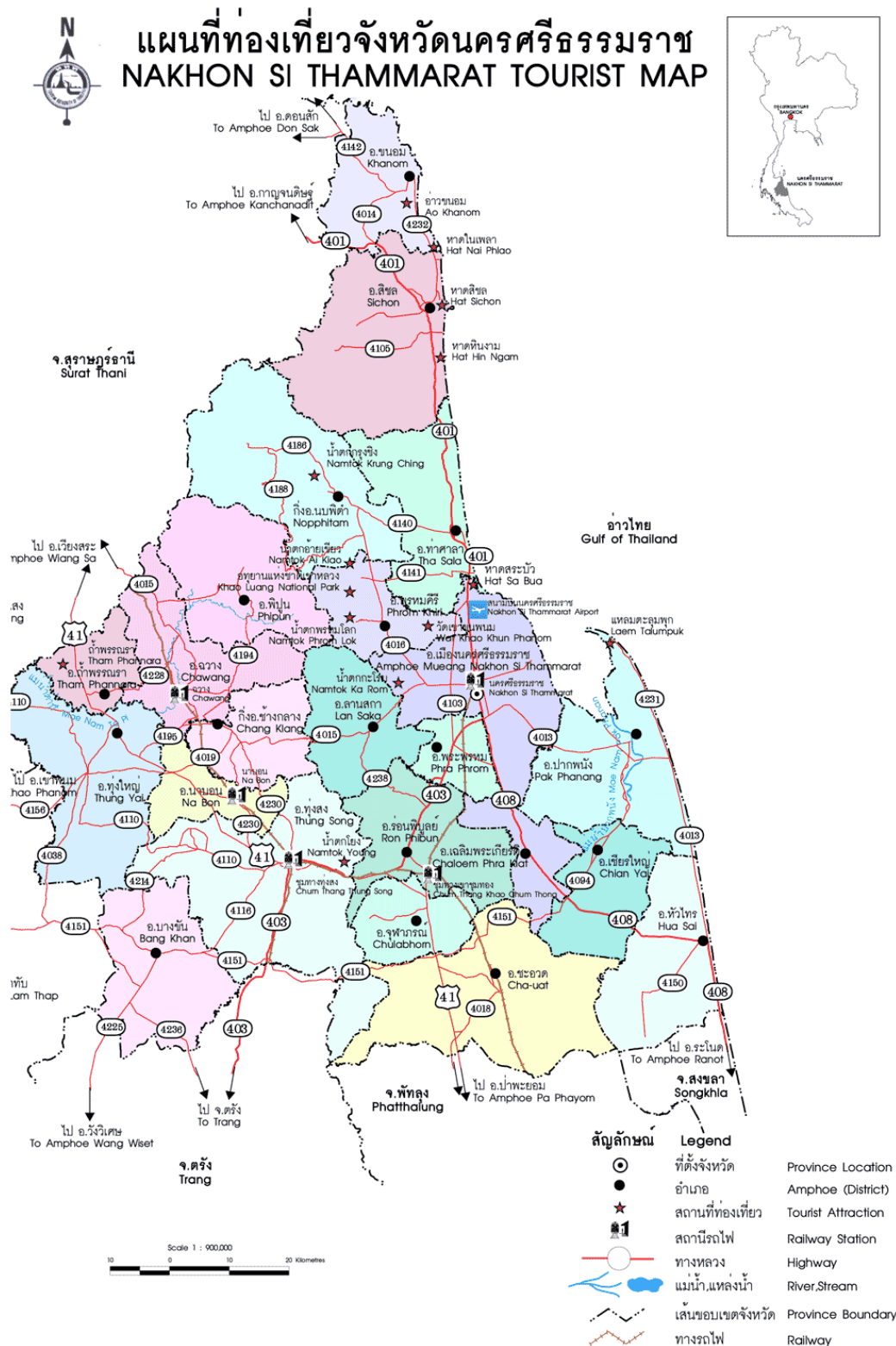
2) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

(2.1) **บริเวณเทือกเขาตอนกลาง** ได้แก่ บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราช มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนเหนือของจังหวัดลงไปถึงใต้สุด ได้แก่ อำเภอสิชล อำเภอขนอม อำเภอท่าศาลา อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอชะอวด อำเภอจุฬาภรณ์ และอำเภอพระพรหม ในเขตเทือกเขานี้มีภูเขาสูงสุดในจังหวัด คือ เขาหลวง ซึ่งสูงประมาณ 1,835 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

(2.2) **บริเวณที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก** ได้แก่ บริเวณเทือกเขาตอนกลางไปทางตะวันออกถึงฝั่งทะเลอ่าวไทย จำแนกได้เป็น 2 ตอน คือ ตั้งแต่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ลงไปทางใต้ ที่มีความกว้างจากบริเวณเทือกเขาตอนกลางไปถึงชายฝั่งทะเลระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร ได้แก่ อำเภอปากพนัง อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร และอำเภอชะอวด และอีกบริเวณหนึ่ง คือตั้งแต่อำเภอท่าศาลาขึ้นไปทางทิศเหนือ อำเภอที่อยู่ในเขตพื้นที่ราบด้านนี้ คือ อำเภอขนอม อำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา

(2.3) **บริเวณที่ราบด้านตะวันตก** ได้แก่ บริเวณที่ราบระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาบรรทัด ซึ่งมีลักษณะเป็นเนินเขาอยู่เป็นแห่งๆ อำเภอที่อยู่ในที่ราบด้านนี้ คือ อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอนาวัง อำเภอนาบอน อำเภอบางขัน อำเภอฉ่ำพรรณรา และอำเภอทุ่งสง สายน้ำสำคัญ ได้แก่ แหล่งต้นน้ำของแม่น้ำตาปี



ภาพที่ 4-1 แผนที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3) ลักษณะภูมิอากาศ

โดยเหตุนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรมีภูเขาและเป็นคาบสมุทรทั้งสองด้าน คือ ด้านตะวันออกเป็นทะเลจีนใต้ มหาสมุทรแปซิฟิก ด้านตะวันตกเป็นทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ทำให้ นครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลลมมรสุมจากมหาสมุทรอินเดีย และพายุหมุนเขตร้อนจากทะเลจีนใต้สลับกัน

4) ลักษณะฤดูกาล

จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 2 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน มีอากาศร้อนตลอดฤดูกาล
- ฤดูฝน แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่
ช่วงที่ 1 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
ช่วงที่ 2 ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - มกราคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงนี้จึงมีฝนตกหนาแน่น

ตารางที่ 4-1 ปริมาณฝน ณ สถานีอุตุนิยมวิทยา เป็นรายเดือน พ.ศ.2559

เดือน	ปริมาณฝน (มิลลิเมตร)	จำนวน วันที่ฝนตก	ปริมาณฝนสูงสุด (มิลลิเมตร)	วันที่ปริมาณฝนสูงที่สุด
ทั้งป	2,456.7	169	603.4	วันที่ 2 ธันวาคม
มกราคม	114.7	12	33.6	15
กุมภาพันธ์	118.3	10	46.5	28
มีนาคม	-	-	-	-
เมษายน	-	-	-	-
พฤษภาคม	44.4	11	15.8	23
มิถุนายน	114.7	14	41.2	4
กรกฎาคม	140.4	17	22.0	27
สิงหาคม	37.6	15	11.2	27
กันยายน	116.1	19	33.6	25
ตุลาคม	272.3	23	65.6	30
พฤศจิกายน	387.3	25	78.3	1
ธันวาคม	1,110.9	23	255.6	2

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยานครศรีธรรมราช

5) แหล่งน้ำสำคัญ

(1) **แม่น้ำปากพนัง** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ในเขตตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด ไหลผ่านอำเภอชะอวด อำเภอเชียรใหญ่ และมีสาขาจากอำเภอหัวไทร ไหลมารวมกันที่บ้านปากแพรก กลายเป็นแม่น้ำปากพนังไหลลงสู่อ่าวนครศรีธรรมราช นับเป็นแม่น้ำที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดมาก โดยเฉพาะทางการเกษตรกรรมบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง และสาขาบริเวณที่ราบ มีพื้นที่มากกว่า 500,000 ไร่ มีโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการโดยกรมชลประทานและแม่น้ำปากพนัง เป็นที่ตั้งของท่าเทียบเรือประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นเส้นทางขนส่งทางน้ำที่สำคัญอีกด้วย

(2) **แม่น้ำหลวง** เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตาปี ต้นน้ำเกิดจากบริเวณทิศตะวันตกของเทือกเขานครศรีธรรมราชและเทือกเขาภูเก็ตส่วนที่เกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราช มีต้นน้ำอยู่ที่อำเภอพิปูน และอำเภอฉวาง ไหลผ่านอำเภอฉวาง และอำเภอทุ่งใหญ่ เข้าเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในเขตอำเภอพระแสง อำเภอนาสารไปรวมกับแม่น้ำคีรีรัฐนิคม (แม่น้ำพุมดวง) ที่อำเภอพุนพินเรียกว่า “แม่น้ำตาปี” แล้วไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แม่น้ำสายนี้เป็นแม่น้ำสายที่ยาวที่สุดของภาคใต้

(3) **คลองปากพูน** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชบริเวณทางด้านตะวันออกของเทือกเขาต้นน้ำอยู่ที่น้ำตกพรหมโลกในเขตอำเภอพรหมคีรี ไหลไปทางทิศตะวันออกผ่านตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี และบ้านท่าแพ ตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

(4) **คลองปากพญา - คลองปากนคร** ต้นน้ำเกิดจากแหล่งน้ำหลายสาขาในเขตเทือกเขานครศรีธรรมราชที่เขาคีรีวงเขต ตำบลกำโลน อำเภอลานสกาไหลผ่านอำเภอเมือง ต้นน้ำเรียกว่าคลองท่าดี ผ่านสะพานราเมศวร์ ตำบลท่าวัง ผ่านตำบลท่าซักออกทะเลที่ปากพญา เรียกว่าคลองปากพญา

(5) **คลองเสาธง** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราช ในเขตอำเภอลานสกา คลองนี้มีชื่อเรียกกันหลายชื่อตามท้องที่ที่คลองไหลผ่าน คือ เมื่อไหลจากน้ำตกกะโรม เรียกว่าคลองเขาแก้ว เมื่อไหลเข้าสู่อำเภอร่อนพิบูลย์เรียกว่า คลองเสาธง เมื่อไหลผ่านบ้านโคกคราม อำเภอร่อนพิบูลย์ เรียกว่าคลองโคกคราม เมื่อไหลเข้าสู่ตำบลชะเมา เรียกว่าคลองชะเมา เมื่อถึงหนองน้ำมดมีคลองแยกไปลงคลองปากนคร แต่ส่วนใหญ่ออกทะเลที่ปากคลองบางจาก ตอนปลายคลองนี้จึงเรียกว่าคลองบางจาก

(6) **คลองกลาย** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตพื้นที่อำเภอนบพิตำ ไหลไปออกทะเลที่อำเภอท่าศาลา

(7) **คลองท่าหน** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชตอนบนไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอสิชล

(8) **คลองน้ำตกโยง** ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชด้านตะวันตก บริเวณน้ำตกโยง ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง เข้าสู่อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง กลายเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำตรัง

(9) **คลองท่าเลา** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาวังหีบ อำเภอทุ่งสง เป็นภูเขาลูกหนึ่งในเทือกเขานครศรีธรรมราช ไหลลงทางใต้เข้าอำเภอห้วยยอด และออกทะเลอันดามันที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

(10) **คลองท่าโหล่น** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาปลายเบ็กอำเภอทุ่งสง ไหลลงทางใต้ผ่านที่ว่าการอำเภอทุ่งสง ด้านตะวันออกแล้วรวมเข้ากับคลองท่าเลา แล้วออกทะเลอันดามันในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

(11) **คลองมิน** ต้นน้ำเกิดจากภูเขาสามจอม อำเภอทุ่งใหญ่เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำหลวง หรือแม่น้ำตาปี และไหลออกอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.1.3 การปกครอง

จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งเขตการปกครองตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น 23 อำเภอ 165 ตำบล 1,551 หมู่บ้าน แยกได้ตามตารางที่ 4-2 และมีส่วนราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 34 ส่วนราชการและอำเภอ 23 อำเภอ ส่วนราชการส่วนกลาง 97 หน่วยงานและปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 185 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 54 แห่ง (แยกเป็นเทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง และเทศบาลตำบล 50 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 130 แห่ง

ตารางที่ 4-2 เขตการปกครอง

ลำดับ	อำเภอ	เขตการปกครอง				พื้นที่ (ไร่)
		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	
1	เมืองนครศรีธรรมราช	13	115	7	10	346,804
2	เชียรใหญ่	10	97	2	8	228,589
3	ปากพนัง	17	142	4	13	331,904
4	ชะอวด	11	87	2	10	440,849
5	ทุ่งสง	12	124	5	8	586,647
6	ท่าศาลา	10	109	1	10	260,931
7	ร่อนพิบูลย์	6	57	3	5	280,324
8	สิชล	9	110	2	8	427,692
9	ลานสกา	5	44	2	4	221,088
10	พิปูน	5	42	4	2	312,460
11	หัวไทร	11	99	3	9	272,717
12	ทุ่งใหญ่	7	63	2	6	380,703
13	ฉวาง	10	86	4	8	264,363
14	ขนอม	3	34	3	1	193,800
15	นาบอน	3	34	1	3	124,000
16	พรหมคีรี	5	39	3	4	153,730
17	บางขัน	4	60	-	4	303,208
18	จุฬาภรณ์	6	29	-	5	144,864
19	ถ้าพรธรรมา	3	29	-	3	108,913
20	พระพรหม	4	40	1	3	92,116
21	เฉลิมพระเกียรติ	4	37	2	2	114,533
22	นบพิตำ	4	38	1	3	453,123
23	ช้างกลาง	3	36	2	1	170,706
รวม		165	1,551	54	130	6,214,064

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช



4.1.4 ประชากร

ในปี พ.ศ.2559 จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น 1,557,482 คน เป็นชาย 770,997 คน คิดเป็นร้อยละ 49.52 เป็นหญิง 786,485 คน คิดเป็นร้อยละ 50.48 ของประชากรทั้งหมด อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช รองลงมาคือ อำเภอทุ่งสง อำเภอปากพนัง ตามลำดับ (ตารางที่ 4-3)

ความหนาแน่นของประชากร จังหวัดนครศรีธรรมราชในปี 2559 มีพื้นที่ 9,942.502 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 157 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีความหนาแน่นต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรเท่ากับ 490 คน รองลงมาคือ อำเภอพระพรหม 296 คน อำเภอท่าศาลา 271 คน ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอนบพิตำ 46 คน

ตารางที่ 4-3 จำนวนประชากร จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2559

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)
		ชาย	หญิง	รวม	
1	เมืองนครศรีธรรมราช	132,577	139,271	271,848	106,969
2	พรหมคีรี	18,515	19,015	37,530	12,100
3	ลานสกา	20,000	20,952	40,952	14,783
4	ฉวาง	32,626	34,534	67,160	25,138
5	พิปูน	14,404	14,812	29,216	11,386
6	เชียรใหญ่	21,734	21,584	43,318	14,512
7	ชะอวด	42,952	43,712	86,664	30,379
8	ท่าศาลา	56,036	57,361	113,397	35,426
9	ทุ่งสง	80,723	80,633	161,356	62,399
10	นาบอน	13,257	13,557	26,814	9,308
11	ทุ่งใหญ่	37,059	37,632	74,691	26,278
12	ปากพนัง	49,881	49,420	99,301	32,518
13	ร่อนพิบูลย์	40,852	41,403	82,255	26,367
14	สิชล	44,037	44,847	88,884	30,961
15	ขนอม	15,123	15,323	30,446	14,402
16	หัวไทร	33,224	33,262	66,486	23,615
17	บางขัน	23,832	23,389	47,221	15,989
18	ถ้าพรหม	9,569	9,677	19,246	7,145
19	จุฬาภรณ์	15,623	16,120	31,743	10,239
20	พระพรหม	21,708	22,198	43,906	15,396
21	นบพิตำ	16,744	16,807	33,551	11,433
22	ช้างกลาง	14,700	15,200	29,900	10,640
23	เฉลิมพระเกียรติ	15,821	15,776	31,597	10,328
รวม		770,997	786,485	1,557,482	557,711

ที่มา : กรมการปกครอง



4.1.5 เศรษฐกิจ

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครศรีธรรมราช (Gross Provincial Product: GPP) ในปี พ.ศ.2558 ซึ่งเป็นข้อมูลชุดปัจจุบัน มีค่าเท่ากับ 138,737 ล้านบาท ณ ราคาประจำปี (ตารางที่ 4-4) นับเป็นลำดับที่ 4 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต โดยส่วนใหญ่เป็นมูลค่าที่เกิดขึ้นจากการผลิตในภาคนอกเกษตรกรรม เป็นมูลค่า 102,970 ล้านบาท (ร้อยละ 74.22) และเป็นการผลิตภาคเกษตรกรรม มูลค่า 35,767 ล้านบาท (ร้อยละ 25.78) และรายได้เฉลี่ยของประชากรเท่ากับ 91,648 ต่อคน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในสาขาการผลิตย่อย พบว่า สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ มีมูลค่ามากที่สุด ที่ 32,399 ล้านบาท (ร้อยละ 23.25) รองลงมาใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ สาขาการผลิตอุตสาหกรรม (ร้อยละ 11.55) สาขาการขนส่ง การขายปลีก (ร้อยละ 10.71) และสาขาการศึกษา (ร้อยละ 10.02)

สำหรับการผลิตด้านการเกษตร พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ทั้งหมด 6,214,064 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 3,059,412.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.23 ของพื้นที่จังหวัด โดยพื้นที่ทั้งจังหวัดแยกเป็น ที่อยู่อาศัย 230,845 ไร่ ที่นา 379,156.75 ไร่ พืชไร่ 63,644 ไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น 2,560,647 ไร่ สวนผัก และไม้ดอก 55,965 ไร่ และอื่นๆ 2,923,806 ไร่ โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน มังคุด ทุเรียน

สำหรับการผลิตด้านการประมง พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีชายฝั่งทะเลในพื้นที่ 6 อำเภอ ยาว 225 กิโลเมตร แยกเป็นในพื้นที่อำเภอขนอม 38 กิโลเมตร อำเภอสิชล 27.5 กิโลเมตร อำเภอนาทวี 31.3 กิโลเมตร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 26.1 กิโลเมตร อำเภอปากพนัง 74.5 กิโลเมตร และอำเภอหัวไทร 27.6 กิโลเมตรโดยมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เลี้ยงกุ้งทะเล และประกอบอาชีพการประมง 7 อำเภอ คือ อำเภอขนอม นาทวี เขียวใหญ่ ปากพนัง เมือง สิชล และอำเภอหัวไทร มีจำนวนเรือประมง จำนวน 2,526 ลำ ชาวประมง 5,052 ราย แพ 62 แห่ง ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ 29,765,713 กิโลกรัม

สำหรับการผลิตด้านการปศุสัตว์ พบว่า มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ 70,237 ราย โดยส่วนใหญ่ เป็นการเลี้ยงไก่ รองลงมา ได้แก่ โคเนื้อ เป็ด สุกร และแพะ

ตารางที่ 4-4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ ราคาประจำปี พ.ศ.2558

สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวม	
	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ภาคเกษตรกรรม	35,767	25.78
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	32,399	23.35
การประมง	3,367	2.43
ภาคนอกเกษตรกรรม	102,970	74.22
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	12,030	8.67
การผลิตอุตสาหกรรม	16,027	11.55
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	8,782	6.33
การก่อสร้าง	5,555	4.00
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ฯ	14,865	10.71
โรงแรมและภัตตาคาร	1,456	1.05



สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์มวลรวม	
	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	3,738	2.69
ตัวกลางทางการเงิน	7,642	5.51
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และ บริการทางธุรกิจ	4,730	3.41
การบริหารราชการแผ่นดินและการประกันสังคมภาคบังคับ	9,377	6.76
การศึกษา	13,896	10.02
การบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	3,223	2.32
การให้บริการชุมชน สังคมและส่วนบุคคลอื่น ๆ	1,258	0.91
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	391	0.28
ผลิตภัณฑ์มวลรวม (ล้านบาท)	138,737	100.00
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อคน (บาท/คน)	91,648	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.1.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดำเนินการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1.6.1 ศักยภาพในการพัฒนาจังหวัด

- (1) เป็นแหล่งผลิตอาหาร และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าว ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ผักและผลไม้ ศูนย์รวมที่ตลาดหัวอิฐ
- (2) เป็นแหล่งผลิตด้านปศุสัตว์ที่สำคัญ เช่น โค แพะ สุกร เป็ด ไก่ การประมง น้ำจืด น้ำเค็มและกุ้งทะเล
- (3) มีสถาบันการศึกษามากกว่า 1,000 แห่ง
- (4) มีผลิตภัณฑ์ OTOP ที่โดดเด่นเป็นเวลานาน เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องถม เครื่องเงิน ผ้ายกเมืองนคร เครื่องจักสานย่านลิเภา ผลิตภัณฑ์จากกระจูด ผ้ามัดย้อม ขนมลา รูปแกะตัวหนังตะลุง
- (5) มีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัด
- (6) เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคมขนส่ง โดยมีโครงการศูนย์กระจายสินค้า Logistic ที่ อำเภอทุ่งสง
- (7) มีโครงการพระราชดำริที่สำคัญและมีขนาดใหญ่ คือ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
- (8) ด้านการท่องเที่ยว โดยได้รับรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว Tourism Awards รางวัลกินรีจำนวน 17 ตัว มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ประเพณีธรรมชาติ และประเพณีวัฒนธรรมวิถีชุมชน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น นครศรี ดี เด่น โดน โครงการนครหัตถศิลป์ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช เฟส 2 และพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช
- (9) เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม (นครแห่งอารยธรรม) โดยจังหวัดมุ่งเน้นในการพัฒนา
 - เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเมืองพุทธ โดยมีองค์พระบรมธาตุเจดีย์ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นเมืองศูนย์กลางทางศาสนาพุทธของภูมิภาค “เกิดมาหนึ่งชาติขอได้กราบพระธาตุเมืองนคร”



- เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญระดับนานาชาติ เช่น มาฆบูชา แห่ผ้าขึ้นธาตุนานาชาติที่เมืองนคร
- เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมบูชา การบวช และบรรพชาต่อหน้าพระบรมธาตุ
- เป็นศูนย์รวมในการประชุมสัมมนาทางพระพุทธศาสนาของโลก
- เป็นมูลค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ด้วยกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ป่าเขา และนิเวศน์วัฒนธรรม

4.1.6.2 การกำหนดตำแหน่งและทิศทางการพัฒนาจังหวัด

จากกรอบนโยบายและศักยภาพ โอกาส ข้อจำกัดจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงกำหนดตำแหน่งและทิศทางการพัฒนาจังหวัด โดยกำหนดวิสัยทัศน์จังหวัดนครศรีธรรมราช “นครแห่งอารยธรรม น่ายู่ง น่ายั่ว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน”

4.1.6.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

1) วิสัยทัศน์

“นครแห่งอารยธรรม น่ายู่ง น่ายั่ว การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน” โดยมีคำนิยามวิสัยทัศน์ ดังนี้

คำจากวิสัยทัศน์	ความหมาย
นครแห่งอารยธรรม	นครศรีธรรมราชเมืองที่มีความหลากหลาย ทางศาสนา พลเมืองอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีแหล่งบ่มเพาะบุคคลด้วยสถาบันการเรียนรู้ทั้งในและนอก ระบบ และมีประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดอย่างยาวนาน
น่ายู่งน่ายั่ว	● เมืองที่ปลอดภัยจากอาชญากรรม อุบัติภัย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และส่งเสริมสุขภาพอนามัย อาหารปลอดภัย ● เมืองสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ● เมืองพลังงานสะอาด ● การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ น้ำ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ● สาธารณูปโภค ระบบคมนาคมเพิ่มศักยภาพระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงโครงข่ายถนนให้ได้มาตรฐาน ● ส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ปลุกฝังความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเป็นคนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี เป็นเมืองน่ายั่ว
การเกษตรและอุตสาหกรรมยั่งยืน	● นครแห่งการผลิตทางการเกษตรที่มีความสมดุลของระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อม มุ่งเน้นการผลิตที่มีคุณภาพ ปลอดภัย มีมาตรฐาน ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและนำนวัตกรรม เทคโนโลยี อันทันสมัยมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้เกษตรกร ประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความผาสุกและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

คำจากวิสัยทัศน์	ความหมาย
	● การบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐานการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในเรื่องดิน น้ำ และระบบชลประทาน ● รวมทั้งการจัดสรรที่ดินทำกิน การจัดการด้านการส่งเสริมการผลิตพืช สัตว์ ประมง การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรสู่ Smart Farmer การพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง การบริหารจัดการฟาร์มสู่ Smart Farm การวางแผนการผลิต การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร ที่มีความยั่งยืนและเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ● การแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร สร้างผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจ และ ● การประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านการเกษตรคู่ขนานภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนา พร้อมทั้ง สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร / เชิงนิเวศน์ ● สนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด สู่การพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืนของจังหวัดโดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนทางด้านสังคมของจังหวัด

2) จุดยืนการพัฒนาของจังหวัด (Positioning)

จากข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัด และกำหนดทิศทางการพัฒนายุทธศาสตร์ในภาพรวมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กำหนดจุดยืนการพัฒนาของจังหวัด 3 ประเด็น ดังนี้

- (1) เมืองสืบสานศิลปวัฒนธรรม สงบสุข น่าเที่ยว
- (2) เมืองเกษตรนวัตกรรม และอุตสาหกรรมสีเขียว
- (3) ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และกระจายสินค้าของภาคใต้

3) เป้าประสงค์รวม (วัตถุประสงค์) (Objective)

- (1) เพิ่มรายได้จากการเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว โดยควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานคุณภาพ
- (2) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- (3) ประชาชนยึดหลักธรรมะในการดำเนินชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- (4) ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีการสืบสานอย่างต่อเนื่อง

4) ประเด็นยุทธศาสตร์(Strategic Issue)

- (1) บริหารจัดการเกษตรและอุตสาหกรรมสู่มาตรฐานครบวงจร และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (2) พัฒนาการท่องเที่ยวพื้นฐานธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม
- (3) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- (4) พัฒนาคน ชุมชน และสังคมให้น่าอยู่ เข้มแข็ง มั่งคั่งตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง



4.2 ความเสียหายจากภัยพิบัติจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2559 – 2560

4.2.1 สถานการณ์ภัยพิบัติ และความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคมของทุกปี และอาจเลยถึงช่วงต้นของปีถัดไป ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าว จังหวัดต้องประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำ โดยข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2559 – 2560 จากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) ดังนี้

ห้วงภัย เดือนธันวาคม 2559 ถึง กุมภาพันธ์ 2560

ในห้วงภัย เดือนธันวาคม 2559 ถึง กุมภาพันธ์ 2560 จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 4 และวันที่ 8 ธันวาคม 2559 มีพื้นที่ประกาศภัยพิบัติ จำนวน 23 อำเภอ 164 ตำบล 1,525 หมู่บ้าน 35 ชุมชน

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 6 และวันที่ 13 มกราคม 2560 มีพื้นที่ประกาศภัยพิบัติ จำนวน 23 อำเภอ 162 ตำบล 1,494 หมู่บ้าน 42 ชุมชน (โดยมีพื้นที่ประกาศภัยต่อเนื่องจากครั้งที่ 1 จำนวน 99 ตำบล 900 หมู่บ้าน 22 ชุมชน)

รวมทั้ง 2 ครั้ง มีพื้นที่ประกาศภัยทั้งสิ้น 23 อำเภอ 164 ตำบล 1,525 หมู่บ้าน 35 ชุมชน โดยในห้วงภัยพิบัติดังกล่าว ได้สร้างความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ดังแสดงตาม ตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4-5 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ห้วงภัย เดือนธันวาคม 2559 ถึง กุมภาพันธ์ 2560

ประเภทเกษตรกรรม		จำนวนความเสียหาย
1. ภาคเกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบ		
1.1 ด้านพืช	1.1.1 เกษตรกร (ราย)	139,903
	1.1.2 พื้นที่การเกษตร (ไร่)	422,807
1.2 ด้านปศุสัตว์	1.2.1 เกษตรกร (ราย)	46,610
	1.2.2 สัตว์ที่ได้รับผลกระทบ (ตัว)	1,998,294
	1.2.3 แปลงหญ้า (ไร่)	415
1.3 ด้านประมง	1.3.1 เกษตรกร (ราย)	8,178
	1.3.2 บ่อปลา/ปู/กุ้ง/หอย (ไร่)	21,937.99
	1.3.3 กระชัง/บ่อซีเมนต์ (ตารางเมตร)	1,298.50
	1.3.4 เรือประมง (ลำ)	4
2. ภาคเกษตรกรรมที่เสียหายสิ้นเชิง		
2.1 ด้านพืช	2.1.1 เกษตรกร (ราย)	18,160
	2.1.2 พื้นที่การเกษตร (ไร่)	126,065.50
2.2 ด้านปศุสัตว์	2.2.1 เกษตรกร (ราย)	4,456
	2.2.2 สัตว์ที่ได้รับผลกระทบ (ตัว)	205,155
	2.2.3 แปลงหญ้า (ไร่)	1,201.40
2.3 ด้านประมง	2.3.1 เกษตรกร (ราย)	4,600



ประเภทเกษตรกรรม		จำนวนความเสียหาย
	2.3.2 บ่อปลา/ปู/กุ้ง/หอย (ไร่)	13,077.25
	2.3.3 กระชัง/บ่อซีเมนต์ (ตารางเมตร)	1,856
	2.3.4 เรือประมง (ลำ)	4

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช

เมื่อจำแนกความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะด้านพืช เป็นรายอำเภอ ในช่วงเกิดภัยตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2559 เป็นต้นมา พบว่า อำเภอที่มีความเสียหายมากที่สุดในแง่ของพื้นที่เสียหายสิ้นเชิง คือ อำเภอหัวไทร (31,973.50 ไร่) รองลงมาใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ อำเภอปากพนัง (21,924.75 ไร่) อำเภอเชียรใหญ่ (18,569.75 ไร่) และอำเภอชะอวด (9,703.25 ไร่) ตามลำดับ โดยรายละเอียด ได้แสดงตาม ตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4-6 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม (ด้านพืช) จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2559

ลำดับ	อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง (ไร่)				วงเงินช่วยเหลือ (บาท)
			ข้าว	พืชไร่	พืชสวน และอื่นๆ	รวม	
1	เมือง นครศรีธรรมราช	1,059	5,307.75	27.50	1,397.25	6,732.50	8,300,448.25
2	พรหมคีรี	120	-	2.50	114.25	116.75	195,952.50
3	ลานสกา	142	-	13.75	287.00	300.75	500,815.00
4	ฉวาง	44	16.00	-	112.50	128.50	207,933.00
5	พิปูน	312	161.00	5.75	753.00	919.75	1,458,364.00
6	เชียรใหญ่	1,903	15,853.00	75.50	2,641.25	18,569.75	22,194,775.50
7	ชะอวด	1,813	3,501.00	122.00	6,080.25	9,703.25	14,312,291.50
8	ท่าศาลา	623	253.50	105.00	1,298.25	1,656.75	2,596,728.00
9	ทุ่งสง	146	3.00	4.00	559.50	566.50	953,486.00
10	นาบอน	87	-	-	293.50	293.50	496,015.00
11	ทุ่งใหญ่	81	-	-	341.00	341.00	576,290.00
12	ปากพนัง	2,785	14,097.00	67.50	7,760.25	21,924.75	28,882,273.50
13	ร่อนพิบูลย์	942	747.50	978.25	4,069.50	5,795.25	9,115,373.50
14	สิชล	365	-	94.25	987.75	1,082.00	1,777,496.50
15	ขนอม	75	43.50	8.00	348.75	400.25	646,987.00
16	หัวไทร	2,779	27,919.50	35.75	4,018.25	31,973.50	37,906,287.00
17	บางขัน	43	-	-	259.00	259.00	437,710.00
18	ถ้าพรธรนา	124	-	3.75	815.00	818.75	1,381,655.00
19	จุฬาภรณ์	1,928	5,334.75	90.50	2,054.00	7,479.25	9,512,730.75
20	พระพรหม	787	1,271.75	921.50	1,675.50	3,868.75	5,304,934.75

ลำดับ	อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง (ไร่)				วงเงินช่วยเหลือ (บาท)
			ข้าว	พืชไร่	พืชสวน และอื่นๆ	รวม	
21	นบพิตำ	813	-	35.00	4,706.25	4,741.25	7,993,742.50
22	ช้างกลาง	122	-	-	200.00	200.00	338,000.00
23	เฉลิมพระเกียรติ	1,067	1,277.75	311.75	6,604.25	8,193.75	12,941,207.25
รวม		18,160	75,787.00	2,902.25	47,376.25	126,065.50	168,031,496.50

หมายเหตุ : ข้อมูล ณ วันที่ 5 กรกฎาคม 2560

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช

ห้วงภัย เดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2560

ในห้วงภัย เดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2560 จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) จำนวน 23 อำเภอ 163 ตำบล 1,490 หมู่บ้าน 56 ชุมชน โดยในห้วงภัยพิบัตินี้ได้สร้างความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ดังแสดงตาม ตารางที่ 4-7

ตารางที่ 4-7 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม ห้วงภัย เดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2560

ประเภทเกษตรกรรม		จำนวนความเสียหาย
1. ภาคเกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบ		
1.1 ด้านพืช	1.1.1 เกษตรกร (ราย)	111,443
	1.1.2 พื้นที่การเกษตร (ไร่)	170,400
1.2 ด้านปศุสัตว์	1.2.1 เกษตรกร (ราย)	46,549
	1.2.2 สัตว์ที่ได้รับผลกระทบ (ตัว)	5,057,439
	1.2.3 แปลงหญ้า (ไร่)	9,513
1.3 ด้านประมง	1.3.1 เกษตรกร (ราย)	8,750
	1.3.2 บ่อปลา/ปู/กุ้ง/หอย (ไร่)	19,738.48
	1.3.3 กระชัง/บ่อซีเมนต์ (ตารางเมตร)	473.50
	1.3.4 เรือประมง (ลำ)	3
2. ภาคเกษตรกรรมที่เสียหายสิ้นเชิง		
2.1 ด้านพืช	2.1.1 เกษตรกร (ราย)	7,736
	2.1.2 พื้นที่การเกษตร (ไร่)	47,3694.25
	2.1.3 วงเงินช่วยเหลือ (บาท)	65,336,871.50
2.2 ด้านปศุสัตว์	2.2.1 เกษตรกร (ราย)	3,435
	2.2.2 สัตว์ที่ได้รับผลกระทบ (ตัว)	127,460
	2.2.3 แปลงหญ้า (ไร่)	978
	2.2.4 วงเงินช่วยเหลือ (บาท)	392,782
2.3 ด้านประมง	2.3.1 เกษตรกร (ราย)	4,643



ประเภทเกษตรกรรม		จำนวนความเสียหาย
	2.3.2 บ่อปลา/ปู/กุ้ง/หอย (ไร่)	8,925.07
	2.3.3 กระชัง/บ่อซีเมนต์ (ตารางเมตร)	5,000.80
	2.3.4 เรือประมง (ลำ)	3
	2.3.5 วงเงินช่วยเหลือ (บาท)	80,402,473

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช

หมายเหตุ : วงเงินช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

เมื่อจำแนกความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะด้านพืช เป็นรายอำเภอ ในห้วงภัยพิบัติภัย 2560 พบว่า อำเภอที่มีความเสียหายมากที่สุดในแง่ของพื้นที่เสียหายสิ้นเชิง คือ อำเภอหัวไทร (14,768.75 ไร่) รองลงมาใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ อำเภอปากพนัง (7,611.50 ไร่) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (3,949.25 ไร่) และอำเภอชะอวด (3,804.00 ไร่) ตามลำดับ โดยรายละเอียด ได้แสดงตาม ตารางที่ 4-8

ตารางที่ 4-8 ความเสียหายต่อภาคเกษตรกรรม (ด้านพืช) จำแนกรายอำเภอ พ.ศ.2560

ลำดับ	อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง (ไร่)				วงเงินช่วยเหลือ (บาท)
			ข้าว	พืชไร่	พืชสวน และอื่นๆ	รวม	
1	เมือง นครศรีธรรมราช	274	2,075.00	10.00	265.50	725.50	1,186,754.75
2	พรหมคีรี	41	-	2.50	46.75	49.25	81,877.50
3	ลานสกา	146	-	9.00	204.50	213.50	355,937.00
4	ฉวาง	29	-	-	51.75	51.75	87,457.50
5	พิปูน	29	16.50	-	24.75	41.25	60,192.00
6	เชียรใหญ่	436	1,773.25	8.50	827.00	2,608.75	3,381,015.25
7	ชะอวด	737	1,095.25	31.50	2,677.25	3,804.00	5,779,727.75
8	ท่าศาลา	269	47.75	21.75	656.00	725.50	1,186,754.75
9	ทุ่งสง	75	-	3.00	206.00	209.00	351,584.00
10	นาบอน	44	-	-	175.25	175.25	296,172.50
11	ทุ่งใหญ่	17	-	-	88.50	88.50	149,565.00
12	ปากพนัง	1,222	3,565.00	79.25	3,967.25	7,611.50	10,763,476.50
13	ร่อนพิบูลย์	374	68.25	38.25	2,064.25	2,170.75	3,608,455.75
14	สิชล	162	-	14.50	262.25	276.25	459,848.50
15	ขนอม	37	32.75	14.25	122.50	169.50	259,834.75
16	หัวไทร	1,332	13,499.75	22.00	1,547.00	14,768.75	17,157,907.75
17	บางขัน	48	-	-	260.50	260.50	440,245.00

ลำดับ	อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง (ไร่)				วงเงินช่วยเหลือ (บาท)
			ข้าว	พืชไร่	พืชสวน และอื่นๆ	รวม	
18	ถ้ำพรรณรา	125	-	8.50	730.25	738.75	1,243,880.50
19	จุฬาภรณ์	633	1,567.75	21.50	794.25	2,383.50	3,111,870.25
20	พระพรหม	484	81.75	1,196.00	1,238.50	2,516.25	3,557,060.75
21	นบพิตำ	544	-	126.25	1,974.75	2,101.00	3,482,262.50
22	ช้างกลาง	44	-	-	130.50	130.50	220,545.00
23	เฉลิมพระเกียรติ	634	-	263.25	3,686.00	3,949.25	6,531,551.00
รวม		7,736	23,823.00	1,870.00	21,701.25	47,394.25	65,336,871.50

หมายเหตุ : 1. ข้อมูล ณ วันที่ 22 มกราคม 2561

2. วงเงินช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2.2 การให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรมในห้วงภัยพิบัติของจังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2.2.1 แนวทางการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรมในห้วงภัยพิบัติ

แนวทางสำคัญที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ใช้ในการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรมในห้วงภัยพิบัติ สามารถจำแนกได้เป็น 5 แนวทาง ดังนี้

1) การให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเกษตรกรภายหลังน้ำลด

แนวทางการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเกษตรกรภายหลังน้ำลด ได้จำแนกเกษตรกรออกเป็นประเภทต่างๆ โดยมีแนวทางการให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันไป ดังนี้

(1.1) เกษตรกรผู้ประสบภัยด้านพืช มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- ส่งเสริมการปลูกพืชอายุสั้น (พืชไร่ พืชผัก) เพื่อเป็นพืชอาหารในครัวเรือน และจำหน่ายสร้างรายได้ในระยะเร่งด่วนหลังน้ำลด ได้แก่ ข้าวโพด แตงโม แตงกวา บวบ มะเขือ ผักบุ้ง กระน้ำ ฟักทอง ฟักเขียว เห็ด โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง งบจังหวัด และงบท้องถิ่น
- ส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพสวน โดยการฝึกอบรม แนะนำการจัดสวนหลังน้ำลด เช่น การทำทางระบายน้ำ การตัดแต่งกิ่ง การตัดผล การควบคุมป้องกันโรคพืชด้วยสารชีวภัณฑ์
- การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเกษตร เพื่อสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน ด้วยการอบรม สาธิตให้คำแนะนำในการแปรรูปอาหารที่มีอยู่ในครัวเรือน
- การส่งเสริมกิจกรรมการผลิตสารควบคุมป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช โดยสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ในการผลิตและขยายเชื้อไตรโคเดอร์มา บิวเวอร์เรีย และเมธาไรเซียม สนับสนุนสมาชิกและเกษตรกรที่จัดทำโครงการปลูกพืชอายุสั้นเพื่อฟื้นฟูอาชีพ ลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตพืชที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีจำหน่ายแก่เกษตรกรข้างเคียง เป็นการเสริมรายได้อีกทางหนึ่ง

(1.2) เกษตรกรชาวนา มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- สนับสนุนพันธุ์ข้าวไม่ไวแสงเพื่อปลูกในฤดูนาปรัง โดยเกษตรกรสามารถรวบรวมความเสียหายและพันธุ์ข้าวที่ต้องการ ส่งผ่านสำนักงานเกษตรอำเภอมายังศูนย์วิจัยข้าว
- ให้ความรู้กับเกษตรกรชาวนาในการปลูกข้าวหลังน้ำลด การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช และการดูแลรักษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

(1.3) เกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- ฟื้นฟูแปลงหญ้าอาหารสัตว์ที่ประสบอุทกภัย
- สนับสนุนท่อนพันธุ์หญ้าเพื่อการปลูกใหม่หรือซ่อมแซมแปลงหญ้าเดิมตามความต้องการของเกษตรกร
- ตรวจสอบสุขภาพสัตว์ภายหลังน้ำลดอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันปัญหาโรคระบาด
- ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อบริโภคในครัวเรือน

(1.4) เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- จัดเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียน พร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงและเตรียมบ่อเพื่อการเลี้ยงสัตว์น้ำรอบใหม่
- ให้คำแนะนำในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การจัดการเพื่อลดต้นทุนการผลิต การป้องกันกำจัดโรคอย่างต่อเนื่อง
- ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผัก รอบคันบ่อเป็นอาหารในครัวเรือน

(1.5) เกษตรกรทั่วไป มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

- ปรับปรุงบำรุงดินด้วยวัสดุปุ๋ยโดโลไมท์ จำนวน 1,200 ไร่
- สนับสนุนให้เกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน 9,250 ไร่
- การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน จำนวน 700 ตัน
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร นครศรีธรรมราช ได้ผลิตพืชผักเพื่อแจกจ่ายให้เกษตรกรนำไปปลูกหลังน้ำลด
- ส่งเสริมให้เกษตรกรน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมยั่งยืน ไปปฏิบัติในพื้นที่การเกษตรของตนเอง
- การอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้/ฝึกปฏิบัติ ตามความต้องการของเกษตรกร

2) การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยด้านการเกษตร ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยด้านการเกษตร ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556 กำหนดคุณสมบัติของเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือว่าต้องเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติและได้รับความเสียหายโดยสิ้นเชิง



3) การช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยปี 2559/60 กรณีได้รับผลกระทบ

การช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยปี 2559/60 กรณีได้รับผลกระทบ มีการกำหนดคุณสมบัติของเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือ คร่าว ๆ 3,000 บาท ดังนี้

(1) เป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่การผลิติดูแลในพื้นที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย หรือ น้ำไหลหลาก หรือ น้ำเอ่อล้นตลิ่ง) ช่วงภัยตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม ถึง 31 ตุลาคม 2560 และต้องเป็นเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา คร่าว ๆ 3,000 บาท ในช่วงพายุตาลัสและเชนกา (ช่วงภัย วันที่ 5 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม 2560)

(2) เป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อนเกิดภัยพิบัติและมีการทำกิจกรรมการเกษตรจริงในพื้นที่เกิดภัย หากเกษตรกรรายใดได้รับผลกระทบมากกว่า 1 ด้าน ได้รับความช่วยเหลือเพียง 1 ด้าน โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ระบุว่าขอรับการช่วยเหลือด้านใด

(3) เป็นเกษตรกรที่มีคุณสมบัติตาม (1) และ (2) ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน รับรอง

4) การช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบอุทกภัยพื้นที่ภาคใต้

การช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบอุทกภัยพื้นที่ภาคใต้ คร่าว ๆ 5,000 บาท จากกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี (ห้วงภัยปี 2559) เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีขาดความเสียหายด้านการเกษตรให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนโดยอนุมัติให้จ่ายเงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรเพิ่มเติมจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ให้ความช่วยเหลือแล้ว (ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556) อีกรายละ 5,000 บาท

4.2.2.2 บทบาทการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรม

บทบาทการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรมในห้วงภัยพิบัติ ธันวาคม 2559 – มกราคม 2560 ของหน่วยงานต่างๆ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถที่จะสรุปได้ดังนี้

หน่วยงาน	การช่วยเหลือ
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	1. มาตรการช่วยเหลือเยียวยาเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยปี 2559/60 2. การให้ความช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556 (กรณีเสียหายสิ้นเชิง) : ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง 3. การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช จากกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน ผู้เป็นลูกหนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน กรณีประสบภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ (อชก.)
ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	1. โครงการสินเชื่อเพื่อค่าใช้จ่ายฉุกเฉินแก่เกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ภาคใต้ ปี 2559/60 - จ่ายสินเชื่อไม่เกิน 50,000 บาทต่อราย กำหนดชำระคืนไม่เกิน 3 ปี คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 เดือนแรกร้อยละ 0 หลังจากนั้น คิดอัตรา MRR (ปัจจุบัน MRR = ร้อยละ 7)

หน่วยงาน	การช่วยเหลือ
	- เฉพาะกรณีรายได้ที่ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง รายได้ลดลง หรือค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 50 ของรายได้ปกติ
การยางแห่งประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราช	1. การจ่ายเงินเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรชาวสวนยางที่ประสบภัย 2. การจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่เกษตรกรชาวสวนยางที่ประสบอุทกภัย (ค่าพันธุ์ปลูก)
สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	1. ขยายเวลาชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมออกไปอีก 6 เดือน โดยรัฐบาลจะจ่ายชดเชยดอกเบี้ยให้ร้อยละ 3 โดยไม่จำกัดเงินต้น 2. แนะนำให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ลดดอกเบี้ยให้กับสมาชิกตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง
สำนักงานปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครศรีธรรมราช	1. ลด/งด ดอกเบี้ยลูกหนี้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2. สนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนารายได้ ปี 2560 ตามมาตรการลดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 เหลือร้อยละ 2 โดยปลอดชำระเงินต้น 1 ปี 3. ยกเว้นดอกเบี้ย เป็นเวลา 1 ปี ของเงินกู้ครบชำระ ปี 2560

4.2.2.3 สรุปการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรม ห้วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ. 2559 - 2560

การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยด้านการเกษตร ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.2556 ในห้วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ.2559 – 2560 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4-9 สรุปการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคเกษตรกรรม ห้วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ.2559 - 2560

ห้วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ.2559		
ด้านพืช	ด้านปศุสัตว์	ด้านประมง
● เกษตรกร : 18,160 ราย ● วงเงินช่วยเหลือ : 168,031,496.50 บาท ● พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง : 126,065.50 ไร่ แบ่งเป็น - ข้าว : 75,787.00 ไร่ - พืชไร่ : 2,902.25 ไร่ - พืชสวนและอื่นๆ : 47,376.25 ไร่	● เกษตรกร : 4,456 ราย ● วงเงินช่วยเหลือ : 26,004,067.50 บาท ● สัตว์ได้รับความเสียหาย : 205,155 ตัว ● แปลงหญ้าได้รับความเสียหาย : 1,201.40 ไร่	● เกษตรกร : 4,600 ราย ● วงเงินช่วยเหลือ : 114,227,827.81 บาท ● บ่อดิน (กึ่ง/หอย/ปู/ปลา) เสียหายสิ้นเชิง : 13,077.25 ไร่ ● กระชัง/บ่อซีเมนต์เสียหายสิ้นเชิง : 1,856 ตารางเมตร
ห้วงภัยพิบัติ ปี พ.ศ.2560		
ด้านพืช	ด้านปศุสัตว์	ด้านประมง
● เกษตรกร : 7,736 ราย	● เกษตรกร : 3,435 ราย	● เกษตรกร : 4,643 ราย



● วงเงินช่วยเหลือ : 65,336,871.50 บาท ● พื้นที่เสียหายสิ้นเชิง : 47,394.25 ไร่ แบ่งเป็น - ข้าว : 23,823.00 ไร่ - พืชไร่ : 1,870.00 ไร่ - พืชสวนและอื่นๆ : 21,701.25 ไร่	● วงเงินช่วยเหลือ : 13,425,510.00 บาท ● สัตว์ได้รับความเสียหาย : 127,460 ตัว ● แปลงหญ้าได้รับความเสียหาย : 978 ไร่	● วงเงินช่วยเหลือ : 80,398,248.92 บาท ● บ่อดิน (กึ่ง/หอย/ปู/ปลา) เสียหายสิ้นเชิง : 8,925.07 ไร่ ● กระชัง/บ่อซีเมนต์เสียหายสิ้นเชิง : 5,000.80 ตารางเมตร
---	--	---

4.3 สรุปการทดลองใช้ (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม

คณะวิจัยได้พัฒนา (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม และนำ (ร่าง) แบบประเมินดังกล่าวไปทดลองใช้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการบรรเทาภัยพิบัติและด้านเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานชลประทานจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทั้งนี้ หน่วยงานต่างๆ ได้ทดลองกรอกข้อมูลทุกิติภูมิ และมีข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แบบประเมินฯ โดยสรุป ดังนี้

4.3.1 ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แบบประเมินฯ : ขั้นที่ 1 การสร้างฐานข้อมูลก่อนเกิดภัยพิบัติ (Pre-disaster Baseline Information)

1) ข้อมูลครัวเรือน

- พื้นที่ประสบภัย

หลายหน่วยงานให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเป็นพื้นที่ระดับจังหวัด ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลในระดับดังกล่าวไว้แล้ว การแยกย่อยลงในพื้นที่รายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ตำบล หรือ อำเภอ อาจเป็นไปได้ยาก เพราะต้องแยกข้อมูลดิบที่แต่ละสำนักงานในระดับอำเภอส่งต่อมาอีกครั้งหนึ่ง

- สถานการณ์ครัวเรือน / รายได้ / รายจ่าย / ทรัพย์สินและหนี้สิน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวในระดับจังหวัด จำแนกเป็นรายปี

2) ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร

หลายหน่วยงานเสนอให้ปรับเปลี่ยนคำศัพท์เฉพาะ ดังนี้

คำศัพท์ใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	คำศัพท์เสนอแนะ
เนื้อที่การเกษตร	พื้นที่เพาะปลูก
เนื้อที่ให้ผลผลิต	พื้นที่เก็บเกี่ยว



คำศัพท์ใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	คำศัพท์เสนอแนะ
ราคาตลาด	- หน่วยงานในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เสนอแนะว่า ข้อมูลราคาซื้อขายสินค้าเกษตรของจังหวัด สามารถสืบค้นได้จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด - สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เสนอแนะว่า ราคาที่สำนักงานฯ เก็บเพื่อใช้ในการวางแผนช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัย คือ ราคาหน้าฟาร์ม (Farm gate price) ไม่ใช่ราคาตลาด (Market price) เนื่องจากมุ่งเน้นการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการผลิต
จำนวนเกษตรกร	จำนวนเกษตรกร มีการเก็บข้อมูลเป็นรายครัวเรือน โดยไม่ได้จำแนกเป็นเพศชาย หรือ เพศหญิง

3) ข้อมูลผลผลิตรายเดือนของรอบปีเพาะปลูก / ปีการผลิตที่ประสบภัยพิบัติ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและหน่วยงานระดับพื้นที่จังหวัดเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้แล้ว แต่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับจังหวัดเท่านั้น

4) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

สำนักงานชลประทานจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รวบรวมข้อมูลจำนวน ขนาดบรรจุ พื้นที่ได้รับประโยชน์ และจำนวนเกษตรกรที่ได้ประโยชน์ เฉพาะแหล่งน้ำชลประทานเท่านั้น ส่วนแหล่งน้ำที่ไม่ได้อยู่ในเขตชลประทาน (เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ บ่อน้ำที่เกษตรกรทำขึ้นเอง บ่อน้ำบาดาล) ต้องรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง

นอกจากนี้ ได้เสนอให้เปลี่ยนคำศัพท์ที่ใช้ใน (ร่าง) แบบประเมินฯ ดังนี้

คำศัพท์ใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	คำศัพท์เสนอแนะ
ความเป็นเจ้าของ	องค์กรการจัดการน้ำ
ส่วนบุคคล / สาธารณะ	เกษตรกร / กลุ่มเกษตรกร
รัฐ	ส่วนราชการ

5) ปัจจัยการผลิตเพื่อการเกษตร

ทุกหน่วยงานเสนอแนะว่าเป็นข้อมูลที่จัดเก็บยาก ทั้งในเชิงจำนวน และมูลค่า และบางข้อมูลก็ไม่มีการจัดเก็บในระบบของหน่วยงาน อีกทั้ง ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอรายละเอียดตาม (ร่าง) แบบประเมินฯ ที่ได้ส่งมายังคณะวิจัย

4.3.2 ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แบบประเมินฯ : ขั้นที่ 2 การประเมินความเสียหายและความสูญเสีย (The assessment of disaster effects; Damage and Losses)

1) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร

ข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าว สรุปได้ ดังนี้

ข้อความใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	ข้อเสนอแนะ
พื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหาย	มีข้อมูลระดับจังหวัดรวบรวมไว้แล้ว
ต้นทุนการทดแทน	ไม่มีหน่วยงานใดที่กรอกข้อมูลต้นทุนการทดแทนนี้ได้ เนื่องจากไม่เคยมีการรวบรวมข้อมูล และต้องอาศัยการวิเคราะห์และคำนวณต้นทุนการผลิตที่ละเอียดพอสมควร
มูลค่าความเสียหาย	ไม่มีหน่วยงานใดที่กรอกข้อมูลส่วนนี้ได้ เพราะไม่สามารถกรอกต้นทุนการทดแทนได้

2) การประเมินความเสียหายต่อปศุสัตว์

ข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าว สรุปได้ ดังนี้

ข้อความใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	ข้อเสนอแนะ
จำนวนการตายของปศุสัตว์	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ได้มีข้อมูลระดับจังหวัดรวบรวมไว้แล้ว
ต้นทุนการทดแทน	ไม่มีหน่วยงานใดที่กรอกข้อมูลต้นทุนการทดแทนนี้ได้ เนื่องจากไม่เคยมีการรวบรวมข้อมูล และต้องอาศัยการวิเคราะห์และคำนวณต้นทุนการผลิตที่ละเอียดพอสมควร
มูลค่าความเสียหาย	ไม่มีหน่วยงานใดที่กรอกข้อมูลส่วนนี้ได้ เพราะไม่สามารถกรอกต้นทุนการทดแทนได้

3) การประเมินความเสียหายต่อประมง

ข้อเสนอแนะในประเด็นดังกล่าว สรุปได้ ดังนี้

ข้อความใน (ร่าง) แบบประเมินฯ	ข้อเสนอแนะ
จำนวนการตาย / สูญหายของประมง	สำนักงานประมงจังหวัด ได้มีข้อมูลระดับจังหวัดรวบรวมไว้แล้ว
ต้นทุนการทดแทน	สำนักงานประมงจังหวัด ได้มีข้อมูลระดับจังหวัดรวบรวมไว้แล้ว
มูลค่าความเสียหาย	สำนักงานประมงจังหวัด ได้มีข้อมูลระดับจังหวัดรวบรวมไว้แล้ว แต่มูลค่าดังกล่าวไม่ตรงกับผลคูณระหว่างจำนวนการตาย / สูญหายของประมงกับต้นทุนการทดแทน

การกรอกข้อมูลของสำนักงานประมงจังหวัด

รายการ	จำนวนการตาย / สูญหายของ ประมง (ตัว)	ต้นทุนการทดแทน* (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
1. กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง	8,721.38	10,980.00	139,076,474.00
2. ปลาที่เลี้ยงในบ่อ	1,231.255	4225/ไร่	43,648,011.00

4) การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) การประเมินความเสียหายต่อแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

สำนักงานชลประทาน จังหวัดนครราชสีมาได้ทำการประเมินค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมอาคารชลประทานแต่ละแห่งที่เสียหายเมื่อเกิดภัยพิบัติ เฉพาะแต่อาคารที่อยู่ในการกำกับดูแลเท่านั้น ไม่ได้ประเมินอาคารหรือความเสียหายของแหล่งน้ำอื่นๆ ที่อยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานอื่นๆ

6) การประเมินความสูญเสีย (The assessment of disaster effects; Losses)

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ในการปฏิบัติจริง สามารถที่จะทำได้โดยการเปรียบเทียบผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดขึ้นก่อนภัยพิบัติ (จากฐานข้อมูลทุติยภูมิ) และข้อมูลสำรวจผลผลิตทางเกษตรที่เกิดขึ้น หรือ ที่เหลืออยู่หลังภัยพิบัติ (จากการสำรวจ)

7) การประเมินความสูญเสียอื่นๆ ของผลผลิตภาคการเกษตร

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจต้องพิจารณาการปรับปรุง (ร่าง) แบบประเมินฯ

8) สรุปการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

9) การประเมินความสูญเสียของผลผลิตภาคการเกษตรระยะยาว

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจต้องพิจารณาการปรับปรุง (ร่าง) แบบประเมินฯ

4.3.3 ข้อเสนอแนะต่อ (ร่าง) แบบประเมินฯ : ขั้นที่ 4 การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy)

1) ความต้องการทางการเงินในการฟื้นฟูของภาคเกษตร

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจต้องพิจารณาการปรับปรุง (ร่าง) แบบประเมินฯ

2) สรุปความต้องการในการฟื้นฟูของภาคเกษตร

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจต้องพิจารณาการปรับปรุง (ร่าง) แบบประเมินฯ

3) ความต้องการซ่อมสร้างภาคเกษตร

ไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถกรอกข้อมูลในการประเมินดังกล่าวได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจต้องพิจารณาการปรับปรุง (ร่าง) แบบประเมินฯ

จากการดำเนินการร่างแบบประเมินความต้องการความช่วยเหลือหลังเกิดภัยพิบัติ ภาคการเกษตร และการทดลองใช้แบบประเมินดังกล่าว ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เหตุการณ์ภัยพิบัติรอบปี พ.ศ.2559 – 2560 เป็นกรณีศึกษา สามารถสรุปแบบประเมินที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินทั้งการประเมินความเสียหาย (Damages Assessment) การประเมินความสูญเสีย (Losses) และการประเมินความต้องการการฟื้นฟูเบื้องต้น (Recovery) ซึ่งได้นำเสนอในคู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4

แบบประเมินดังกล่าวเป็นแนวทางที่ใช้สำหรับการประเมินภาคการเกษตรที่ครอบคลุมเฉพาะพืชและสัตว์เศรษฐกิจหลักในพื้นที่ศึกษาเท่านั้น (พืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และมังคุด, สัตว์เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ โคเนื้อ ไก่เนื้อ กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง และปลาเพาะเลี้ยง) ดังนั้น การใช้แบบประเมินในพื้นที่ประสบภัยพิบัติจริง ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความแตกต่างเชิงบริบทของพื้นที่ แต่ยังคงหลักการของการประเมินไว้เช่นเดิม

4.3.4 ตัวอย่างการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลปฐมภูมิที่ได้รับการตอบรับจากหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะผู้วิจัยจึงได้ทดลองใช้ข้อมูลทุติยภูมิทางการเกษตรและรายงานผลกระทบด้านการเกษตรเนื่องจากอุทกภัย ในช่วงภัย เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งรวบรวมโดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มาเป็นตัวอย่างในการประเมินความเสียหายและความสูญเสียโดยใช้แบบประเมินที่ได้ร่างขึ้น ซึ่งได้ผลการศึกษาดังนี้

1) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างการผลิตข้าว

การประเมินความเสียหายต่อการเกษตรได้ใช้ตารางที่ 6 ใน (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม และข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยได้ใช้การผลิตข้าวมาเป็นตัวอย่างในการประเมิน ซึ่งสามารถประเมินมูลค่าความเสียหายได้ ดังนี้

ตารางที่ 4-10 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตข้าว จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560

รายการ	พื้นที่การเกษตร ที่ได้รับความเสียหาย (ไร่)	จำนวน ความเสียหาย * (ไร่)	ต้นทุนการผลิต** (บาท)	มูลค่า ความเสียหาย*** (บาท)
ข้าว	23,823	23,823	3,953.20	94,177,083.60

หมายเหตุ : * จำนวนความเสียหายในกรณีของการผลิตข้าว คือ พื้นที่การเพาะปลูกที่ได้รับความเสียหาย (ในกรณีที่พื้นที่ขนาบด้านหนึ่งหรือสองด้านของจำนวนความเสียหายที่แตกต่างกันออกไป)

** ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการการผลิตข้าวนาปีต่อไร่ โดยเป็นต้นทุนเฉลี่ยของภาคใต้ที่คำนวณโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งเท่ากับ 3,953.20 บาทต่อไร่ (ซึ่งกรณีที่มีการนำแบบประเมินนี้ไปดำเนินการจริง สำนักงานเกษตรจังหวัดควรที่จะดำเนินการคำนวณต้นทุนการผลิตในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้เผยแพร่วิธีการคำนวณต้นทุนการผลิตของพืชแต่ละประเภทไว้แล้ว)

*** มูลค่าความเสียหาย เป็นผลคูณของจำนวนความเสียหายกับต้นทุนการผลิต

จากตารางที่ 4-10 พบว่า พื้นที่เพาะปลูกข้าวที่ได้รับความเสียหายมีทั้งสิ้น 23,823 ไร่ (ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครศรีธรรมราช) โดยต้นทุนของการผลิตเท่ากับ 3,953.20 บาทต่อไร่ ดังนั้น มูลค่าความเสียหายจึงเท่ากับ 94,177,083.60 บาท ซึ่งข้อมูลวงเงินช่วยเหลือเกษตรกรในรอบภัยพิบัติดังกล่าว เท่ากับ 65,336,871.50 บาท (โดยเป็นวงเงินช่วยเหลือเกษตรกรในภาพรวม ทั้งการผลิตข้าว พืชไร่ พืชสวนและอื่นๆ) จึงเห็นได้ชัดว่า มูลค่าความเสียหายจริงนั้นมากกว่าวงเงินช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การประเมินความเสียหายจะมีความแม่นยำขึ้น โดยขึ้นอยู่กับ (1) ความถูกต้องของพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย (2) ต้นทุนการทดแทน หรือต้นทุนการผลิตที่ถูกต้องและสะท้อนสถานการณ์การผลิตในแต่ละพื้นที่

นอกจากนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาด้วยการใช้ราคาข้าวเปลือกเจ้า ความขึ้น 15% ที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา (farm gate price) ของปีเพาะปลูก 2560 มาประเมินมูลค่าความเสียหาย พบว่า ราคาเฉลี่ยปีเพาะปลูกดังกล่าว เท่ากับ 7,997 บาท/ตัน โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลผลิตข้าวที่เก็บเกี่ยวได้เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 469 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อนำมาคูณกับพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย จำนวน 23,823 ไร่ ดังนั้น จึงมีผลผลิตที่ได้รับความเสียหายทั้งสิ้น 11,172,987 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทั้งสิ้น ประมาณ 89,350,377.04 บาท ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4-11 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา : กรณีตัวอย่างการผลิตข้าว จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่ไร่นา (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ข้าว	23,823	469	11,172,987	7,997	89,350,377.04

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการประเมินด้วยการใช้ต้นทุนการผลิตเพื่อสะท้อนถึงต้นทุนที่เกษตรกรต้องใช้ในการฟื้นฟู หรือ การประเมินด้วยการใช้ราคาขายได้ที่ไร่นาเพื่อสะท้อนถึงรายได้ที่เกษตรกรต้องสูญเสียไป จะพบว่า ล้วนแล้วแต่มากกว่าวงเงินช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก

2) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างยางพารา

เนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญจะมีจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวในสัดส่วนที่มากที่สุดในพื้นที่พืชสวน โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 67 ดังนั้น จึงประมาณการพื้นที่ยางพาราที่เสียหายจากภัยพิบัติในรอบปี พ.ศ. 2560 จะมีจำนวนประมาณ 10,000 ไร่ ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลผลิตยางพาราเฉลี่ยเป็นจำนวน 250 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จำนวนผลผลิตที่เสียหายจึงมีประมาณ 2,500,000 กิโลกรัม

สำหรับต้นทุนการผลิตยางพารา รอบปีการผลิต 2560 ซึ่งคำนวณโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมของการผลิตยางพาราในภาคใต้ เท่ากับ 55.80 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น มูลค่าความเสียหายจึงประมาณการเท่ากับ 139,500,000.00 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-12

ตารางที่ 4-12 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตยางพารา จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาเกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ยางพารา	10,000	250	2,500,000	55.80	139,500,000.00

ในส่วนของราคาเฉลี่ยยางแผ่นดิบชั้น 3 ที่เกษตรกรขายได้ที่สวน ในปี พ.ศ. 2560 เท่ากับ 55.97 บาท/กิโลกรัม (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ดังนั้นแล้วมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในการผลิตยางพาราจากภัยพิบัติ จึงประมาณการได้เท่ากับ 139,925,000.00 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-13

ตารางที่ 4-13 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาขายได้ที่สวน : กรณีตัวอย่างการผลิตยางพารา จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาเกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ยางพารา	10,000	250	2,500,000	55.97	139,925,000.00

3) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างมังคุด

ในห้วงภัยพิบัติปี พ.ศ. 2560 ประมาณการพื้นที่เพาะปลูกมังคุดที่เสียหายมีจำนวนประมาณ 650 ไร่ ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลผลิตมังคุดเฉลี่ยเป็นจำนวน 307 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จำนวนผลผลิตที่เสียหายจึงมีประมาณ 199,550 กิโลกรัม

สำหรับต้นทุนการผลิตมังคุดนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้เผยแพร่ต้นทุนการผลิตในรอบปี 2558 พบว่า ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม เท่ากับ 47.27 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น มูลค่าความเสียหายจึงประมาณการเท่ากับ 9,432,728.50 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-14

ตารางที่ 4-14 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตมังคุด จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
มังคุด	650	307	199,550	47.27	9,432,728.50

ในส่วนของราคาเฉลี่ยมังคุดที่เกษตรกรขายได้ที่สวน ในปี พ.ศ. 2560 เท่ากับ 40.10 บาท/กิโลกรัม (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ดังนั้นแล้วมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในการผลิตมังคุดจากภัยพิบัติ จึงประมาณการได้เท่ากับ 8,001,955 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-15

ตารางที่ 4-15 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่สวน : กรณีตัวอย่างการผลิตมังคุด จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
มังคุด	650	307	199,550	40.10	8,001,955.00

4) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกหนึ่งชนิดของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีสัดส่วนพื้นที่เก็บเกี่ยวประมาณร้อยละ 13 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวไม้ผลและไม้ยืนต้น ดังนั้น จึงประมาณการพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่เสียหายจากภัยพิบัติในรอบปี พ.ศ.2560 จะมีจำนวนประมาณ 2,821 ไร่ ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยเป็นจำนวน 2,951 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จำนวนผลผลิตที่เสียหายจึงมีประมาณ 8,324,771 กิโลกรัม

สำหรับต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน รอบปีการผลิต 2560 ซึ่งคำนวณโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมของการผลิตปาล์มน้ำมันในภาคใต้ เท่ากับ 2.95 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น มูลค่าความเสียหายจึงประมาณการเท่ากับ 24,558,074.45 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-16



ตารางที่ 4-16 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตปาล์มน้ำมัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ปาล์มน้ำมัน	2,821	2,951	8,324,771	2.95	24,558,074.45

ในส่วนของราคาผลปาล์มน้ำมันทั้งทะเลที่เกษตรกรขายได้ที่สวน ในปี พ.ศ. 2560 เท่ากับ 4.10 บาท/กิโลกรัม (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ดังนั้นแล้วมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในการผลิตปาล์มน้ำมันจากภัยพิบัติ จึงประมาณการได้เท่ากับ 34,131,561.10 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-17

ตารางที่ 4-17 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่สวน : กรณีตัวอย่างการผลิตปาล์มน้ำมัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ปาล์มน้ำมัน	2,821	2,951	8,324,771	4.10	34,131,561.10

5) การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างทุเรียน

ทุเรียนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกหนึ่งชนิดของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีสัดส่วนพื้นที่เก็บเกี่ยวประมาณร้อยละ 1.50 ของพื้นที่เก็บเกี่ยวไม้ผลและไม้ยืนต้น ดังนั้น จึงประมาณการพื้นที่ทุเรียนที่เสียหายจากภัยพิบัติในรอบปี พ.ศ. 2560 จะมีจำนวนประมาณ 326 ไร่ ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผลผลิตทุเรียนเฉลี่ยเป็นจำนวน 815 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จำนวนผลผลิตที่เสียหายจึงมีประมาณ 265,690 กิโลกรัม

สำหรับต้นทุนการผลิตทุเรียน รอบปีการผลิต 2560 ซึ่งคำนวณโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัมของการผลิตทุเรียนในภาคใต้ เท่ากับ 25.32 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น มูลค่าความเสียหายจึงประมาณการเท่ากับ 6,727,270.80 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-18

ตารางที่ 4-18 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต : กรณีตัวอย่างการผลิตทุเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ทุเรียน	326	815	265,690	25.32	6,727,270.80

ในส่วนของราคาทุเรียนที่เกษตรกรขายได้ที่สวน ในปี พ.ศ.2560 เท่ากับ 59.82 บาท/กิโลกรัม (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ดังนั้นแล้วมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในการผลิตทุเรียนจากภัยพิบัติ จึงประมาณการได้เท่ากับ 15,893,575.80 บาท ดังแสดงตามตารางที่ 4-19

ตารางที่ 4-19 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่สวน : กรณีตัวอย่างการผลิตทุเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

รายการ	พื้นที่ได้รับ ความเสียหาย (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	จำนวนผลผลิต ที่เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกร ขายได้ที่สวน (บาท/ตัน)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
ทุเรียน	326	815	265,690	59.82	15,893,575.80

6) สรุปการประเมินความเสียหายต่อการเกษตร : กรณีตัวอย่างพืชเศรษฐกิจ 5 ชนิด

โดยสรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อภาคเกษตร พบว่า มูลค่าของความเสียหายมากกว่ามูลค่าของการชดเชยตามระเบียบกระทรวงการคลังเป็นจำนวนมาก โดยมูลค่าของความเสียหายรวมของพืชเศรษฐกิจทั้ง 5 ชนิด เมื่อคำนวณจากต้นทุนการผลิต (ตารางที่ 4-20) เท่ากับ 274,395,157.35 บาท แต่เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือเพียง 65,336,871.50 บาท เท่านั้น ดังนั้น จึงมีส่วนต่างของความช่วยเหลือมากถึง 209,058,285.85 บาท

สำหรับการประเมินโดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่/นา/สวน ซึ่งเป็นราคาที่รวมกำไรของเกษตรกรเข้าไปด้วย (ตารางที่ 4-21) พบว่า มูลค่าของความเสียหายรวมของพืชเศรษฐกิจทั้ง 5 ชนิด เท่ากับ 287,302,468.94 บาท แต่เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือเพียง 65,336,871.50 บาท เท่านั้น ดังนั้น จึงมีส่วนต่างของความช่วยเหลือมากถึง 221,965,597.44 บาท

ตารางที่ 4-20 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อภาคเกษตร โดยการใช้ต้นทุนการผลิต จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

ผลผลิต การเกษตร	ประมาณการ จำนวนผลผลิตที่ เสียหาย (กิโลกรัม)	ต้นทุนการผลิต*	ประมาณการมูลค่า ความเสียหาย (บาท)	มูลค่าการให้ ความช่วยเหลือ (บาท)
ข้าว	23,823	3,953.20	94,177,083.60	
ยางพารา	2,500,000	55.80	139,500,000.00	
มันคุด	199,550	47.27	9,432,728.50	
ปาล์มน้ำมัน	8,324,771	2.95	24,558,074.45	
ทุเรียน	265,690	25.32	6,727,270.80	
รวม (บาท)			274,395,157.35	65,336,871.50
ส่วนต่าง (บาท)				209,058,285.85

หมายเหตุ : หน่วยของต้นทุนการผลิตของข้าวเป็นบาท/ไร่ ส่วนพืชชนิดอื่นๆ เป็นบาท/กิโลกรัม



ตารางที่ 4-21 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อภาคเกษตร โดยการใช้ราคาที่เคยตรกรขายได้ ณ ไร่/นา/สวน จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงภัยพิบัติ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560

ผลผลิต การเกษตร	ประมาณการ จำนวนผลผลิตที่ เสียหาย (กิโลกรัม)	ราคาที่เคยตรกร ขายได้ ณ ไร่/นา/สวน (บาท/กิโลกรัม)	ประมาณการมูลค่า ความเสียหาย (บาท)	มูลค่าการให้ ความช่วยเหลือ (บาท)
ข้าว	11,172,987	7,997 (บาท/ตัน)	89,350,377.04	
ยางพารา	2,500,000	55.97	139,925,000.00	
มังคุด	199,550	40.10	8,001,955.00	
ปาล์มน้ำมัน	8,324,771	4.10	34,131,561.10	
ทุเรียน	265,690	59.82	15,893,575.80	
รวม (บาท)			287,302,468.94	65,336,871.50
ส่วนต่าง (บาท)				221,965,597.44

หมายเหตุ: เฉพาะกรณีข้าวที่ราคาที่เคยตรกรขายได้ ณ ไร่/นา/สวน หน่วยเป็น (บาท/ตัน)

7) การประเมินความเสียหายต่อปศุสัตว์ : กรณีตัวอย่างโคเนื้อ และไก่

จากข้อมูลของสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ในรอบภัยพิบัติปี พ.ศ. 2560 มีโคเนื้อที่เสียชีวิตหรือสูญหายทั้งสิ้น 125 ตัว และมีไก่ที่เสียชีวิตหรือสูญหายทั้งสิ้น 21,323 ตัว โดยราคาเฉลี่ยของโคเนื้อขนาดกลางที่เคยตรกรขายได้ที่ฟาร์ม ในปี พ.ศ.2560 อยู่ที่ 33,715 บาท/ตัว และราคาเฉลี่ยของไก่รุ่นพันธุ์เนื้อที่เคยตรกรขายได้ที่ฟาร์ม ในปี พ.ศ. 2560 อยู่ที่ 37.28 บาท/กิโลกรัม (ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) ดังนั้น ประมาณการมูลค่าความเสียหายของโคเนื้อ จึงเท่ากับ 4,214,375 บาท และมูลค่าความเสียหายของไก่จึงเท่ากับ 1,192,382.16 บาท เมื่อให้ไก่รุ่นพันธุ์เนื้อ มีน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 1.5 กิโลกรัม

โดยสรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อปศุสัตว์ พบว่า มูลค่าของความเสียหายมากกว่ามูลค่าของการชดเชยตามระเบียบกระทรวงการคลังเป็นจำนวนมาก โดยมูลค่าของความเสียหายรวมของสัตว์เศรษฐกิจทั้ง 2 ชนิด เท่ากับ 5,406,757.16 บาท แต่เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือเพียง 392,782.00 บาท เท่านั้น ดังนั้น จึงมีส่วนต่างของความช่วยเหลือ มากถึง 5,013,975.16 บาท ดังแสดงรายละเอียดตารางที่ 4-22

ตารางที่ 4-22 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อปศุสัตว์

ผลผลิต	ประมาณการ จำนวนผลผลิตที่ เสียหาย (ตัว)	ราคาที่ใช้ชดเชย ขายได้ ณ ฟาร์ม (บาท/กิโลกรัม)	ประมาณการมูลค่า ความเสียหาย (บาท)	มูลค่าการให้ ความช่วยเหลือ (บาท)
โคเนื้อ	125	33,715 บาท/ตัว	4,214,375.00	
ไก่	21,323 (31,984.50 กก. เมื่อ ให้ไก่มีน้ำหนักเฉลี่ยตัว ละ 1.5 กก.)	37.28 บาท/กก.	1,192,382.16	
รวม (บาท)			5,406,757.16	392,782.00
ส่วนต่าง (บาท)				5,013,975.16

หมายเหตุ: เฉพาะกรณีข้าวที่ราคาที่ใช้ชดเชยขายได้ ณ ไร่/นา/สวน หน่วยเป็น (บาท/ตัน)

8) การประเมินความเสียหายต่อประมง : กรณีตัวอย่างกุ้งขาว และปลากะพง

จากข้อมูลของสำนักงานประมงจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความเสียหายด้านประมงที่เกิดขึ้นในช่วงภัยพิบัติเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2560 แบ่งออกเป็นพื้นที่เลี้ยงกุ้งทะเล เสียหายรวม 6,140.25 ไร่ พื้นที่เลี้ยงปลาในบ่อดิน เสียหายรวม 2,784.44 ไร่ และพื้นที่เลี้ยงปลาในกระชัง เสียหายรวม 5,000.80 ตารางเมตร โดยมีเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือจำนวน 4,643 ราย และมีวงเงินช่วยเหลือ รวม 80,398,248.92 บาท โดยสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ กุ้งทะเล (กุ้งขาว) และปลาน้ำกร่อย (ปลากะพง)

การประเมินความเสียหายต่อการผลิตกุ้งทะเล (กุ้งขาว) จะใช้ผลผลิตเฉลี่ยของการผลิตกุ้งทะเลจากสถิติผลผลิตการเลี้ยงกุ้งทะเลของกรมประมง ซึ่งข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. 2559 พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 1,161.75 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จึงสามารถประเมินได้ว่าปริมาณกุ้งทะเลที่เสียหายจากภัยพิบัติของจังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ที่ประมาณ 7,133,435.44 กิโลกรัม โดยประเภทของกุ้งที่ผลิตในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่คือกุ้งขาว ซึ่งราคากุ้งขาวเฉลี่ยของภาคใต้ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งรวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย อยู่ที่ 177.10 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดต่อการผลิตกุ้งทะเลของจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงอยู่ที่ประมาณ 1,263,331,415.98 บาท

การประเมินความเสียหายต่อการผลิตปลาน้ำกร่อย (ปลากะพง) จะใช้ผลผลิตเฉลี่ยของการผลิตปลากะพงจากสถิติฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำกร่อยของกรมประมง ซึ่งข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ.2559 พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 453.24 กิโลกรัม/ไร่ ดังนั้น จึงสามารถประเมินได้ว่าปริมาณปลากะพงที่เสียหายจากภัยพิบัติของจังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ที่ประมาณ 1,263,424.58 กิโลกรัม โดยราคาปลากะพงที่เกษตรกรขายได้ ในปี พ.ศ.2560 มีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 147.90 บาท/กก. ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดต่อการผลิตปลากะพงของจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงอยู่ที่ประมาณ 186,860,495.38 บาท

โดยสรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อประมง พบว่า มูลค่าของความเสียหายมากกว่ามูลค่าของการชดเชยตามระเบียบกระทรวงการคลังเป็นจำนวนมาก โดยมูลค่าของความเสียหายรวมของสัตว์เศรษฐกิจทั้ง

2 ชนิด เท่ากับ 1,450,191,911.36 บาท แต่เกษตรกรได้รับการช่วยเหลือเพียง 80,398,248.92 บาท เท่านั้น ดังนั้น จึงมีส่วนต่างของความช่วยเหลือ มากถึง 1,369,793,662.44 บาท ดังแสดงรายละเอียดตารางที่ 4-23

ตารางที่ 4-23 สรุปความเสียหายจากภัยพิบัติต่อประมง

ผลผลิต	พื้นที่ที่ได้รับ ความ เสียหาย	ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	ประมาณการ จำนวน ความเสียหาย (กิโลกรัม)	ราคา ที่ เกษตรกร ขายได้ ณ ฟาร์ม (บาท/ กก.)	ประมาณการมูลค่า ความเสียหาย (บาท)	มูลค่าการให้ ความช่วยเหลือ (บาท)
กุ้งขาว	6,140.25	1,161.75	7,133,435.44	177.10	1,263,331,415.98	
ปลา กระพง	2,787.57	453.24	1,263,424.58	147.90	186,860,495.38	
รวม (บาท)					1,450,191,911.36	80,398,248.92
ส่วนต่าง (บาท)						1,369,793,662.44

9) การประเมินความสูญเสียของผลผลิตภาคการเกษตร

การประเมินความสูญเสียของผลผลิตภาคการเกษตร สามารถที่จะกระทำได้ใน 2 กรณี ได้แก่

(1) การประเมินความสูญเสียที่มาจากความแตกต่างระหว่างมูลค่าการผลิตก่อนและหลังการเกิดภัยพิบัติ โดยมูลค่าการผลิตเท่ากับผลคูณของปริมาณการผลิตกับราคาซื้อ / ราคาหน้าฟาร์ม ซึ่งจะสะท้อนถึงรายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปของเกษตรกร อันเนื่องมาจากการเกิดภัยพิบัติ (ตารางที่ 11 ใน (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลปริมาณการผลิตและราคาซื้อ/ราคาหน้าฟาร์มในรอบปีการเกิดภัยพิบัติ พ.ศ. 2560 ทำให้การประเมินความสูญเสียไม่สามารถกระทำได้ โดยการประเมินความสูญเสียในกรณีนี้ จำเป็นต้องมีข้อมูลทั้งสองประเภทในรายเดือนของพื้นที่ทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง

(2) การประเมินความสูญเสียต่อเศรษฐกิจมหภาค หมายถึง สัดส่วนมูลค่าของความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product: GRP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP)

ซึ่งจะสะท้อนว่ามูลค่าความเสียหายนั้น ก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจในแต่ละระดับอย่างไร (ตารางที่ 12 ใน (ร่าง) แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4 ภาคเกษตรกรรม)

โดยสรุปการประเมินความเสียหายต่อการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง พบว่าในภาพรวม โดยการใช้ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่/นา/สวน มีมูลค่าความเสียหายรวม เท่ากับ 1,742,901,137.46 บาท โดยแบ่งความเสียหายออกเป็น ภาคเกษตร มีมูลค่าความเสียหายรวมเท่ากับ 287,302,468.94 บาท (ร้อยละ 16.48) ภาคปศุสัตว์ มีมูลค่าความเสียหายรวมเท่ากับ 5,406,757.16 บาท (ร้อยละ 0.31) และภาคประมง

มีมูลค่าความเสียหายรวมเท่ากับ 1,450,191,911.36 บาท (ร้อยละ 83.21) จึงสามารถประเมินความสูญเสียต่อเศรษฐกิจมหภาค ตามตารางที่ 4-24 และ ตารางที่ 4-25 ได้ดังนี้

ตารางที่ 4-24 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร

ผลผลิต	ประมาณการมูลค่าความเสียหาย (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของจังหวัด (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของภาคใต้ (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของประเทศ (ล้านบาท)
การเกษตร	287.30	38,806.76	309,561.49	1,235,584
ปศุสัตว์	5.41			
ประมง	1,450.19			
รวม	1,742.90			
ความสูญเสียของการเกษตร (ร้อยละ)		0.74	0.09	0.02
ความสูญเสียของปศุสัตว์ (ร้อยละ)		0.01	0.002	0.0005
ความสูญเสียของประมง (ร้อยละ)		3.74	0.47	0.12
ความสูญเสียรวม (ร้อยละ)		4.49	0.56	0.14

หมายเหตุ : ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้ง 3 ประเภทเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปีของปี พ.ศ.2559

จากตารางที่ 4-24 พบว่า ความสูญเสียรวมที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรกรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ร้อยละ 4.49 ซึ่งหมายความว่า รายได้ทางการเกษตรของจังหวัดนครศรีธรรมราชจะสูญเสียไปประมาณ ร้อยละ 4.49 จากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับการผลิตข้าวจากการเกิดภัยพิบัติ และเมื่อพิจารณาความสูญเสียในระดับภาคและระดับประเทศ พบว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนี้ทำให้รายได้ของภาคเกษตรกรรมของภาคใต้ลดลงร้อยละ 0.56 และของประเทศลดลงร้อยละ 0.14

จะเห็นได้ว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้สร้างความสูญเสียแก่ระบบเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัด ร้อยละ 4.49 ซึ่งอาจจะไม่ใช่สัดส่วนที่มากนัก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าราคาของสินค้าเกษตรไม่สูงมากนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการใช้ความช่วยเหลือกลับพบว่ามีความต่างกันอย่างมาก โดยประมาณการความเสียหายทั้งหมดมีมูลค่าเท่ากับ 1,742,901,137.46 บาท การให้ความช่วยเหลือที่ถึงมือเกษตรกรมีเพียง 146,127,902.42 บาท เท่านั้น จึงมีส่วนต่างมากถึง 1,596,773,235.04 บาท นั้นหมายความว่า ความสูญเสียของภัยพิบัติที่มีต่อระบบเศรษฐกิจเกษตรของจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ภาครัฐได้ชดเชยเพียงร้อยละ 8.38 ของความสูญเสียทั้งหมดเท่านั้น

ตารางที่ 4-25 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง จังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวม

ผลผลิต	ประมาณการมูลค่า ความเสียหาย (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคใต้ (ล้านบาท)	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (ล้านบาท)
การเกษตร	287.30	150,515.43	1,322,039.77	14,533,465.77
ปศุสัตว์	5.41			
ประมง	1,450.19			
รวม	1,742.90			
ความสูญเสียของการเกษตร (ร้อยละ)		0.19	0.02	0.002
ความสูญเสียของปศุสัตว์ (ร้อยละ)		0.004	0.0004	0.00004
ความสูญเสียของประมง (ร้อยละ)		0.96	0.11	0.01
ความสูญเสียรวม (ร้อยละ)		1.16	0.13	0.01

หมายเหตุ : 1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้ง 3 ประเภทเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาประจำปีของปี พ.ศ. 2559
2. ผลิตภัณฑ์มวลรวมแบ่งภาคการผลิตออกเป็น 3 ภาคการผลิต ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคการค้าและบริการ

จาก ตารางที่ 4-25 พบว่า ความสูญเสียรวมที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดร้อยละ 1.16 เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า รายได้ของจังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมจะสูญเสียไปประมาณ ร้อยละ 1.16 จากความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับผลผลิตทางการเกษตร ปศุสัตว์ และประมงจากการเกิดภัยพิบัติ ส่วนภาพรวมระดับภาคและประเทศ ความเสียหายดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียเพียงร้อยละ 0.13 และ 0.01 เท่านั้น ตามลำดับ

ดังนั้น จากการประเมินความสูญเสียทั้งต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์มวลรวม พบว่า ความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ได้มีส่วนที่สูงมากนัก แต่ประเด็นสำคัญที่มากกว่านั้น คือ การชดเชยให้แก่เกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนนั้น ภาครัฐไม่สามารถที่จะชดเชยได้ในสัดส่วนที่เพียงพอต่อความต้องการการฟื้นฟู ดังนั้น จึงควรที่จะคำนึงถึงประเด็นนี้ให้มากขึ้นเมื่อทำแผนการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ

(3) การประเมินความสูญเสียต่อภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรกร เนื่องจากปัญหาภัยพิบัติได้ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมเป็นจำนวนเงินตามที่ประมาณการข้างต้น อีกทั้งเกษตรกรยังได้รับเงินช่วยเหลือเพียงร้อยละ 8.38 ของความสูญเสียทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้น จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าส่วนต่างของความสูญเสียและความช่วยเหลือดังกล่าว เกษตรกรจะต้องเป็นผู้รับภาระทางการเงินทั้งหมด ตามวัฏจักรเศรษฐกิจ (Business cycle) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจำนวนเงินกู้ของเกษตรกร ลูกค้านานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อมูลของปี พ.ศ. 2559 เท่านั้น ดังนั้น จึงไม่สามารถบอกถึงตัวเลขการกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพที่เพิ่มสูงขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการติดตามข้อมูลดังกล่าวในอนาคต ก็จะสามารถบ่งชี้ได้ว่าในปีที่ประสบภัยพิบัติ การกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรจะสูงขึ้นอันเนื่องมาจากต้องการเงินลงทุนเพื่อทดแทนการผลิตที่สูญเสียไปจากปัญหาภัยพิบัติได้อย่างชัดเจน

ในการดำเนินงานของโครงการ “ศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล” มีวัตถุประสงค์และกรอบการดำเนินงาน ดังนี้

1) เพื่อพัฒนาต่อยอดกระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4)

2) เพื่อจัดทำคู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4) และขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures: SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย

3) เพื่อศึกษาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่

4) เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

โดยมีกรอบการดำเนินงาน คือ เพื่อพัฒนาต่อยอดแบบประเมิน กระบวนการ แนวทางปฏิบัติ และกรอบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ตามหลักการประเมินความต้องการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ให้ครบทุกช่วงเวลา (ระยะที่ 0 - 4)

จากการดำเนินงานศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสู่มาตรฐานสากล ได้ผลิตผลสำคัญ คือ

1) ได้แบบการประเมินและชุดข้อมูลสำคัญต่อการประเมินและวิเคราะห์ความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลครบทุกช่วงระยะเวลา เพื่อให้การดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ตรงตามความต้องการ ความจำเป็น ความเหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

2) คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติและขั้นตอนปฏิบัติงาน มาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Standard Operating Procedures : SOPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติงานในการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติของประเทศไทย

3) แนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง เพื่อพัฒนาการขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ต่อไป

4) ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติสำหรับบุคลากร กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทีมประเมิน DaNA และกระบวนการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment – DaNA) ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ปฏิบัติงาน และการประเมินความต้องการหลังจากเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ระยะที่ 3 - 4) ด้านภาคการเกษตร เป็นกลไกการทำงานที่ต้องเชื่อมโยงหลายภาคส่วนเพื่อความเป็นเอกภาพของข้อมูลที่จะใช้ในการประเมินฯ และส่งความช่วยเหลือสู่พื้นที่ที่ตรงตามความต้องการ ซึ่งปัจจุบันยังมีช่องว่างของข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความสูญเสีย ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานด้านการประเมินความต้องการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการพัฒนาระบบฐานข้อมูลไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ยังต้องมีการพัฒนาในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของแบบประเมินให้มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น ทีมวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะและข้อสังเกตในการดำเนินงาน ดังนี้

1. แนวทางพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินงานการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

แบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือหลังจากเกิดภัยพิบัติในระยะเวลาต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยได้ออกแบบมานี้ ควรที่จะมีการนำไปทดลองใช้จริงในระดับพื้นที่เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการประเมินและชุดข้อมูลที่สำคัญในการประเมินฯ ให้เหมาะสมและง่ายในการใช้งานให้มีครอบคลุมทุกระดับของการบริหารจัดการภัยพิบัติ (ระยะที่ 0 - 4) และทำการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้มีข้อมูลที่มีความพร้อมในการรองรับกระบวนการประเมินยิ่งขึ้น พร้อมทั้งออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศให้สามารถรองรับและสนับสนุนกระบวนการประเมินที่พัฒนาและปรับปรุงขึ้นไป ดังนี้

1.1 การพัฒนาแบบการประเมินจากแบบสอบถามไปสู่การประเมินแบบสอบถามออนไลน์ หรือ e-form โดยเฉพาะการพัฒนาสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบของ Web Application หรือ Mobile Application สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อความสะดวกในการรายงานและมีความรวดเร็ว

1.2 การพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือฯ แม้จะได้มีการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (DaNA - SOPs) แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ ดังนั้น ควรจะมีการสร้างมาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายฯ (DaNA – WG) รับผิดชอบในการพัฒนามาตรฐานบุคลากรในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในด้านที่เกี่ยวข้อง 9 ด้านตามหลักองค์การสหประชาชาติว่าด้วย “กลุ่มงานด้านมนุษยธรรม” (cluster approach) ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านน้ำและการสุขาภิบาล ด้านโภชนาการ ด้านความมั่นคงทางอาหาร ด้านการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ด้านการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน ด้านโลจิสติกส์ ด้านการคุ้มครอง และด้านการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างกระบวนการประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการ (DaNA) ของไทยให้เข้มแข็ง โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติ “การให้” ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในประเทศเป็นประจำปีละ 1 ครั้ง และการฝึกปฏิบัติ “การรับ” ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากต่างประเทศเป็นประจำ 2 ปีครั้ง เป็นต้น

1.3 ความร่วมมือในการพัฒนาแบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) (ในการศึกษานี้ คือด้านภาคการเกษตร) ซึ่งเป็นการประเมินต่อเนื่องจากการค้นหา การบรรเทา และการช่วยเหลือ ในภาวะที่สถานการณ์ฉุกเฉินได้ยุติลง เพื่อประเมินในรายละเอียดเฉพาะภาคส่วน/สาขา หรือเป็นการประเมินระยะที่ 3-4 โดยเป็นการประมาณการความเสียหาย ทรัพย์สินทางกายภาพและสาธารณูปโภคที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัยขนาดใหญ่ และความสูญเสีย

ทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นผลตามมา รวมทั้งการประเมินมิติด้านสังคม โดยเฉพาะความต้องการฟื้นฟูภาคส่วน/สาขา (Sector) ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ และยุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟูเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจระดับนโยบายในการสร้างคืนใหม่ให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ในการพัฒนาแบบประเมินระยะที่ 3 - 4 ซึ่งเป็นการประเมินแบบลงรายละเอียดในภาคส่วน/สาขา บทบาทในการพัฒนาแบบประเมินนี้ ควรมีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก อย่างเช่น ภาคส่วนด้านการเกษตร ก็ควรเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหลักในการพัฒนาแบบประเมิน และแนวทางการปฏิบัติร่วมกับส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีนี้ บทบาทของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ก็จะเป็นหน่วยงานร่วมในการพัฒนาแบบประเมิน โดยเฉพาะการประเมินความต้องการของมนุษย์ด้านการฟื้นฟู (Human Recovery Needs Assessment : HRNA) เป็นต้น

1.4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูล (Information Management) เพื่อการแบ่งปันข้อมูลภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน ข้ามหน่วยงาน และสาธารณะ รัฐควรจัดให้มีการบริการการจัดการข้อมูลตั้งแต่ระดับพื้นที่ อาทิ พื้นที่การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ การสนับสนุน ICT ในพื้นที่ภาคสนาม และข้อมูลการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อการจัดการข้อมูลและทราบสถานที่ตั้งของผู้ประสบภัยระหว่างเกิดภัยพิบัติ เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันท่วงที นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการข้อมูลที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนการประสานงานในกรณีเกิดภัยหรือในกรณีฉุกเฉิน ที่จำเป็นต้องมีกระบวนการในการรวบรวม วิเคราะห์ และแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ระหว่างหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อความแน่ใจว่าระบบการประสานงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายนี้รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุภัยพิบัติ และสื่อต่าง ๆ เนื่องจากปัจจุบันพบว่า ปัญหาการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลยังเป็นปัญหาที่ต้องหาทางแก้ไขร่วมกัน ดังนั้น “ระบบการแบ่งปันข้อมูล” (Information Sharing System) จะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันเหล่านี้

การจัดการภัยพิบัติในปัจจุบัน ข้อมูลระหว่างองค์กรและการแบ่งปันความรู้หรือการแบ่งปันข้อมูลของรัฐถือเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่สามารถมีทรัพยากรและข้อมูลทั้งหมดในการดำเนินกิจกรรมโดยไม่มีปัจจัยภายนอกจากองค์กรอื่นเข้ามาช่วย นอกจากนี้ ระบบการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลยังช่วยให้เพิ่มมูลค่าของข้อมูลภายในองค์กร ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมประมวลผลและแลกเปลี่ยนความรู้กลับไปยังแหล่งข้อมูลยังช่วยให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อมูลใหม่ การแบ่งปันข้อมูลสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร (เป็นการแบ่งปันภายในองค์กร) และการแบ่งปันระดับองค์กรระหว่างกัน เป็นต้น

1.5 กำหนดอำนาจหน้าที่และการประสานงานระหว่างหน่วยงานผู้ให้ข้อมูล หน่วยงานผู้ทำการประเมิน และหน่วยงานผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อให้การประเมินมีลักษณะบูรณาการและสามารถนำไปใช้ได้จริง

1.6 หลักการในการสร้างแบบประเมินที่สำคัญ คือ การมีแบบประเมินที่สามารถใช้ฐานข้อมูลเดิมของหน่วยงานผู้ให้ข้อมูลให้มากที่สุด และมีวิธีการวิเคราะห์/การประเมินที่สามารถได้มาซึ่งความเสียหายและความต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ได้อย่างตรงมากที่สุด

2. โครงสร้างทีมประเมิน

ในการศึกษาโครงสร้างทีมประเมินจากการทบทวนเอกสารและกรณีศึกษาในต่างประเทศ รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยได้เสนอแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินในรูปแบบ “คณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG)” ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้จะมาจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินในระยะที่ 1 – 2 และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำด้านอื่น ๆ จะถูกจัดตั้งภายหลังเมื่อต้องการประเมินในระยะที่ 3 – 4 ซึ่งเป็นการประเมินที่ต้องการรายละเอียดเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น คณะทำงาน DaNA-WG จึงเป็นคณะทำงานระดับนโยบาย ซึ่งทำหน้าที่ทั้งในระดับการวางแผน (Planning) การพัฒนาระบบ (Development) และการบริหารจัดการ (Management) โดยมีทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team) เป็นคณะทำงานระดับปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับส่วนกลาง (National DaNA Team : N-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับประเทศ (ระดับ 3 ภัยพิบัติขนาดใหญ่ และระดับ 4 ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง)

(2) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับจังหวัด (Provincial DaNA Team : P-DAT) รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับจังหวัด (ระดับ 2 ภัยพิบัติขนาดกลาง)

(3) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับพื้นที่ (District/Local DaNA Team : D/L-DAT) ทั้งระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับพื้นที่ (ระดับ 1 ภัยพิบัติขนาดเล็ก)

ดังนั้นแล้ว กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำเนินงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะในระยะที่ 1 – 2 และมีบทบาทสำคัญร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในระยะที่ 3 – 4

3. การพัฒนาระบบอาสาในการเก็บและสำรวจข้อมูล ในการสำรวจและการประเมินความเสียหายจากสาธารณภัย ในต่างประเทศระบบอาสาและการสร้างเครือข่ายนับได้ว่ามีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในระบบการประเมิน ซึ่งจากการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า แต่ละหน่วยงานมีอาสาสมัครที่อยู่ภายใต้สังกัดเกือบทุกแห่ง และบางหน่วยงานได้ใช้อาสาสมัครเหล่านี้ในการเก็บข้อมูลความเสียหายจากสาธารณภัย เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ในพื้นที่กระทรวงสาธารณสุข มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ประจำหมู่บ้าน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน (อพม.) หน่วยงานกาชาด มีเหล่ากาชาดจังหวัดและกิ่งกาชาดอำเภอ หรือแม้แต่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ก็มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่ มีนักเรียน นักศึกษา ที่สามารถพัฒนาให้เป็นอาสาสมัครในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ภายใต

การดำเนินงานโครงการจิตอาสา หรือโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรร่วมระหว่างหน่วยงาน และร่วมแบ่งปันความรับผิดชอบ ซึ่งผลที่ได้จะทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงานภาคสนาม และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ควรจะมีการจัดทำ “ระบบบัญชีรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมการประเมิน” และต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4. การขับเคลื่อนความรู้ด้านสาธารณภัยสู่สาธารณะ : โดยการพัฒนาหลักสูตรสำเร็จรูปเพื่อการฝึกอบรมด้านการประเมินในระดับพื้นที่ หรือสร้างอาสาสมัครในพื้นที่ให้มีทักษะ และฝึกเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น ซึ่งการมีหลักสูตรสำเร็จรูปเช่นนี้ จะทำให้สามารถขับเคลื่อนความรู้สู่สาธารณะได้อย่างกว้างขวาง และจะสามารถอบรมได้จำนวนมากและอาสาสมัครก็ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางเข้ามาอบรมในส่วนกลาง

บรรณานุกรม

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเทศไทย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเทศไทย หนังสือคำศัพท์ ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประเทศไทย และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ การพัฒนาเกณฑ์การตัดสินใจระดับการจัดการสาธารณภัยและขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐานการเปิดใช้งานศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินจังหวัด คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรกฎาคม 2557
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กรุงเทพฯ : คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, 2558
- ASEAN- ERAT (Emergency Response and Assessment Team) Guidelines (cited 2016 Oct. 5) Available from : www.rcrc-resilience-southeastasia.org/wpcontent/uploads/2016/02/ERAT-Guidelines.pdf
- Cambodia Rapid Assessment. Standard Operating Procedures : Humanitarian Response Forum (HRF). Revised November 2014. https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/hrf_rapid_assessment_sops_0.pdf
- ECB Bangladesh and ACAPS. Joint Needs Assessment Works : Taking it forward together Lesson Learned Event for the HCTT Bangladesh, October 16-17, 2012. Available from : www.acaps.org and www.ecbproject.org
- Emergency Capacity Building (ECB) Project – Consortium Indonesia, Manual Book for : ECB –Joint Needs Assessment (JNA). 2012 September. (cited 2016 Oct. 5)
- FAO. Guidance Note : Post Disaster Damage, Loss and Needs Assessment in Agriculture. January 2012. Available from : <http://www.fao.org/docrep/015/an544e/an544e00.pdf>
- GFDRR. Guidance Notes : Conducting Damage and Loss Assessments After Disasters (DaLA) . Vol.2, 2010.
- GFDRR. Post-Disaster Needs Assessment Guidelines. Volume A. 2013. Available from : <https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/pdna-guidelines-vol-a.pdf>.
- GFDRR. PDNA Guidelines : Agriculture, Livestock, Fisheries and Forestry. Volume B. 2017. Available from : https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/pdna-guidelines-vol-b-agriculture-livestock-fisheries-forestry_0.pdf
- IASC (Inter- Agency Standing Committee) . 2011. Operational Guidance Coordinated Assessments in Humanitarian Crisis. Produced by the Needs Assessment Task Force. (cited 2016 Oct. 5) Available from : <http://resourcecentre.savethechildren.se/sites/default/files/documents/4315.pdf>

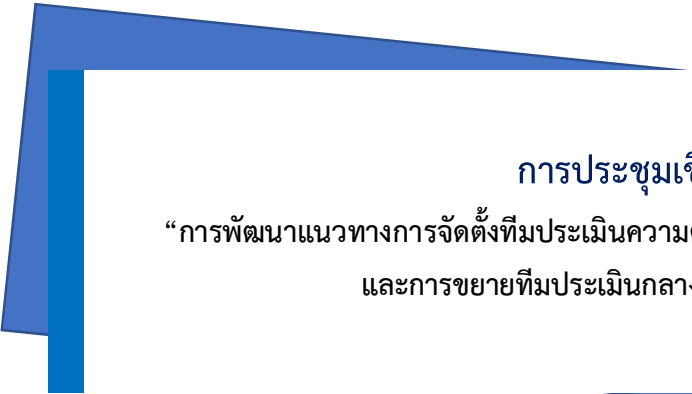


- IASC (Inter-Agency Standing Committee).2012. Multi-Sector Initial Rapid Assessment(MIRA). Provisional Version,March.(cited 2016 Oct. 5) Available from : https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/mira_final_version2012.pdf
- IASC (Inter-Agency Standing Committee) . 2015. Multi- Sector Initial Rapid Assessment : Guidance, Revision July, (cited 2016 Oct. 5) Available from : https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/mira_revised_2015_en_1.pdf
- Inter-Agency Standing Committee. Initial Rapid Assessment (IRA) : **Field Assessment Form**, 2009.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Emergency Appeal Operation Update Sri Lanka : Floods and landslide, 2016.
- Maya ARII. **Rapid Assessment in Disasters**. JMAJ 56(1): 19–24, 2013.
- Maya ARII.2013. **Rapid Assessment in Disasters**. JMAJ, January /February 2013, Vol. 56, No.1 (cited 2016 Oct. 5) Available from : https://www.med.or.jp/english/journal/pdf/2013_01/019_024.pdf
- Government of Pakistan, Guidelines for Multi-Sector Initial Rapid Assessment (MIRA).2017 Available from : <http://www.ndma.gov.pk/files/MIRA%20GUIDELINES.pdf>
- National Disaster Risk Reduction and Management Council, Republic of The Philippines. Guidelines in the Conduct of Rapid Damage Assessment and Needs Analysis (RDANA). November 2014. Available from : <http://www.cashlearning.org/downloads/rdana-guidelines.pdf>
- OCHA. HCT Myanmar – Inter-Agency Emergency Response Preparedness (ERP) Plan, June 2017. Available from : https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/hct_inter-agency_emergency_preparedness_plan_june_2017.pdf
- SASOP (Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster Relief and Emergency Response Operations.(cited 2016 Oct. 5) Available from : http://www.asean.org/storage/images/2015/January/asean_resource_kit/SASOP.pdf
- Training Report. “ASEAN Rapid Damage Assessment and Needs Analysis (DANA) Training”. October, 2008. Manila, Philippines. Under Contract : The ASEAN-US Technical Assistance and Training Facility.
- **Methodology Rapid Assessment for Humanitarian Assistance –REDLAC. 2006.**(cited 2016 Oct. 5) Available from : https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/Rapid_Assessment_Methodology_ENG.pdf
- UNDP. **Cambodia Post-Flood Early Recovery Needs Assessment Report**. Phnom Penh : UNDP, 2014.
- **United Nations Disaster Assessment and Coordination (UNDAC) Field Handbook.2013.** 6th Edition, (cited 2016 Oct. 5) Available from : https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNDAC_Handbook_2013_english_final.pdf
- Unit 1 : Introduction to Local Damage Assessment Available at : http://www.msema.org/wp-content/uploads/2012/06/01_g0556_sm_unit1.pdf
- WHO. **Rapid Needs Assessment for Water, Sanitation and Hygiene**. New Delhi : WHO, 2004.



ภาคผนวก ก

ภาพการจัดประชุมของโครงการ



การประชุมเชิงปฏิบัติการ

“การพัฒนาแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
และการขยายทีมประเมินกลางไปยังทีมประเมินระดับพื้นที่”



กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ
“การพัฒนาแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
และการขยายทีมประเมินกลางไปยังทีมประเมินระดับพื้นที่”
ภายใต้โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
สู่มาตรฐานสากล
วันจันทร์ที่ 30 เมษายน 2561
ณ ห้องประชุม 1 อาคาร 3 ชั้น 5 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เวลา 09.00 – 09.30 น.	ลงทะเบียน
เวลา 09.30 – 09.45 น.	พิธีเปิดการประชุม กล่าวรายงาน ที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยนายสหรัฐ วงศ์สกุลวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ
เวลา 09.45 – 10.30 น.	กล่าวเปิดการประชุม โดยนายกอบชัย บุญอรณะ รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย บรรยาย เรื่อง การประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ : หลักขององค์การแห่งสหประชาชาติ (UN) สู่แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 โดย อาจารย์กนกพรพรณ อยู่ชูชา ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เวลา 10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
เวลา 10.45 – 12.00 น.	ชี้แจง หัวข้อการอภิปราย การแบ่งกลุ่ม และภารกิจของกลุ่มแบ่งกลุ่มอภิปรายระดมความคิดเห็น ชี้แจงรายละเอียดประเด็นการอภิปราย โดย คณะวิทยากรกระบวนการ
เวลา 12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 – 14.30 น.	แบ่งกลุ่มอภิปรายระดมความคิดเห็น (ต่อ) • แนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลาง และทีมประเมินจังหวัด • การขยายผลทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ โดย คณะวิทยากรกระบวนการ
เวลา 14.30 – 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
เวลา 14.45 – 15.30 น.	นำเสนอผลการระดมความคิดเห็น
เวลา 15.30 – 16.00 น.	สรุปการประชุมและปิดการประชุม

กลุ่มเป้าหมาย จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน

1. หน่วยงานภายใน ประกอบด้วย

- 1.1 ปก.ส่วนกลาง และคณะกรรมการดำเนินการจ้างที่ปรึกษา
- 1.2 สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี

2. หน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย

- 2.1 สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 2.2 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- 2.3 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- 2.4 สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม
- 2.5 สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.)
- 2.6 สภากาชาดไทย
- 2.7 กรมแพทย์ทหารบก (สังเกตการณ์)
- 2.8 กรมการปกครอง
- 2.9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- 2.10 กรมโยธาธิการและผังเมือง

ภาพบรรยากาศการประชุม



ภาพบรรยากาศการประชุม



ภาพบรรยากาศการประชุม



การประชุมเพื่อรับฟังและให้ข้อเสนอแนะผลการศึกษา
โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
สู่มาตรฐานสากล

กำหนดการ
การประชุมเพื่อรับฟังและให้ข้อเสนอแนะผลการศึกษา
โครงการศึกษาและพัฒนาระบบการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
สู่มาตรฐานสากล
วันอังคารที่ 22 พฤษภาคม 2561 เวลา 09.00 - 15.00 น.
ณ ห้องประชุมธานี ชั้น 1 โรงแรมเอสดี อเวนิว บางพลัด กรุงเทพมหานคร

เวลา	รายการ
09.00 – 09.30 น.	ลงทะเบียน
09.30 – 10.30 น.	นำเสนอ - ร่างแนวทางการจัดตั้งทีมประเมินกลางไปยังทีมประเมินในระดับพื้นที่ - ร่างขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Activate DANA Team) - ร่างคู่มือการประเมินความเสียหายและความต้องการช่วยเหลือ (DANA) - ร่างคู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (PDNA) - ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ โดยอาจารย์กนกพรรณ อยู่ชา หัวหน้าโครงการฯ และทีมวิจัย
10.30 – 11.00 น.	พิธีเปิดการประชุม - กล่าวรายงานที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยนายสหรัฐ วงศ์สกุลวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ - กล่าวเปิดการประชุม โดยนายกอบชัย บุญอรณะ รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
11.00 – 12.30 น.	หน่วยงานวิพากษ์ผลการศึกษา (รายชื่อแนบท้าย)
12.30 – 13.30 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.30 – 14.00 น.	แนวทางในการพัฒนาความร่วมมือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DANA) ระดับชาติและระดับพื้นที่ (ขับเคลื่อนในอนุกรรมการ กปภ.ช.) โดย – นายกอบชัย บุญอรณะ รอง อปภ.ปภ. - พล.ต.นพ.คเชนทร์ ปิ่นสุวรรณ
14.00 – 15.00	ตอบข้อซักถาม - อภิปรายผลการศึกษา - ข้อเสนอแนะ สรุปและปิดการประชุม



ภาพบรรยากาศการประชุม



ภาพบรรยากาศการประชุม



ภาคผนวก ข

คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ระยะที่ 0-2

คู่มือ

การประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

ระยะที่ 0 - 2



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



คู่มือการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ระยะที่ 0-2 (Damage and Needs Assessment : DANA)

แนวคิดหลักเกี่ยวกับการดำเนินงาน DANA

การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือภายในพื้นที่ประสบภัย โดยวิเคราะห์ผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัยเพื่อประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัยในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก อาทิ ความช่วยเหลือด้านอาหาร น้ำดื่ม การรักษาพยาบาล สุขอนามัยและการกำจัดสิ่งปฏิกูล ความช่วยเหลือด้านสุขภาวะ ที่พักพิงชั่วคราว และอุปกรณ์ยังชีพ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการประเมินการวิเคราะห์ดังกล่าว กระบวนการประเมิน MIRA (Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment) ซึ่งเป็นการประเมินแบบรวดเร็ว (Rapid Assessment) ที่สามารถกระทำได้ทันทีหลังเกิดภัยซึ่งเป็นการประเมินแบบคร่าว ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการ ลำดับความสำคัญก่อน-หลังในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ที่ทันต่อความต้องการในภาวะฉุกเฉิน

วัตถุประสงค์

- เพื่อรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นในการวิเคราะห์ความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ
- เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจการดำเนินการทันทีและเหมาะสม
- เพื่อลดการสูญเสียชีวิต โครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในการกำหนดรูปแบบการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพ
- เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้ในการเตรียมความพร้อมและตัดสินใจในการวางแผนและปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการประเมิน

องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการประเมินจะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่

1) การวางแผนและการเตรียมการ (Planning and Preparation)

ระยะที่ 0 เป็นการเตรียมการวางแผนและการรวบรวมข้อมูลก่อนเกิดภัย ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) เป็นข้อมูลสำคัญในการประเมินภัยและความเสี่ยง การวางแผนเตรียมการล่วงหน้าเพื่อเผชิญภัยพิบัติและเป็นข้อมูลทุติยภูมิที่สำคัญในการประเมินความช่วยเหลือเบื้องต้น อาทิเช่น ข้อมูลประชากร ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การสำรวจสถิติพื้นฐานของพื้นที่ ข้อมูลระบาดวิทยา บุคคลที่มีความรู้ในท้องถิ่น เป็นต้น การเตรียมการและตกลงวิธีการประเมิน ตัวชี้วัดและอุปกรณ์ การจัดฝึกอบรมผู้เก็บข้อมูล เตรียมข้อมูล fact sheet และประสบการณ์เรียนรู้ของพื้นที่ประสบภัย เป็นต้น

2) การสำรวจและการรวบรวมข้อมูล (Survey and Data Collection)

ในการสำรวจข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลก่อนเกิดภัยและรายงานต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิจากพื้นที่ประสบภัย เช่น รายงานเบื้องต้นจากพื้นที่ประสบภัย ข้อมูลจากสื่อสารมวลชน ภาพถ่าย ทางอากาศ/ดาวเทียม รวมทั้งการสำรวจพื้นที่ (หากเป็นไปได้) ด้วยการสังเกตการณ์ เนื่องจากข้อจำกัดของการเข้าพื้นที่ประสบภัย ระยะที่ 2 ทีมประเมินลงพื้นที่ประสบภัยเพื่อสำรวจความเสียหายและความต้องการ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลปฐมภูมิ เช่นเดียวกับการประเมินในระยะที่ 1 รวมทั้งการสำรวจพื้นที่ประสบภัย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่และชุมชนที่ประสบภัย (ทางโทรศัพท์หรือสำรวจภาคสนาม) เป็นต้น

3) การวิเคราะห์และการแปลความหมาย (Analysis and Interpretation)

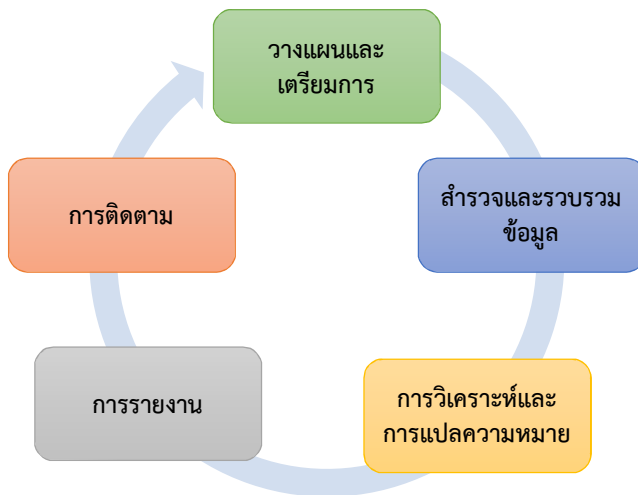
เป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลการประเมินภาคสนาม เพื่อตีความและวิเคราะห์ความเสียหายและความต้องการเบื้องต้น แนวการวิเคราะห์ จะเป็นการวิเคราะห์ร่วมกันของทีมสนามและทีมกลางซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญรวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการภัยพิบัติมาช่วยในการตีความและคาดการณ์ การตีความและการคาดการณ์ในระยะที่ 1 เป็นการประเมินสถานการณ์และความรุนแรงของเหตุการณ์ วิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้นโดยเฉพาะจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผนเผชิญเหตุ กู้ชีพ กู้ภัย เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการประเมินต่อไป การตีความและการคาดการณ์ในระยะที่ 2 เป็นการประเมินพัฒนาการของสถานการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจ การกำหนดและจัดลำดับความสำคัญความต้องการทรัพยากรเพื่อพิจารณาขีดความสามารถของรัฐ เอกชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ วางแผนปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ต่อผู้ประสบภัยเพื่อให้เกิดความครอบคลุมและลดช่องว่าง กำหนดขอบเขตในการติดตามผล ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น

4) การรายงาน (Reporting)

ข้อมูลและรายงานผลการวิเคราะห์ ควรมีความกระชับและแสดงให้เห็นถึงสภาพของปัญหา รวมถึงความสำเร็จในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของตัวชี้วัดนั้น ๆ เพื่อให้ผู้จัดการภัยพิบัติและผู้มีอำนาจตัดสินใจสามารถกำหนดแนวทางและตัดสินใจในการช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การติดตาม (Monitoring)

เป็นการประเมินผลภายหลังการช่วยเหลือ ถือเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องของการประเมิน เพื่อนำผลที่ได้มาสนับสนุนในการประเมินความช่วยเหลือในครั้งต่อไป หรือเพื่อตอบสนองต่อการเข้าไปทำการฟื้นฟูในระยะต่อไป



ภาพที่ 1 กระบวนการประเมินความต้องการความช่วยเหลือ

แนวทางในการดำเนินการประเมินการเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนและประเมินความพร้อมของข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ (บุคลากร อุปกรณ์เครื่องมือ) รวมถึงศักยภาพขององค์กร (แผนและการบริหารจัดการ) ในการรับมือภัยพิบัติ

ระยะเวลาการประเมิน ต้องดำเนินการก่อนภัยพิบัติจะเกิดขึ้น โดยสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 4 กิจกรรม โดยมีแนวทางในการประเมิน ได้แก่

การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data)	• โดยรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลประชากร ข้อมูลสถานที่ ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา ข้อมูลด้านน้ำ ข้อมูลภูมิประเทศ และข้อมูลภัยพิบัติในอดีต
การจัดเตรียมแผนการป้องกัน (Check list plan)	• โดยทำการตรวจสอบการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเผชิญเหตุการณ์ ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมของเครื่องจักรกล ยานพาหนะ และเครื่องมืออุปกรณ์ ความพร้อมของงบประมาณ และระบบการเบิกจ่าย ความพร้อมของระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม การมีแผนเผชิญเหตุ (Incident Action Plan) การมีแผนการเตรียมการอพยพ พื้นที่อพยพ และการฝึกซ้อมการอพยพ และการเผยแพร่ความรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติ
การจัดเตรียมทีมประเมิน	• การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติ และการจัดตั้งทีมประเมิน
การวิเคราะห์สถานการณ์และการคาดการณ์ผลกระทบจากภัยพิบัติ	• โดยทำการวิเคราะห์ในประเด็นความสามารถในการประเมินสถานการณ์เพื่อรับมือภัยพิบัติ และความสามารถในการคาดการณ์ผลกระทบและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ



ภาพที่ 2 แนวทางในการดำเนินการประเมิน ระยะที่ 0

แบบฟอร์มที่ใช้ จะใช้แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0
(Preparedness Assessment Form)

The image shows a sample of the Preparedness Assessment Form (Part 1). The form is divided into several sections, with blue arrows pointing to specific areas of interest:

- Section 1: ข้อมูลพื้นฐาน (Basic Information)** - This section contains fields for the organization's name, address, and contact information. A blue arrow points to the 'ชื่อหน่วยงาน' (Organization Name) field.
- Section 2: การประเมินความพร้อมทีมประเมินภัยพิบัติ (DANA Team)** - This section is a table for evaluating the preparedness of the assessment team. It includes columns for 'ชื่อ' (Name), 'ตำแหน่ง' (Position), 'โทรศัพท์' (Phone), and 'E-mail/ID LINE'. A blue arrow points to the 'ชื่อ' column.
- Section 3: การประเมินความพร้อมของข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data)** - This section contains a table for evaluating the baseline data. It includes columns for 'ข้อมูล' (Data) and 'การประเมิน' (Assessment). A blue arrow points to the 'ข้อมูล' column.

ส่วนที่ 1 รายละเอียดของหน่วยงานที่ได้รับการประเมิน โดยในการระบุตำแหน่งค่าพิกัด GPS (LAT/LONG) สามารถอ่านได้จากโปรแกรมแผนที่ เช่น Google Earth ซึ่งอยู่ในรูปแบบ decimal degree ในการเขียนค่าพิกัด GPS (LAT/LONG) จะต้องใส่จุดทศนิยมให้ครบถ้วน เช่น 13.75741 100.49001 หรือ N13.75741 E100.49001 เป็นต้น เพื่อความแม่นยำ/ป้องกันความคลาดเคลื่อน ในการนำผลไปค้นหา/ระบุตำแหน่งของพื้นที่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเตรียมความพร้อมทีมประเมิน ระบุรายชื่อสมาชิกในทีมประเมิน และข้อมูลการติดต่อสื่อสาร

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานใช้ในการคาดการณ์สถานการณ์ และเตรียมความพร้อมในการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น แบ่งออกเป็น 8 หัวข้อย่อย ซึ่งประกอบด้วย 1) ข้อมูลประชากร 2) ข้อมูลสถานที่ 3) ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน 4) ข้อมูลเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ 5) ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา 6) ข้อมูลด้านน้ำ 7) ข้อมูลภูมิประเทศ และ 8) ข้อมูลภัยพิบัติในอดีต (ย้อนหลัง 3-5 ปี) โดยในการกรอกข้อมูลให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ตรวจสอบ” เมื่อมีการเตรียมความพร้อมดังกล่าวแล้ว โดยต้องเป็นข้อมูลที่ทีมประเมินมีอยู่ในมือ ขณะที่ทำการประเมิน และทราบถึงแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งสามารถนำเอาข้อมูลนั้นมาใช้งานได้

แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0

หมายเลขอ้างอิงแบบฟอร์ม

แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0
(Preparedness Assessment Form)

1. หน่วยที่ทำการตรวจสอบ

ชื่อหน่วยงาน _____ หมู่ที่ _____
 ชื่อผู้นำชุมชน _____ ตำบล _____
 อำเภอ _____ จังหวัด _____
 คัด (GPS) LAT _____ LONG _____

2. การเตรียมความพร้อมทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์
1				
2				
3				
4				
5				

3. การเตรียมความพร้อมของข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data)

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ตรวจสอบ” เมื่อมีการเตรียมพร้อมข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ตามความเป็นจริง

3.1 ข้อมูลประชากร

ตรวจสอบ	รายการ
	จำนวนประชากร จำนวนตามเขตและอายุ
	จำนวนครัวเรือน
	จำนวนประชากรแฝง
	จำนวนคนพิการ
	จำนวนผู้ป่วยติดเตียง
	จำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับยาเป็นประจำ
	จำนวนสตรีตั้งครรภ์
	อื่นๆ ระบุ _____

แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0

หมายเลขอ้างอิงแบบฟอร์ม

3.2 ข้อมูลสถานที่

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนหลักเขต	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่ราชการ	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่การศึกษา	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่สาธารณะสุข	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่สาธารณูปโภค (เช่น บ้านพัก, ซากา, สถานีวิทยุกระจายเสียง)	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่สาธารณะ (เช่น วัด, สวนสาธารณะ)	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัย (เช่น บริเวณลัด)	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยที่สาธารณูปโภค (เช่น ถนน, สะพาน, ฝาย, เขื่อน, เขื่อนดิน, เขื่อนหิน)	
	จำนวนแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยที่สาธารณูปโภค (เช่น ถนน, สะพาน, ฝาย, เขื่อน, เขื่อนดิน, เขื่อนหิน)	
	อื่นๆ ระบุ _____	

3.3 ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนและที่ตั้งระบบไฟฟ้า เช่น โรงไฟฟ้า สถานีไฟฟ้า	
	จำนวนและที่ตั้งระบบประปา เช่น โรงผลิตน้ำ	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางบก เช่น ถนน สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ สะพาน	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางน้ำ เช่น ท่าเรือ ท่าขนถ่ายสินค้า ท่าเรือ	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางอากาศ เช่น ท่าอากาศยาน	
	จำนวนและที่ตั้งระบบโทรคมนาคม เช่น สถานีกระจายสัญญาณ โทรศัพท์	
	อื่นๆ ระบุ _____	

หมายเหตุ

“จำนวนประชากรแฝง” หมายถึง ประชากรที่ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่ โดยนับรวมประชากรทุกสัญชาติ

ส่วนที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติ เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมด้านต่าง ๆ เพื่อรับมือภัยพิบัติ ในระดับพื้นที่ โดยเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ โดยประเมินตามสภาพจริงของหน่วยงาน/พื้นที่

แบบประเมินความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

หน่วยงาน/พื้นที่: _____

3.8 ข้อมูลเบื้องต้น (เลือกข้อ 3-5 ปี)

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	รายงานของกองการ/วัด/ชุมชน/โรงเรียน/หน่วยงาน:	
	ชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ	
	รายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/โรงเรียน/สถานศึกษา	
	จากสื่อมวลชน	
	รายงานที่สืบค้นจากเว็บไซต์	
	รายงานผลการประเมิน/ประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติ	
	อื่นๆ	

4. การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

ผู้ประเมิน: _____ (ชื่อ/ตำแหน่ง) มีชื่อ: _____ (ชื่อ/ตำแหน่ง) บรรณารักษ์ และ
หรือ: _____ (ชื่อ/ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการ/หัวหน้างาน

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
1.	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
1.1	รายงาน/แจ้งการแจ้งเตือนภัยพิบัติและภัยคุกคาม	
1.2	รายงาน/แจ้งการแจ้งเตือนภัยพิบัติและภัยคุกคาม	
1.3	รายงาน/แจ้งการแจ้งเตือนภัยพิบัติและภัยคุกคาม	
1.4	รายงาน/แจ้งการแจ้งเตือนภัยพิบัติและภัยคุกคาม	
1.5	รายงาน/แจ้งการแจ้งเตือนภัยพิบัติและภัยคุกคาม	
1.6	อื่นๆ	
2.	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
2.1	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
2.2	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
2.3	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
2.4	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
2.5	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	

แบบประเมินความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

หน่วยงาน/พื้นที่: _____

3.8 ข้อมูลเบื้องต้น (เลือกข้อ 3-5 ปี)

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
3.	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
3.1	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
3.2	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
3.3	ความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	

5. การประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติ

5.1 เมื่อมีการเตรียมความพร้อม และมีการแจ้งเตือนภัยพิบัติแล้ว มีการประเมิน (DMHA - cam)
สามารถประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติได้หรือไม่

() ได้

() ไม่ได้

5.2 เมื่อมีการแจ้งเตือนภัยพิบัติแล้ว มีการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติแล้ว มีการประเมิน (DMHA - cam)
สามารถประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติได้หรือไม่

() ได้

() ไม่ได้

() ไม่แน่ใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

() ไม่สนใจ

() ไม่ทราบ

ส่วนที่ 5 การประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติ

เพื่อประเมินความสามารถในการประเมินสถานการณ์เพื่อรับมือภัยพิบัติและคาดการณ์ผลกระทบและความเสียหาย

โดยมีการประเมินใน 2 ประเด็น คือ

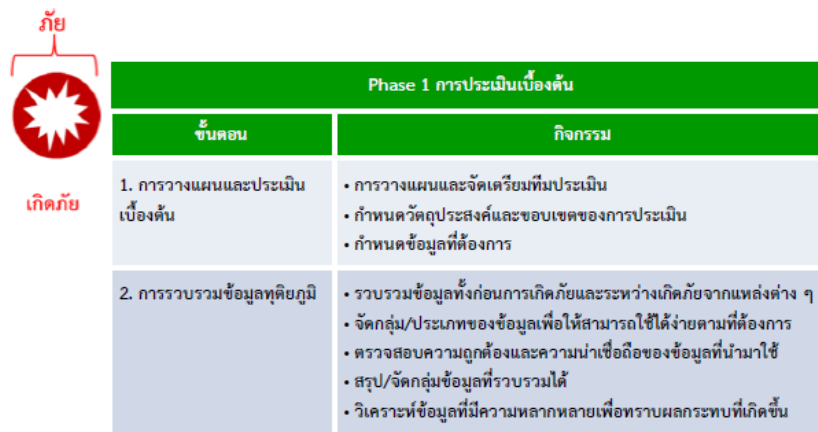
- ความสามารถในการประเมินสถานการณ์เพื่อรับมือภัยพิบัติ
- ความสามารถคาดการณ์ผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ

แนวทางในการดำเนินการประเมินเบื้องต้น ระยะที่ 1

ระยะที่ 1 แบบการประเมินเบื้องต้นระยะที่ 1 เป็นการประเมินเพื่อการรายงานสถานการณ์เบื้องต้นทันทีที่เกิดภัยภายในระยะเวลา **0 - 72 ชั่วโมง** จังยังไม่ลงรายละเอียดของการประเมิน เพื่อความรวดเร็วในการสำรวจและประเมินของทีมประเมิน โดยเป็นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นประกอบกับใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ในระบบฐานข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อประเมินลักษณะการเกิดภัยพิบัติ ความเสียหายในเบื้องต้น และความต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

ระยะเวลาการประเมิน ต้องดำเนินการหลังการเกิดภัยพิบัติ ภายในระยะเวลา **0 - 72 ชั่วโมง** ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวางแผนและประเมินเบื้องต้น และ 2) การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ



ภาพที่ 3 แนวทางในการดำเนินการประเมิน ระยะที่ 1

แบบฟอร์มที่ใช้ในการประเมิน จะใช้แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1
(Initial Disaster Assessment Form)

ซึ่งจะใช้แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1 (ด้านความต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ) (Initial Disaster Assessment Form) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 1) สถานที่ที่ทำการประเมิน 2) ทีมประเมิน (DANA Team) 3) ข้อมูลภัยพิบัติ 4) ข้อมูลประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ 5) สาธารณูปโภค 6) บ้านเรือน/อาคารที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบ 7) ความต้องการความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน (โปรดลำดับความต้องการแต่ละด้าน) และ 8) ความต้องการด้านบุคลากร

ส่วนที่ 1 สถานที่ที่ทำการประเมิน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลของสถานที่ถูกประเมิน และส่วนที่ 2 ข้อมูลของทีมประเมิน เพื่อให้ทราบถึงการมีความพร้อมในการจัดตั้งทีม เช่น รายชื่อและข้อมูลการติดต่อสื่อสารของทีมประเมิน

แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1

หมายเลขอ้างอิงแบบประเมิน _____

แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้นด้านความต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ ระยะที่ 1
(Initial Disaster Assessment Form)

1. สถานที่ที่ทำการประเมิน

สถานที่ _____ หมู่ที่ _____
ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
รหัส (GPS) ละติจูด (LAT) _____ ลองจิจูด (LONG) _____

2. ทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team) ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

3. ข้อมูลภัยพิบัติ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่เตรียมไว้ให้ และ/หรือเขียนข้อความ ตามความเป็นจริง

3.1 ประเภทและลักษณะของภัย

ประเภทของภัย	ลักษณะของภัย
อุทกภัย	() น้ำท่วมฉับพลัน () น้ำท่วมถาวร () น้ำล้นตลิ่ง () น้ำไหลหลาก () น้ำทะเลหนุน () น้ำป่าไหลหลาก () วาตภัย () อื่นๆ ระบุ _____
ดินโคลนถล่ม	() การร่อนพัง (falls) () การดินโคลน (Slides) () การไหล (Flows)

ข้อมูลเพิ่มเติมลักษณะของภัย _____

แบบสอบถามข้อมูลพื้นที่ภัยพิบัติ

3.2 ประเภทของพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) พื้นที่ภัยพิบัติประเภทอื่น ๆ (ระบุประเภทภัยพิบัติ)

(2) พื้นที่ภัยพิบัติประเภทอื่น ๆ (ระบุประเภทภัยพิบัติ)

3.3 สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

พื้นที่ภัยพิบัติ

3.4 สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

(2) สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

(3) สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

(4) สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

(5) สถานะพื้นที่ภัยพิบัติ

4. ข้อมูลประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.1 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.2 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.3 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.4 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.5 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.1.6 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

แบบสอบถามข้อมูลพื้นที่ภัยพิบัติ

4.2 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ไม่

(2) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(3) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.3 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ไม่

(2) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(3) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

5. สาธารณูปโภค

5.1 การเข้าถึงพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ถนน

(2) ถนน

(3) ถนน

(4) ถนน

(5) ถนน

5.2 ระบบสาธารณูปโภค

รายการ	ใช้ไม่ได้	การให้บริการ	บริการ
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			

ส่วนที่ 4 ข้อมูลประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ เพื่อให้ทราบจำนวนประชากรที่ประสบภัย และได้รับผลกระทบ โดยต้องครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ ประชากรแฝง และประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง (ได้แก่ ผู้สูงอายุ เด็กที่ไม่มีผู้ดูแล คนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยจิตเวช คนเร่ร่อน)

หมายเหตุ จำนวนประชากรแฝง หมายถึง ประชากรที่ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่ โดยนับรวมประชากรทุกสัญชาติ

แบบสอบถามข้อมูลพื้นที่ภัยพิบัติ

4.2 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ไม่

(2) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(3) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

4.3 ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ไม่

(2) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

(3) ประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ

5. สาธารณูปโภค

5.1 การเข้าถึงพื้นที่ภัยพิบัติ

(1) ถนน

(2) ถนน

(3) ถนน

(4) ถนน

(5) ถนน

5.2 ระบบสาธารณูปโภค

รายการ	ใช้ไม่ได้	การให้บริการ	บริการ
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			
น้ำดื่ม			

ส่วนที่ 5 สาธารณูปโภค เพื่อประเมินการเข้าถึงพื้นที่ และผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อใช้ในการวางแผนให้ความช่วยเหลือ

ส่วนที่ 6 บ้านเรือน/อาคารที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบ เพื่อทราบประเภทความเสียหายและจำนวนที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบ เพื่อประเมินความเสียหายและความต้องการด้านที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 7 ความต้องการความช่วยเหลือเพื่อ
บรรเทาความเดือดร้อน เพื่อประเมิน
ความต้องการช่วยเหลือตามลำดับความจำเป็น
นอกจากการระบุถึงความต้องการเร่งด่วนแล้ว
ควรระบุว่าแต่ละ Zone ของพื้นที่ประสบ
ภัยพิบัติ มีความต้องการอะไรและเท่าไร

ส่วนที่ 8 ความต้องการด้านบุคลากร
เพื่อประเมินความต้องการของพื้นที่ในด้าน
บุคลากรที่เกี่ยวข้องเฉพาะทาง

แนวทางในการดำเนินการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็วพหุกลุ่ม/สาขา ระยะที่ 2

ระยะที่ 2 แบบประเมินความต้องการอย่างรวดเร็วพหุกลุ่ม/สาขา (Multi - Cluster/Sector Initial Rapid Assessment – MIRA) โดยแบบประเมินนี้มีความต่อเนื่องในการเก็บข้อมูลซ้ำจากระยะที่ 1 แต่เพิ่มรายละเอียดของข้อมูลที่นอกเหนือจากการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังเกิดภัยพิบัติ รวมถึงกำหนดขอบเขตของภัยพิบัติและจำนวนของประชากรที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งจะเป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่ โดยทำการประเมินในระดับชุมชน (Community Level Assessment - CLA) เพื่อนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis - SA) ในลักษณะภาพรวมเมื่อเริ่มต้นสถานการณ์ โดยกำหนดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามความต้องการด้านมนุษยธรรม ซึ่งนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการรายงานเชิงยุทธศาสตร์และตัดสินใจขั้นต้นในการจัดสรรทรัพยากร

วัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อประเมินลักษณะการเกิดภัยพิบัติ ความเสียหายในเบื้องต้น และความต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

ระยะเวลาการประเมิน ต้องดำเนินการหลังการเกิดภัยพิบัติ ภายใน 14 วันหลังจากการเกิดภัย

 **การประเมินระยะที่ 2** เป็นการประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ในระยะเวลา 2 สัปดาห์หลังจากการเกิดภัย ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม ได้แก่

- 1) การประเมินและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ
- 2) การวิเคราะห์ความต้องการความช่วยเหลือ
- 3) การรายงานและการเผยแพร่



Phase 1 การประเมินเบื้องต้น

Phase 2 การประเมินความต้องการ	
ขั้นตอน	กิจกรรม
1. การประเมินและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ	• การกำหนดวัตถุประสงค์ และข้อมูลที่ต้องการ • การพัฒนาแผนการวิเคราะห์ • วิธีการและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม
2. การวิเคราะห์ความต้องการความช่วยเหลือ	• การคาดการณ์ • ลำดับความสำคัญและแนวโน้ม • ความสัมพันธ์ สาเหตุและผลกระทบ • สถานการณ์และแนวโน้มเบื้องต้น • สรุปและประมวลผลข้อมูล
3. การรายงานและการเผยแพร่	• รายงานการประเมินความต้องการความช่วยเหลือระยะที่ 1 • รายงานการประเมินความต้องการความช่วยเหลือระยะที่ 2

ภาพที่ 4 แนวทางในการดำเนินการประเมิน ระยะที่ 2

แบบฟอร์มที่ใช้ในการประเมิน จะใช้แบบประเมินความเสียหายและความต้องการ ระยะที่ 2
(Multi - Cluster/Sector Initial and Rapid Assessment - MIRA)

แบบประเมินความเสียหายและความต้องการระยะที่ 2 ประกอบด้วยข้อมูล 1) สถานที่ที่ทำการประเมิน 2) ทีมประเมิน (DANA Team) 3) ข้อมูลภัยพิบัติ 4) ข้อมูลประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ 5) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ 6) ความต้องการความช่วยเหลือรายการความจำเป็นที่ไม่ใช่อาหาร (NFI) ตามมาตรฐาน Sphere NFI 7) น้ำและสุขาภิบาล 8) สุขภาพ 9) อาหาร 10) ศูนย์พักพิง (Shelter) 11) การศึกษา 12) การคุ้มครอง 13) ข้อมูลข่าวสาร 14) ภาพรวมของความเสียหายและความช่วยเหลือ และรายละเอียด ศูนย์พักพิง

ส่วนที่ 1 สถานที่ที่ทำการประเมิน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลของสถานที่ถูกประเมิน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของทีมประเมิน เพื่อให้ทราบถึงการมีความพร้อมในการจัดตั้งทีม เช่น รายชื่อและข้อมูลการติดต่อสื่อสารของทีมประเมิน

1. สถานที่ที่ทำการประเมิน

สถานที่ _____ หมู่ที่ _____
 ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____ ตำบล _____
 อำเภอ _____ จังหวัด _____
 พิกัด (GPS) ละติจูด (LAT) _____ ลองจิจูด (LONG) _____

2. ทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team) ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

แบบประเมินความเสี่ยงและมาตรการบรรเทาผลกระทบ ระยะที่ 2
(Multi Cluster Initial and Rapid Assessment - MIRA)

1. สถานที่ทำการประเมิน

สถานที่ _____ หมู่ที่ _____
ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
จีพีส (GPS) LAT _____ LONG _____

2. ทีมประเมิน (DAMA Team) ประกอบด้วย

ส.ร.	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

3. ข้อมูลภัยพิบัติ

ผู้ประเมิน: _____ หน่วยงาน: _____
วันที่ประเมิน: _____

ประเภทของภัย	ลักษณะของภัย
อุทกภัย	() น้ำท่วมฉับพลัน () น้ำท่วมซ้ำ () น้ำล้นตลิ่ง () น้ำไหลหลาก () น้ำทะลักตลิ่ง () น้ำป่าไหลหลาก () วาตภัย () อื่นๆ ระบุ _____
ดินโคลนถล่ม	() การร่วงหล่น (Falls) () การสไลด์ (Slides) () การไหล (Flows)

ข้อมูลเพิ่มเติมลักษณะของภัย _____

3.1 ประเภทและลักษณะของภัย

ประเภทของภัย	ลักษณะของภัย
อุทกภัย	() น้ำท่วมฉับพลัน () น้ำท่วมซ้ำ () น้ำล้นตลิ่ง () น้ำไหลหลาก () น้ำทะลักตลิ่ง () น้ำป่าไหลหลาก () วาตภัย () อื่นๆ ระบุ _____
ดินโคลนถล่ม	() การร่วงหล่น (Falls) () การสไลด์ (Slides) () การไหล (Flows)

ข้อมูลเพิ่มเติมลักษณะของภัย _____

ส่วนที่ 3 ข้อมูลภัยพิบัติ

ข้อ 3.1 ประเภทและลักษณะของภัย

เพื่อให้ทราบประเภทและลักษณะของภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำการประเมิน

หมายเหตุ ลักษณะของอุทกภัยและดินโคลนถล่มเป็นการแบ่งตามลักษณะการเกิด

ข้อ 3.2 ระยะเวลาการเกิดภัยพิบัติ

เพื่อให้ทราบถึงช่วงระยะเวลาการเกิดและทราบว่าภัยพิบัติได้สิ้นสุดแล้วหรือยัง ณ วันที่ทำการประเมิน

ข้อ 3.3 สถานที่เกิดภัยพิบัติ

ควรระบุให้ละเอียดเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและแม่นยำ รวมถึงระดับการจัดการสาธารณสุข ณ วันที่ทำการประเมิน

ข้อ 3.4 ระดับการจัดการสาธารณสุข

เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตของการเกิดภัยและอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเหตุการณ์ให้ระบุตามระดับการจัดการสาธารณสุข ณ วันที่ทำการประเมิน

ข้อ 3.5 การเดินทางเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย

ระบุวิธีการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ โดยสามารถระบุได้มากกว่า 1 รายการ

3.2 ระยะเวลาการเกิดภัยพิบัติ

() ณ วันที่ทำการประเมิน () ก่อน/หลังเหตุการณ์
ภัยพิบัติ เป็นพื้นที่ _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
() ณ วันที่เกิดภัยพิบัติ () ก่อน/หลังเหตุการณ์
ภัยพิบัติ เป็นพื้นที่ _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____

3.3 สถานที่เกิดภัยพิบัติ

หมู่บ้าน/ชุมชน _____ หมู่ที่ _____
ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____
จีพีส (GPS) LAT _____ LONG _____

3.4 ระดับการจัดการสาธารณสุข

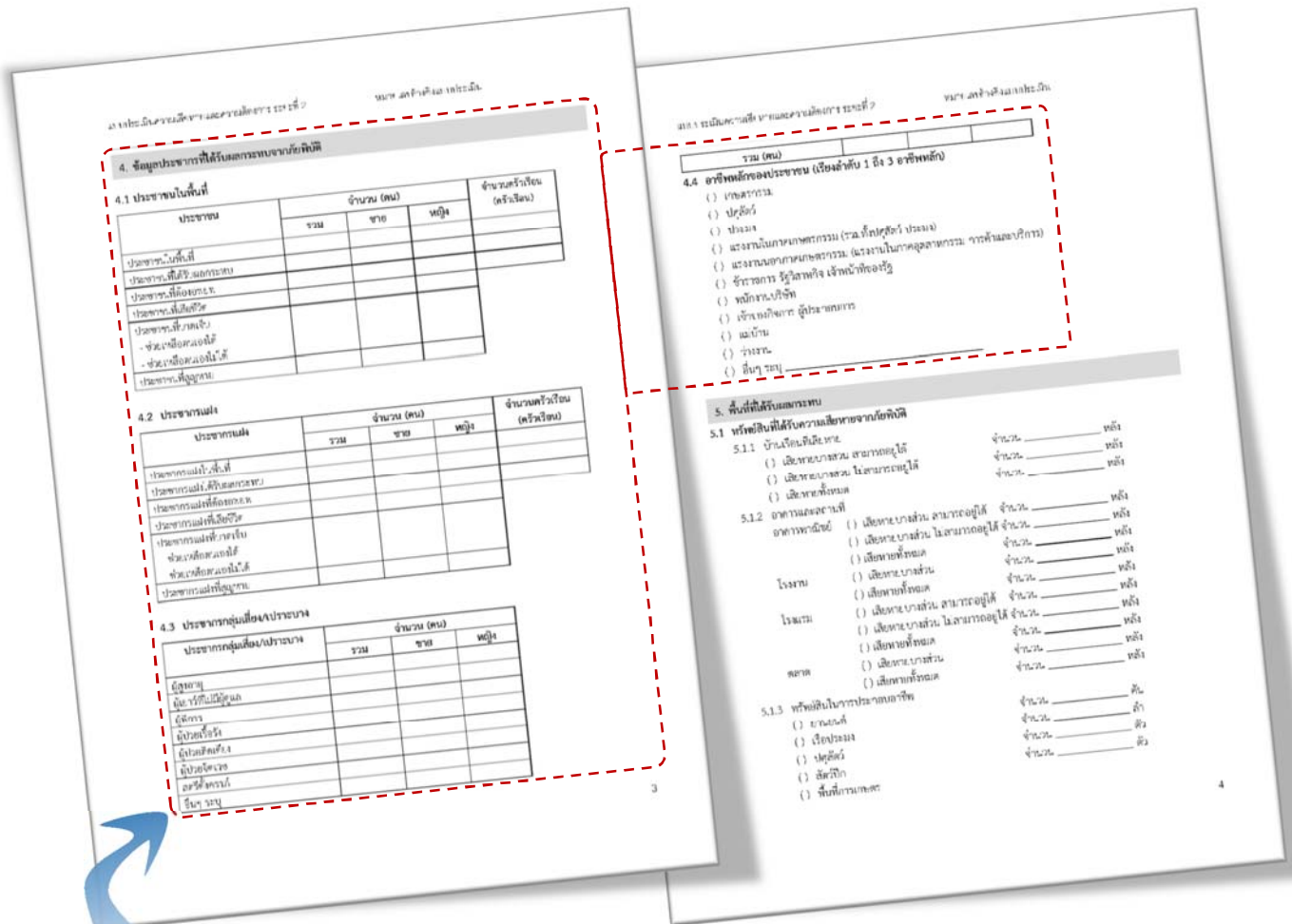
- () สถานการณ์ปกติ () สถานการณ์ฉุกเฉิน () สถานการณ์วิกฤต () สถานการณ์ภัยพิบัติ
- () สถานการณ์ปกติ () สถานการณ์ฉุกเฉิน () สถานการณ์วิกฤต () สถานการณ์ภัยพิบัติ
- () สถานการณ์ปกติ () สถานการณ์ฉุกเฉิน () สถานการณ์วิกฤต () สถานการณ์ภัยพิบัติ
- () สถานการณ์ปกติ () สถานการณ์ฉุกเฉิน () สถานการณ์วิกฤต () สถานการณ์ภัยพิบัติ

3.5 การเดินทางเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย

- () เดินเท้า
- () รถจักรยานยนต์
- () รถยนต์ () 4 ล้อ () ขับเคลื่อนสี่ล้อ () 6 ล้อ () 10 ล้อ
- () รถแทรกเตอร์ / รถที่ใช้ในการเกษตร
- () รถไฟ
- () เรือ ระบุประเภท _____
- () อากาศยาน ระบุประเภท _____
- () อื่นๆ ระบุ _____

3.5 การเดินทางเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย

- () เดินเท้า
- () รถจักรยานยนต์
- () รถยนต์ () 4 ล้อ () ขับเคลื่อนสี่ล้อ () 6 ล้อ () 10 ล้อ
- () รถแทรกเตอร์ / รถที่ใช้ในการเกษตร
- () รถไฟ
- () เรือ ระบุประเภท _____
- () อากาศยาน ระบุประเภท _____
- () อื่นๆ ระบุ _____



ส่วนที่ 4 ข้อมูลประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

เพื่อให้ทราบจำนวนประชากรที่ประสบภัย และได้รับผลกระทบ โดยต้องครอบคลุมประชากรทุกกลุ่ม รวมทั้งทราบถึงอาชีพหลักในพื้นที่ประสบภัย แบบประเมินในหัวข้อนี้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อย่อย ดังนี้

4.1 ประชาชนในพื้นที่

4.2 ประชากรแฝง

4.3 ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง

4.4 อาชีพหลักของประชาชน (เรียงลำดับ 1 ถึง 3 อาชีพหลัก)

7. น้ำและสุขาภิบาล

7.1 ประเภทแหล่งน้ำที่สามารถเข้าถึงได้ ในช่วงภัยพิบัติ

- () ชี้น้ำ () ประเภทน้ำดื่ม () ประเภทน้ำ

7.2 ประเภทของสุขาที่ต้องการ ในช่วงภัยพิบัติ

- () สุขาสำเร็จรูป
() สุขาเคลื่อนที่
() สุขาประจำที่/สุขาที่สร้างขึ้นใหม่
() อื่นๆ

8. สุขภาพ

8.1 การบริการสาธารณสุขที่ยังเปิดให้บริการได้ ในช่วงภัยพิบัติ

- () โรงพยาบาล
() คลินิก/สถานพยาบาล () ร้านขายยา
() อื่นๆ

8.2 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในช่วงภัยพิบัติ

- | | |
|--|----------------|
| () แพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () ทันตแพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () จักษุแพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () เภสัชกร | จำนวน _____ คน |
| () พยาบาล | จำนวน _____ คน |
| () เจ้าหน้าที่สาธารณสุข | จำนวน _____ คน |
| () อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) | จำนวน _____ คน |
| () อื่นๆ | จำนวน _____ คน |

8.3 ปัญหาสุขภาพ ในช่วงภัยพิบัติ

- () โรคทางเดินหายใจ () โรคทางผิวหนัง
() โรคทางระบบประสาท () โรคทางตา
() อื่นๆ

9. อาหาร

9.1 อาหารหลัก ในช่วงภัยพิบัติ

- () ข้าวสาร/อาหารสำเร็จรูป () อาหารกระป๋อง () อาหารแห้ง
() ปลา () อาหารปรุงสุก () นม/นมผง
() อื่นๆ

() อื่นๆ

9.2 แหล่งอาหาร ในช่วงภัยพิบัติ

- () ตลาดสด () ร้านค้าชุมชน () ตลาดนัด/แผงลอย
() ตลาดนัด () ร้านค้าชุมชน () ตลาดนัด/แผงลอย
() อื่นๆ

10. ศูนย์พักพิง (Shelter)

10.1 ลักษณะการอพยพ

- () ประชาชนที่อพยพ () ประชาชนที่อพยพ
() ประชาชนที่อพยพ () ประชาชนที่อพยพ
() ประชาชนที่อพยพ () ประชาชนที่อพยพ

10.2 เหตุผลในการอพยพ

- () ไม่ปลอดภัยในช่วงภัยพิบัติ () อื่นๆ
() อื่นๆ () อื่นๆ
() อื่นๆ () อื่นๆ
() อื่นๆ () อื่นๆ

10.3 จำนวนศูนย์พักพิง

11. การศึกษา

11.1 สถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบ

- จำนวนที่ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ แห่ง
จำนวนที่ได้รับผลกระทบ แต่ไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ แห่ง
จำนวนที่ได้รับผลกระทบ และไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ แห่ง

11.2 ผลกระทบต่อสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง

- () ไม่มีผู้เรียน () ผู้เรียนไม่มาเรียน
() ผู้เรียนไม่มาเรียน () ผู้เรียนไม่มาเรียน
() ผู้เรียนไม่มาเรียน () ผู้เรียนไม่มาเรียน
() อื่นๆ

12. การคุ้มครอง

12.1 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ (อายุต่ำกว่า 18 ปี)

- จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน ชาย _____ คน
จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน หญิง _____ คน
จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน ชาย _____ คน
จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน หญิง _____ คน

ส่วนที่ 7 น้ำและสุขาภิบาล เพื่อทราบถึงแหล่งน้ำที่ใช้ และความต้องการใช้ระบบสุขาภิบาลในช่วงการเกิดภัยพิบัติ ประกอบด้วย

7.1 ประเภทแหล่งน้ำที่สามารถเข้าถึงได้ ในช่วงการเกิดภัยพิบัติ

7.2 ประเภทของสุขาที่ต้องการ ในช่วงการเกิดภัยพิบัติ

ส่วนที่ 8 สุขภาพ เพื่อประเมินการให้บริการสาธารณสุขในพื้นที่ประสบภัย และความต้องการการช่วยเหลือด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย

8.1 การบริการสาธารณสุขที่ยังเปิดให้บริการได้

8.2) จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานหน้า

8.3) ปัญหาสุขภาพ ในช่วงการเกิดภัยพิบัติ

ส่วนที่ 9 อาหาร เพื่อทราบถึงอาหารหลักและแหล่งอาหารในช่วงการเกิดภัยพิบัติ ประกอบด้วยอาหารหลัก และแหล่งอาหารในช่วงการเกิดภัยพิบัติ

ส่วนที่ 10 ศูนย์พักพิง (Shelter) เพื่อทราบลักษณะการอพยพ เหตุผลที่อพยพหรือไม่อพยพ ความเพียงพอและลักษณะของที่พักพิง ประกอบด้วย ลักษณะการอพยพ เหตุผลในการอพยพ และ จำนวนศูนย์พักพิง

- () ระบุ ราย _____
- 9.2 แหล่งอาหาร ในช่วงภัยพิบัติ () รับประทานอาหาร () แจกจ่าย / แจกจ่าย
- () ล้างมือ () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร
- () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร
- () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร () รับประทานอาหาร

10. ศูนย์พักพิง (Shelter)

- 10.1 ลักษณะการอพยพ () จำนวน _____ คน
- () จำนวน _____ คน
- () จำนวน _____ คน

10.2 เหตุผลในการอพยพ

- () ไม่ปลอดภัย หรือเสี่ยงต่อชีวิต
- () ขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม
- () ขาดแคลนที่พักอาศัย
- () ขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม
- () ขาดแคลนยาและเวชภัณฑ์
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก

10.3 จำนวนศูนย์พักพิง

- () ระบุ ราย _____
- () ระบุ ราย _____
- () ระบุ ราย _____

11. การศึกษา

- 11.1 สถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบ () จำนวน _____ แห่ง
- () จำนวน _____ แห่ง
- () จำนวน _____ แห่ง

11.2 ผลกระทบต่อสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

- () ไม่มีผลกระทบ
- () ขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม
- () ขาดแคลนที่พักอาศัย
- () ขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม
- () ขาดแคลนยาและเวชภัณฑ์
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก

12. การคุ้มครอง

- 12.1 จำนวนเด็กในพื้นที่ประสบภัย (อายุต่ำกว่า 18 ปี) () จำนวน _____ คน
- () จำนวน _____ คน
- () จำนวน _____ คน

12.2 ภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็ก

- () ขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม
- () ขาดแคลนที่พักอาศัย
- () ขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม
- () ขาดแคลนยาและเวชภัณฑ์
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก

13. ข้อมูลข่าวสาร

- 13.1 แหล่งข้อมูลข่าวสาร () จำนวน _____ แห่ง
- () จำนวน _____ แห่ง
- () จำนวน _____ แห่ง

13.2 ผลกระทบจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในช่วงภัยพิบัติ

- () ไม่มีผลกระทบ
- () ขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม
- () ขาดแคลนที่พักอาศัย
- () ขาดแคลนเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม
- () ขาดแคลนยาและเวชภัณฑ์
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก
- () ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนที่ 11 การศึกษา เพื่อประเมินผลกระทบและการเข้าถึงการให้บริการทางการศึกษาในช่วงเกิดภัยพิบัติ ซึ่งเป็นบริการสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย จำนวนสถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบ และผลกระทบต่อสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 12 การคุ้มครอง เพื่อประเมินจำนวนเด็กที่มีความเปราะบางและภัยคุกคามที่เกิดขึ้น เพื่อให้การคุ้มครองตาม พรบ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพรบ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย จำนวนเด็กในพื้นที่ประสบภัย และภัยคุกคามที่มีโอกาสเกิดขึ้นต่อเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี)

ส่วนที่ 13 ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ทราบช่องทางที่จะให้ข้อมูล รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้รับ ผู้ให้บริการและทีมงานที่ให้ความช่วยเหลือ

14. การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

14.1 การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น

รายการ	ระดับความต้องการ (เร่งด่วน)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
จัดซื้อ			
อาหาร, ข้าวสาร, ยารักษา			
วัสดุ-วัสดุ			
อุปกรณ์ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์			
ยานพาหนะ/รถจักรยานยนต์			
เช่าบ้าน/เช่าที่ดิน/เช่าสิ่งปลูกสร้าง			
การให้บริการด้านการศึกษา			
การให้บริการด้านสาธารณสุข			
การให้บริการด้านสังคม			
การให้บริการด้านอื่น ๆ			

14.2 การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ในจังหวัด/พื้นที่

- 14.2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- 14.2.2 ด้านไฟฟ้า/ระบบประปา
- 14.2.3 ด้านการสื่อสาร
- 14.2.4 ด้านการขนส่ง
- 14.2.5 ด้านการดูแลสุขภาพ
- 14.2.6 ด้านการบริการสาธารณะ
- 14.2.7 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ
- 14.2.8 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ
- 14.2.9 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ
- 14.2.10 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ
- 14.2.11 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ
- 14.2.12 ด้านการบริการด้านอื่น ๆ

ผู้ประเมิน: _____ ตำแหน่ง: _____

ส่วนที่ 14 ภาพรวมของความต้องการความช่วยเหลือ เพื่อทราบความต้องการของผู้ประสพภัยที่จำเป็นเร่งด่วนตามการเรียงลำดับ



- 1) ข้อมูลศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย
- 2) ประเภท
- 3) ขนาดพื้นที่ใช้สอย
- 4) ศักยภาพที่รับผู้ประสบภัยได้
- 5) ระบบการบริหารจัดการภายในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

แบบประเมินความเสียหายและความต้องการ ระยะที่ 2

หมายเลขอ้างอิงแบบประเมิน

รายละเอียดศูนย์พักพิง

(1) ข้อมูลศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย
 ชื่อศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย _____ ตำบล _____
 หมู่บ้าน _____ จังหวัด _____
 อำเภอ _____ LONG _____
 พิกัด (GPS) LAT _____ เบอร์ติดต่อ _____
 ผู้ประสานที่ที่พักพิง _____ เบอร์ติดต่อ _____
 หัวหน้าศูนย์พักพิง _____

(2) ประเภท _____
 () สถานศึกษา () ชุมชน
 () สถานสงเคราะห์ () สถานสงเคราะห์
 () สถานกึ่งบาล
 () อื่นๆ ระบุ _____

(3) ขนาดพื้นที่ที่จัดอยู่ _____ ตารางเมตร
 (3) ขนาดพื้นที่ที่จัดอยู่ _____ คน จำนวนที่อยู่จริง จำนวน _____ คน

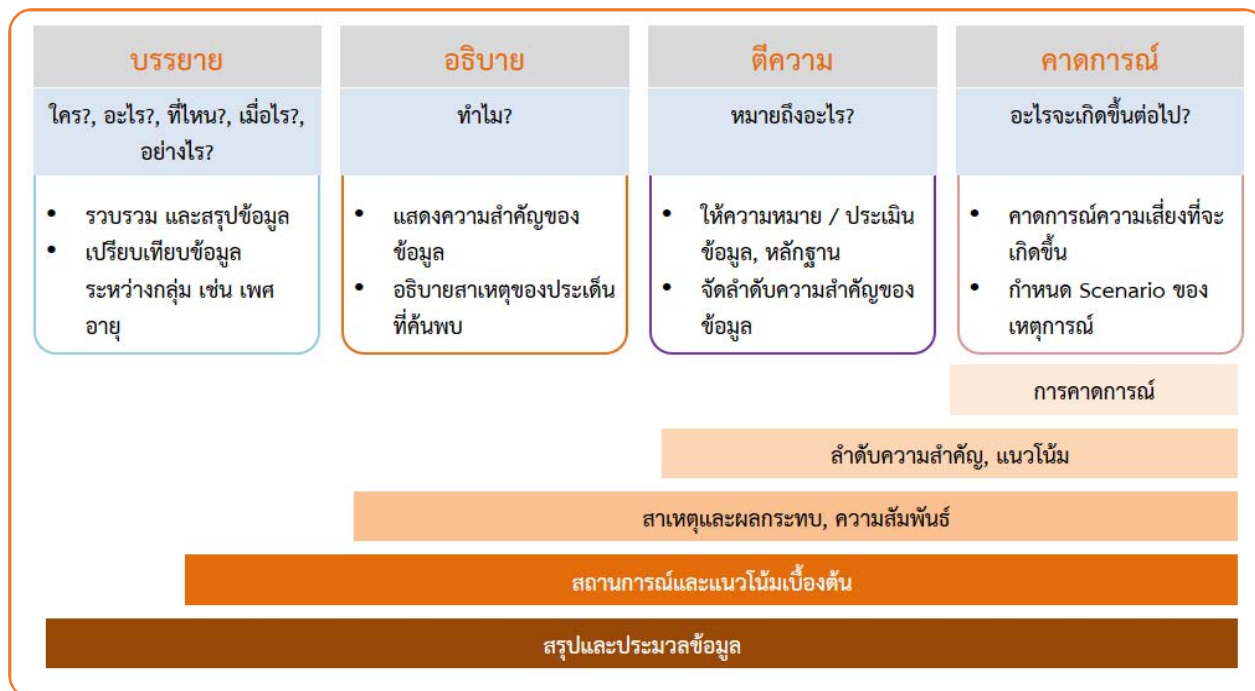
(4) สภาพภาพที่รับผู้ประสบภัยได้ _____ คน

(5) ระบบการบริหารจัดการภายในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

รายการ	มี (ปริมาณ / ชนิด)	ไม่มี
1. สถานพินิจ		
- เครื่องนอน/ผ้า		
- มุ้ง		
- เสื้อ		
- ผ้าห่ม		
- เตาหุง		
2. ห้องสุขา		
- หญิง		
- ชาย		
3. ห้องอาบน้ำ		
- หญิง		
- ชาย		
4. โรงครัว		
- อุปกรณ์ทำครัว		
- งาน/ชิ้น/ถ้วย		
5. ฉากกัน		
6. พื้นที่ส่วนกลาง		
7. จุดพยาบาล		

10

[illegible]



ภาพที่ 5 แนวทางในการวิเคราะห์ความต้องการ

การรายงานและการเผยแพร่ (Reporting and Product Dissemination)

รายงานการประเมินความต้องการและความช่วยเหลือ ระยะที่ 1 ควรประกอบด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

- การอธิบายผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อประชาชน
- สถานการณ์ความเป็นมาของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย
- ความพร้อมและการช่วยเหลือภายในประเทศ
- ความพร้อมและการช่วยเหลือจากต่างประเทศ
- ความต้องการการช่วยเหลือของประชาชนเบื้องต้น

รายงานการประเมินความต้องการและความช่วยเหลือ ระยะที่ 2 ควรประกอบด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

- การบรรยายเหตุการณ์ภัยพิบัติ
- ผลกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่
- ผลกระทบต่อที่อยู่อาศัย และทรัพย์สิน
- ผลกระทบต่อสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ความต้องการการช่วยเหลือของประชาชน
- การปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือของภาคส่วนต่าง ๆ
- แผนที่พื้นที่ประสบภัยพิบัติ



แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0

(Preparedness Assessment Form)

แบบฟอร์มเตรียมความพร้อม ระยะที่ 0
(Preparedness Assessment Form)

1. หน่วยที่ทำการตรวจสอบ

ชื่อหน่วยงาน _____ หมู่ที่ _____
ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____ ตำบล _____
อำเภอ _____ จังหวัด _____
พิกัด (GPS) LAT _____ LONG _____

2. การเตรียมความพร้อมทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mai/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

3. การเตรียมความพร้อมของข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data)

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ตรวจสอบ” เมื่อมีการเตรียมความพร้อมดังกล่าว และระบุแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ตามความเป็นจริง

3.1 ข้อมูลประชากร

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนประชากร จำแนกตามเพศและอายุ	
	จำนวนครัวเรือน	
	จำนวนประชากรแฝง	
	จำนวนคนพิการ	
	จำนวนผู้ป่วยติดเตียง	
	จำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับยาเป็นประจำ	
	จำนวนสตรีตั้งครรภ์	
	อื่นๆ ระบุ	

3.2 ข้อมูลสถานที่

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนหลังคาเรือน	
	จำนวนและที่ตั้งสถานที่ราชการ	
	จำนวนและที่ตั้งสถาบันการศึกษา	
	จำนวนและที่ตั้งสถานบริการสาธารณสุข	
	จำนวนและที่ตั้งสถานบริการที่ดูแลกลุ่มผู้เปราะบาง (เช่น บ้านพักคนชรา สถานสงเคราะห์คนพิการ)	
	จำนวนและที่ตั้งศาสนสถาน	
	จำนวนและที่ตั้งสถานที่สำคัญ (เช่น โบราณสถาน)	
	จำนวนและที่ตั้งพื้นที่ว่างหรือพื้นที่สาธารณประโยชน์/ สนามกีฬาขนาดใหญ่ ที่สามารถจัดทำเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว	
	จำนวนและที่ตั้งพื้นที่เขตอันตราย/ควบคุม เช่น สารเคมี เชื้อเพลิง ทิ้งขยะติดเชื้อ/เป็นพิษ เลี้ยงสัตว์อันตราย	
	อื่นๆ ระบุ	

3.3 ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนและที่ตั้งระบบไฟฟ้า เช่น โรงไฟฟ้า สถานีไฟฟ้า	
	จำนวนและที่ตั้งระบบประปา เช่น โรงผลิตน้ำ	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางบก เช่น ถนน สถานี ขนส่ง สถานีรถไฟ ทางรถไฟ สะพาน	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางน้ำ เช่น ท่าเรือ เส้นทางขนส่งทางน้ำ	
	จำนวนและที่ตั้งระบบการคมนาคมทางอากาศ เช่น ท่าอากาศยาน	
	จำนวนและที่ตั้งระบบโทรคมนาคม เช่น สถานีกระจาย สัญญาณ หอกระจายข่าว	
	อื่นๆ ระบุ	

3.4 ข้อมูลเศรษฐกิจ

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	จำนวนและที่ตั้งพื้นที่เกษตรกรรม	
	จำนวนและที่ตั้งพื้นที่ปศุสัตว์	
	จำนวนและที่ตั้งพื้นที่ประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	
	จำนวนและที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม	
	จำนวนและที่ตั้งสถานประกอบการ เช่น ร้านค้า บริษัท ห้างสรรพสินค้า ปั้มน้ำมัน ปั้มแก๊ส	
	อื่นๆ ระบุ	

3.5 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยา

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	รายงานการพยากรณ์สภาพอากาศ	
	รายงานปริมาณน้ำฝนสะสมย้อนหลัง (24 ชั่วโมง ,7 วัน)	
	อื่นๆ ระบุ	

3.6 ข้อมูลอุทกวิทยา

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	รายงานระดับน้ำ	
	รายงานปริมาณระดับน้ำทะเลหนุน	
	รายงานการระบายน้ำ	
	จำนวนและที่ตั้งเส้นทางน้ำ เช่น แม่น้ำ คลอง	
	จำนวนและที่ตั้งแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย แก้มลิง	
	จำนวนและที่ตั้งสถานีชลประทาน เช่น สถานีสูบน้ำ ประตูน้ำ	
	อื่นๆ ระบุ	

3.7 ข้อมูลภูมิประเทศ

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	แผนที่ขอบเขต/ที่ตั้งการปกครองระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น	
	แผนที่สภาพภูมิประเทศ	
	แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน	
	แผนที่การใช้ประโยชน์อาคาร	
	อื่นๆ ระบุ	

3.8 ข้อมูลภัยพิบัติในอดีต (ย้อนหลัง 3-5 ปี)

ตรวจสอบ	รายการ	แหล่งข้อมูล
	รายงานช่วงเวลาการเกิดภัย ขนาด ประเภท ความรุนแรง ขอบเขต พื้นที่เกิดภัยพิบัติ	
	รายงานความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และผลกระทบจากภัยพิบัติ	
	รายงานพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ	
	รายงานผลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ	
	อื่นๆ ระบุ	

4. การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ตรวจสอบ” เมื่อมีการเตรียมความพร้อมดังกล่าว และระบุแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ตามความเป็นจริง

ตรวจสอบ	รายการ		แหล่งข้อมูล
	1.	ความพร้อมด้านทรัพยากร	
	1.1	รายงานการสำรวจพื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัยและดินโคลนถล่ม และการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย	
	1.2	รายการทะเบียนและการติดต่อหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ บุคลากร และอาสาสมัคร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ	
	1.3	รายการทะเบียนและความพร้อมของเครื่องจักรกล ยานพาหนะ และเครื่องมืออุปกรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ	
	1.4	การจัดเตรียมงบประมาณและระบบการเบิกจ่ายในสถานการณ์ภัยพิบัติ	
	1.5	การจัดเตรียมระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม การแจ้งเตือนภัย	
	1.6	อื่นๆ ระบุ	
	2.	ความพร้อมด้านแผนการจัดการภัยพิบัติ	
	2.1	แผนเผชิญเหตุ (Incident Action Plan) ที่แสดงถึงกลยุทธ์ และมาตรการการจัดการในภาวะต่างๆ	
	2.2	แผนการเตรียมการอพยพ พื้นที่อพยพ และการฝึกซ้อมการอพยพ และการซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติ	
	2.3	การเตรียมจัดตั้งศูนย์บัญชาการในสถานการณ์ฉุกเฉิน	
	2.4	การเตรียมจัดตั้งทีมประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติและประสานงาน	
	2.5	อื่นๆ ระบุ	

ตรวจสอบ	รายการ		แหล่งข้อมูล
	3.	ความพร้อมด้านการจัดการความรู้เรื่องภัยพิบัติ	
	3.1	การเผยแพร่ความรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติ / การเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติให้แก่ประชาชนทั่วไป	
	3.2	การมีการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยและดินโคลนถล่มโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน	
	3.3	อื่นๆ ระบุ	

5. การประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติ

5.1 เมื่อมีการเตรียมข้อมูลพื้นฐาน และการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติแล้ว ทีมประเมิน (DANA Team) สามารถที่จะประเมินสถานการณ์เพื่อรับมือภัยพิบัติได้หรือไม่

() ได้

() เนื่องจาก _____

5.2 เมื่อมีการเตรียมข้อมูลพื้นฐาน และการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติแล้ว ทีมประเมิน (DANA Team) สามารถคาดการณ์ผลกระทบและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติได้หรือไม่

() ได้

() เนื่องจาก _____

ผู้ตรวจสอบ _____

ตำแหน่ง _____

วัน/เดือน/ปี _____

เวลา _____



แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1

(Initial Disaster Assessment Form)

แบบประเมินภัยพิบัติขั้นต้น ระยะที่ 1
(Initial Disaster Assessment Form)

1. สถานที่ทำการประเมิน

สถานที่ _____ หมู่ที่ _____
 ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____ ตำบล _____
 อำเภอ _____ จังหวัด _____
 พิกัด (GPS) ละติจูด (LAT) _____ ลองจิจูด (LONG) _____

2. ทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team) ประกอบด้วย

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mail/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

3. ข้อมูลภัยพิบัติ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่เตรียมไว้ให้ และ/หรือเขียนข้อความ ตามความเป็นจริง

3.1 ประเภทและลักษณะของภัย

ประเภทของภัย	ลักษณะของภัย
อุทกภัย	() น้ำท่วมฉับพลัน () น้ำท่วมขัง () น้ำล้นตลิ่ง () น้ำไหลหลาก () น้ำทะเลหนุน () น้ำป่าไหลหลาก () วาตภัย () อื่นๆ ระบุ _____
ดินโคลนถล่ม	() การร่วงหล่น (Falls) () การสไลด์ (Slides) () การไหล (Flows)

ข้อมูลเพิ่มเติมลักษณะของภัย _____

3.2 ระยะเวลาการเกิดภัยพิบัติ

- () ณ วันที่ทำการประเมิน ภัยพิบัติได้สิ้นสุดลงแล้ว
 ภัยพิบัติ เกิดขึ้นวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.
 สิ้นสุดวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.
- () ณ วันที่ทำการประเมิน ภัยพิบัติยังไม่สิ้นสุด
 ภัยพิบัติ เกิดขึ้นวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.

3.3 สถานที่เกิดภัยพิบัติ

หมู่บ้าน/ชุมชน _____ หมู่ที่ _____
 ตำบล _____ อำเภอ _____
 จังหวัด _____
 พิกัด GPS ละติจูด (LAT) _____ ลองจิจูด (LONG) _____

3.4 ระดับการจัดการสาธารณภัย

- () สาธารณภัยขนาดเล็ก โดยมีผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
- () สาธารณภัยขนาดกลาง โดยมี ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
- () สาธารณภัยขนาดใหญ่ โดยมีผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
- () สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการและบัญชาการ

4. ข้อมูลประชากรในพื้นที่ภัยพิบัติ**4.1 ประชาชนในพื้นที่**

4.1.1 ประชาชนรวม	จำนวน _____ คน
	จำนวน _____ ครั้วเรือน
4.1.2 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ	จำนวน _____ คน
	จำนวน _____ ครั้วเรือน
4.1.3 ประชาชนที่ต้องอพยพ	จำนวน _____ คน
4.1.4 ประชาชนที่เสียชีวิต	จำนวน _____ คน
4.1.5 ประชาชนที่บาดเจ็บ	จำนวน _____ คน
4.1.6 ประชาชนที่สูญหาย	จำนวน _____ คน

4.2 ประชากรแฝง

- () มี () ไม่มี () ไม่ทราบ
- () ประชากรแฝงทั้งหมด จำนวน _____ คน
- () ประชากรแฝงที่ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน

4.3 ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง (ได้แก่ ผู้สูงอายุ เด็กที่ไม่มีผู้ดูแล คนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยจิตเวช คนเร่ร่อน)

- () มี () ไม่มี () ไม่ทราบ
- () ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง ทั้งหมด จำนวน _____ คน
- () ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง ที่ได้รับผลกระทบ จำนวน _____ คน

5. สาธารณูปโภค**5.1 การเดินทางเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย**

- () เดินเท้า
- () รถจักรยานยนต์
- () รถยนต์ () 4 ล้อ () ขับเคลื่อนสี่ล้อ () 6 ล้อ () 10 ล้อ
- () รถแทรกเตอร์ / รถที่ใช้ในการเกษตร
- () รถไฟ
- () เรือ ระบุประเภท _____
- () อากาศยาน ระบุประเภท _____
- () อื่นๆ ระบุ _____

5.2 ระบบสาธารณูปโภค

รายการ	การใช้งาน		
	ใช้งานได้ปกติ	ไม่ปกติ แต่ทำงานได้เป็นระยะ ๆ	เสียหาย ใช้งานไม่ได้
ถนน			
ระบบไฟฟ้า			
ระบบประปา			
โทรศัพท์พื้นฐาน			
โทรศัพท์มือถือ			
วิทยุสื่อสาร			
ระบบอินเทอร์เน็ต			
อื่นๆ ระบุ _____			

6. บ้านเรือน/อาคารที่อยู่อาศัยที่ได้รับผลกระทบ

- () เสียหายบางส่วนสามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายบางส่วน และไม่สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

7. ความต้องการความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน (โปรดลำดับความต้องการแต่ละด้าน)**7.1 ความต้องการความช่วยเหลือเครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นหาและกู้ชีพภัย**

- () รถบรรทุกน้ำ จำนวน _____ คัน
- () รถกู้ภัย จำนวน _____ คัน
- () เรือท้องแบน/ แพยาง จำนวน _____ ลำ
- () เครื่องปั่นไฟ จำนวน _____ เครื่อง
- () รถปั่นไฟ จำนวน _____ คัน
- () รถบรรทุกยกสูง/รถบรรทุก จำนวน _____ คัน
- () รถชุดตัด จำนวน _____ คัน
- () รถผลิตน้ำดื่ม จำนวน _____ คัน
- () รถประกอบอาหาร จำนวน _____ คัน
- () วิทยุสื่อสาร จำนวน _____ เครื่อง
- () โดรน จำนวน _____ เครื่อง
- () เรือผลักดันน้ำ จำนวน _____ ลำ
- () อุปกรณ์กู้ภัยทางน้ำ
- () เสื้อชูชีพ จำนวน _____ อัน
- () อื่นๆ ระบุ _____ จำนวน _____ อัน
- () รถไฟฟ้าส่องสว่าง จำนวน _____ คัน
- () เครื่องสูบน้ำระยะไกล จำนวน _____ เครื่อง
- () เครื่องสูบน้ำ จำนวน _____ เครื่อง
- () รถสื่อสาร จำนวน _____ คัน
- () อื่นๆ ระบุ _____ จำนวน _____

7.2 ความต้องการความช่วยเหลือด้านอุปโภคบริโภค

- () ถังยังชีพ จำนวน _____ ชุด
- () ข้าวกล่อง จำนวน _____ ชุด
- () น้ำดื่ม จำนวน _____ ลิตร / ขวด
- () เสื้อผ้า จำนวน _____ ชุด
- () ยารักษาโรค จำนวน _____ ชุด
- () อาหาร / เครื่องใช้สำหรับเด็กอ่อน จำนวน _____ ชุด
- () สุขาคleanที่ จำนวน _____ ห้อง
- () ของใช้ส่วนตัว (สบู่ แชมพู ยาสีฟัน แปรงสีฟัน) จำนวน _____ ชุด

- | | |
|---|-------------------------|
| () ไฟฉาย | จำนวน _____ ชุด |
| () ยากันยุง | จำนวน _____ ชุด |
| () ผ้าอนามัย | จำนวน _____ ชุด |
| () ชุดชั้นในชาย | จำนวน _____ ชุด |
| () ชุดชั้นในหญิง | จำนวน _____ ชุด |
| () กระดาษชำระ | จำนวน _____ ชุด |
| () น้ำมันเชื้อเพลิง | จำนวน _____ ชุด |
| () ถังสำหรับขับถ่าย | จำนวน _____ ชุด |
| () ชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น | จำนวน _____ ชุด |
| () เต็นท์สนาม | จำนวน _____ ชุด |
| () ครีวกลาง/โรงประกอบอาหาร/โรงประกอบเลี้ยง | ผลิตได้ _____ กล่อง/วัน |
| () อุปกรณ์เคลื่อนย้ายผู้ป่วย คนชรา คนพิการ | จำนวน _____ ชุด |
| () ชุดเครื่องนอน (หมอน ผ้าห่ม เสื้อ มุ้ง) | จำนวน _____ ชุด |
| () อื่นๆ ระบุ _____ | จำนวน _____ |

7.3 ความต้องการความช่วยเหลือด้านสาธารณประโยชน์

- | | |
|--------------------------------------|------------------|
| () สะพานเหล็กชั่วคราว Bailey bridge | จำนวน _____ แห่ง |
| () ถนน | จำนวน _____ สาย |
| () อื่นๆ ระบุ _____ | จำนวน _____ |

7.4 ความต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ระบุ _____

8. ความต้องการด้านบุคลากร

- | | |
|--------------------------|-------------------|
| () ทีมค้นหา | จำนวน _____ คน |
| () พร้อมสุนัขกู้ภัย | จำนวน _____ ตัว |
| () แพทย์พยาบาลฉุกเฉิน | จำนวน _____ คน |
| () ชุดประสานงาน | จำนวน _____ คน |
| () หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ | จำนวน _____ หน่วย |
| () ตำรวจ/ตชด./ทหาร | จำนวน _____ คน |
| () อื่นๆ ระบุ _____ | จำนวน _____ |

ผู้ประเมิน _____ ตำแหน่ง _____
 วัน/เดือน/ปี _____ เวลา _____



แบบประเมินความเสียหายและความต้องการ ระยะที่ 2

(Multi- Cluster/Sector Initial and Rapid Assessment : MIRA)

แบบประเมินความเสียหายและความต้องการระยะที่ 2
(Multi- Cluster/Sector Initial and Rapid Assessment - MIRA)

1. สถานที่ทำการประเมิน

สถานที่ _____
 ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน _____
 อำเภอ _____
 พิกัด (GPS) LAT _____

หมู่ที่ _____
 ตำบล _____
 จังหวัด _____
 LONG _____

2. ทีมประเมินอย่างรวดเร็ว (DANA Team)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	ตำแหน่ง	โทรศัพท์	E-mai/ID LINE
1					
2					
3					
4					
5					

3. ข้อมูลภัยพิบัติ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่เตรียมไว้ให้ และ / หรือเขียนข้อความ ตามความเป็นจริง

3.1 ประเภทและลักษณะของภัย

ประเภทของภัย	ลักษณะของภัย
อุทกภัย	() น้ำท่วมฉับพลัน () น้ำท่วมขัง () น้ำล้นตลิ่ง () น้ำไหลหลาก () น้ำทะเลหนุน () น้ำป่าไหลหลาก () วาตภัย () อื่นๆ ระบุ _____
ดินโคลนถล่ม	() การร่วงหล่น (Falls) () การถล่มไถล (Slides) () การไหล (Flows)

ข้อมูลเพิ่มเติมลักษณะของภัย _____

3.2 ระยะเวลาการเกิดภัยพิบัติ

- () ณ วันที่ทำการประเมิน ภัยพิบัติได้สิ้นสุดลงแล้ว
 ภัยพิบัติ เกิดขึ้นวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.
 สิ้นสุดวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.
- () ณ วันที่ทำการประเมิน ภัยพิบัตียังไม่สิ้นสุด
 ภัยพิบัติ เกิดขึ้นวันที่ ____ เดือน _____ พ.ศ. _____ เวลาประมาณ ____ น.

3.3 สถานที่เกิดภัยพิบัติ

หมู่บ้าน/ชุมชน _____ หมู่ที่ _____
 ตำบล _____ อำเภอ _____
 จังหวัด _____
 พิกัด (GPS) ละติจูด (LAT) _____ ลองจิจูด (LONG) _____

3.4 ระดับการจัดการสาธารณภัย

- () สาธารณภัยขนาดเล็ก โดยมีผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
- () สาธารณภัยขนาดกลาง โดยมี ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
- () สาธารณภัยขนาดใหญ่ โดยมีผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
- () สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการและบัญชาการ

3.5 การเดินทางเข้าพื้นที่ที่ประสบภัย

- () เดินเท้า
- () รถจักรยานยนต์
- () รถยนต์ () 4 ล้อ () ขับเคลื่อนสี่ล้อ () 6 ล้อ () 10 ล้อ
- () รถแทรกเตอร์ / รถที่ใช้ในการเกษตร
- () รถไฟ
- () เรือ ระบุประเภท _____
- () อากาศยาน ระบุประเภท _____
- () อื่นๆ ระบุ _____

4. ข้อมูลประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

4.1 ประชาชนในพื้นที่

ประชาชน	จำนวน (คน)			จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)
	รวม	ชาย	หญิง	
ประชาชนในพื้นที่				
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ				
ประชาชนที่ต้องอพยพ				
ประชาชนที่เสียชีวิต				
ประชาชนที่บาดเจ็บ				
- ช่วยเหลือตนเองได้				
- ช่วยเหลือตนเองไม่ได้				
ประชาชนที่สูญหาย				

4.2 ประชากรแฝง

ประชากรแฝง	จำนวน (คน)			จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)
	รวม	ชาย	หญิง	
ประชากรแฝงในพื้นที่				
ประชากรแฝงที่ได้รับผลกระทบ				
ประชากรแฝงที่ต้องอพยพ				
ประชากรแฝงที่เสียชีวิต				
ประชากรแฝงที่บาดเจ็บ				
- ช่วยเหลือตนเองได้				
- ช่วยเหลือตนเองไม่ได้				
ประชากรแฝงที่สูญหาย				

4.3 ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง

ประชากรกลุ่มเสี่ยง/เปราะบาง	จำนวน (คน)		
	รวม	ชาย	หญิง
ผู้สูงอายุ			
ผู้เยาว์ที่ไม่มีผู้ดูแล			
คนพิการ			
ผู้ป่วยเรื้อรัง			
ผู้ป่วยติดเตียง			
ผู้ป่วยจิตเวช			
สตรีตั้งครรภ์			
อื่นๆ ระบุ			
รวม (คน)			

4.4 อาชีพหลักของประชาชน (เรียงลำดับ 1 ถึง 3 อาชีพหลัก)

- () เกษตรกรรม
- () ปศุสัตว์
- () ประมง
- () แรงงานในภาคเกษตรกรรม (รวมทั้งปศุสัตว์ ประมง)
- () แรงงานนอกภาคเกษตรกรรม (แรงงานในภาคอุตสาหกรรม การค้าและบริการ)
- () ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- () พนักงานบริษัท
- () เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการ
- () แม่บ้าน
- () ว่างาน
- () อื่นๆ ระบุ _____

5. พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

5.1 ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ

5.1.1 บ้านเรือนที่เสียหาย

- () เสียหายบางส่วน สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายบางส่วน ไม่สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

5.1.2 อาคารและสถานที่

- อาคารพาณิชย์ () เสียหายบางส่วน สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายบางส่วน ไม่สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

- โรงงาน () เสียหายบางส่วน จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

- โรงแรม () เสียหายบางส่วน สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายบางส่วน ไม่สามารถอยู่ได้ จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

- ตลาด () เสียหายบางส่วน จำนวน _____ หลัง
- () เสียหายทั้งหมด จำนวน _____ หลัง

5.1.3 ทรัพย์สินในการประกอบอาชีพ

- () ยานยนต์ จำนวน _____ คัน
- () เรือประมง จำนวน _____ ลำ
- () ปศุสัตว์ จำนวน _____ ตัว
- () สัตว์ปีก จำนวน _____ ตัว
- () พื้นที่การเกษตร

() พืชไร่	จำนวน _____ ไร่
() พืชสวน	จำนวน _____ ไร่
() นาข้าว	จำนวน _____ ไร่
() บ่อปลา/กึ่ง/สัตว์น้ำ	จำนวน _____ บ่อ
() เครื่องมือประกอบอาชีพ	จำนวน _____ อัน
() อื่นๆ ระบุ _____	จำนวน _____

5.2 สาธารณประโยชน์ที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ

() ถนน	จำนวน _____ สาย
() สะพาน/คอสะพาน	จำนวน _____ แห่ง
() ทำนบกั้นน้ำ	จำนวน _____ แห่ง
() ฝาย	จำนวน _____ แห่ง
() เขื่อน	จำนวน _____ แห่ง
() ศาสนสถาน	จำนวน _____ แห่ง
() สถาบันการศึกษา	จำนวน _____ แห่ง
() สถานพยาบาล	จำนวน _____ แห่ง
() สถานที่ราชการ ระบุ _____	จำนวน _____ แห่ง
() ศาลาประชาคม /ศาลาอเนกประสงค์	จำนวน _____ แห่ง
() บ่อน้ำ / อ่างเก็บน้ำ	จำนวน _____ แห่ง
() ท่อระบายน้ำ	จำนวน _____ แห่ง
() โบราณสถาน	จำนวน _____ แห่ง
() อื่นๆ ระบุ _____	จำนวน _____

6. ความต้องการความช่วยเหลือรายการความจำเป็นที่ไม่ใช่อาหาร (NFI) ตามมาตรฐาน Sphere NFI

รายการ	จำนวน
1. น้ำดื่ม (ครัวเรือนละ 20 – 40 ลิตร)	
2. อุปกรณ์และวัสดุเพื่อการประกอบอาหารที่เหมาะสม	
3. วัสดุเพื่อสุขอนามัยของผู้หญิง (เช่น ผ้าอนามัย)	
4. เครื่องใช้ประจำวัน (เช่น สบู่ ผงซักฟอก แชมพูสระผม ยาสีฟัน)	
5. เครื่องนอน (เช่น หมอน ผ้าผืน เสื้อผ้าห่ม)	
6. เสื้อผ้า คนละ 2 ชุด	
7. ยาสามัญประจำบ้าน	
8. เครื่องผลิตน้ำดื่ม	
9. การจัดการพื้นที่อพยพสัตว์เลี้ยง	
10. การจัดการของเสียและขยะ	

7. น้ำและสุขาภิบาล

7.1 ประเภทแหล่งน้ำที่สามารถเข้าถึงได้ ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () ชื่อน้ำ () ประปาส่วนภูมิภาค () ประปาชุมชน
() บ่อน้ำบาดาล/น้ำใต้ดิน () อื่นๆ ระบุ _____

7.2 ประเภทห้องสุขาที่ต้องการ ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () สุขาสำเร็จรูป
() สุขาเคลื่อนที่
() สุขาประจำที่/สุขาที่สร้างขึ้นใหม่ในชุมชน
() อื่นๆ ระบุ _____

8. สุขภาพ

8.1 การบริการสาธารณสุขที่ยังเปิดให้บริการได้ ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () โรงพยาบาลรัฐ () โรงพยาบาลเอกชน () คลินิก/สถานพยาบาล
() รพ.สต. () ร้านขายยา
() อื่นๆ ระบุ _____

8.2 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- | | |
|--|----------------|
| () แพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () ทันตแพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () จิตแพทย์ | จำนวน _____ คน |
| () เภสัชกร | จำนวน _____ คน |
| () พยาบาล | จำนวน _____ คน |
| () เจ้าหน้าที่สาธารณสุข | จำนวน _____ คน |
| () อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) | จำนวน _____ คน |
| () อื่นๆ ระบุ _____ | จำนวน _____ คน |

8.3 ปัญหาสุขภาพ ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () โรคอุจจาระร่วง () โรคหวัดและทางเดินหายใจ () สุขภาพจิต
() การบาดเจ็บจากการเกิดภัยพิบัติ () เจ็บป่วยเรื้อรัง () โรคน้ำกัดเท้า
() อื่นๆ ระบุ _____

9. อาหาร

9.1 อาหารหลัก ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () ข้าวสาร / อาหารกึ่งสำเร็จรูป () อาหารกระป๋อง () อาหารแห้ง
() ไข่ () อาหารปรุงสด () น้ำดื่มสะอาด
() อาหารฮาลาล
() อื่นๆ ระบุ _____

9.2 แหล่งอาหาร ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- | | | |
|---|---|---|
| ☐ ตลาดท้องถิ่น | ☐ ร้านขายอาหาร | ☐ เพาะปลูก / เลี้ยงสัตว์ |
| ☐ ครวักลาง | ☐ ได้รับแจกอาหาร | ☐ หาอาหารเอง เช่น จับปลา |
| ☐ อื่นๆ ระบุ _____ | | |

10. ศูนย์พักพิง (Shelter)**10.1 ลักษณะการอพยพ**

- | | |
|---|----------------|
| ☐ ประชาชนที่ไม่ยอมอพยพ | จำนวน _____ คน |
| ☐ ประชาชนอพยพไปที่ศูนย์พักพิง | จำนวน _____ คน |
| ☐ ประชาชนอพยพไปอยู่ที่อื่นที่ไม่ใช่ศูนย์พักพิง | จำนวน _____ คน |

10.2 เหตุผลในการอพยพ

- ☐ ไม่ปลอดภัยหลังเกิดภัยพิบัติ
- ☐ บ้านเสียหายไม่สามารถอยู่อาศัยได้
- ☐ การคมนาคมถูกตัดขาดไม่สามารถเข้าชุมชนได้
- ☐ ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ได้รับความเสียหายไม่สามารถใช้ได้
- ☐ เกิดโรคระบาด
- ☐ อื่นๆ ระบุ _____

10.3 จำนวนศูนย์พักพิง

จำนวน _____ แห่ง

11. การศึกษา**11.1 สถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ**

- | | |
|---|------------------|
| จำนวนสถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ | จำนวน _____ แห่ง |
| จำนวนสถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ แต่เปิดการเรียนการสอนได้ | จำนวน _____ แห่ง |
| จำนวนสถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบ แต่เปิดการเรียนการสอนไม่ได้ | จำนวน _____ แห่ง |

11.2 ผลกระทบต่อสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- | | |
|--|---|
| ☐ ไม่มีผู้สอน | ☐ ถูกใช้เพื่อเป็นศูนย์พักพิง |
| ☐ นักเรียนไม่ปลอดภัยที่จะเข้าไปเรียน | ☐ วัสดุและอุปกรณ์ชำรุด/ได้รับความเสียหาย |
| ☐ ผู้ปกครองยังต้องการให้เด็กอยู่กับครอบครัว | ☐ ระบบการคมนาคมขนส่งถูกตัดขาด |
| ☐ อื่นๆ ระบุ _____ | |

12. การคุ้มครอง**12.1 จำนวนเด็กในพื้นที่ประสบภัย (อายุต่ำกว่า 18 ปี)**

- | | |
|----------------------------------|---|
| จำนวนเด็กในพื้นที่ทั้งหมด | จำนวน _____ คน หญิง _____ คน ชาย _____ คน |
| เด็กที่พ่อแม่/ผู้ปกครองเสียชีวิต | จำนวน _____ คน หญิง _____ คน ชาย _____ คน |
| เด็กพลัดหลง | จำนวน _____ คน หญิง _____ คน ชาย _____ คน |
| อื่นๆ โปรดระบุ _____ | |

12.2 ภัยคุกคามที่มีโอกาสเกิดขึ้นต่อเด็ก (อายุต่ำกว่า 18 ปี) ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () การค้ามนุษย์ () แรงงานเด็ก () ความรุนแรงกับเด็ก
 () ยาเสพติด () โรคติดต่อ () การคุกคามทางเพศ
 () เด็กสูญหาย () อื่นๆ ระบุ _____

13. ข้อมูลข่าวสาร

13.1 แหล่งข้อมูลข่าวสาร

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ก่อนเกิดภัย	ระหว่างเกิดภัย / หลังเกิดภัย
โทรทัศน์		
โทรศัพท์มือถือ		
วิทยุ		
อินเทอร์เน็ต		
เสียงตามสาย		
หนังสือพิมพ์		
สื่อสิ่งพิมพ์จากหน่วยงานรัฐ		
อื่นๆ ระบุ		

13.2 อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- () ไม่มีไฟฟ้า () ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ / อินเทอร์เน็ต
 () เส้นทางคมนาคมตัดขาด () อื่นๆ ระบุ _____

14. ภาพรวมของความต้องการความช่วยเหลือ**14.1 การจัดลำดับความต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน**

รายการ	ระดับความต้องการ (เร่งด่วน)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
ที่พักพิง			
อาหาร ข้าวสาร อาหารแห้ง			
น้ำดื่ม/น้ำใช้			
อุปกรณ์ยังชีพ/ถุงยังชีพ			
เวชภัณฑ์และยารักษาโรค			
สุขอนามัย การกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย			
การให้บริการด้านการศึกษา			
สัตว์เลี้ยง (อาหารและการขนย้าย)			
รายการที่ไม่ใช่อาหาร *รายละเอียดตามข้อ 6			
ระบบไฟฟ้า			
ระบบประปา			
ระบบสื่อสาร			
การคมนาคมขนส่ง			
การรักษาความปลอดภัยของชุมชน			
อื่นๆ โปรดระบุ...			

14.2 การช่วยเหลือจากหน่วยงาน ในช่วงเกิดภัยพิบัติ

- 14.2.1 ด้านโครงสร้างถนน ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.2 ด้านไฟฟ้า ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.3 ด้านประปา ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.4 ด้านการสื่อสาร ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.5 ด้านอาหาร ถุงยังชีพ ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.6 ด้านสิ่งของเครื่องใช้ที่ไม่ใช่อาหาร ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.7 ด้านสุขภาพ ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.8 ด้านที่พักพิง/ที่อพยพชั่วคราว ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.9 ด้านสุขภาพจิต ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.10 ด้านการศึกษา ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.11 ด้านการคุ้มครอง ระบุชื่อหน่วยงาน.....
- 14.2.12 อื่นๆ ระบุชื่อหน่วยงาน.....

ผู้ประเมิน _____

ตำแหน่ง _____

วัน/เดือน/ปี _____

เวลา _____

รายละเอียดศูนย์พักพิง

(1) ข้อมูลศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

ชื่อศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย _____

หมู่บ้าน _____ ตำบล _____

อำเภอ _____ จังหวัด _____

พิกัด (GPS) LAT _____ LONG _____

ผู้ประสานที่พักพิง _____ เบอร์ติดต่อ _____

หัวหน้าศูนย์พักพิง _____ เบอร์ติดต่อ _____

(2) ประเภท

☐ ศาสนสถาน☐ สถาบันการศึกษา☐ ชุมชน☐ สนามกีฬา☐ พื้นที่ทหาร☐ สถานสงเคราะห์☐ อื่นๆ ระบุ _____

(3) ขนาดพื้นที่ใช้สอย _____ ตารางเมตร

(4) ศักยภาพที่รับผู้ประสบภัยได้ _____ คน จำนวนที่อยู่จริง จำนวน _____ คน

(5) ระบบการบริหารจัดการภายในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย

รายการ	มี (ปริมาณ / ขนาด)	ไม่มี
1. สถานที่นอน		
- เครื่องนอน/พูก		
- มุ้ง		
- เสื่อ		
- ผ้าห่ม		
- เต็นท์		
2. ห้องสุขา		
- หญิง		
- ชาย		
3. ห้องอาบน้ำ		
- หญิง		
- ชาย		
4. โรงครัว		
- อุปกรณ์ทำครัว		
- จาน/ช้อน/ถ้วย		
5. ฉากกั้น		
6. พื้นที่ส่วนกลาง		
7. จุดพยาบาล		

รายการ	มี (ปริมาณ / ขนาด)	ไม่มี
8. จุดลงทะเบียนผู้ประสบภัย		
9. จุดรับบริจาคและคลังเก็บ		
10. จุดดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กเล็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ สตรีมีครรภ์		
11. ที่จอดรถ		
12. พื้นที่กิจกรรมทางศาสนา ระบุ		
13. พื้นที่บริการคนพิการ (วีลแชร์) หรือผู้ที่ต้องการบริการพิเศษ		
14. พื้นที่จัดการขยะ		
15. มุมสนทนาการ/มุมให้คำปรึกษา		
16. พื้นที่ซักล้าง		
17. พื้นที่สำหรับสัตว์เลี้ยง		
18. การรักษาความปลอดภัยในศูนย์พักพิงผู้ประสบภัย		
19. อื่นๆ ระบุ		

หมายเหตุ : มาตรฐานศูนย์พักพิง (องค์การสหประชาชาติ)

รายการ	จำนวน/ประชากร
สุขา	1 : 20
ระยะทางจากสุขาถึงที่พัก	5-51 เมตร
เจ้าหน้าที่หลักดูแล	1:100
อาสาสมัครช่วยเหลือ	4:100
น้ำส่วนตัว	15-20 ลิตร/คน/วัน
น้ำสำหรับครัวในศูนย์ฯ	20-30 ลิตร/คน/วัน
น้ำสำหรับหน่วยแพทย์/พยาบาล	40-60 ลิตร/คน/วัน
อาหาร	2100 Kcal/คน/วัน
พื้นที่	3.5 ตารางเมตร/คน
ขนาดพื้นที่ศูนย์ฯ	30 ตารางเมตร/คน

ภาคผนวก ค

คู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ
ระยะที่ 3-4 (ภาคเกษตรกรรม)



คู่มือ

การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3 - 4
(ภาคเกษตรกรรม)



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





คู่มือการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3-4 (ภาคเกษตรกรรม) (Post Disaster Needs Assessment : PDNA)

แนวคิดหลัก

กรณีศึกษา ภาคเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วย

- การเกษตร ได้แก่ ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และมังคุด
- ปศุสัตว์ ได้แก่ โคเนื้อ และไก่เนื้อ
- ประมง ได้แก่ กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง และปลาเพาะเลี้ยง

การประเมินสถานการณ์ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูเบื้องต้น ระยะที่ 3
(the assessment of disaster effect and impact)

การประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post Disaster Needs Assessment : PDNA) ระยะที่ 3 เป็นการประเมินสถานการณ์เพื่อช่วยเหลือและฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและการบริการที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 การประเมินหลัก ได้แก่

1) การประเมินความเสียหาย (Damages Assessment)

ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง ในเรื่องของความเสียหายเชิงกายภาพ ที่เน้นการประเมินเชิงปริมาณ เพื่อสามารถที่จะประมาณการงบประมาณที่จะใช้ในการฟื้นฟูได้ หรือ เป็นการประเมินที่ต้องการทราบถึง “ผลของภัยพิบัติที่มีต่อภาคเกษตรกรรมโดยตรง (effect)” ว่าผลกระทบเชิงกายภาพอย่างไรต่อระบบการผลิตภาคเกษตร และการประเมินค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพความเสียหายของพื้นที่เกษตรกรรม

โดยความเสียหายเป็นการอธิบายถึงผลกระทบของการเกิดภัยพิบัติที่มีต่อโครงสร้างพื้นฐาน และสินทรัพย์เชิงกายภาพ โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เป็นตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- เกษตรกรรม : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่การเกษตร พื้นที่เก็บรักษาปัจจัยการผลิต สิ่งปลูกสร้างเพื่อการเกษตร เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ ระบบชลประทาน ระบบถนน สถานีการเกษตร
- ปศุสัตว์ : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ การสูญหาย/เสียชีวิตของปศุสัตว์ พื้นที่เลี้ยงสัตว์ พื้นที่เก็บรักษาปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกลและอุปกรณ์
- การประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ : รวบรวมข้อมูลความเสียหายต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ เรือประมงและเครื่องมือการจับสัตว์น้ำ บ่อ/พื้นที่การอนุบาลและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถานที่ประกอบและซ่อมแซมเรือประมง

2) การประเมินความสูญเสีย (Losses)

เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง ในเรื่องของความเสียหายเชิงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การที่ไม่สามารถเพาะปลูกหรือขายผลผลิตทางการเกษตรได้ ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การประเมินความเสียหายของภาคเกษตรกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งในระดับจังหวัด ภาค และประเทศ

การประเมินความสูญเสีย (Losses) เป็นการประเมินที่ต้องการทราบถึง “ผลของภัยพิบัติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรกรรม (impact)” ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรต่อระบบการผลิตภาคเกษตร ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของวิถีการประกอบอาชีพของเกษตรกร

3) การประเมินความต้องการการฟื้นฟูเบื้องต้น (Recovery)

เกี่ยวข้องับภาคเกษตรกรรม โดยเป็นการประมวลผลการวิเคราะห์จากการประเมินความเสียหาย และความสูญเสียเพื่อให้ได้ “ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูระยะเริ่มแรก (Early recovery needs)” ที่หน่วยงานต่าง ๆ จะได้ทำการจัดสรรงบประมาณเพื่อฟื้นฟูในเบื้องต้นได้อย่างทันต่อความต้องการ

ระยะที่ 4 การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy)

การประมวลผลการประเมินความเสียหาย และความสูญเสียในระยะที่ 3 ทำให้ทราบถึงความต้องการในการฟื้นฟูความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติ โดยเฉพาะความต้องการงบประมาณเพื่อทำให้กลับสู่สถานการณ์ปกติ ภายใต้แนวคิด “การสร้างคืนใหม่ให้ดีและปลอดภัยกว่าเดิม” (Build Back Better and safer) โดยสามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูระยะเริ่มแรก (Early Recovery needs)
- ความต้องการเพื่อการก่อสร้างคืนใหม่ (Reconstruction needs)
- ความต้องการเพื่อการฟื้นฟูสู่สภาพปกติ (Recovery needs)

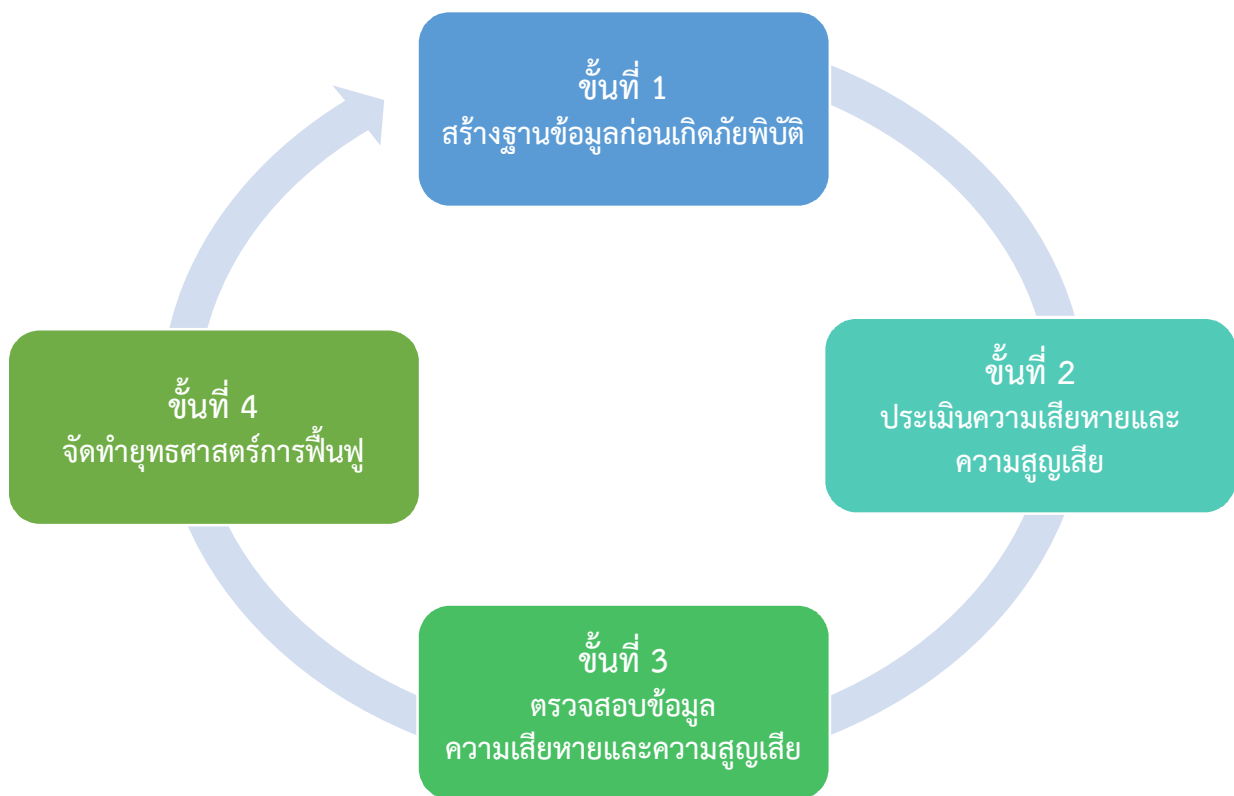
ทั้งนี้ ความต้องการงบประมาณเพื่อการฟื้นฟูดังกล่าว จะต้องทำในรูปแบบของ “ยุทธศาสตร์การฟื้นฟู” อันประกอบไปด้วย

- การระบุลำดับความสำคัญของความต้องการงบประมาณเพื่อการฟื้นฟู และปรับปรุงมาตรการด้านนโยบาย (Policy measures)
 - แหล่งที่มาของงบประมาณ โครงสร้างและกลไกของหน่วยงานอันเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณ
 - ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟู ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือ เทคนิควิธีการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ
- ระบบการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ : แผนงานและโครงการ (Programs and projects)
- ระบบการติดตามประเมินผล

แบบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post Disaster Needs Assessment: PDNA)

แบบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post Disaster Needs Assessment: PDNA) ประกอบด้วย การประเมิน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างฐานข้อมูลก่อนเกิดภัยพิบัติ (Pre Disaster context and baseline Data)
 2. การประเมินความเสียหายและความสูญเสีย (The assessment of disaster effects; Damage and Losses)
 3. การตรวจสอบข้อมูลความเสียหายและความสูญเสีย
 4. การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy)
- โดยมีรายละเอียด ของแต่ละขั้นตอน ดังนี้



การสร้างฐานข้อมูลก่อนเกิดภัยพิบัติเป็นการรวบรวมและ / หรือตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานสำหรับแต่ละพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ (อาจจำแนกตามหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปกครองส่วนภูมิภาค) โดยมีข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวม ดังนี้

1.1 ข้อมูลครัวเรือนเกษตร

ข้อมูลครัวเรือนเกษตรที่จำเป็นต้องรวบรวม ได้แก่ สถานการณ์ครัวเรือนเกษตรกร รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน โดยจำแนกตามปีเพาะปลูก ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลครัวเรือนเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด				
รายการ	ปีเพาะปลูก			
	2556/2557	2557/2558	2558/2559	2559/2560
1. สถานการณ์ครัวเรือนเกษตร				
1.1 จำนวนเกษตรกร (คน)				
1.2 จำนวนครัวเรือนเกษตร (ครัวเรือน)				
1.3 ขนาดครัวเรือนเกษตร (คน/ครัวเรือน)				
1.4 พื้นที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือน (ไร่)				
2. รายได้				
2.1 รายได้ครัวเรือน (บาท)				
2.2 รายได้ครัวเรือนจากการทำการเกษตร (บาท)				
2.3 รายได้ครัวเรือนที่ไม่ได้มาจากการทำการเกษตร (บาท)				
2.4 สัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากการทำการเกษตร (ร้อยละ)				
3. รายจ่าย				
3.1 รายจ่ายครัวเรือน (บาท)				
3.2 รายจ่ายครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (บาท)				
3.3 รายจ่ายครัวเรือนอื่นๆ (บาท)				
3.4 สัดส่วนรายจ่ายครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (ร้อยละ)				
4. หนี้สิน				
4.1 หนี้ครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (บาท)				
4.2 หนี้สินครัวเรือนอื่นๆ (บาท)				
4.3 สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ครัวเรือน (ร้อยละ)				

1.2 ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร

การทำการเกษตรในที่นี่จำแนกออกเป็น 3 การผลิต คือ เกษตรกรรม ปศุสัตว์ และการประมง โดยข้อมูลผลผลิตทางการเกษตรที่จำเป็นต้องรวบรวม ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว เนื้อที่การเลี้ยง จำนวนผลผลิต ราคาผลผลิต และจำนวนเกษตรกร โดยเป็นการเก็บข้อมูล ณ รอบปีเพาะปลูก / ปีการผลิตที่ประสภักย์พิบัติ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร

พื้นที่ประสภักย์ จังหวัด								
รายการ	เนื้อที่ เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่ เก็บเกี่ยว (ไร่)	จำนวนผลผลิต (ตัน)	จำนวนผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
					ราคาซื้อ (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
1. เกษตรกรรม								
1.1 ข้าว								
1.2 ยางพารา								
1.3 ปาล์มน้ำมัน								
1.4 ทุเรียน								
1.5 มังคุด								

รายการ	เนื้อที่ การเลี้ยง (ไร่)	จำนวนผลผลิต (ตัว)	จำนวนผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (ตัว)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
				ราคาหน้าฟาร์ม (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
2. ปศุสัตว์							
2.1 ไก่เนื้อ							
2.2 โคเนื้อ							

รายการ	เนื้อที่ การเลี้ยง (ไร่)	จำนวนผลผลิต (กก.)	จำนวนผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
				ราคาหน้าฟาร์ม (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
3. ประมง							
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง							
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง							

1.5 ปัจจัยการผลิตเพื่อการเกษตร

ข้อมูลปัจจัยการผลิตเพื่อการเกษตรเป็นการเก็บรวบรวมจำนวน และมูลค่าประเมินของปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ปัจจัยการผลิตเพื่อการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด						
รายการ	จำนวน (จำแนกหน่วยตามรายการ)				มูลค่าประเมิน (บาท)	
	รวม	ความเป็นเจ้าของ			มูลค่ารวม	มูลค่าเฉลี่ย
		บุคคล	กลุ่ม/นิติบุคคล	หน่วยงานราชการ		
1. พื้นที่						
1.1 แปลงเกษตรกรรม						
1.2 ฟาร์มปศุสัตว์						
1.3 ฟาร์มประมง						
2. เครื่องจักรกลการเกษตร						
2.1 เครื่องต้นกำลัง						
2.2 เครื่องมือเตรียมดิน						
2.3 เครื่องปลูก/เครื่องมือหยอด						
2.4 เครื่องมือดูแลรักษา						
2.5 เครื่องมือเก็บเกี่ยว						
2.6 เครื่องสูบน้ำ						
2.7 รถบรรทุกการเกษตร						
2.8 เครื่องมือหลังการเก็บเกี่ยว						
2.9 ระบบให้น้ำทางท่อ						
3. คลังพืชและวัตถุดิบ						
3.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว						
3.2 เมล็ดพันธุ์พืช						
3.3 ปุ๋ย						
3.4 สารกำจัดศัตรูพืช						
3.5 อื่นๆ.....						
4. ปศุสัตว์						
4.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง						
4.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ						
4.3 อาหารสัตว์						
4.4 ยารักษาสัตว์						
4.5 อื่นๆ.....						
5. ประมง						
5.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง						
5.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ						
5.3 อาหารสัตว์						
5.4 ยารักษาสัตว์						
5.5 อื่นๆ.....						

เป็นขั้นตอนในการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย โดยมีข้อมูลที่จำเป็นต้องเก็บรวบรวม ดังนี้

2.1 การประเมินความเสียหาย (The assessment of disaster effects; Damage)

การประเมินความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติที่มีต่อการผลิตภาคการเกษตรจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในหลากหลายมิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร

เป็นการประเมินว่าจำนวนพืชที่เสียหายนั้นจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าไรในการฟื้นฟูเพื่อให้พืชนั้นสามารถที่จะกลับมาให้ผลผลิตเช่นเดิมก่อนที่จะประสบความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด				
รายการ	พื้นที่การเกษตร ที่ได้รับความเสียหาย (ไร่)	จำนวน ความเสียหาย*	ต้นทุนการทดแทน** (บาท)	มูลค่าความเสียหาย*** (บาท)
1. ข้าว				
2. ยางพารา				
3. ปาล์มน้ำมัน				
4. ทุเรียน				
5. มังคุด				
รวม				

หมายเหตุ : * จำนวนความเสียหาย มีหน่วยที่แตกต่างกันตามแต่ละประเภทของพืช เช่น ไร่ ต้น
 ** ต้นทุนการทดแทน (replacement cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการฟื้นฟู
 บำรุงให้ พืชที่เสียหายกลับมาให้ผลผลิตได้ดังเดิม
 *** มูลค่าความเสียหาย เท่ากับ ผลคูณของจำนวนความเสียหายกับต้นทุนการทดแทน

2.1.2 การประเมินความเสียหายต่อปศุสัตว์

เป็นการประเมินว่าจำนวนปศุสัตว์ที่เสียชีวิตนั้นจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าไรในการได้มาซึ่งจำนวนปศุสัตว์ที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ผลผลิตได้เช่นเดิมก่อนที่จะประสบความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การประเมินความเสียหายต่อปศุสัตว์

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด			
รายการ	จำนวนการตายของ ปศุสัตว์ (ตัว)	ต้นทุนการทดแทน* (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
1. โค			
1.1 อายุต่ำกว่า 6 เดือน			
1.2 อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี			
1.3 อายุ 1 ปี ถึง 2 ปี			
1.4 อายุมากกว่า 2 ปี			
2. ไก่เนื้อ			
2.1 อายุ 1 วัน ถึง 21 วัน			
2.2 อายุมากกว่า 21 วัน			
รวม			

หมายเหตุ : * ต้นทุนการทดแทน (replacement cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการได้มาซึ่งจำนวนปศุสัตว์ที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ผลผลิตได้เช่นเดิม
** มูลค่าความเสียหาย เท่ากับ ผลคูณของจำนวนการตายของปศุสัตว์กับต้นทุนการทดแทน

2.1.3 การประเมินความเสียหายต่อประมง

เป็นการประเมินว่าจำนวนสัตว์น้ำเพาะเลี้ยงที่เสียชีวิตหรือสูญหายนั้นจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าใดในการได้มาซึ่งจำนวนสัตว์น้ำเพาะเลี้ยงที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ผลผลิตได้เช่นเดิมก่อนที่จะประสบความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การประเมินความเสียหายต่อประมง

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด			
รายการ	จำนวนการตาย / สูญหายของ ประมง (ตัว)	ต้นทุนการทดแทน* (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
1. กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง			
2. ปลาเพาะเลี้ยง			
รวม			

หมายเหตุ : * ต้นทุนการทดแทน (replacement cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการได้มาซึ่งจำนวนสัตว์น้ำเพาะเลี้ยงที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ผลผลิตได้เช่นเดิม
** มูลค่าความเสียหาย เท่ากับ ผลคูณของจำนวนการตาย / สูญหายของประมงกับต้นทุนการทดแทน

2.1.4 การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

เป็นการประเมินว่าปัจจัยการผลิตที่เสียหายนั้นจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าใดในการได้มาซึ่งจำนวนปัจจัยการผลิตที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ผลผลิตได้เช่นเดิมก่อนที่จะประสบความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด							
รายการ	จำนวนปัจจัยการผลิตที่เสียหายบางส่วน*		ต้นทุนการซ่อมแซม (บาท)	จำนวนปัจจัยการผลิตที่เสียหายทั้งหมด*		ต้นทุนการทดแทน (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
	บุคคลเป็นเจ้าของ	รัฐเป็นเจ้าของ		บุคคลเป็นเจ้าของ	รัฐเป็นเจ้าของ		
A	B	C	D	E	F	G	H
1. พื้นที่							
1.1 แปลงเกษตรกรรม							
1.2 พาร์มปศุสัตว์							
1.3 พาร์มประมง							
2. เครื่องจักรกลการเกษตร							
2.1 เครื่องต้นกำลัง							
2.2 เครื่องมือเตรียมดิน							
2.3 เครื่องปลูก/เครื่องมือหยอด							
2.4 เครื่องมือดูแลรักษา							
2.5 เครื่องมือเก็บเกี่ยว							
2.6 เครื่องสูบน้ำ							
2.7 รถบรรทุกการเกษตร							
2.8 เครื่องมือหลังการเก็บเกี่ยว							
2.9 ระบบให้น้ำทางพืช							
3. คลังผลิตและวัตถุดิบ							
3.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว							
3.2 เมล็ดพันธุ์พืช							
3.3 ปุ๋ย							
3.4 สารกำจัดศัตรูพืช							
3.5 อื่นๆ.....							
4. ปศุสัตว์							
4.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง							
4.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ							
4.3 อาหารสัตว์							
4.4 ยารักษาสัตว์							
4.5 อื่นๆ.....							
5. ประมง							
5.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง							
5.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ							
5.3 อาหารสัตว์							
5.4 ยารักษาสัตว์							
5.5 อื่นๆ.....							
รวม							

หมายเหตุ : * จำนวนปัจจัยการผลิตที่เสียหายมีหน่วยที่แตกต่างกันตามแต่ละประเภทของปัจจัยการผลิต
 ** มูลค่าความเสียหาย (H) เท่ากับ $((B+C) \times D) + ((E+F) \times G)$

2.1.5 การประเมินความเสียหายต่อแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

เป็นการประเมินว่าแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เสียหายนั้นจะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเท่าไรในการฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เคยมีอยู่เดิม โดยที่จะต้องสามารถให้ประโยชน์ต่อการผลิตได้เช่นเดิมก่อนที่จะประสบความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด					
รายการ	จำนวนแหล่งน้ำ ที่เสียหายบางส่วน*	ต้นทุนการซ่อมแซม (บาท)	จำนวนแหล่งน้ำ ที่เสียหายทั้งหมด*	ต้นทุนการทดแทน (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
A	B	C	D	E	F
1. เชื้อโรค					
2. อ่างเก็บน้ำ					
3. คลองชลประทาน					
4. บ่อน้ำ					
5. บ่อน้ำบาดาล					
6. อื่นๆ					
รวม					

หมายเหตุ : * จำนวนแหล่งน้ำที่เสียหายมีหน่วยที่แตกต่างกันตามแต่ละประเภทของแหล่งน้ำ

** มูลค่าความเสียหาย (F) เท่ากับ $(B \times C) + (D \times E)$

2.2 การประเมินความสูญเสีย (The assessment of disaster effects; Losses)

การประเมินความสูญเสียอันเกิดจากภัยพิบัติที่มีต่อการผลิตภาคการเกษตรจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในหลากหลายมิติ โดยเป็นการประเมินความสูญเสียของมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรอันเกิดจากภัยพิบัติ ซึ่งสามารถสะท้อนผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตภาคการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด								
รายการ	ประมาณการมูลค่าผลผลิต ก่อนภัยพิบัติ			ประมาณการมูลค่าผลผลิต หลังภัยพิบัติ			ประมาณการความสูญเสีย	
	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	ราคาซื้อ / ราคาหน้าฟาร์ม (บาท)	มูลค่าผลผลิต (บาท)	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	ราคาซื้อ / ราคาหน้าฟาร์ม (บาท)	มูลค่าผลผลิต (บาท)	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	มูลค่าผลผลิต (บาท)
	A	B	C	D	E	F	G	H
1. เกษตรกรรม								
1.1 ข้าว								
1.2 ยางพารา								
1.3 ปาล์มน้ำมัน								
1.4 ทุเรียน								
1.5 มังคุด								
รวม								
2. ปศุสัตว์								
2.1 ไก่เนื้อ								
2.2 โคเนื้อ								
รวม								
3. ประมง								
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง								
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง								
รวม								
รวมทั้งสิ้น								

หมายเหตุ:

1. ประมาณการมูลค่าผลผลิตก่อนภัยพิบัติ (C) เท่ากับ $A \times B$
2. ประมาณการมูลค่าผลผลิตหลังภัยพิบัติ (F) เท่ากับ $D \times E$
3. ประมาณการความสูญเสียปริมาณการผลิต (G) เท่ากับ $A - D$
4. ประมาณการความสูญเสียมูลค่าผลผลิต (H) เท่ากับ $C - F$
5. กำหนดให้ราคาซื้อ / ราคาหน้าฟาร์ม เป็นราคาก่อนภัยพิบัติ ($B=E$)

2.3 สรุปการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

เมื่อทำการประเมินความเสียหายและความสูญเสียตามข้อ 2.1 และ 2.2 แล้ว จะสามารถนำการประเมินดังกล่าวมาสรุปรวมการประเมิน ตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 สรุปการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

พื้นที่ประกอบชื่อ จังหวัด												
รายการ	ความเสียหาย				ความสูญเสีย				รวม			
	ประมาณการมูลค่า (บาท)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ร้อยละ)			ประมาณการมูลค่า (บาท)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ร้อยละ)			ประมาณการมูลค่า (บาท)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ร้อยละ)		
		ระดับจังหวัด	ระดับภาค	ระดับประเทศ		ระดับจังหวัด	ระดับภาค	ระดับประเทศ		ระดับจังหวัด	ระดับภาค	ระดับประเทศ
1. เกษตรกรรม												
1.1 ข้าว												
1.2 วนเกษตร												
1.3 วนเกษตรอื่น												
1.4 ไร่เลื่อน												
1.5 ไร่ถั่ว												
รวม												
2. ปศุสัตว์												
2.1 สัตว์น้ำ												
2.2 โค, กระบือ												
รวม												
3. ประมง												
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง												
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง												
รวม												
รวมทั้งสิ้น												

หมายเหตุ: ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product) และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product) ณ ราคาประจำปีของปีที่เกิดภัย

ด้วยกระบวนการประชุมทีมประเมินแต่ละภาคส่วน โดยมีเนื้อหา ดังนี้

- สรุปการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย
- ปัญหาในการตรวจสอบข้อมูล (ถ้ามี)
- ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย
- สรุปความเสียหายและความสูญเสียจากรายงานของแต่ละภาคส่วนด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง
- ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบข้อมูล (ถ้ามี)
- ขั้นตอนต่อไปเป็นกระบวนการ DaLA

การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู เป็นขั้นตอนการระบุความต้องการฟื้นฟูและซ่อมสร้างหลังภัยพิบัติ โดยสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

(1) วิเคราะห์ผลกระทบจากภัยพิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับความเสียหายและความสูญเสีย โดยพิจารณาจาก

- สถานการณ์ความต้องการผลผลิตการเกษตรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
- ผลกระทบจากการลดลงของผลผลิตทางการเกษตรส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรม

ต่อเนื่องจากการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- ผลกระทบจากการลดลงของมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตร
- ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากภัยพิบัติ
- ผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติ

(2) กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและซ่อมสร้างสำหรับภาคเกษตร

(3) ระบุความต้องการเพื่อการฟื้นฟูและซ่อมสร้างสำหรับภาคเกษตรตามยุทธศาสตร์ โดยนำรายละเอียดตามตารางที่ 12 มาเป็นปัจจัยในการพิจารณาในการฟื้นฟู รวมทั้งการประเมินความเสียหายของปัจจัยการผลิตและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร



แบบประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ ระยะที่ 3-4

(ภาคเกษตรกรรม)

(Post Disaster Needs Assessment : PDNA)

แบบการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post Disaster Need. Assessment: PDNA)

ระยะที่ 3-4

ตารางที่ 1 ข้อมูลครัวเรือนเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด				
รายการ	ปีเพาะปลูก			
	2556/2557	2557/2558	2558/2559	2559/2560
1. สถานการณ์ครัวเรือนเกษตร				
1.1 จำนวนเกษตรกร (คน)				
1.2 จำนวนครัวเรือนเกษตร (ครัวเรือน)				
1.3 ขนาดครัวเรือนเกษตร (คน/ครัวเรือน)				
1.4 พื้นที่ถือครองการเกษตรต่อครัวเรือน (ไร่)				
2. รายได้				
2.1 รายได้ครัวเรือน (บาท)				
2.2 รายได้ครัวเรือนจากการทำการเกษตร (บาท)				
2.3 รายได้ครัวเรือนที่ไม่ได้มาจากการทำการเกษตร (บาท)				
2.4 สัดส่วนรายได้ครัวเรือนจากการทำการเกษตร (ร้อยละ)				
3. รายจ่าย				
3.1 รายจ่ายครัวเรือน (บาท)				
3.2 รายจ่ายครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (บาท)				
3.3 รายจ่ายครัวเรือนอื่นๆ (บาท)				
3.4 สัดส่วนรายจ่ายครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (ร้อยละ)				
4. หนี้สิน				
4.1 หนี้ครัวเรือนเพื่อการทำการเกษตร (บาท)				
4.2 หนี้สินครัวเรือนอื่นๆ (บาท)				
4.3 สัดส่วนหนี้ต่อรายได้ครัวเรือน (ร้อยละ)				

ตารางที่ 2 ข้อมูลผลผลิตทางการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด								
รายการ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	จำนวนผลผลิต (ตัน)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
					ราคาขาย (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
1. เกษตรกรรม								
1.1 ข้าว								
1.2 ยางพารา								
1.3 ปาล์ม								
1.4 ทุเรียน								
1.5 มังคุด								

รายการ	เนื้อที่ การเลี้ยง (ไร่)	จำนวนผลผลิต (ตัว)	จำนวน ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (ตัว)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
				ราคาหน้าฟาร์ม (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
2. ปศุสัตว์							
2.1 ไก่เนื้อ							
2.2 โคเนื้อ							

รายการ	เนื้อที่ การเลี้ยง (ไร่)	จำนวนผลผลิต (กก.)	จำนวน ผลผลิต เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	ราคาผลผลิต		จำนวนเกษตรกร	
				ราคาหน้าฟาร์ม (บาท/หน่วย)	ราคาตลาด (บาท/หน่วย)	คน	ครัวเรือน
3. ประมง							
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง							
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง							

ตารางที่ 3 ข้อมูลผลผลิตรายเดือนของรอบปีเพาะปลูก / ปีการผลิตที่ประสพภัยพิบัติ

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด												
รายการ	จำนวนผลผลิตที่พร้อมออกสู่ตลาด											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. เกษตรกรรม												
1.1 ข้าว												
1.2 ยางพารา												
1.3 ปาล์มน้ำมัน												
1.4 ทุเรียน												
1.5 มังคุด												
2. ปศุสัตว์												
2.1 ไก่เนื้อ												
2.2 โคเนื้อ												
3. ประมง												
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง												
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง												

ตารางที่ 4 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

พื้นที่ประสภักย์ จังหวัด พื้นที่ประสภักย์ จังหวัด พื้นที่ประสภักย์ จังหวัด								
รายการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	จำนวน			ขนาดความจุ (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (ไร่)	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์	ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล/บำรุงรักษา	
	รวม	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน				หน่วยงานราชการ	อปท. บุคคล/นิติบุคคล
1. แม่น้ำธรรมชาติ								
2. คลองธรรมชาติ								
3. แหล่งน้ำธรรมชาติ								
4. เขื่อน								
5. อ่างเก็บน้ำ								
6. คลองชลประทาน								
7. บ่อน้ำ								
8. บ่อน้ำบาดาล								
9. อื่นๆ								

ตารางที่ 5 ปัจจัยการผลิตเพื่อการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด						
รายการ	จำนวน (จำแนกหน่วยตามรายการ)				มูลค่าประเมิน (บาท)	
	รวม	ความเป็นเจ้าของ			มูลค่ารวม	มูลค่าเฉลี่ย
		บุคคล	กลุ่ม/นิติบุคคล	หน่วยงานราชการ		
1. พื้นที่						
1.1 แปลงเกษตรกรรม						
1.2 ฟาร์มปศุสัตว์						
1.3 ฟาร์มประมง						
2. เครื่องจักรกลการเกษตร						
2.1 เครื่องต้นกำลัง						
2.2 เครื่องมือเตรียมดิน						
2.3 เครื่องปลูก/เครื่องมือหยอด						
2.4 เครื่องมือดูแลรักษา						
2.5 เครื่องมือเก็บเกี่ยว						
2.6 เครื่องสูบน้ำ						
2.7 รถบรรทุกการเกษตร						
2.8 เครื่องมือหลังการเก็บเกี่ยว						
2.9 ระบบให้น้ำทางท่อ						
3. คลังพืชและวัตถุดิบ						
3.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว						
3.2 เมล็ดพันธุ์พืช						
3.3 ปุ๋ย						
3.4 สารกำจัดศัตรูพืช						
3.5 อื่นๆ.....						
4. ปศุสัตว์						
4.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง						
4.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ						
4.3 อาหารสัตว์						
4.4 ยารักษาสัตว์						
4.5 อื่นๆ.....						
5. ประมง						
5.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง						
5.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ						
5.3 อาหารสัตว์						
5.4 ยารักษาสัตว์						
5.5 อื่นๆ.....						

ตารางที่ 6 การประเมินความเสียหายต่อการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด				
รายการ	พื้นที่การเกษตร ที่ได้รับความเสียหาย (ไร่)	จำนวน ความเสียหาย*	ต้นทุนการทดแทน** (บาท)	มูลค่าความ เสียหาย*** (บาท)
1. ข้าว				
2. ยางพารา				
3. ปาล์มน้ำมัน				
4. ทุเรียน				
5. มังคุด				
รวม				

ตารางที่ 7 การประเมินความเสียหายต่อปศุสัตว์

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด			
รายการ	จำนวนการตายของ ปศุสัตว์ (ตัว)	ต้นทุนการทดแทน* (บาท)	มูลค่าความ เสียหาย** (บาท)
1. โค			
1.1 อายุต่ำกว่า 6 เดือน			
1.2 อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี			
1.3 อายุ 1 ปี ถึง 2 ปี			
1.4 อายุมากกว่า 2 ปี			
2. ไก่เนื้อ			
2.1 อายุ 1 วัน ถึง 21 วัน			
2.2 อายุมากกว่า 21 วัน			
รวม			

ตารางที่ 8 การประเมินความเสียหายต่อประมง

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด			
รายการ	จำนวนการตาย / สูญหาย ของ ประมง (ตัว)	ต้นทุนการทดแทน* (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
1. กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง			
2. ปลาเพาะเลี้ยง			
รวม			

ตารางที่ 9 การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด							
รายการ	จำนวนปัจจัยการผลิตที่เสียหายบางส่วน*		ต้นทุนการซ่อมแซม (บาท)	จำนวนปัจจัยการผลิตที่เสียหายทั้งหมด*		ต้นทุนการทดแทน (บาท)	มูลค่าความเสียหาย** (บาท)
	บุคคลเป็นเจ้าของ	รัฐเป็นเจ้าของ		บุคคลเป็นเจ้าของ	รัฐเป็นเจ้าของ		
A	B	C	D	E	F	G	H
1. พื้นที่							
1.1 แปลงเกษตรกรรม							
1.2 ฟาร์มปศุสัตว์							
1.3 ฟาร์มประมง							
2. เครื่องจักรกลการเกษตร							
2.1 เครื่องต้นกำลัง							
2.2 เครื่องมือเตรียมดิน							
2.3 เครื่องปลูก/เครื่องมือหยอด							
2.4 เครื่องมือดูแลรักษา							
2.5 เครื่องมือเก็บเกี่ยว							
2.6 เครื่องสูบน้ำ							
2.7 รถบรรทุกการเกษตร							
2.8 เครื่องมือหลังการเก็บเกี่ยว							
2.9 ระบบให้น้ำทางท่อ							
3. คลังพัสดุและวัตถุดิบ							
3.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว							
3.2 เมล็ดพันธุ์พืช							
3.3 ปุ๋ย							
3.4 สารกำจัดศัตรูพืช							
3.5 อื่นๆ.....							
4. ปศุสัตว์							
4.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง							
4.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ							
4.3 อาหารสัตว์							
4.4 ยารักษาสัตว์							
4.5 อื่นๆ.....							
5. ประมง							
5.1 เครื่องมือเพาะเลี้ยง							
5.2 เครื่องมือการผลิตอื่นๆ							
5.3 อาหารสัตว์							
5.4 ยารักษาสัตว์							
5.5 อื่นๆ.....							
รวม							

ตารางที่ 10 การประเมินความเสียหายต่อปัจจัยการผลิต

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด					
รายการ	จำนวนแหล่งน้ำ ที่เสียหายบางส่วน*	ต้นทุนการ ซ่อมแซม (บาท)	จำนวนแหล่งน้ำ ที่เสียหาย ทั้งหมด*	ต้นทุนการ ทดแทน (บาท)	มูลค่าความ เสียหาย** (บาท)
A	B	C	D	E	F
1. เชื้อโรค					
2. อ่างเก็บน้ำ					
3. คลองชลประทาน					
4. บ่อน้ำ					
5. บ่อน้ำบาดาล					
6. อื่นๆ					
รวม					

ตารางที่ 11 การประเมินความสูญเสียของผลผลิตภาคการเกษตร

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด								
รายการ	ประมาณการมูลค่าผลผลิต ก่อนภัยพิบัติ			ประมาณการมูลค่าผลผลิต หลังภัยพิบัติ			ประมาณการความสูญเสีย	
	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	ราคาซื้อขาย / ราคาหน้าฟาร์ม (บาท)	มูลค่าผลผลิต (บาท)	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	ราคาซื้อขาย / ราคาหน้าฟาร์ม (บาท)	มูลค่าผลผลิต (บาท)	ปริมาณการผลิต (หน่วยที่ผลิตได้)	มูลค่าผลผลิต (บาท)
1. เกษตรกรรม								
1.1 ข้าว								
1.2 ยางพารา								
1.3 ปาล์มน้ำมัน								
1.4 ทุเรียน								
1.5 มังคุด								
รวม								
2. ปศุสัตว์								
2.1 ไก่เนื้อ								
2.2 โคเนื้อ								
รวม								
3. ประมง								
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง								
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง								
รวม								
รวมทั้งสิ้น								

ตารางที่ 12 สรุปการประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

พื้นที่ประสบภัย จังหวัด										
รายการ	ความเสียหาย			ความสูญเสีย			รวม			
	ประมาณการมูลค่า (บาท)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ร้อยละ)		ประมาณการมูลค่า (บาท)	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (ร้อยละ)		ประมาณการมูลค่า (บาท)	ระดับจังหวัด	ระดับภาค	ระดับประเทศ
		ระดับจังหวัด	ระดับภาค		ระดับจังหวัด	ระดับภาค				
1. เกษตรกรรม										
1.1 ข้าว										
1.2 ยางพารา										
1.3 ปาล์ม										
1.4 ทุเรียน										
1.5 มังคุด										
รวม										
2. ปศุสัตว์										
2.1 ไก่เนื้อ										
2.2 โคเนื้อ										
รวม										
3. ประมง										
3.1 กุ้งทะเลเพาะเลี้ยง										
3.2 ปลาเพาะเลี้ยง										
รวม										
รวมทั้งสิ้น										

ภาคผนวก ง

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Standard Operating Procedures : SOPs) ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Activate DaNA Team)

ขั้นตอนการปฏิบัติ

(Standard Operating Procedures : SOPs)

ด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

(Activate DANA Team)

01

STEP ONE

02

STEP TWO

03

STEP THREE

04

STEP FOUR



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Damage and Needs Assessment : DaNA) Standard Operating Procedure (SOPs)

1. จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้การปฏิบัติงานประเมินความเสียหายและความต้องการในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการสาธารณภัย มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและลดความสับสนในการปฏิบัติการประเมินของหน่วยงานและภาคส่วนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อให้การจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐานเดียวกัน และบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้พัฒนาเอกสารฉบับนี้ ที่เรียกว่า เอกสารการปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs - DaNA)

ทีมวิจัยได้พัฒนา SOPs - DaNA นี้ จากการทบทวนเอกสาร IASC (Inter-Agency Standing Committee) FEMA (Federal Emergency Management Agency) และกรณีศึกษาของประเทศที่นำกรอบการประเมินแบบ MIRA (Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment) ไปปรับใช้ในการประเมิน DaNA ของแต่ละประเทศ อาทิ ประเทศปากีสถาน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บังกลาเทศ กัมพูชา เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการ (SOPs - DaNA) ของไทย โดยมีหน่วยงานทีมประเมิน DaNA ระดับกลาง (ระดับประเทศ) ทีมประเมินระดับจังหวัด และทีมประเมินระดับอำเภอ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่นำ SOPs - DaNA นี้ เป็นแนวทางปฏิบัติงานการประเมินต่อไป

2. ขอบเขตการใช้ขั้นตอนมาตรฐาน

เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐานการใช้แบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติระยะที่ 1 - 2 ที่ทำการประเมินระดับจังหวัด โดยอ้างอิงตามระดับการจัดการสาธารณภัยตามแผนปฏิบัติการการจัดการสาธารณภัยแห่งชาติ ที่แบ่งการจัดการเป็น 4 ระดับการประเมินนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้อยู่รอดปลอดภัย ในการประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัยในการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินมีหลายวิธี สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกการวิเคราะห์แบบรวดเร็ว (Rapid assessment) และการประเมินแบบ MIRA

3. บุคลากรและหน่วยงานรับผิดชอบ

การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในแนวคิดของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจในการบริหารจัดการและการวางบุคลากรต่างๆ ทั้งนี้สามารถใช้ระบบการบัญชาการสถานการณ์ร่วมกับการเปิดใช้ระบบการประเมินฯ โดยกำหนดให้บุคลากรต่างๆ ของจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ตามส่วนงาน หากอ้างอิงตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ที่แบ่งการปฏิบัติงานในกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนปฏิบัติการ 2) ส่วนอำนวยการ และ 3) ส่วนสนับสนุน โดยมีผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วมเป็นทีมประเมิน DaNA ระดับจังหวัด เนื่องจากทีมประเมินความเสียหายเป็นกลุ่มสหสาขาวิชาชีพที่มาจากหลายภาคส่วนและต้องมีผู้นำแต่ละสาขาร่วมประเมิน นอกจากนี้ ทีมประเมินก็เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชน ดังนั้น จึงควรมีผู้แทนจากชุมชนและภาคประชาสังคมที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกในทีมประเมิน

4. นิยามปฏิบัติการ

ระดับการเตรียมความพร้อมและการแจ้งเตือน (Standby/Alert)

เป็นระดับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่หน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบระดับท้องถิ่น/อำเภอ สามารถจัดการได้ โดยใช้การดำเนินการตามสภาวะปกติ การประเมินยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าจะได้รับการแจ้งเตือนและร้องขอ แต่ทีมประเมิน DaNA จะเตรียมความพร้อมรอรับการแจ้งเตือนและติดตามสถานการณ์ และในกรณีที่เหตุการณ์เข้าสู่สภาวะปกติ ทีมประเมินจะลดระดับการทำงานและรอรับรายงานต่อไป

ระดับการเปิดใช้ปฏิบัติการบางส่วน (Partially Activation)

เป็นระดับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่หน่วยงานในพื้นที่ สามารถจัดการได้โดยหน่วยงานพื้นที่ท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ และมีบางพื้นที่มีลักษณะสถานการณ์เกิดขึ้น และผู้อำนวยการศูนย์ฯ ประสานการขอสนับสนุนการปฏิบัติการจากส่วนกลางและการส่งการสนับสนุนปฏิบัติการให้กับหน่วยงานปฏิบัติการท้องถิ่น ทีมประเมินเตรียมบุคลากร อบรมทีมประเมิน และลงสำรวจพื้นที่เพื่อประเมินสถานการณ์

ระดับปฏิบัติการ (Activation)

เป็นระดับที่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติสำคัญในระดับจังหวัด ทีมประเมิน DaNA ได้รับการร้องขอและลงพื้นที่ทำการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติการของจังหวัด และจัดทำรายงานและสรุปรายงานเสนอผู้อำนวยการจังหวัด

5. ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของแบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือระยะที่ 1-2

ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานแบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 1 - 2 และการเชื่อมต่อแบบประเมินนี้กับกระบวนการปฏิบัติงานของศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของแบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ ระยะที่ 1 วัตถุประสงค์

- เพื่อระบุระดับและความรุนแรงภัยพิบัติ
- ระบุที่ตั้งและขนาดโดยประมาณของประชากรและระบุกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ
- ลำดับความต้องการด้านมนุษยธรรมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- ระบุช่องว่างข้อมูลที่ต้องเก็บเพิ่มในระยะที่ 2

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลา (วันที่)	
	เริ่ม	สิ้นสุด
1. ตัดสินใจที่จะเริ่มเตรียมการประเมินเบื้องต้นระยะที่ 1 (Phase 1)	0/1	1
2. ศูนย์ปฏิบัติการส่วนกลางเรียกประชุมทีมประเมิน	1	1
3. ทบทวนแผนการประเมิน	1	1
4. ประชุมนิเทศทีมประเมิน	1	1
5. กำหนดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ให้กับสมาชิกในกลุ่มประเมิน	1	1
6. ตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิ	1	2
7. ปฏิบัติการประเมินภาคสนาม (ระดับอำเภอ/ท้องถิ่น) ระยะที่ 1	2	2
8. การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ (data entry)	2	2
9. การประมวลผลข้อมูล (data processing)	2	3
10. ทำการวิเคราะห์ร่วม (Joint Analysis)	3	3
11. ร่างผลการประเมินเบื้องต้นระยะที่ 1 (Phase 1) เรียกว่า รายงาน PDS	3	3
12. สรุปผลการประเมินระยะที่ 1 (Phase 1) เพื่อนำเสนอผู้มีอำนาจตัดสินใจ	3	3
13. นำเสนอผลการประเมินระยะที่ 1 (Phase 1) ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3	3
14. รายงานและเผยแพร่ผลการประเมิน	3	3

แหล่งที่มา : จากการทบทวนเอกสาร IASC (2012,2015) และประเทศที่นำการประเมิน MIRA ไปใช้
หมายเหตุ รายงาน PDS หรือ Project Data Sheets: PDS ถือเป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลโดยสรุปของโครงการหรือ
แผนงานประเมินครั้งนั้น

5.2 ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของแบบประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือระยะที่ 2 วัตถุประสงค์

- ประเมินขนาดและความรุนแรงของผลกระทบของเหตุการณ์ภัยพิบัติ
- ระบุความต้องการและผลกระทบตามลำดับความสำคัญระหว่างภาคส่วน/คลัสเตอร์ที่ได้รับผลกระทบหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์
- การคาดการณ์ขนาดและความรุนแรงของภัยพิบัติและความต้องการที่จะเกิดขึ้นในระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาว

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลา (วันที่)	
	เริ่ม	สิ้นสุด
1. ตัดสินใจที่จะเริ่มเตรียมการประเมินระยะที่ 2 (Phase 2)	3	3
2. ปรับเป้าหมายและกรอบการวิเคราะห์จากข้อค้นพบในการประเมินระยะที่ 1	3	3
3. ทบทวนแผนการประเมิน เครื่องมือและรูปแบบประเมินระยะที่ 2 (Phase 2)	3	3
4. ตรวจสอบข้อมูลทุติยภูมิ	3	3
5. ประชุมปฐมนิเทศทีมภาคสนาม	3	4
6. กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (รายชื่อและประเภทสถานที่)	3	6
7. ทีมประเมินลงปฏิบัติการภาคสนาม (เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ)	6	10
8. การบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ (data entry)	6	11
9. การประมวลผลข้อมูล (data processing)	12	13
10. ประชุมและวิเคราะห์ร่วม	13	14
11. ร่างรายงานการประเมิน MIRA	13	14
12. สรุปผลการประเมินระยะที่ 2 เพื่อนำเสนอรายงานผู้มีอำนาจตัดสินใจ	14	14
13. นำเสนอผลการประเมินระยะที่ 2 ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	14	14
14. เผยแพร่ผลการประเมินระยะที่ 2 และรายงาน	14	14

แหล่งที่มา : จากการทบทวนเอกสาร IASC (2012,2015) และประเทศที่นำการประเมิน MIRA ไปใช้



6. ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (SOPs – DaNA Team)

1) เตรียมความพร้อม : เตรียมพร้อมสำหรับการประเมินก่อนเกิดเหตุฉุกเฉิน

- 1.1 ทบทวนเครื่องมือประเมินรูปแบบและตัวชี้วัดที่รวดเร็ว (และรวมถึงแบบประเมินในเชิงลึก)
- 1.2 ทบทวนแผนที่ก่อนเกิดภัยพิบัติบริเวณที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งอาจจำเป็นต้องทำการประเมินผลพื้นที่เสี่ยง
- 1.3 ทบทวนข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) และการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ
- 1.4 ทบทวนกระบวนการประเมินโดยใช้ขั้นตอนปฏิบัติงานมาตรฐานของการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือในระยะต่างๆ
- 1.5 ปรับปรุงรายชื่อผู้แทนหน่วยงานที่ผ่านการอบรมการประเมิน
- 1.6 ตรวจสอบงบประมาณสำหรับการเดินทางเพื่อการประเมิน
- 1.7 จัดปฐมนิเทศทีมประเมินและสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อทดสอบเครื่องมือก่อนที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2) การวางแผน : จัดให้มีการประเมินก่อนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม

- 2.1 ประสานการเชื่อมโยงระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักก่อนการประเมิน รวมถึงผู้แทนหน่วยงานในพื้นที่
- 2.2 จัดทำข้อกำหนดในการประเมิน ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติและขั้นตอนของกรณีฉุกเฉิน
- 2.3 แต่งตั้งผู้ประสานงานประเมิน/หัวหน้าทีมเพื่อประสานงานการประเมิน
- 2.4 กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายและกรอบเวลาในการประเมิน
- 2.5 กำหนดสถานที่ที่จะทำการประเมิน
- 2.6 แจ้งและประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นเกี่ยวกับการประเมินตามแผนที่วางไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการประชุม และสรุปผล
- 2.7 กำหนดหน่วยงาน/ผู้แทนหน่วยงานที่จะเข้าร่วมการประเมิน (กรณีการประเมินแบบ MIRA ซึ่งเป็นการประเมินแบบการผสมผสานระหว่างหน่วยงาน, ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา)
- 2.8 วางแผนการขนส่งเพื่อภารกิจการประเมิน ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง บุคลากร รายชื่อผู้ติดต่อ และขั้นตอนการสื่อสาร อุปกรณ์การประเมิน การรักษาความปลอดภัย ผู้ติดต่อทีมสัมภาษณ์ และการขนส่ง

3) การดำเนินการ : ปฏิบัติการภาคสนาม

3.1 รายงานตัวกับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ประสภภัย และประชุมเพื่อฟังบรรยายสรุปสถานการณ์จากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง

3.2 ประชุมทีมประเมินในพื้นที่เพื่อการชี้แจงและการวางแผนงานในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การแยกทีมออกเป็นกลุ่ม การกำหนดบทบาท การบรรยายสรุปเนื้อหา และชี้แจงแบบสอบถาม ตลอดจนสถานที่ที่ทำการเก็บข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุม ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล การซักถามความเข้าใจของทีมเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นต้น

3.3 เริ่มต้นพบปะกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีบทบาทสำคัญในท้องถิ่น เพื่อติดตามสถานการณ์ปัจจุบัน ยืนยันสถานที่ที่จะทำการประเมิน/ประเด็นสำคัญ

3.4 ติดต่อประสานงานผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนเดินทาง เพื่อบันทึกเวลาและสถานที่นัดพบในการสำรวจและสัมภาษณ์

3.5 ทีมแบ่งเป็นกลุ่มสำหรับการทำงานภาคสนาม และจัดกลุ่มใหม่ตามเวลาและสถานที่ใหม่ที่จัดไว้ล่วงหน้า

3.6 สรุปรายงานประจำวันของทีมในตอนท้ายของแต่ละวัน เพื่อให้ความเห็นในประเด็นสำคัญและกำหนดการทำงานสำหรับวันถัดไป

3.7 ป้อนข้อมูล เข้าระบบทุกวันหลังเสร็จการเก็บข้อมูล และส่งข้อมูลเข้าสู่ศูนย์จัดการข้อมูลกลาง (Information Management Center)

4) การวิเคราะห์ : การประเมินผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ

4.1 ประชุมซักถามและให้ความคิดเห็นจากทีมประเมินเมื่อสิ้นสุดภารกิจ เพื่อให้ความเห็นในประเด็นสำคัญ ลำดับความสำคัญ และข้อเสนอแนะ

4.2 จัดทำรายงานโดยใช้รูปแบบมาตรฐาน

5) การตอบสนองและการเผยแพร่ : การตอบสนองเบื้องต้นและการเผยแพร่ข้อมูล

5.1 การแบ่งปันข้อมูลผลการประเมินแก่หน่วยงานพื้นที่ในภาคสนามและหน่วยงานส่วนกลาง

5.2 หากเกิดภัยพิบัติขึ้นในวงกว้าง หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านมนุษยธรรม จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานภาคี เพื่อหารือในการจัดทำโครงการตอบสนองต่อสถานการณ์

5.3 การตอบสนองต่อสถานการณ์เบื้องต้น และเผยแพร่ข้อมูล

6) การเฝ้าติดตามและรายงาน : ทบทวนการตอบสนอง การติดตามผลและรายงาน

6.1 ลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามเพื่อยืนยันการวางแผนการตอบสนองต่อสถานการณ์

6.2 รายงานการวิเคราะห์ผลการประเมิน

6.3 ทบทวนบทเรียนที่ได้เรียนรู้



ภาคผนวก จ

แนวทางการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการประเมิน
ความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

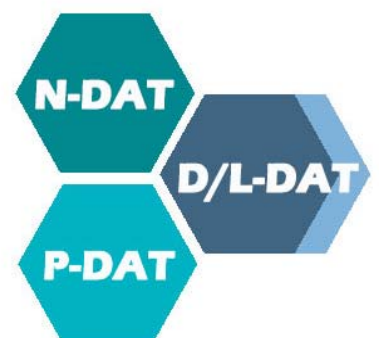


โครงสร้างหน่วยปฏิบัติการประเมินความเสียหาย
และความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



DaNA Working Group : DaNA-WG

คณะทำงานด้านการประเมินความเสียหาย
และความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ



โครงสร้างหน่วยปฏิบัติ
การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
.....

1. ความเป็นมา

แนวปฏิบัติในการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Damage and Needs Assessment : DaNA) ในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้ระบุไว้ว่า ให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับ ประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือภายในพื้นที่ประสบภัย โดยวิเคราะห์ผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัยเพื่อประเมินสถานการณ์และวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัยในการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งการประเมินนี้เป็นกระบวนการสำคัญในการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้อยู่รอดปลอดภัย

กระบวนการประเมิน DaNA นับได้ว่า มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน เพื่อการค้นหา การช่วยเหลือ และการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคและจัดหาการรักษา ซึ่งอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดและระบุขอบเขตความเสียหายจากผลกระทบของภัยพิบัติ ซึ่งต้องมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจในการให้ความช่วยเหลือและกำหนดยุทธศาสตร์ต่อการช่วยเหลือและการฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในเวลาที่สามารถดำเนินการได้

จากการทบทวนเอกสารและกรณีศึกษาจากต่างประเทศในการจัดทำแผนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการจากภัยพิบัติ พบว่า ส่วนมากดำเนินงานประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบสาธารณภัย ดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Damage and Needs Assessment Committee : DaNAC) และหากนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย แนวทางการพัฒนาการจัดตั้งทีมประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team) การขยายทีมประเมินส่วนกลางไปยังทีมประเมินระดับพื้นที่ ควรมีแนวทาง ดังนี้

2. กลไกการจัดการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

2.1 ระดับนโยบาย

คณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG) มีกรอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 3 ด้าน ได้แก่

(1) การวางแผนการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Planning) โดยมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1.1) วางระบบการประเมินความเสียหายและระบบการตัดสินใจต่อการช่วยเหลือ

(1.2) กำหนดขั้นตอนกระบวนการประเมินความเสียหายและกลยุทธ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานต่าง ๆ



(1.3) กำหนดขั้นตอนมาตรฐานที่ใช้สำหรับการประเมินความเสียหาย และการวิเคราะห์ความต้องการ รวมถึงการประเมินต้นทุนจากผลกระทบและการฟื้นฟู

(1.4) วางแผนการจัดเก็บ ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ

(2) การพัฒนากลไกการดำเนินงานประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Development) โดยมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(2.1) จัดทำและพัฒนาแบบประเมินและแบบรายงานการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ

(2.2) กำหนดและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของคณะประเมินความเสียหายและความต้องการ (DaNA Team)

(2.3) ฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเข้าสู่คณะประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team)

(3) การกำกับดูแลการดำเนินงานประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Management) โดยมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(3.1) ประสานความร่วมมือกับศูนย์ปฏิบัติการด้านการช่วยเหลือฉุกเฉิน (National Emergency Operation Centre : NEOC) ผ่านทางส่วนอำนวยการ

(3.2) ประสานงานความต้องการด้านทรัพยากรที่จำเป็นในการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติ

(3.3) กำกับดูแลการดำเนินงานของคณะประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team)

(3.4) ประเมินผลการดำเนินงานของคณะประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team)

ทั้งนี้ แนวทางในการตั้งคณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG) ควรเป็นในรูปแบบคณะทำงาน ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาระบบการจัดการภาวะฉุกเฉิน ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ของคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) โดยจะเป็นคณะทำงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความรู้ด้านการประเมิน มีความคล่องตัว และสามารถลงรายละเอียดในการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจประกอบด้วย

- | | |
|---|--------------------------|
| 1. อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย | หัวหน้าคณะทำงาน |
| 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย | ผู้ประสานงานและเลขานุการ |
| 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข | กรรมการ |
| 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา | กรรมการ |
| 5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนามนุษย์และสังคม | กรรมการ |
| 6. ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างพื้นฐานและการโยธา | กรรมการ |



- | | |
|---|---------|
| 7. ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจมหภาค | กรรมการ |
| 8. ผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม | กรรมการ |
| 9. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการข้อมูล | กรรมการ |

2.2 ระดับปฏิบัติการ

ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Team) เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะทำงาน DaNA-WG ประกอบด้วย บุคคลที่มาจากสหวิชาชีพที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความรู้ในกระบวนการประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) โดยได้รับการฝึกอบรม ทั้งแนวคิด แนวทางปฏิบัติ และเทคนิควิชาการ ในกระบวนการ DaNA และ PDNA

ทีมประเมิน DaNA แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับส่วนกลาง (National DaNA Team : N-DAT)

ทีมประเมิน N-DAT รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับประเทศ (ระดับ 3 ภัยพิบัติขนาดใหญ่ และระดับ 4 ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง)

ในภาวะปกติ ทีมประเมิน N-DAT จะจัดตั้งในรูปของคณะทำงานด้านการประเมิน (Assessment Working Group) ภายใต้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง (กอปก.ก.) แต่ในภาวะฉุกเฉินตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ทีมประเมิน N-DAT จะอยู่ภายใต้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้าจังหวัด และกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง (กอปก.ก.) (ระดับการจัดการสาธารณภัย ระดับ 3 และ ระดับ 4)

สมาชิกในทีมประเมิน N-DAT จะมาจากบุคคล/ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสาธารณภัย ประกอบด้วย

- | | |
|---|--------------------------|
| 1. รองอธิบดีฝ่ายปฏิบัติการ | หัวหน้าคณะทำงาน |
| กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย | |
| 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสาธารณภัย | ผู้ประสานงานและเลขานุการ |
| กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย | |
| 3. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย | กรรมการ |
| 4. ผู้แทนกระทรวงกลาโหม | กรรมการ |
| 5. ผู้แทนกระทรวงคลัง | กรรมการ |
| 6. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข | กรรมการ |
| 7. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ | กรรมการ |
| 8. ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ | กรรมการ |
| 9. ผู้แทนกระทรวงคมนาคม | กรรมการ |
| 10. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ | กรรมการ |



- | | |
|--|---------|
| 11. ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม | กรรมการ |
| 12. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ | กรรมการ |
| 13. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ | กรรมการ |

ทีมประเมิน N-DAT มีขอบเขตของอำนาจหน้าที่ 3 ด้าน ได้แก่

- การจัดการข้อมูล (Data management)

เป็นการดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามแบบประเมินระยะที่ 0 - 2 จากทีมประเมิน P-DAT เพื่อใช้ในการวางแผนประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือต่อไป

- การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment)

เป็นการนำข้อมูลจากการจัดการข้อมูลมาประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติขนาดใหญ่ และภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ระยะที่ 3 การประเมินสถานการณ์ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูเบื้องต้น (the assessment of disaster effect and impact) และระยะที่ 4 การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy) ของภัยพิบัติขนาดใหญ่ และภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง

- การประสานความร่วมมือ (Coordination)

โดยการประสานความร่วมมือใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) ประสานการทำงานและการรับข้อมูลส่งต่อจาก P-DAT (2) ประสานการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับประเทศเพื่อประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ และประเมิน PDNA ของภัยพิบัติขนาดใหญ่ และภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง และ (3) ประสานการทำงานและการส่งต่อข้อมูลสู่ DaNA-WG ในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน และส่งต่อข้อมูลสู่กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ (EOC) ในภาวะฉุกเฉิน

(2) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับจังหวัด (Provincial DaNA Team : P-DAT)

ทีมประเมิน P-DAT รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับจังหวัด (ระดับ 2 ภัยพิบัติขนาดกลาง)

ในภาวะปกติ ทีมประเมิน P-DAT จะจัดตั้งในรูปของคณะทำงานด้านการประเมิน (Assessment Working Group) ภายใต้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (กอปภ.จ.) แต่ในภาวะฉุกเฉินตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ทีมประเมิน P-DAT จะอยู่ภายใต้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์จังหวัด (ระดับการจัดการสาธารณสุข ระดับ 2)

สมาชิกในทีมประเมิน P-DAT จะมาจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสาธารณภัย ประกอบด้วย

- | | |
|--|--------------------------|
| 1. ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือ รองผู้ว่าราชการจังหวัด
ที่ได้รับมอบหมาย | หัวหน้าคณะทำงาน |
| 2. หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย | ผู้ประสานงานและเลขานุการ |
| 3. ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต (ถ้ามี) | กรรมการ |
| 4. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด | กรรมการ |
| 5. นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด | กรรมการ |
| 6. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด | กรรมการ |
| 7. โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด | กรรมการ |
| 8. เกษตรและสหกรณ์จังหวัด | กรรมการ |

ทีมประเมิน P-DAT มีขอบเขตของอำนาจหน้าที่ 3 ด้าน ได้แก่

- การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดการข้อมูล (Data management)

ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบประเมินระยะที่ 0 (จัดทำข้อมูลพื้นฐาน Baseline Data) สำรวจและเก็บข้อมูลระยะที่ 1- 2 ร่วมกับทีมประเมิน D/L-DAT เพื่อใช้ในการวางแผน ประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือต่อไป

- การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment)

เป็นการนำข้อมูลมาประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติ ขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ระยะที่ 3 การประเมินสถานการณ์ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูเบื้องต้น (the assessment of disaster effect and impact) และระยะที่ 4 การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy) ของภัยพิบัติขนาดกลาง

- การประสานความร่วมมือ (Coordination)

โดยการประสานความร่วมมือใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) ประสานการทำงานและการรับข้อมูล ส่งต่อจากทีมประเมิน N-DAT (2) ประสานการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด เพื่อประเมิน ความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ และประเมิน PDNA ของภัยพิบัติขนาดกลาง และ (3) ประสานการทำงานและการส่งต่อข้อมูลสู่ DaNA-WG ในภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน และส่งต่อข้อมูล สู่กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ/ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ (EOC) ในภาวะฉุกเฉิน

(3) ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติระดับพื้นที่ (District/Local DaNA Team : D/L-DAT) ทั้งระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น

ทีมประเมิน D/L-DAT รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติระดับพื้นที่ (ระดับ 1 ภัยพิบัติขนาดเล็ก)

ในภาวะปกติ ทีมประเมิน D/L-DAT จะจัดตั้งในรูปของคณะทำงานด้านการประเมิน (Assessment Working Group) ภายใต้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ (กอป.อ.) แต่ในภาวะฉุกเฉินตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ทีมประเมิน D/L-DAT จะอยู่ภายใต้ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์อำเภอ และศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ระดับการจัดการสาธารณภัย ระดับ 1)

สมาชิกในทีมประเมิน D/L-DAT จะมาจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสาธารณภัย ประกอบด้วย

- | | |
|---|--------------------------|
| 1. นายอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย | หัวหน้าคณะทำงาน |
| 2. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดสาขา แต่หากไม่มีอาจเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด | ผู้ประสานงานและเลขานุการ |
| 3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น | กรรมการ |
| 4. สาธารณสุขอำเภอ | กรรมการ |
| 5. เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วย | กรรมการ |
| 6. เกษตรอำเภอ | กรรมการ |

ทีมประเมิน D/L-DAT มีขอบเขตของอำนาจหน้าที่ 3 ด้าน ได้แก่

- การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดการข้อมูล (Data management)

ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบประเมินระยะที่ 0 (จัดทำข้อมูลพื้นฐาน Baseline Data) สำรวจและเก็บข้อมูลระยะที่ 1 เพื่อใช้ในการวางแผนประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือต่อไป

- การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment)

เป็นการนำข้อมูลมาประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือของภัยพิบัติขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ประเมินความต้องการหลังเกิดภัยพิบัติ (Post-Disaster Needs Assessment : PDNA) ระยะที่ 3 การประเมินสถานการณ์ความช่วยเหลือและการฟื้นฟูเบื้องต้น (the assessment of disaster effect and impact) และระยะที่ 4 การจัดทำยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (the recovery strategy) ของภัยพิบัติขนาดเล็ก

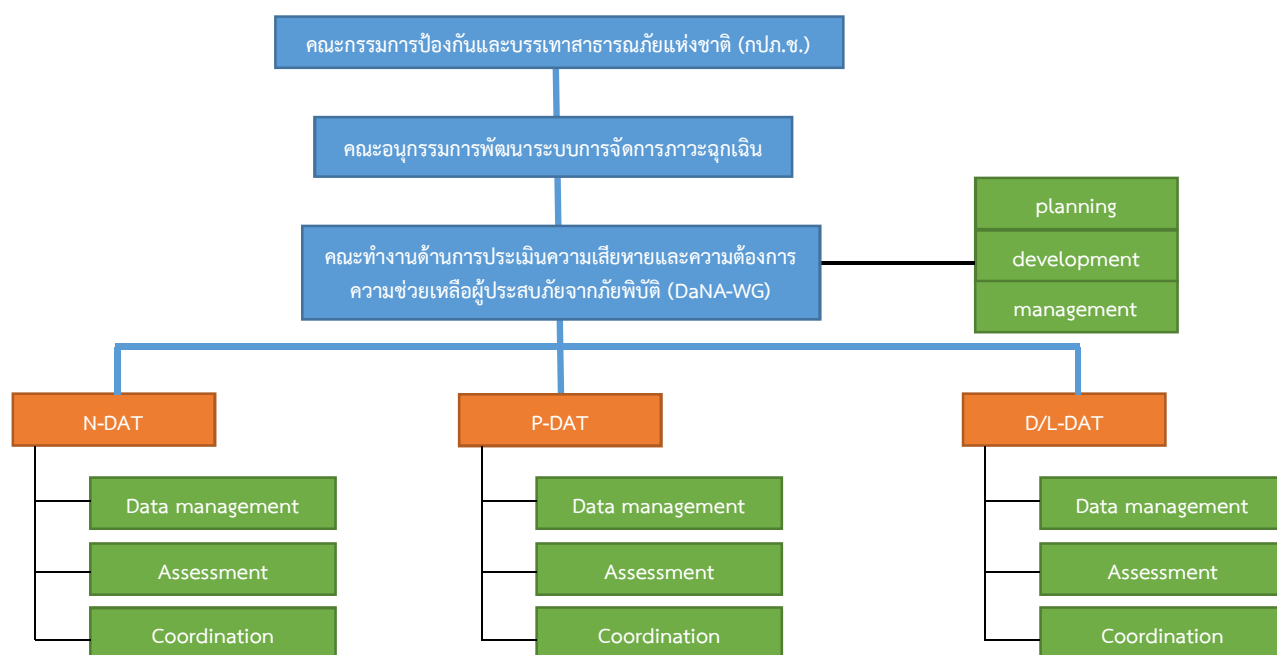


- การประสานความร่วมมือ (Coordination)

โดยการประสานความร่วมมือใน 2 ระดับ ได้แก่ (1) ประสานการทำงานและการรับข้อมูลส่งต่อจากทีมประเมิน P-DAT (2) ประสานการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับอำเภอและท้องถิ่น เพื่อประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ และประเมิน PDNA ของภัยพิบัติขนาดเล็ก

บทบาทหน้าที่ของทีมประเมิน D/L-DAT ซึ่งเป็นทีมเก็บข้อมูลในภาคสนาม (Field Team Member) ควรประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 3 คน โดยหลักการแล้วจะประกอบด้วยตัวแทนชายและหญิงที่เท่าเทียมกัน และมีตัวแทนของรัฐบาลในแต่ละทีม และต้องผ่านการฝึกอบรมตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือการประเมิน รวมถึงความเข้าใจในเครื่องมือ นิยาม หลักจริยธรรม (code of conduct) เทคโนโลยี และการประเมินความเสียหายเบื้องต้น เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ยังต้องมีความรู้ สามารถพูด และมีความเข้าใจในภาษาท้องถิ่นและเข้าใจในวัฒนธรรมและบริบทสังคมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

โครงสร้างคณะทำงานด้านการประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (DaNA Working Group : DaNA-WG)



ภาคผนวก ฉ

ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการ
ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ

ร่างหลักสูตร

การประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่างหลักสูตรการประเมินความต้องการความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติ (Damage and Needs Assessment Training)

1. หลักการและเหตุผล

จากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้กำหนดให้การประเมินความเสียหายและความต้องการความช่วยเหลือ (Damage and Needs Assessment : DaNA) เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การเสริมสร้างระบบและแนวปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์ และเป็นการนำเอาศาสตร์ของการจัดการภัยพิบัติที่อ้างอิงกรอบแนวทางการประเมินความต้องการที่เป็นหลักปฏิบัติสากล ที่ได้รับการพัฒนาจากองค์การระหว่างประเทศ อาทิ สำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNOCHA) คณะกรรมการระหว่างหน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Inter-Agency Standing Committee : IASC) มาขับเคลื่อนเรื่องนี้ เนื่องด้วยการประเมินความต้องการภายหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง และมีความเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ทั้งยังเป็นกระบวนการที่คณะทำงานและเจ้าหน้าที่ ปก.ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความคุ้นเคยมากนัก ในการจัดทำหลักสูตรนี้ จึงเป็นการเสริมสร้างพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความต้องการ ความเสียหาย และวิเคราะห์ความต้องการและศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อพัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนรวมทั้งภาคประชาสังคม ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการภัยพิบัติและกระบวนการประเมิน จึงควรได้รับการอบรมในหลักสูตรนี้

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DaNA)
- 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น สำหรับความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
- 3) เพื่อส่งเสริมให้มีวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น (DaNA)
- 4) เพื่อส่งเสริมและริเริ่มการจัดตั้งทีมประเมิน DaNA ระดับพื้นที่

3. กลุ่มเป้าหมาย

เป็นบุคลากรจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงบุคลากรกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และระดับภาคประชาสังคม



4. คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม

- 1) เป็นบุคลากรจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
- 2) เป็นบุคลากรของรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการบริหารสาธารณภัย
- 3) เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานรัฐ องค์การภาคประชาสังคมที่องค์กรรัฐรับรอง หรือ

สมาชิกอาสาสมัครในระบบ

4) เป็นคนในชุมชนท้องถิ่น ที่มีความเข้าใจในระดับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ดี

- 5) มีความสามารถในการสำรวจ บันทึกและถ่ายทอดข้อมูล รวมทั้งรักษาข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
- 6) สามารถใช้โทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ได้
- 7) ในกรณีฉุกเฉินและคุณสมบัติไม่ครบดังกล่าว การพิจารณาอนุโลมได้

5. ระยะเวลาการอบรม 3-5 วัน ขึ้นอยู่กับแต่ละโมดูล

6. วิธีดำเนินการอบรม

6.1 การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การระดมความคิด และการฝึกปฏิบัติ

6.2 การสร้างทีมและการทำงานกลุ่ม

6.3 เนื้อหาในการฝึกอบรมประกอบด้วยคู่มือการทำงานสำหรับการเรียนในห้องเรียนและงานภาคสนาม

6.4 การประเมินผล

- ประเมินรายวิชา/รายโมดูล
- ประเมินผลการทำงานฝึกปฏิบัติ

6.5 การรับรองผลการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมและผ่านการอบรมจะได้รับวุฒิบัตรรับรองผ่านการอบรม



7. เนื้อหาในการอบรม

เนื้อหาหลักสูตรวิชา	รายวิชา (บทเรียน)	จำนวน วัน
โมดูลที่ 1 การประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการ (Damage Assessment and Needs Analysis)	9	5
โมดูลที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินความเสียหาย (Damage Assessment Methodology)	4	4
โมดูลที่ 3 การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ	4	4
โมดูลที่ 4 การประเมินระดับชุมชน (Community Level Assessment)	6	5
โมดูลที่ 5 การประเมินอย่างรวดเร็วในความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Rapid assessment in a humanitarian assistance)	6	5

หมายเหตุ : โมดูลที่ 1-5 สำหรับวิทยากรกระบวนการอบรม DaNA และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสาธารณภัย

โมดูลที่ 1 และ 4 สำหรับบุคลากรหรือสมาชิกในทีมประเมินในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

7.1 โมดูลที่ 1 การประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการ (Damage Assessment and Needs Analysis)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประเมินความเสียหายและการวิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น ประเภทการประเมิน และกระบวนการประเมินในภาพกว้าง เนื้อหาประกอบด้วย

เนื้อหาวิชา

บทเรียนที่ 1 บทนำ การประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการ

บทเรียนที่ 2 บทบาทภาครัฐและแนวทางสำหรับการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 3 การประเมินความเสียหายและความต้องการ : องค์กร การวางแผน และการดำเนินการ

บทเรียนที่ 4 องค์ประกอบสำคัญของการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 5 กรอบการประเมินระยะ 0 – 4 วัตถุประสงค์วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิ่งที่ได้จากการประเมิน

บทเรียนที่ 6 การประเมินเบื้องต้นหรือการประเมินอย่างรวดเร็ว (Initial/Rapid Assessment)

บทเรียนที่ 7 การประเมินเบื้องต้นในหลายภาคส่วน (Multi-Cluster/Sector Initial Rapid Assessment - MIRA)

บทเรียนที่ 8 เกณฑ์วิธีในการประเมินความเสียหายและผลกระทบของการประเมินต่อการตอบสนอง

บทเรียนที่ 9 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการปรับปรุงการประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 10 การบันทึกและกลไกการรายงาน

การฝึกปฏิบัติ

สร้างสถานการณ์ภัยพิบัติแบบจำลอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมในกลุ่มงานที่มีสมาชิก 4-8 คน ทำการประเมินความเสียหาย ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ภายในเวลาไม่น้อยกว่า 5 ชั่วโมง

7.2 โมดูลที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินความเสียหาย (Damage Assessment Methodology)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการประเมินความเสียหายในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการประเมิน เนื้อหาประกอบด้วย

บทเรียนที่ 1 บทนำ วัตถุประสงค์ แนวคิดพื้นฐานในการประเมินความเสียหาย

บทเรียนที่ 2 การประเมินความเสียหายและความต้องการ

บทเรียนที่ 3 ข้อมูล Real Time ในการประเมินความเสียหาย และประเภทการรายงาน

บทเรียนที่ 4 กระบวนการประเมิน (Assessment Process) ประกอบด้วย การเปิดใช้งานทีม/การจัดหาอุปกรณ์ การบรรยายสรุป การตรวจสอบทางภาพ ประเมินผลและวางแผนสำรวจภาคสนามสำรวจสนามครั้งแรกเพื่อดูผลกระทบและความต้องการ ตัดสินใจ วางแผนและติดตามการเผชิญเหตุ ดำเนินการติดตามผลการสำรวจโดยละเอียดและผู้เชี่ยวชาญการสอบถามรายละเอียด และสรุปบทเรียนที่ได้รับ

บทเรียนที่ 5 กระบวนการในการประเมินความเสียหายและความต้องการ (Process in DaNA) ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมประเมิน พัฒนาขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรฐาน ทีมอุปกรณ์และเครื่องมือ ระบุผู้ใช้ข้อมูลและความต้องการ การออกแบบฟอร์มการสำรวจข้อมูล ระเบียบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คำแนะนำในการบรรยายสรุปที่เป็นมาตรฐาน รวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแหล่งที่มา การฝึกอบรม/ฝึกสถานการณ์จำลอง

7.3 โมดูลที่ 3 การประเมินความต้องการของผู้ประสบภัยพิบัติ (Rapid Needs Assessments – RNA)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว (RNA) เมื่อเกิดภัยพิบัติ และเทคนิคการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ และวิธีการเฉพาะเพื่อดำเนินการอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และจัดลำดับความสำคัญในการบรรเทาทุกข์ในช่วงเกิดภัยพิบัติ เนื้อหาประกอบด้วย

บทเรียนที่ 1 กระบวนการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว (RNA) (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 2 วัน)

เนื้อหาประกอบด้วย : บทนำ ภาพรวมวิธีการประเมิน RNA จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของ RNA การประเมินใน 4 ระยะของ RNA สิ่งท้าทายในการดำเนินการประเมิน RNA การวางแผนสำหรับการประเมิน RNA

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 1 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ เช่น แสดงข้อมูลที่ควรรวบรวมเพื่อวางแผนการ RNA ในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ เป้าหมายของ RNA ในช่วงการฟื้นฟูและการบรรเทาผลกระทบควรทำอย่างไร แสดงความท้าทายที่คาดว่าจะพบในสถานการณ์ประเมิน RNA เป็นต้น



บทเรียนที่ 2 การเตรียมการสำหรับการประเมิน RNA ระยะที่ 1 (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 1 วัน)

เนื้อหาในการอบรม : ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 เนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการรวบรวมข้อมูล และส่วนที่ 2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 2 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ อาทิ การสุ่มตัวอย่าง การสร้างแนวคำถาม การฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

บทเรียนที่ 3 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 2 (ระยะเวลาการอบรม 1/2 วัน)

เนื้อหาในการอบรม : บทนำ การบริหารจัดการแบบประเมินในสนาม

การฝึกปฏิบัติ : นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในบทที่ 3 ไปประยุกต์ใช้กับโจทย์จำลองที่ให้ อาทิ การสร้างแนวคำถาม การฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

บทเรียนที่ 4 การเตรียมการและการดำเนินการประเมิน RNA ระยะที่ 3 - 4 และการนำเข้าข้อมูล การวิเคราะห์ และการเขียนรายงาน (ระยะเวลาการอบรม : ประมาณ 1 วัน)

เนื้อหาการอบรม : บทเรียนที่ 4 จะครอบคลุมการประเมินระยะที่ 3 - 4 การป้อนข้อมูลและการวิเคราะห์และการเขียนรายงาน การหารือเกี่ยวกับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยใช้ชุดซอฟต์แวร์ทางสถิติและเรียนรู้วิธีใช้โครงสร้างรายงานเบื้องต้นและขั้นสุดท้ายเพื่อรายงานผลจากแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูล

7.4 โมดูล ที่ 4 : การประเมินระดับชุมชน (Community Level Assessment)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ภาพรวมและความสำคัญของการประเมินความเสียหายของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในการระบุความต้องการและลำดับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ ภาพรวมขอบเขตและตำแหน่งของความเสียหายและผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อชุมชน ซึ่งในการประเมินระดับชุมชนจะเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งผู้ปฏิบัติงานภาคสนามต้องมีความรู้และเทคนิคในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื้อหาประกอบด้วย

บทเรียนที่ 1 บทนำการประเมินระดับชุมชน

- กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินความเสียหายระดับชุมชน
- การวางแผนโครงการประเมินระดับชุมชน ประกอบด้วย
 - องค์ประกอบของทีม
 - การมอบหมายงาน
 - การเลือกพื้นที่การประเมิน
 - แผนการวิเคราะห์
 - โลจิสติกส์และการจัดการ
 - การเตรียมความปลอดภัย
 - กำหนดเวลาและกำหนดเวลาเทียบกับการรายงานและการเผยแพร่



บทเรียนที่ 2 การระบุนัยคุกคามและความเป็นอันตราย และประเมินความเสี่ยง

บทเรียนที่ 3 เทคนิคและวิธีการรวบรวมข้อมูล

- การเลือกพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง
- การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและการวิเคราะห์ : การสังเกตการณ์โดยตรง - โดยอ้อม (DO-IDO – Direct – Indirect Observation) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (KII- Key Informants Interviews) การสัมภาษณ์กลุ่ม (GI- Group Interview) การสัมภาษณ์รายบุคคล (II- Individual Interview)
- การเก็บข้อมูลทุติยภูมิและการวิเคราะห์ : การเก็บข้อมูลก่อนเกิดภัยและระหว่างเกิดภัย การจัดการข้อมูลทุติยภูมิ แหล่งที่มาของข้อมูล

บทเรียนที่ 4 การวิเคราะห์ความต้องการร่วม (joint needs analysis) สำหรับทีมเก็บข้อมูลสนาม

- บทนำ วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการ และการใช้เครื่องมือ
- บทเรียนที่ได้เรียนรู้ และข้อเสนอแนะทั่วไป “สิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำในการลงภาคสนาม”
- จำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบและวิธีการที่พวกเขาได้รับผลกระทบ (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)
- การเข้าใจในรูปแบบการประเมินอย่างสม่ำเสมอ
- สิ่งที่ต้องทำควบคู่ขนานในการประเมิน อาทิ การวางแผนและการอภิปรายกลุ่มในชุมชน การอภิปรายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสังเกตการณ์โดยตรง
- การป้อนข้อมูล
- วางแผนภาคสนามในการพัฒนากลุ่ม
- จัดทำข้อสรุป

ประโยชน์ที่ได้รับ :

1. เพื่อพัฒนาความต้องการของชุมชน (Community Needs) ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องว่างหรือความต้องการที่มีอยู่ภายในชุมชนและผลกระทบต่อสมาชิกของชุมชน
2. เพื่อพัฒนาการวิเคราะห์รายละเอียดสินทรัพย์ (Community Assets) และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและสามารถนำสินทรัพย์ของชุมชนมาใช้เพื่อวางแผนพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.5 โมดูลที่ 5 การประเมินอย่างรวดเร็วในความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Rapid assessment in a humanitarian assistance)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการทำการประเมินอย่างรวดเร็วในบริบทการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เนื้อหาประกอบด้วย

บทเรียนที่ 1 การจัดตั้งทีมสำหรับการประเมินอย่างรวดเร็วในบริบทการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

- ระบุบุคคลที่จะเป็นสมาชิกในทีมสำหรับดำเนินการประเมินอย่างรวดเร็วตามข้อกำหนด และหลักเกณฑ์คุณสมบัติในการเป็นทีมประเมิน
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์แนวคิดและหลักการของการให้ความช่วยเหลือด้านประสิทธิผลและการพัฒนาชุมชน
- รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิในพื้นที่
- ประสานงานกับหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- จัดตั้งทีมงานหลายภาคส่วนที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมินอย่างรวดเร็ว
- จัดให้มีการประชุมนิเทศหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลให้กับอาสาสมัครตามที่กำหนด

บทเรียนที่ 2 วางแผนสำหรับการประเมินอย่างรวดเร็ว

- ระบุวัตถุประสงค์สำหรับการประเมินอย่างรวดเร็ว
- การกำหนดภาคส่วนและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งหมดที่จะต้องได้รับการประเมิน
- กำหนดและประเมินปัจจัยสำคัญปัญหาและข้อจำกัดที่อาจมีผลต่อการประเมินอย่างรวดเร็ว
- ระบุความต้องการข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่สามารถใช้ได้
- ระบุผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสำหรับการประสานงานหรือการรวบรวมข้อมูล
- อธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญ
- ระบุวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญและเหมาะสมกับวัฒนธรรมเพื่อการประเมิน
- จัดเตรียมและจัดทำแผนประเมินตามแนวทางขององค์กร

บทเรียนที่ 3 ดำเนินการประเมินความต้องการอย่างรวดเร็ว

- ระบุ ลักษณะ และจำนวนประชากรที่มีความเสี่ยงในภัยพิบัติ
- ระบุสภาพแวดล้อมเงื่อนไขในท้องถิ่นและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพแวดล้อมในรูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์ และเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และบันทึกข้อมูล



- ระบุและจัดทำเอกสารความต้องการของสมาชิกในชุมชน
- ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลอย่างรวดเร็วเกี่ยวกับการรวบรวม ประเมิน และเผยแพร่ข้อมูลและผลการค้นพบที่สำคัญ

บทเรียนที่ 4 การประเมินความสามารถ/ศักยภาพ

- ระบุและประเมินขีดความสามารถในการตอบสนองภายในประเทศรวมทั้งทรัพยากร
- กำหนดและประเมินขีดความสามารถของท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบต่อชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์ เทคนิคการสำรวจและวิธีการอื่น ๆ
- ระบุและประเมินจุดอ่อนของท้องถิ่นชุมชนหรือบุคคล
- ประเมินกลไกการเผชิญปัญหาของประชากรที่ได้รับผลกระทบ

บทเรียนที่ 5 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

บทเรียนที่ 6 การจัดทำรายงานและส่งรายงาน